

LUCII III PAPÆ

EPISTOLÆ ET PRIVILEGIA.

De libris adhibitis vide indicem tomo CLXXIX præfixum.

ANNO 1181.

I.

Monasterii S. Petri ad Vincula Ravennatis protectionem suscipit bonaque ac jura confirmat, imposto monachis duodecim monetæ Papiensis denariorum censu annuo.

(Velitris, Sept. 28.)

[Vide RUBEI *Hist. Raven.*, p. 353, ubi hujus privilegii mentio exstat.]

II.

Monasterii S. Mariæ Gallomontensis protectionem suscipit possessionesque ac privilegia confirmat.

(Velitris, Oct. 14.)

[*Neustria pia*, p. 873.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GAUFRIDO, abbati monasterii S. Mariæ de Gallomonte, et ejusdem fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum, etc.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, in Domino filii dilecti, vestris

(1) *Charta fundationis.*

Quoniam rerum varietate temporumque serie viri memoria cito dilabatur homo, ut ait Psalmista, sicut fenum (*Psal. cxi*); et ut ille pestifer zizanior charitati fidelium invidens, malitiæ suorum congaudens, tempore reconditiæ, suæque conatus invidiæ penitus enerventur, dignum duxi ego Nicolaus de Stotavilla, adnotare et confirmare, hac in præsentem Charta mea, donationes et elemosynas, quas, Deo auctore, consensu Roberti filii mei, et hæredis, dono Deo et abbatiæ S. Mariæ de Gallomonte, et monachis ibidem Deo servantibus, pro salute animæ Henrici regis, et Mathildis imperatricis filii; et pro salute animæ meæ, et Julianæ, uxoris meæ, et Roberti, filii mei, et aliorum filiorum meorum, et omnium antecessorum meorum.

Imprimis, locum et situm ipsius abbatiæ, et quidquid habeo terræ, usque ad ripariam, et nemus quod est ante ipsam abbatiam; et omnem terram circa nemus, sicut clostura prætensa est, et pratium inter nemus et vivarium meum et coria bestiarum parci mei ad libros parandos; et in Tirondivilla triginta tres acras terræ, quas ibi habebam de dominio meo; et in Rivilla, nemus meum, et totum dominium meum; et duos hospites, cum eorum tenementis, scilicet Robertum Costart, et Walterum tabrum; et ecclesiam de Logiis, et ecclesiam de Tegervilla et ecclesiam de Pervilla in Anglia, ecclesiam de Estrefled, cum eremo S. Leonardi; apud Tristevillam, quemdam hospitem cum suo tenemento, scilicet, Willelmum, filium Roses; in Gallomonte, duas mansuras burgensium, scilicet Gilberti

A justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium S. Mariæ de Gallomonte, in quo divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, in primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum, et B. Benedicti Regulam, atque institutionem Hambiensium fratrum, in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futuro, concessione pontificum, largitione regum ac principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterunt adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, etc., *ut in confirmatione regis Henrici Angl. (1). Deinde addit:*

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium

Merant et Guarini de Grinvilla; et mansuram Trostete de Alneto; apud Logias, quinquaginta acras terræ; in Vallibus viginti acras terræ; apud Logias, unum hospitem cum suo tenemento, scilicet Guidonem de Mara, et quamdam partem mi nemoris de Logiis, sicut clostura protenditur, inter meum nemus et nemus Gaufridis Affagard; et unum molendinum apud Gaufevillam, quod vocatur Flascart; apud Gallomontem, molendinum de Alneto, et dimidium molendinum de Vado, et meum pratium de Grandcamp, et decem acras terræ, apud Tigervillam, et ubicunque bestię meæ fuerint in herbagio, et porci in pasnagio, ibidem sint et monachorum bestię et porci Omnes has donationes, etc.

Charta confirmationis a rege Angliæ.

HENRICUS, Dei gratia, rex Angliæ, et dux Normaniæ, et Aquitaniæ, et comes Andegaviæ, archiepiscopus, episcopis, abbatibus, comitibus, justitiariis, vicecomitibus, et omnibus ministris et fidelibus suis totius terræ suæ, salutem.

Sciatis me concessisse, et præsentem chartam meam confirmasse Deo et abbatiæ S. Mariæ de Gallomonte, et monachis ibidem Deo servantibus, omnes donationes Ecclesiarum et terrarum, et hominum, et elemosynarum, quæ eis rationabiliter factæ sunt, tam in rebus ecclesiasticis quam in possessionibus mundanis, scilicet ex dono de Stotavilla, etc. *ut supra, deinde addit:* Ex dono Julianæ, uxoris prædicti Nicolai, in Anglia, apud Norwicum, centum solidos terræ, de primo maritaggio suo; et ex dono Roberti de Stotavilla, filii ejusdem Nicolai, ecclesiam de Gomervilla, et ecclesiam de Magnavilla, et

vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, a sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco [professionem] fas sit, absque abbatis sui licentia, de eodem loco, nisi arctioris religionis obtutu, discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis vel interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare; in parochialibus autem ecclesiis, quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere, et diocæsano episcopo præsentare quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ipsi de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Sepulcrum præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen iustitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero nunc te, ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et B. Benedicti Regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, imminuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conservantes, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica iustitia, et Ambiansis monasterii debita reverentia, etc.

Datum Velitris ii Idus Octobris, indictione xv,

ecclesiam de Wimonvilla, cum altari S. Stephani; et quoddam molendinum apud Beverdam, de honore ramorum, et quidquid ad molendinum pertinet, in molta et omni re; et aquarias suas de Stotevilla, et decem et octo acras terræ in eadem villa, quas mercatus fuit de Roberto genero; et supra Gallomonte, quinquaginta acras terræ, de terra Tronquay; et ex dono Nicolai de Stotevilla, filii prædicti Nicolai, quinquaginta solidatas terræ in Arvilla; et ex dono Willelmi de Stotavilla filii prædicti Nicolai senioris, quamdam marcã terræ in Extrafled; et ex dono Richardi de Stotavilla, filii prædicti Nicolai senioris, quadraginta solidos annuatim, in molendino suo de Herocourt, quod vocatur Turmolin; ex dono Petri de Rotot, et Juliana uxoris suæ, molendinum suum de Caneio integre; et ex concessione Richardi de Alfay et Joannis, filii ejus, totum molendinum cum pertinentiis quod Nicolaus de Stotavilla et Juliana uxor ejus prædictæ abbatiæ dederunt; apud Gausevillam, et unum modium bladi, quod Willelmus Burdet habebat in eodem molendino, quod abbas et conventus ejusdem abbatiæ tenuerunt ab ipso Willelmo, concedente Ainfrido, filio, hærede suo; et ex dono ejusdem Richardi de Alfay, triginta quinque acras terræ apud Stigal; pro reliquo quod

A Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus domini Lucii III. pap. ann. 1:

III.

Ecclesiam Lucensem tuendam suscipit ejusque possessiones et privilegia confirmat.

(Laterani, Nov. 12.)

[Memorie per servire all' istoria di Lucca, II, n. 194.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri GUILLELMO, Lucano episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Ordo juris ex postulat, ut ab officio nostro non creetur alienum, ut Ecclesiam tibi commissam tanto ferventius diligamus et intendamus propensius ejus profectibus, et augmentis, quantum et ratione patriæ, et consideratione beneficii, quod ab ipsa recepimus, nos ei recognoscamus amplius debitores. Dignum est siquidem ut cum in eadem ecclesia baptismatis gratiam recepimus, ei et sua jura speciali quadam sollicitudine conservemus, et, ut futuris temporibus a pravorum incursum quietam consistat, apostolicum patrocinium impendamus. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcopus, horum quæ diximus et tuæ consideratione devotionis inducti, suscipimus. Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis recordationis Alexandri II, Paschalis II, et... Urbani II Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus... scripti privilegio... statuentes, ut quascunque possessiones... bona eadem ecclesia in præsentem... possidere.

pertinere videntur. His adjungimus plebem, et curtem de Marlia, cum ecclesia Sancti Terentii, et cum omnibus mansis et terris, atque omni pertinentia sua. Duo quoque castella de Moriano, cum omnibus pertinentiis et adjacentiis suis, sicut... visse noscimus. Et terram quæ dicitur Cerbajola;

mater ejus dederat prædictæ abbatiæ; et ex dono Reginaldi de Gerponvilla, unum modium bladi in molendino suo de Hamel; et unam somam fumentum apud Clivillam, secundum quod in charta sua continetur, annuatim recipiendam; et ex dono Roberti Affargart, et Gaufridi filii ejus, unum modium bladi, annuatim in molendino de Noet, et decem acras terræ ad Logias; et apud Hacquavillam, mansuram Goscæ carpentarii integre; et ex dono Matthæi de Geravilla, et Willelmi filii sui, dimidiam pesiam salis annuatim sumendam de proprio granario ipsius. Et ex dono Walteri de Castrillon, quatuor acras terræ, et dimidium ad calceatum Goufredivillæ, et decem septem carteria avenæ, et quatuor capones in duobus hospitibus terræ suæ de foresta; et decimam totius terræ et redditus quam acquirat; et ex dono Willelmi de Canovilla, dimidium modium bladi in molendino suo, in riparia sua de Witelend, annuatim habendi; et ex dono Walteri de Arfay, et patriciæ, uxoris suæ, et Willelmi filii sui, ecclesiam de Devilla; et ex dono Richardi Tallebot et Amiciæ uxoris ejus, et Hugonis, et Willelmi, filiorum suorum, unum modium avenæ, apud Belvayam in mansura Hugonis filii Jeffrey Larduin, quam tenet in canuta silva. Quare volo et firmiter præcipio, etc.

castrum etiam quod dicitur Fundanum cum omnibus pertinentiis suis; necnon castrum de Decimo et plebem... cum omnibus quæ ad eam pertinent. Plebem etiam... et terram de Cerignana, et castrum et curte de Verrucla, quæ est in Alpibus. Decim... quoque de Verrucla, quæ est juxta Bojanum... connumeramus plebem, et castrum, et curtem Sanctæ Mariæ quæ dicitur ad Montem, cum omni pertinentia sua; et terram de Vico qui dicitur...; castrum et curtem Sancti Gervasii, cum omnibus quæ ad eam pertinent. Plebem de Ficeclo, cum capellis suis. Capellam Sancti Viti de Valle... (Arni)...; plebem de Appiano cum omnibus capellis suis. Curtem de Camuliano cum pertinentiis... plebem ibidem, cum omnibus capellis suis; plebem de Gello cum omnibus capellis suis; plebem de Triano cum omnibus capellis suis; plebem de Aquis cum omnibus capellis suis; castrum Montis de Castello cum omnibus pertinentiis suis; plebem Sancti Stephani cum omnibus capellis suis.

Præterea prædecessoris nostri piæ memoriæ Calixti papæ vestigiis inherentes, tibi tuisque successoribus usum pallii infra missarum solemnias in ecclesia tua de apostolicæ sedis benignitate concedimus, quo duntaxat his diebus utamini, quibus est vobis a prædecessoribus nostris indultum.

Insuper etiam auctoritate... ne in episcopatu tuo sine assensu tuo, vel successorum tuorum, monasterium aliquod vel ecclesia, salvis... privilegiis constituatur. Catechumeni infirmorum unctiones in populo a monachis fieri, vel publicas poenitentias dari, sine tua vel successorum tuorum permissione vetamus.

Si vero ad monasterium... ipsius populo pro divini officii susceptione convenerit, per capellanum presbyterum, cui ab episcopo populi regimen et animarum cura commissa fuerit, sacramenta eadem... salvis tamen rationabilibus consuetudinibus... ecclesiarum. De parochialibus autem ecclesiis, quæ a monachis in tuo episcopatu tenentur, synodalem beate memoriæ Urbani papæ sententiam imitantem statuimus, ut in eis sine tua vel prædecessorum [successorum] tuorum auctoritate, presbyterum minime collocent; sed cum vacaverint, vobis et abbatibus et prioribus, ad quos eadem ecclesiæ pertinent, præsententur, quibus a vobis animarum cura, si idonei fuerint, committatur, ita quidem ut... de cura plebis et ordine suo debeant respondere: Porro si Lucanæ parochiæ vel monasteria, vel ecclesiæ inter se causas habuerint, et... ad episcopum querela pervenerit, ejus judicio controversia... salva Romanæ Ecclesiæ auctoritate. Illud quoque... constituimus ne quis excommunicatos vel interdictos Lucani episcopi in prohibitam... recipiendi habeat facultatem.

Ad hæc præsentis scripto sancimus, ut Lucanus episcopus non quorumlibet violentia laicorum, sed juxta canonum sanctiones ab Ecclesiæ canonicis eligatur. Tibi præterea tuisque successoribus ea,

quæ de concessione vel confirmatione prædecessorum nostrorum Alexandri II et Paschalis II, Romanorum pontificum... nihilominus confirmamus. Sententiam autem inter prædecessorem tuum, et Ficeclensem abbatem per Ildebrandum, quondam Pistoriensem episcopum, Argentim archipresbyterum, et R. primicerium... super decimis, ecclesiis et aliis rationabiliter datam, sicut in instrumento publico continetur, et hactenus observata est, futuris... temporibus observari. Renuntiationem quoque, quam fecit Bulgarus comes de Ficeclo Joanni prædecessori tuo de quibusdam possessionibus et ecclesiis, sicut publicum Gerardi notarii continet instrumentum, in posterum habere (valere) decernimus. Canonicas quoque consuetudines, quas in ecclesiis parochialibus monachorum, et in aliis episcopatus tam in recipiendis synodalibus, tam in aliis ab antiquo... adhuc habere dignosceris, ratas habemus, easque auctoritate apostolica confirmamus.

Ob reverentiam insuper Ecclesiæ tibi commissæ, tuis et canonicorum tuorum, nec non etiam cleri, consulum et populi tuæ civitati precibus inclinati, usum crucis per episcopatum tuum, tibi tuisque successoribus de consilio fratrum nostrorum concedimus, et apostolica auctoritate firmamus.

Decernimus ergo, ut nulli omnino homini liceat prælibatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare... integra conserventur eorum pro quorum... concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisque persona, etc.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodorus, Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Jacobus, Sanctæ Mariæ in Cosmidia diac. card.

Ego Raineri, diac. card. Sancti Gregorii ad Velum Aureum.

Ego Petrus, titulo Sanctæ... presbyter card.

Ego Gratianus, SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Vivianus, presb. card. tit. Sancti Stephani in Celio Monte.

Ego Rainerius, diac. card. Sancti Adriani.

Ego Cynthius, presb. card. tit. Sanctæ Cæciliæ.

Ego Mathæus, Sanctæ Mariæ Novæ diac. card.

Datum Laterani, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, ii Idus Novembris, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181; pontificatus vero domni Lucii anno primo.

IV.

P[hilippo], archiepiscopo [Coloniensi], significat se prapposito Bounensi mandasse ut comitem Salsu-

sem, si illata monasterio Siegburgensi damna non A compensasset, excommunicatione afficeret.

(Laterani, Nov. 1.)

[LACOMBLET, *Urkund.*, I, 341.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri P. archiepiscopo et dilectis filiis, capitulo Coloniensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Pro quibusdam injuriis quas nobilis vir comes de Seina Sibiensi monasterio intulit, et castro quod in allodio suo construxit, dilecto filio nostro Bonnensi præposito dedimus in mandatis ut, si prædictus comes commissa prædicta non emendaverit, eum et castrum inhabitantes, exceptis parvulis et mulieribus, non differat excommunicationis vinculo innodare. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus cum præpositus sententiam in comitem et alios prædictos propter hoc tulerit, per totam diœcesim vestram faciatis inviolabiliter, donec se correxerint, observari.

Data Laterani Idus Novembris.

V.

Privilegium pro abbacia Sanctæ Mariæ Suessionensi.

(Laterani, Nov. 16.)

[D. GERMAIN, *Hist. de N.-D. de Soissons*, 443.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectæ in Christo filiæ abbatissæ Sanctæ Mariæ Suessionensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Significasti nobis quod Mathildis quondam abbatissa, dum viveret in ecclesia Beati Petri, quatuor præbendas, antequam vacarent, quibusdam clericis pro sua voluntate promisit, quarum nullas priusquam decederet assignavit. Propter quod illi quibus hujusmodi facta fuit promissio, monasterium tuum fatigare irrationabiliter non desistunt. Quia vero tales promissiones sacrum concilium Lateranense condemnat, ne quis desiderare mortem proximi videatur, nos te ac monasterium ipsum ab hujusmodi promissionibus de sedis apostolicæ benignitate absolvimus, districtius inhibentes ne aliquis te aut monasterium tuum super hoc aliqua ratione molestat. Ad hæc volentes tibi cum sororibus tuis utiliter providere, auctoritate præsentium inhibemus ne is qui in majori ecclesia præbendam habuerit, in vestra de cætero aliquatenus admittatur, nec præbendæ, donec vacaverint, alicui promittatur.

Datum Lateran., xvi Kal. Decembris.

VI.

Monasterium Sieburgense tuendum suscipit et ejus bona juraque confirmat.

(Romæ ap. S. Petrum, Nov. 18.)

[LACOMBLET, *Urkund.*, I, 337.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GERARDO, abbati monasterii quod in monte Sieberg situm est ejusque fratribus tum præsentibus quam futuris regularem vitam professis in cernituum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et potentium desideriis congruum imperitari suffragium. Eapropter, dilecti in Domino filii, nostris justis postulationibus clementer annuimus et felicitis recordationis prædecessoris nostri Innocentii papæ vestigiis inhærentes, præfatum monasterium S. Michaelis archangeli quod in monte Sieberg situm est, in quo divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. Statuentes ut quasunque possessiones, quasunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione B fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. Ecclesiam in Achara totam et eam quæ est in Hanefa totam; in Pleysa inferiore ecclesiam et in superiore ecclesiam; in Bercheim ecclesiam. Item quod habetis in ecclesia de Geisteinghen, in ecclesia de Mendere, in ecclesia de Hare, in ecclesia de Olma et in ecclesia de Strala; ecclesiam in Wizenchirken. Supradictas vero ecclesias ab omni censu et exactione cum decimis liberis vobis auctoritate apostolica confirmamus, quemadmodum ab Annone, bonæ memoriæ Coloniensi archiepiscopo, et successoribus ejus monasterio vestro canonice concessæ et eorum scriptis confirmatæ noscuntur. Præterea cellas et prædia ad jus istius monasterii pertinentia, vobis nihilominus confirmamus. Cellam videlicet in Pleysa, cellam Hirzenove, cellam in Rimage, cellam in Thidrode, cellam in Zulpiaco, cellam in Millen, cellam in Furstinberge juxta Xantensem ecclesiam et cellam in Stokheim cum omnibus earum pertinentiis. Idem prædium in Hanefa, cum decimis et cæteris appendiciis quæ a canonicis Bunnensibus data in eorum et ecclesiæ usus custodia Bunnæ, ecclesia vestra per concambium accepit. Villam Mandene, quam a præposito et canonicis matris ecclesiæ data per concambium in Badelecca decimatione suscepit. Loca etiam vestra, id est Achera; item Achera, Strala, Gestingen, Eara, Mandene, Aschemere, Gulsa, cum decimis terræ Salicæ, sive labore vestro, sive per colonos vestros elaborata fuerit. Leia, Bettendorp, Ulma, Mofendorp, Flatena, Pirna, Venheim, Kerchich, Sulze, Meimendorp, Dorendorp, Mulindorp, Irmindiroth, Hofstede, Anrulle, Lwesberg, Quintinachin, Edelenkirchen, Hunefe, villam Hirzenowin quam Henricus quartus rex eidem cœnobio tradidit. Decimas ejusdem villa; item prædia in Hanepha, in Wedowo, in Tevirnich, in Henæna, in Nistræ, in Rupretherode, in Bratb, in Ocherode, in Wiukinberg, in Alpach; decimam in fleisterscorzrim; decimam in Wizinkircha;

decimam in Hanepha, decimam in Brathcozzim. In A Kerich beneficium pretio receptum. In Flattina beneficium harradi pretio receptum. Similiter Dudlingin, in Unkilbach, in Brubach, in Cricheadorp, in Waterdop, in Geislere. Mansum in Wosnich, mansum in Kessenich. Duas partes vinearum in Brubach, quod dedit vobis comes Thuringiæ Ludewicus pro anima matris suæ Gunegundæ. Prædium in Vennehusen, in Spele, in Wolpinrode, in Godingouin, in Auvich, in Dalehusin, in Reginagen. Prædium in Hanepha, a fratribus de Werdina per concambium acceptum. Prædium in Ulpich, quod Walterus de Roulant et uxor ejus Voda vobis contulerunt. Item decimas in Ghimminich. Decimas in Geseche, quæ a diocesanis episcopis canonice sunt collata. Donationem quoque decanæ absolutam in qua mons ipse situs est, sicut ab archiepiscopia Coloniensibus vestro monasterio rationabiliter est collata. Sane advocatis quibus pro tempore monasterii advocatia commissa fuerit, interdiximus ne aliunde advocatum constituant, neque de rebus ad sua stipendia conferendis, neque de his quæ pro justitiis persolvuntur, amplius exigant, quam Annonis archiepiscopi deliberatione constat esse prævisum. Decernimus ergo, etc.

Ego Lucius, catholicae Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus

Ego Petrus, tit. S. Susannæ presbyter cardinalis.

Ego Jacintus, diaconus cardinalis S. Mariæ in Cosmydyn.

Ego Gratianus, SS. Cosmæ et Diamani diaconus cardinalis.

Ego Matthæus, S. Mariæ Novæ diaconus cardinalis

Data Romæ apud Sanctum Petrum, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xiv Kal. Decembris, iudictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero domni Lucii anno 1.

VII.

Monasterii S. Petri Corretensis, diocesis Volaterranæ, protectionem suscipit banaque ac privilegia confirmat.

(Romæ ap. S. Petrum, Nov. 26.)

[MITTARELLI, *Annal. Camaldul.*, IV, App. p. 108.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis MAURO, abbati monasterii Sancti Petri de Cerreto, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii,

vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Deum et Beati Benedicti Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis temporibus ibidem inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc duximus propriis exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo præscriptum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Salvatoris de Fungeto cum omnibus pertinentiis suis. Decimam præterea agriculturæ vestræ, sicut a quadraginta retro annis inconcusse tenuistis, et hactenus possidetis, nihilominus vobis auctoritate apostolica confirmamus, ita videlicet ut nulli, nisi hospitali vestro, dare cogamini. Liceat quoque vobis clericos et laicos, e saculo fugientes liberos et absolutos, absque alicujus contradictione ad conversionem recipere et in vestro monasterio retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis januis clausis, campanis non pulsatis, exclusis excommunicatis et interdictis, submissa voce divina officia celebrare. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti fuerint, nullus obsistat; salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumentur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia illibata et integra conserventur eorum pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

ADJUVA NOS, DEUS, SALUTARIS NOSTER, SANCTUS PETRUS, SANCTUS PAULUS, LUCIUS PP. III.

Ego Lucius, catholicae Ecclesiæ episcopus.

Ego Theod. Portuensis et Sanctæ Rufinæ episcopus.

Ego Petrus, presb. cardinalis tit. Sanctæ Susannæ.

Ego Vivianus, presbyt. card. titulo Sancti Stephani in Cælio Monte.

Ego Hugo, presbyt. card. tit. S. Clementis.

Ego Arduinus, tit. S. Crucis in Jerusalem presb. card.

Ego Matthæus, presb. cardinalis tit. Sancti Marcelli.

Ego Laborans, presb. card. Sanctæ Mariæ trans A qui canonici, clerici, monachi vel laici contra privilegia sedis apostolicæ prædictos fratres decimarum exactione gravaverint, canonicos clericos sive monachos, contradictione, appellacione, dilacione cessante, ab officio suspendatis; laicos autem excommunicationis sententia percellatis et tam excommunicationis quam suspensionis sententiam faciatis usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observari. Ad hoc præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus, si quis in prædictos fratres manus violentas injecerit, eum accensis candelis publice excommunicatum denuntiatis et faciatis ab omnibus, ut excommunicatum, cautius evitari donec congrue satisfaciat prædictis fratribus, cum litteris diocesani episcopi, rei veritatem continentibus, apostolico se conspectui repræsentet.

Ego Hyacinthus, diac. card. Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Rainerius, diac. card. tit. Sancti Georgii ad Velum Aureum.

Ego Rainerius, diac. card. S. Adriani.

Ego Mathæus, diac. card. S. Mariæ Novæ.

(Locus † signi.)

Datum Romæ apud S. Petrum per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presb. card. et cancell., vi Kal. Decembris, indict. xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno 1.

VIII.

Bulla pro fratribus Hierosolymitani Hospitalis.

(Romæ, ap. S. Petrum, Nov. 29.)

[*Privileges de Saint-Jean de Jerusalem*, p. 87.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis abbatibus, prioribus, archidiaconis, decanis, presbyteris et aliis ecclesiarum prælatis, ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Audivimus et audientes mirati sumus, quod cum dilectis filiis nostris fratribus Hierosolymitani hospitalis a patribus et prædecessoribus nostris concessum sit, et a nobis ipsis postmodum indultum et confirmatum ut de laboribus quos propriis manibus et sumptibus excolunt nemini decimasolvere teneantur. Quidam ab eis contra indulgentiam sedis apostolicæ decimas exigere et extorquere præsumunt, et prava atque sinistra interpretatione apostolicorum privilegiorum capitulum pervertentes asserunt de novalibus debere intelligi, ubi noscitur de laboribus esse inscriptum. Quoniam igitur manifestum est omnibus qui recte sapiunt, interpretationem hujusmodi perversam esse et intellectui sano contrariam, cum secundum illud capitulum a resolutione decimarum tam de terris illis quas deduxerunt vel deducunt ad cultum, quam de terris etiam cultis quas propriis manibus aut sumptibus excolunt, liberi sint penitus et immunes, ne ullus contra eos materiam habeat malignandi, vel quomodolibet ipso contra justitiam molestandi, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus et mandando præcipimus quatenus omnibus parochianis vestris auctoritate nostra prohiberi curetis, ne a memoratis fratribus de novalibus vel de aliis terris quas propriis manibus et sumptibus excolunt, seu de nutrimentis animalium nullatenus decimas aut etiam primitias præsumant exigere, vel quomodolibet extorquere; nam si de novalibus vellemus tantum intelligi ubi ponimus de laboribus, de novalibus poneremus, sicut in privilegiis quorundam aliorum apponimus. Quia vero, non est conveniens vel honestum ut contra instituta sedis apostolicæ veniant quæ obtinere debent inviolabilem firmitatem, mandamus vobis firmiterque præcipimus, si

B

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Decembris.

IX.

Archipresbytero et canonicis Ecclesiæ Lucensis significat priorem S. Fridiani privilegiorum confirmatorum causa ad sese venisse. Affirmat se eorum jura tuiturum.

(Romæ ap. S. Petrum, Nov.-Dec.)

[BALUZ., *Miscell.* ed. MANSI, IV, 596.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis archipresbytero et canonicis Lucanæ Ecclesiæ, salutem et apostolicam benedictionem.

Litteras vestras ea qua deluimus benignitate suscepimus, et ex earum tenore percepimus quod dilecti filii nostri, prior et canonici S. Fridiani, litteris, quas pro vobis misimus, sicut decuit minime responderunt, sed infra statutum terminum prior iter arripuit ad sedem apostolicam veniendo: ideoque instantius postulastis voluntatem nostram vobis quantocius intimari. Vobis igitur litteris præsentibus innotescat quod volumus, pro utraque parte, ut juxta vos et eos negotium concordia vel iudicio finiatur: quod si forte nequiverit, necessario ad sedem apostolicam referetur. Priorem vero noveritis pro renovandis privilegiis suis et negotiis, scilicet S. Salvatoris de Ficarolo et quibusdam aliis quæ ad vos non pertinent, nostro se conspectui præsentasse; sed nec fecit nec faciet, auctore Domino, unde juri vestro præjudicium generetur. Nos enim, quantum potuimus, salva honestate, justitiam vestram pro nostro curabimus officio conservare. Non autem mirandum est vobis de fratribus qui privilegio vestro subscribere noluerunt, quia confirmari non solet alicui quod ab eo minime possidetur. Unde novistis dilectum filium nostrum D. contra voluntatem et consilium nostrum ad innovandum ipsum privilegium laborasse. Sed ne videremus negare velle quod vel quoquomodo possemus vobis concedere, quantum in nobis fuit, ejus acquievimus voluntati.

Data Romæ, apud Sanctum Petrum.

X.

Privilegium pro parthenone Sancti Hilarii.

(Laterani, Dec. 29.)

[LAMI, *Eccles. Florent. Monum.*, I, 202.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectus in Christo filiabus CAPITINICO, abbatissæ monasterii S. Hilarii in episcopatu Fesulano siti, ejusque sororibus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Prudentibus virginibus, quæ sub habitu religionis accensis lampadibus per opera sanctitatis jugiter se præparant i.e. obviam Sponso (*Math. xxv*), sedes apostolica debet præsidium impertiri, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eas a proposito revocet aut robur (quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prædecessorum nostrorum fel. record. Alexandri, Coelestini, Eugenii et Adriani, Romanorum pontificum, vestigiis inhærentes, præfatum monasterium S. Hilarii in episcopatu Fesulano situm, in quo divino estis obsequio mancipatæ, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis et his quæ vobis successerint et illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: monasterium S. Gorgonii cum pertinentiis suis, monasterium S. Gregorii cum pertinentiis suis; quod est positum juxta Bononiæ civitatem, ecclesiam S. Mariæ de Agnano cum pertinentiis suis; ecclesiam S. Martini de Musignano cum pertinentiis suis; ecclesiam S. Stephani de Pitiana cum pertinentiis suis; ecclesiam, quæ est in castro S. Hilarii cum pertinentiis suis; ecclesiam S. Mariæ, quæ est intra castrum et monasterium cum pertinentiis suis; castrum S. Hilarii cum omnibus pertinentiis suis; castrum de Remulo cum pertinentiis suis. Reditus quoque, jura patronatus, et rationabiles et antiquas consuetudines quas habetis in monasterio, in Valleumbrosa vobis nihilominus confirmamus. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat vobis feminas, e sæculo fugientes liberas et absolutas, ad conversionem recipere, et eas absque contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diocæsano episcopo præsentare: quibus, si idonei fuerint, episcopus

A animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere.

Prædecessoris nostri Adriani papæ vestigiis inhærentes, ipsum monasterium in eodem statu et religione, sanctimonialium videlicet feminarum, quotidie in religione proficiens, sicut ab exordio sui statutum est, perpetuo manere sancimus. Novas autem consuetudines, vel exactiones vobis, vel ecclesiis, aut hominibus vestris, imponi auctoritate apostolica prohibemus. Baptismus quoque, sicut est antiquitus consuetum, ita semper in ecclesia vestra, omni cujuslibet personæ contradictione cessante, suo tempore celebretur. Prohibemus insuper ut nullus ejusdem cœnobii vicecomitatus sibi audeat usurpare, sed liceat abbatissæ, quæ pro tempore ipsi monasterio præfuerit, communicato totius capituli sui consilio, idem officium dare, et, culpa vel alia manifesta causa rationabili exigente, auferre. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocæsano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea vobis gratis et absque pravitate aliqua voluerit exhibere. Sepulturam præterea monasterii vestri liberam esse decernimus, et eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Obeunte vero te, tunc ejusdem loci abbatissa vel earum qualibet quæ tibi successerint, nulla ibi cujuslibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quam sorores communi consensu, vel sororum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et Beati Benedicti Regulam, providerint eligendam. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas minuere, seu aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur earum pro quarum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus, Portuensis, et S. Rufinæ episcopus.

Ego Petrus, tituli S. Susannæ presbyter cardinalis

Ego Vivianus, presbyter cardinalis tituli S. Stephani in Cœlio Monte.

Ego Cynthius, presbyter cardinalis tituli S. Cecilie.

Ego Ugo, tituli S. Clementis presbyter cardinalis.

Ego Ardricus, presbyter cardinalis tituli S. Crucis in Jerusalem.

Ego Mathæus, tituli S. Marcelli presbyter cardinalis.

Ego Hyacinthus, diaconus cardinalis S. Mariæ in Cosmedin.

Ego Rainerius, diaconus cardinalis S. Adriani.
Ego Mathæus, S. Mariæ Novæ diaconus cardinalis.

Datum Laterani per manum Alberti S. R. E. presbyteri cardinalis et cancellarii, iv Kalendas Januarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero D. Lucii pp. III anno 1.

XI.

Ad clerum Teutonicum.

(Laterani, Dec. 29.)

[*LE PAIGE Bibliotheca Præmonst. ordinis, p. 654.*]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Teutonicum constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Quæ a viris ecclesiasticis pro conservatione religionis et ordinis in Ecclesia Dei rationabiliter statuuntur, firma volumus et illibata persistere, ne, si temeritate cujuslibet fuerint vacuata, vigor disciplinae depereat et grave periculum proveniat animarum. Sane cum ab antiquo in ordine Præmonstratensi fuerit institutum ut abbates et præpositi annis singulis ad generale capitulum debeant convenire, quidam, occasione præteriti schismatis vocati, co venire detrectant, mandatum abbatis Præmonstratensis et apostolici culminis contemnentes. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si qui vestræ jurisdictioni subjecti a memorato abbate ad capitulum evocati accedere recusaverint, nisi de majoris abbatis fuerit eis provisione remissum, aut alia rationabili et necessaria causa eos reddiderit excusatos, sententiam quam in eos propter hoc tulerit servetis et faciatis usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observari.

Datum Laterani iv Kalendas Januarii, anno Domini 1181.

XII.

Canuto regi, Sueciæ, Ægidium episcopum Arusiensem commendat.

(Laterani, Dec. 30.)

[*HILJEGRÉN Diplomatar. Suec., t. I, p. 117.*]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, CANUTO, illustri regi Sueciæ, salutem et apostolicam benedictionem.

Ecce, juxta precum tuarum instantiam ac promotionem nostram, mittimus ad te dilectum filium nostrum Ægidium, quem confecimus episcopum Arusiensem, loco filiani demortui, virum utique pium, prudentem et honestate conspicuum, nobisque inter alios fratres nostros, suis exigenti-

bus meritis, specialiter charum, concessio sibi plene episcopatus officio per diocesim Arusiensem, quæ tuæ nunc jurisdictioni existit, ut eradicet paganismum, extirpet nociva, plantet Christianismum et similia salutaria, prout quæque, secundum datam sibi a Deo prudentiam, viderit facienda et emittenda. Rogamus igitur regiam celsitudinem tuam, quatenus ipsum, imo versus nos in ipso recipias, alacriter et honorifice tractes, et a subditis tuis omnibus, præsertim insuper nominata diocesi habitantibus, ei facias dignam honorificentiam exhiberi, ut devotio quam te ad apostolicam sedem habere confidimus, clareat in effectu, et nos ac fratres nostri, per hoc merito in tua charitate crescamus, idemque episcopus Ægidius, cujus sacratissimo officio animarum noster summus episcopus, Deus benedicat, qui per se et suos, grata sibi poterit vicissitudine despondere ad tuam dilectionem, perpetuis temporibus obligetur.

Datum L.... iii Kalend. Januar. pontificatus nostri anno secundo (2).

XIII.

Privilegium pro ecclesia SS. Crispini et Crispiniani de Cavea Suessionensi.

[*Gall. Christ. nov., X. Instr., 126.*]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis THEOBALDO abbati ecclesiæ SS. Crispini et Crispiniani de Cavea Suessionensis, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Effectum justa postulantis Indulgere et vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando potentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam sanctorum martyrum Crispini et Crispiniani de Cavea Suessionensi, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostræ protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem stantes, ut ordo canonicus, qui secundum Domini et B. Augustini Regulam in eadem ecclesia institutus dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis; quidquid Paganus miles de Cella dedit vobis in elemosiam in Bello monte, uxore sua Ermentrudi et filiis suis, et Re-

(2) Verba pontificatus nostri anno 1181 putem aliena manu addita esse. JAFFÉ.

naldo milite de Guni, de cujus feodo erat, concedentibus, tam in terragio quam in vinagio, et in censu et in aliis; vineam vestram quæ adjacet prædicto loco; quidquid Odo miles de Chrosni possidebat apud Mont-Nantoil, quod dedit vobis in elemosynam pro Maria filia sua ejusdem ecclesiæ conversa, filiis suis concedentibus, tam in vinagio quam in censu, et unum modium vini quem Tesso dedit prædictæ ecclesiæ in elemosynam in eadem villa; culturam de Sancci in villa sancti Audoeni salvo terragio et decima ejusdem ecclesiæ; quidquid Dudo Lombardus possidebat in Nova villa, quod dedit ecclesiæ vestræ in elemosynam pro quatuor modiis annonæ annuatim solvendis, tam in justitia quam in terragio, et in aliis; terram quam dedit vobis in elemosynam Fredessendis, filia Oddonis militis de Ponte Sancti Medardi in Valrain, Warnero marito suo et filiis ejus concedentibus; decimam culturæ L'siardi militis de Virzi, quæ est apud antiquam villam; decimam terræ vestræ apud Lorval, parochiam de Nancel, cum decima ecclesiæ; vineam de Bordain quam dedit vobis Berengerus Pincerna et soror ejus Ascelina; terram de Beneroles quam dedit vobis Radulfus filius Engelberti Faucillons et soror ejus in elemosynam sine ulla redemptione, concedente Gerardo de Chersi de cujus feodo erat, decimam de Loiri; tres solidos census et novem nummos, et unum obolum, et terram quam dedit Bartholomæus miles de Fessoma apud Valresis ecclesiæ vestræ in elemosynam; quidquid juris habetis in altare de Chaveigni, unum modium vini et dimidium, quem dedit vobis Radulfus Renel in vinagiis suis apud Billi, in elemosynam; et unum modium vini quem dedit ecclesiæ vestræ in elemosynam filius Renaldi de Vassen de vinagiis suis apud Chuisi. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere præsumat; liceat quoque vobis clericos vel laicos a sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum pro factam in eodem loco professionem fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu discedere: discedentem vero absque communi litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte vel excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu

violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia, et Arroensis ecclesiæ debita reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Incañnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno primo.

XIV.

Privilegium pro abbatis Sancti Germani Parisiensis.

[Bouillaud, *Hist. de l'abbaye de Saint-Germain des Prés*, Preuv., p. 48.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Hugoni abbati Sancti Germani Parisiensis, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

In eminenti beati Petri cathedra ad hoc sumus, licet immeriti, disponente Domino constituti, ut justas petitiones debeamus libenter admittere, et eis studeamus affectum utilem indulgere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulacionibus elementer annuimus, et monasterium Beati Germani de Pratis, in quo divino estis mancipati obsequio, quod proprie beati Petri juris existit, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis memoriæ Paschalis, Innocentii, Lucii, Eugenii, Anastasii, Adriani et Alexandri, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuente ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, liberalitate regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Per præsentis itaque privilegii paginam vobis vestrisque successoribus in perpetuum confirmamus, ut quæcunque libertas, quæcunque dignitas privilegio beati Germani, scriptis Childeberti, Clotarii atque aliorum regum Francorum vestro monasterio collata est, permaneat illibata. Præcipimus autem ut chrisma, oleum sanctum, consecrationes, ordinationes et quæcunque vobis ex pontificali sunt ministerio necessaria, a nullo catholico episcopo vobis vestrisque successoribus denegetur. Sane missas, ordinationes, stationes ab omni episcopo vel clero Parisiensis Ecclesiæ in eodem monasterio præter voluntatem abbatis vel congregationis fieri prohibemus, nec habeant potestatem ibi aliquid imperandi, sed nec divina ipsis officia interdicerè, nec excommuni-

care, nec ad synodum vocare abbatem aut monachos, presbyteros aut clericos ecclesiarum ipsius loci facultatem damus.

Adjicimus etiam ut in parochialibus ecclesiis quas extra burgum Beati Germani tenetis, presbyteri per vos eligantur et episcopo præsententur: quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committet, ut ei de plebis cura, de rebus vero temporalibus ad monasterium pertinentibus vobis respondeant. Quod si forte facere noluerint, subtrahendi eis temporalia quæ a vobis tenent liberam habeatis auctoritate apostolica facultatem. Omnis autem abbas, dilecte in Domino filii Hugo, qui post te a congregatione commissi tibi cœnobii secundum Regulam Beati Benedicti electus fuerit a Romano pontifice vel a quo maluerit catholico episcopo, gratiam et communionem apostolicæ sedis habente, benedictionem accipiat. Auctoritate etiam apostolica statuimus, et vobis de consueta clementia et benignitate sedis apostolicæ indulgemus, ut nullus legationi nisi a latere Romani pontificis specialiter fuerit delegatus, subjacere vel subesse animo debeatis, nec alicui liceat, obtentu legationis ab apostolica sibi sedē indultæ, vos, et successores vestros, seu monasterium vestrum, vel ecclesias, quæ infra burgum Beati Germani sunt, ulla interdicti vel excommunicationis sententia prægravare vel super vos, aut super jam dictas ecclesias jurisdictionem aliquam exercere, nisi specialiter hoc fuerit a Romano pontifice illi mandatum. Præterea cum Senonensis archiepiscopus quasdam ecclesias, quas in ejus episcopatu habetis, cum eo numero personarum et equitaturarum, tempore jam dicti prædecessoris nostri Alexandri, visitare solitus fuerit, ut ejus esset visitatio plurimum ipsis Ecclesiis onerosa, sicut ante concilium pia monasterio vestro consideratione consulti in hac parte, sic quoque ipsius subsecuti vestigia, auctoritate apostolica vobis duximus indulgendum, ut, si præfatus archiepiscopus vel successores ejus ab Ecclesiis vestris in quibus debent procurationem recipere, procurationem, nisi ex gratia pro pluribus quam pro quadraginta equitaturis ad plus et pro quadraginta quatuor hominibus exegerint, ad eam sibi solventiam vel ad exhibendum quidquam procurationis obtentu, eadem Ecclesiæ vel vos non possitis aliqua ratione compelli. Quod si archiepiscopus qui modo præsidet, vel ejus successores, in procurationibus quas debent archiepiscopo Senonensi quædam Ecclesiarumstrarum, numerum equitaturarum vel hominum superius delinitum excedere forte voluerit, liberum sit vobis quod petitur denegare. Si autem propter hoc aliquam in ecclesias ipsas, monachos vel clericos sententiam promulgaverint, eam auctoritate apostolica decernimus non tenere.

Prohibemus insuper ut monasterii vestri monachos, ubicunque habitaverint, nullus, præter Romanum pontificem vel legatum ab ejus latere mis-

A sum, absque speciali mandato apostolicæ sedis, vel præter abbatem ad quem cura et custodia eorum pertinet, excommunicat aut interdicat. Sane novialium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, ullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Auctoritate apostolica vobis duximus indulgendum ut, infra parochias ecclesiarum ad jam dictum monasterium pertinentium, nullus oratorium, capellam vel ecclesiam ædificare aut cœmeterium facere sine diœcesani episcopi et vestro consensu audeat, nisi forte Templarii vel Hospitalarii fuerint, quibus hoc apostolicæ sedis privilegiis indultum fuisse noscatur. Propterea paci et utilitati vestræ pontificali volentes provisione prospicere, præsentī privilegio duximus statuendum ut, si quis terras ad vos jure spectantes vel campos in quibus portionem habetis, donatione aut venditione seu quolibet alio alienationis titulo in aliam ecclesiam vel religiosa loca transtulerit, Ecclesiis illis vel locis religiosis ultra annum et diem eas sine assensu vestro non liceat retinere, sed, juxta consuetudinem Gallicanarum Ecclesiarum, talibus personis pretio sive dono concedant, quæ volis et monasterio vestro jura vestra cum integritate persolvant.

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur eorum pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva nimirum apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius, catholica Ecclesiæ episcopus, sign.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus, sign., etc.

Datum.... Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo octogesimo primo, pontificatus vero domni Lucii papæ tertii anno primo.

XV.

Monasterii S. Augustini Cantuariensis et super benedictione abbatis privilegium, ab Alexandro III institutum, confirmat.

(Chronica W. Thorn, ap. TWISDEN, Hist. Angl. Script., II, 1834.)

XVI.

[Richardo] archiepiscopo, et archidiacono Cantuariensi interdicti, et ne de possessione monasterii S. Augustini, hominibus, clericis vel ecclesiis, litigante super privilegiis nullatenus se intromittant.

(Ibid.)

XVII.

Hominibus ad jurisdictionem monasterii S. Augustini Cantuariensis spectantibus, tam clericis quam laicis, interdicti, ne archiepiscopo in aliquo respondeant vel ejus officialibus, donec de privilegiis facta quæstio terminetur.

(Ibid., p. 1835.)

XVIII.

[Richardo] archiepiscopo Cantuariensi interdicti et ne

ab abbate S. Augustini professionem aliquatenus exigat.

(Ibid.)

XIX.

[Roger]o abbati S. Augustini Cantuariensis interdicat ne archiepiscopo professionem faciat aut promittat.

(Ibid.)

XX.

Henrico, Anglorum regi, monasterium S. Augustini Cantuariense commendat.

(Ibid.)

XXI.

Monasterium S. Augustini Cantuariense in jussu sedis apostolicæ affici interdicto vetat.

(Ibid.)

ANNO 1182.

XXII.

Ecclesiæ S. Salvatoris Venetæ possessiones et privilegia confirmat.

(Laterani, Jan. 8.)

[CORNELIUS, Ecclesiæ Venetæ, t. XIV, p. 104.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis MARTINO, priori ecclesiæ S. Salvatoris de Rivolto, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, canonicam vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur (quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis memoriæ Innocentii, Eugenii, Anastasii et Alexandri Romanorum pontificum, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, in primis siquidem statuantes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et B. Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Medietatem decimarum, quas parochiani ecclesiæ vestræ persolvunt, sicut beatæ memoriæ prædecessor noster Eugenius papa mandavit, et bonæ recordationis Joannes Polanus, quondam diocesanus episcopus, privilegio suo nobis indulsit, tam pro clericis quam pro sartatectis resciscendis, auctoritate vobis apostolica confirmamus. Et ut in parochianos vestros, qui nos de medietate ipsarum decimarum defraudare presumpserint, per priorem ecclesiæ vestræ excommunicationis sententia promulgetur, ei plenam concedimus potestatem, quemadmodum felices

recordationis prædecessores nostri, Adrianus et Alexander Romani pontifices, scriptis suis indulisse noscuntur.

Indulgemus insuper, sicut a prædictis antecessoribus nostris indultum esse dignoscitur, ut prior loci vestri qui pro tempore fuerit, pro ipsis decimis, libere possit securitatem terræ præstare. Liceat quoque vobis clericos et laicos, e sæculo fugientes liberos et absolutos, absque alienius contradictione ad conversionem suscipere et in vestra ecclesia retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, sine prioris sui licentia, fas sit de claustro discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Præterea sententiam, quam venerabilis frater noster Henricus, Gradensis patriarcha, et bonæ memoriæ Ildebrandus, basilicæ Duodecim Apostolorum presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, super controversia inter vos et Dominicum Plebanum S. Bartholomæi, de quibusdam parochialibus domibus, scilicet super domibus Justorum, Maurocenorum, Gradonicorum, Græcorum, Leonardi Fradelli et Domini Aurei, quas quisque sui juris esse dicebat, quondam diutius agitata rationabiliter protulerunt, sicut in authentico scripto illorum exinde facto noscitur contineri, auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur; statuantes ut nullus sine vestro consensu parochianis vestris in infirmitate positus penitentiam dare aut eos inungere, vel ad sepulturam recipere audeat, nisi salva justitia ecclesiæ vestræ sacris canonibus instituta. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi quilibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Deum et B. Augustini Regulam, canonicè providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat ecclesiam vestram temere perturbare, aut ei possessiones auferre, vel ablatas retinere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanis episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu

Christi aliena fiat, aque in extremo examine di-
vinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco
sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu
Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis per-
cipiant et apud districtum judicem præmia æternæ
pacis inveniant. Amen.

Ego Lucius, catholice Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus, Portuensis et Sanctæ Rufinæ epi-
scopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Petrus, presbyter cardinalis tit. Sanctæ Su-
sannæ.

Ego Vivianus, presbyter cardinalis tituli Sancti
Stephani.

Ego Cynthius, presbyter cardinalis tituli Sanctæ
Cæcilie.

Ego Hugo, presbyter cardinalis tituli Sancti Cle-
mentis.

Ego Arduinus, presbyter cardinalis tituli S. Crucis
in Jerusalem.

Ego Mattheus, presbyter cardinalis tituli Sancti
Marcelli.

Ego Laborans, presb. card. Sanctæ Mariæ trans
Tiberim tit. Calixti.

Ego Hyacinthus, diacon. cardin. Sanctæ Mariæ in
Cosmedin.

Ego Rainerius, Sancti Georgii ad Velum Aureum
diaconus cardinalis.

Ego Gratianus, diaconus cardinalis SS. Cosmæ et
Damiani.

Ego Rainerius, diac. card. Sancti Adriani.

Datum Laterani, per manum Alberti S. R. E.
presb. card. et cancell., vi Idus Januarii, indict.
xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontifica-
tus vero domni Lucii papæ III anno 1.

XXIII.

G. abbati Vizellacensi et ejus successoribus usum
mitræ concedit.

(Laterani, Jan. 13.)

[LAURON Opera omnia, t. II, pars 1, p. 288.]

Lucius III episcopus, servus servorum Dei, di-
lectis filiis G. abbati, et fratribus Vizeliacensibus,
salutem et apostolicam benedictionem.

Frates nostri episcopi et cardinales nos suppli-
citer et devote rogarunt, ut monasterium vestrum,
pro reverentia Beatæ Mariæ Magdalene, cujus ibi
corpus quiescit, largitionis nostræ studeremus mu-
nere decorare, ut ex hoc magis apud homines ce-
lebre fieret, et majoris venerationis in posterum
haberetur. Ut igitur de largitione gratiæ apostolicæ
sedis valeat amplius gloriari, et in majori apud
homines veneratione haberi, tibi, filii abbas, tuis-
que successoribus usum mitræ de consueta benigni-
tate apostolicæ sedis concedimus, et ut ea in præci-
pui solemnitatibus, et processionibus monasterii,
in concilio Romanorum pontificum, consensu epi-
scoporum et mortuorum exsequiis libere uti possi-
tis, clementius indulgemus.

Datum Laterani id. Januarii.

XXIV.

*Pacem inter monachos et burgenses Trenorcienses
confirmat.*

(Laterani, Jan. 15)

[JUNIA, *Nouv. Hist. de Tournus*, Preuves, p. 179.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis abbati et monachis Trenorciensibus, salutem
et apostolicam benedictionem.

Religiosis viris annuere et eorum justis postula-
tionibus consensum facilem impertiri et ordo juris
exigit et charitas postulat ordinata. Audivimus
sane quod cum inter vos et burgenses Trenorcienses
super quibusdam consuetudinibus controversia
verteretur, tandem fuit quod per venerandæ memo-
riæ Lodoicum, tunc regem Francorum, amica-
bili compositione sopita. In scrupulum recidi-
cæ quæstionis cum emergant, tandem compositionem,
sicut facta est, et ab utraque parte recepta et in
ipsius regis scripto authentico plenius continetur,
auctoritate apostolica confirmamus et præsentis
scripti patrocinio communimus, statuantes ut nulli
omnino hominum liceat hanc paginam nostræ con-
firmationis infringere, vel ei ausu temerario con-
trahere. Si quis autem hoc attentare præsumperit,
indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri
et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani xviii Kalendas Februarii.

In plumbo, Lucius papa III.

XXV.

C *Monasterii Bonifagetensis protectionem suscipit, pos-
sessionesque ac privilegia confirmat.*

(Laterani, Jan. 15.)

[Hugo, *Sacri et canonici ordinis Præmonst. Annales*,
t. I, Prob., p. cccxi.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis WILARD, abbati Ecclesiæ de Bono ageto, ejusque
fratribus, tam præsentibus quam futuris, regula-
rem vitam professuris in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum con-
venit esse præsidium, ne forte cujuslibet temerita-
tis incursum eos a proposito revocet, aut robur
(quod absit!) sacræ religionis infingat. Eapropter,
dilecti in Domino filii, vestris justis postulationi-
bus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam
Beatæ Mariæ de Bonofageto, in qua divino manci-
pati estis obsequio, sub B. Petri et nostra prote-
ctione suscipimus, et præsentis scripti privilegio
communimus, in primis siquidem statuantes ut
ordo canonicus, qui secundum Deum, et B. Au-
gustini Regulam atque institutionem Præmonstra-
tensium fratrum in eadem ecclesia institutus esse
dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabi-
liter observetur. Propterea, quæcunque posses-
siones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsen-
tiarum juste et canonice possidet, ac in futurum
concessione pontificum, largitione regum vel prin-
cipum, oblatione fidelium seu aliis justis modis,
præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis
vestrisque successoribus et illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis : locum scilicet in quo abbatia fundata est, qui dicitur Bonlays, cum omnibus pertinentiis suis, terris, pratis, silvis, aquis, pasturis omni generi animalium necessariis, quem dedit vobis Willelmus de Bernole, consilio et assensu omnium hæredum suorum et Matthæi ducis Lotharingiorum ; grangiam de Grusillis cum pertinentiis suis, terris, pratis, silvis et pasturis ; allodium de Feischal cum molendinis et aliis pertinentiis suis, terris, pratis, silvis et pasturis ; quidquid apud Brantigny possidetis ; grangiam de Moironcourt cum omnibus pertinentiis suis, pratis, silvis, terris et pasturis ; allodium de Janneio quod accepistis de manu Widerici, abbatis Clariloci, consilio et consensu omnium fratrum suorum, tam monachorum quam laicorum, acceptis a vobis triginta libris Tullensis monetæ, quod allodium contulerunt eis et ecclesiæ suæ viri nobiles, Holdericus videlicet de Geanceyr et Holdericus filius ejus, Gerardus de Forcherul et filii sui, Petrus, Gauselius, Gerardus, consilio et consensu ducis Matthæi, sub testimonio Theodorici de Romunt, Gerardi advocati de Bruyeres, Willelmi de Arches ; tenorem etiam totum Theobaldi de Jorseo, in agris, silvis, pratis, pascuis juxta prædictum allodium adjacentibus, qui vulgo Benevilis vocatur, quem prius dederunt supradictæ ecclesiæ Clariloci ipse Theobaldus de Jorleio et Willer de Floremont, assensu filii sui Gerardi, rogatu et consilio Matthæi ducis, ducissæ Beathar et filiorum suorum Simonis et Frederici ; decimas etiam prædicti allodii a Benevilis, de pratis, campis et de omnibus aliis de quibus decimæ persolvuntur, quas Henricus, quondam Tullensis episcopus, memoratæ ecclesiæ Clariloci prius possidendas in perpetuum concesserat, consilio Odonis archidiaconi, rogatu et assensu abbatissæ Romaricensis totiusque capituli sui ; assensu etiam ipsorum clericorum ad quos præfatæ decimæ pertinebant, Gerardi videlicet de Jorseio, et Widerici nepotis sui et Hefridi presbyteri de Janneio : quibus et suis successoribus singulis annis persolvetis quinque solidos Tullensis monetæ in festo B. Martini, aut infra octavas, ponentes eos super altare memoratæ ecclesiæ de Janneio, quas decimas cum tenemento Theobaldi de Jorseio et cum allodio de Janneio accepistis de manu supradicti abbatis Widerici Clariloci, consensu totius capituli sui, et in ea libertate et integritate qua jam dicta ecclesia Clariloci prius possidebat. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, a sæculo fugientes liberos et absolutos, ad conversionem accipere et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco disce-

dere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis janulis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, di in officia celebrare : in parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis quatuor aut tres ad minus de canonicis vestris ponere, quorum unus diocessano episcopo præsentetur, ut ei curam animarum committat, ita quidem quod ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus et de ordinis observantia debeat respondere. Pro chrismate autem, oleo sancto, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive pro abbate deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis, nullus a vobis, aut sub obtentu consuetudinis, aut quolibet alio modo quidpiam audeat postulare. Si quis autem contra hoc venire præsumperit, portionem cum Giezi se noverit halituum (cujus factum exactione turpis muneris imitatur (IV Reg. v). Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, nullus violentiam vel rapinam, furtum committere, ignem apponere, seu hominem capere vel interficere audeat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus auferre possessiones, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocessani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodorus, Portuensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinensis episcopus.

Ego Petrus, presbyter cardinalis tituli S. Saturnæ.

Ego Vivianus, presbyter cardinalis tituli S. Stephani in Monte.

Ego Cynthius, presbyter cardinalis tituli Sanctæ Cæciliæ.

Ego Arduinus, presbyter cardinalis tituli Sanctæ Crucis.

Ego Matthæus, presbyter cardinalis tituli Sancti Marcelli.

Ego Hyacinthus, diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ Messoris.

Ego Rainerius, diaconus cardinalis Sancti Gregorii ad Velum Aureum.

Ego Gratianus, diaconus cardinalis SS. Cosmæ et A
Damiani.

Ego Rainerius, diaconus cardinalis Sancti Adri-
ani.

Datum Laterani per manum Alberti, S. R. E.
presbyteri cardinalis et cancellarii, xviii Kalendas
Februarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ
anno 1181, pontificatus vero Lucii papæ III anno
primo.

XXVI.

*Delegatis apostolicis mandat, ut inquirent de inose-
dientia plebani ecclesiæ S. Bartholomæi, eamque
si invenerint, puniant.*

(Lateran., Jan. 16.)

[Cornelius, *Ecci. Venet.*, XIV, 106.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri. . . Forcellano (3) episcopo, et dilecto
filio. . . priori ecclesiæ S. Mariæ de Charitate (4),
salutem et apostolicam benedictionem.

Cum inter ecclesiam S. Salvatoris de Rivoalto et
S. Bartholomæi gravis controversia de quibusdam
parochianis haberetur, commissa fuit a delegatione
Romani pontificis venerabili fratri nostro Gradensi
patriarchæ et bonæ memoriæ I., quondam basilicæ
XII Apostolorum presbytero cardinali, sine debito ter-
minando, qui auditis et cognitis rationibus utriusque
partis prædictas parochiales ecclesiæ S. Salvatoris
adjudicarunt, quam utique sententiam felicitis me-
morix prædecessor noster Alexander papa, sicut
ex litteris ejus manifeste monstratur, auctoritate
apostolica roboravit, et quosdam de presbyteris
ipsius et ecclesiæ, quia contra sententiam fecerant,
suspendi ab officio fecit. Quia igitur J. Præmare-
nus (5) post appellationem, et minus canonice dic-
tatur administrationem prælibatæ ecclesiæ rece-
pisse, et post appellationem per conductitios pre-
sbyteros prædictis parochianis divina fecit officia
celebrare: ne de impunitate tantæ præsumptionis
valeat gloriari, et alii exemplo ejus audaciam susci-
pianit delinquendi, discretionem vestræ per apostolica
scripta districte mandamus, quatenus rei veritatem
diligentius inquiretis et, si vobis ita constiterit,
prædictum J. et presbyteros conductitios, quos
fecit prædictis parochianis divina officia celebrari
ab officio, remoto appellationis obstaculo, suspen-
datis, et tandiu faciatis manere suspensos, quo-
usque præfato priori et fratribus satisfaciant, prout
canonicum fuerit, aut ad apostolicam sedem sa-
tisfacti accedant. Testes autem quos ipsi vobis
duxerint nominandos, veritati testimonium red-
dere moneatis; quod, si hoc gratia vel timore
omiserint, eos ad dicendam veritatem districtius
auctoritate nostra cogatis.

Data Laterani, xvii Kal. Februarii.

(3) Leonardus Donato, episcopus Forcellanus.

(4) Hildebrandus, prior S. Mariæ de Charitate.

XXVII.

*Transactionem initam inter comitem Joigniaci et
abbatissam S. Juliani Antissiod. confirmat.*

(Laterani, Jan. 27.)

[*Gall. Christ. nov.*, XII, Instr., 138.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
in Christo filiabus Hel. abbatissæ, et sororibus
S. Juliani Antissiodorensis, salutem et apostolicam
benedictionem.

Ex tenore scripti authentici nobis innotuit quod,
cum inter Agnetem abbatissam ejusdem monasterii
vestri, et R. comitem Joigniaci, super quatuor ho-
minibus, Gosberto videlicet, Anulpho, Rainardo et
Hurico, quos abbatissa in potestate Miganiæ suos
constituerat servientes, controversia mota per ap-
B pellationem ad sanctæ recordationis Al. papæ præ-
decessoris nostri, qui tunc erat Senonis, audien-
tiam pervenisset, eam nobis et bonæ memoriæ O. J. J. S.
Nicolai in Carcere Tulliano diacono cardinali,
terminandam commisit. Post diuinam autem et
prolixam ventilationem ipsius causæ, de voluntate
partium, mediantibus nobis, finem per hujusmodi
transactionem accepit; quod comes prædictos qua-
tuor homines, uxores eorum et liberos imperpe-
tuum absolutos ipsi abbatissæ et monasterio vestro
dimisit, ita ut in eis nullam justitiam habeat, exac-
tionem videlicet requisitam, quoadiu servientes et
ministeriales monasterii prædicti exstiterint: cum
vero servientes sive ministeriales esse desierint, ha-
C beant in eis sicut in propriis hominibus monaste-
rii vestri. Confessus est etiam et protestatus ipse
comes nihil habere in memore S. Juliani, quod est
in Otha, excepta guararia. Sed quod a controversia
hominum et nemoris omnino discessit, pro reve-
rentia nostrarum precum et intuitu sororis suæ
quæ in monasterio vestro erat, et propter abbatissam
hoc egit. Quam compositionem præscriptam,
ut majorem habeat firmitatem scripto nostro qua-
riri confirmari. Nos vestris postulationibus an-
nuentes eam sicut a partibus sponte recepta est et
servata, auctoritate apostolica confirmamus, et
præsentis scripti patrocinio communimus: statuen-
tes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam
nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu teme-
D rario contradicere. Si quis autem hoc attentare
presumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac
beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit
incursum.

Datum Laterani, xii Kalendas Februarii.

XXVIII.

*Monasterii S. Petri Siniagiensis possessiones quas-
dam, ab ecclesia Hohenburgensi datas confirmat.*

(Laterani, Jan. 22.)

[*Hugo, sacri et canonici ordinis Præmonst. Annales*
t. II, Prob., pag. ccli.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis

(5) Joannes Præmarenus, pleb. S. Bartholomæi.

illis GARNERO, abbati Sancti Petri Stivagiensis, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Justitiæ ratio exigit, et sedis apostolicæ benignitas exposcit ut personis et locis Deo et beato Petro sub regulari disciplina ad serviendum deputatis tuitionis nostræ manum abundantius et propensius extendamus, et sua eis jura atque collata beneficia paterna benignitate protegendo conservemus. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, ac ea quæ vestræ ecclesiæ ab ecclesia Hohemburgensi, per manum dilectæ filiæ nostræ Herradis, ejusdem loci abbatisse, assensu totius capituli sui, vobis perpetuallyter data, scriptoque rite confirmata sunt laudamus et presentis scripti privilegio communimus et confirmamus, locum videlicet Sancti Gorgonii, cum omnibus rebus ad eundem locum spectantibus, et præbendam hebdomadarii, carratam scilicet vini, quatuordecim maldios frumenti et septem hordei, et viginti solidos Argentinensis monetæ, ac quidquid eidem hebdomadario aliisque sacerdotibus vestris, cum in Hohemburgensi publicas vel privatas missas celebraverint ecclesia, oblatum fuerit ad manus; beneficium altaris Sanctæ Odiliæ in Erhesheim constitutum, septemdecim quartalia bladii, in Wolganseheim carratam vini, pratum et silvam ad Sanctum Naborem sitam; et septemdecim journalia terræ in Talheim, et quorumlibet animalium pascendi licentiam in Hohemburgensi pascuis, ita videlicet quod, defuncto abbate vestro vel mutato, successor ejus de manu Hohemburgensis abbatisse prædicta beneficia sine ulla contradictione per librum recipiet, et in eadem ecclesia sui ordinis sacerdotes, et in præfato loco Sancti Gorgonii, tam clericos quam laicos fratres ad serviendum Deo constituet, et quotiescunque abbas vester voluerit, Hohemburgensem ecclesiam visitet, et in festo sanctæ Odiliæ, et in dedicatione capellæ, et in Nativitate sanctæ Mariæ ad eandem ecclesiam missam solemnem celebraturus, nisi infirmitate vel aliquo evidenti negotio fuerit detentus, annuatim veniat, vel aliquam personam, si venire nequiverit, mittat: Hebdomadarium quoque sacerdotem in Hohemburgensi ecclesia, et alium qui quotidie privatam missam ad altare Sanctæ Odiliæ celebret, provida dispensatione constituat, quoscunque de canonicis suis ad hoc idoneos cognoverit, quos quidem, sine contradictione abbatisse, removendi et loco ipsorum alios constituendi prædictus abbas plenam habeat facultatem; cui etiam licitum sit bona, tam spiritualia quam temporalia, ad locum Sancti Gorgonii spectantia charitative, prout Deus inspiraverit, dispensare.

Statutum est etiam ut, quotiescunque fratres vel sorores ab hac luce migraverint, a conventu utriusque ecclesiæ solemniter in missis et cæteris obsequiis plenarium servitium peragatur. Cum autem abbatisse Hohemburgensi morti appropinquare contigerit, abbas Stivagiensis, vocatus a fratribus San-

cti Gorgonii, festinus accedens, si expeditus fuerit, exsequias pro ea in conventu solemniter celebrabit. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc nostræ paginam protectionis et confirmationis infringere aut pervertere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis verò hoc attentare præsumperit, nisi reatum suum condigna satisfactione correxerit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus ineurrat, et in extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem hæc pie observantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus, etc.

(Locus signi + domini Lucii papæ III.)

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Leodimus, Portuensis, et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Petrus presbyt. card. tit. S. Stephani in cælio Monte.

Ego Hugo, presbyt. card. tit. S. Clementis.

Ego Cinthius, presbyt. card. tit. S. Cæcilie.

Ego Matthæus, presbyt. card. tit. S. Marcelli.

Ego Laborantius presbyt. card. tit. Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. S. Calixti.

Ego Hyacinthus, diacon. card. Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Raynerius, S. Georgii ad Velum Aureum diacon. card.

Datum Laterani per manum Alberti, S. R. E. presbyt. card. et cancellarii, xi Kalend. Febr., indict. xv, Incarn. Dom. auno 1181, pontificatus vero Domini Lucii papæ III anno i.

(Cum appensione sigilli plumbei ex chordulis sericis.)

XXIX.

Ecclesiæ S. Petri Jovillarensis protectionem suscipit possessionesque ac privilegia confirmat.

(Laterani, Jan. 22.)

[HUGO, *Sacri et canonici ordinis Præmonst. annales*, t. I. Prob., p. dccxcj.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GALTERO, abbati ecclesiæ Sanctæ Mariæ Regiævallis, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte eujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur (quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam Sancti Petri Jovillaris, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis prædecessorum nostrorum Innocentii, Eugenii, Alexandri, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra tutela suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes ut ordo canonicus qui secundum Deum, et beati Augustini

Regulam atque institutionem Præmonstratensem in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur, Præterea, quasunque possessiones, quasunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permanent. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum Jovillaris, in quo fundata est abbatia, quem habetis a Gaufrido domino de Jovilla, assensu filii sui Jofridi, et a Mathilde de Vienna, cognomine Lupa, assensu filii sui Henrici, et filie sue Sybillæ cum omnibus appenditiis suis, terris, pratis, silvis et quorumlibet animalium pasturis; ecclesiam et altare de Juvincio (*Juigny*) cum omnibus appenditiis suis, dotibus videlicet et decimis, oblationibus et eleemosynis, quos dedit vobis venerabilis frater noster Petrus, Tullensis episcopus, assensu Theodorici archidiaconi et totius capituli sui; ecclesiam et altare de Savoneriis cum omnibus pertinentiis suis, dotibus et decimis, oblationibus et eleemosynis; quod dedit vobis Guido, Cathalaunensis episcopus, cum assensu totius capituli sui; partes alodii ejusdem villæ quas habetis in terris, pratis, silvis et quorumlibet animalium pasturis; curiam de Claro fonte quam habetis ab abbate et communi capitulo Sancti Urbani, assensu Jofridi, ejusdem ecclesiæ advocati, cum omnibus appenditiis suis, terris, pratis, silvis et pasturis; locum de Nantolio (*Nantel*) cum molendino et stagno superiori et aliis pertinentiis suis; allodium de Fouchers cum omnibus pertinentiis suis, terris, pratis, silvis, mancipiis, et quorumlibet animalium pasturis, quod dedit vobis Richerius de Salamanna pro filiabus suis et uxore in ecclesia vestra conversis, assensu filii sui Lethardi et omnium hæredum suorum; molendinum juxta villam situm, cum prato adjacenti, quod habetis a Guidone commestore Barri, assensu uxoris sue Petronillæ et filiorum suorum, Gerardi, Lethardi, Gilouis, et filiorum suorum, Alburgis et Deuvidis; allodium quod dederunt vobis apud Santanæ villam Rodulphus de Asperomonte assensu filiorum suorum, et Robertus de Solers assensu omnium hæredum suorum, cum omnibus pertinentiis suis, terris, pratis, silvis, decimis, mancipiis et pasturis; molendinum quod habetis infra parochiam supradictæ villæ, cum introitu et exitu aquarumve decursu, quod appellatur Retucasach; medietatem alterius molendini quam habetis apud Sionnam; domum quoque hospitem juxta Mareium sitam cum omnibus pertinentiis suis, terris, vineis et capella infra curiam ejusdem domus constructa, et dotibus ad eam pertinentibus, quam dedit vobis Guido Cathalaunensis episcopus, assensu totius capituli sui, eo tenore ut abbas vester tam fratres instituendi quam remittendi, et bona tam

spiritualia quam temporalia, prout ei visum fuerit et Deus inspiraverit, charitative despensandi liberam habeat facultatem.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus collectis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, ex sæculo fugientes liberos et absolutos, ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis licentia de eodem loco discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Prohibemus etiam ne ecclesias, aut terras, seu quodlibet beneficium ecclesiæ vestræ collatum, liceat alicui personaliter dare, sive alio modo alienari, sine consensu totius capituli, aut majoris et sanioris partis ejusdem. Si quæ vero donationes aut alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hæc autem adjicimus ne aliqui canonici seu conversi, sub professione domus vestræ astucti, sine consensu et licentia abbatis et majoris et sanioris partis capituli vestri pro aliquo fidem deat, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiant ultra pretium capituli sui providentia provisum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere præsumperit non teneatur conventus, sine ejusdem licentia et consensu hoc egerunt, pro his aliquatenus respondere.

Præterea licitum sit vobis causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, si ratum fuerit, propulsare violentiam et justitiam vindicare. Ob evitandas vero sæcularium frequentias, liberum sit vobis, salvo jure diocesanis episcopi et ecclesiæ parochialis, oratoria in grangiis vestris construere, et in ipsis vobis et familiæ vestræ divina officia celebrare. Pro chrismate vero, oleo sancto, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive abbate deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis, nullus a vobis, aut sub obtentu consuetudinis aut quolibet alio modo, quidquam audeat postulare. Si quis autem contra hoc venire præsumperit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cujus factum exactione turpis muneris imitatur (*IV Reg. v*). Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, et eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati et interdicti fuerint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna sollicitudine consulere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut, infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, nullus violentiam vel rapinam, vel furtum committere, ignem apponere seu homi-

nem capere aut interficere audeat. Decernimus ergo ut nulli omnino fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuerè, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione aut sustentatione concessa sunt usibus omnino profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et canonica justitia diocesani episcopi. Si qua autem in futurum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ confirmationis paginam sciens, contra eam tenere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sanctissimo corpore et sanguine Dei et Domini nostri Redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divini ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Petrus, presbyter card. Sanctæ Susannæ.

Ego Vivianus, S. Stephani de Caelio Monte.

Ego Cyathius, presb. card. tit. S. Cæciliæ.

Ego Hugo, presb. card. tit. S. Clementis.

Ego Arduinus presb. card. tit. Sanctæ Crucis in Jerusalem.

Ego Marcus, presb. card. tit. S. Marcelli.

Ego Laborans, presb. card. Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Jacob, diac. card. Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Rainerius, diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum,

Ego Gratianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Ranerius, S. Adriani diac. card.

Data Laterani per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xi Kal. Februarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno primo.

XXX.

Monasterio S. Augustini Morinensi ecclesiam Qualquellensem assèrit.

(Laterani, Jan. 23.)

[MIRÆUS, *Opera diplomatica*, t. IV, p. 377.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et fratribus Sancti Augustini Morinensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis

tramite non discordant, effectu prosequente complere.

Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato occurrentes assensu, ecclesiam de Qualquella cum decimatione segetum, allecium et aliarum rerum ad eam spectante, sicut eas juste ac sine controversia possidetis, devotioni vestræ, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnimodo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani x Kalendas Februarii.

XXXI.

Monasterii S. Mariæ Sorvoniensis protectionem suscipit possessionesque ac privilegia confirmat.

(Laterani, Jan. 25.)

[TROKHELIN, *Diplomatarium Arna-Magnæanum*, t. I, p. 266.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis Symoni, abbati Sanctæ Mariæ de Sara, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularis vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet aut rebus (quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et Beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in ipsa domo noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus immutabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Donationem quam venerabilis frater noster Absalon Roskildensis episcopus, et Esbernus frater ejus, nec non et Juno consobrinus ejus, et alii quamplurimi pari voto et concordia devotione solemniter fecerunt, dimidiam videlicet post obitum suum portionem omnium possessionum suarum, quas vel ex paternis jure susceperant vel juxta legem patriæ terminis suis adjoecerant; et villam quæ dicitur Ellingæ cum silvis, pascuis, et reliquis ad illam pertinentibus concoloniis quam a præfato

venerabili episcopo obtinistis cum aliorum terrarum concambio; villam quoque quæ dicitur Guthemæ quam, partim pia largitione, partim concambio vel coemptione justo titulo obtinetis, et mancum in Wimmerleve et villam quæ dicitur Slagosæ cum reliquis ad illam pertinentibus terris, et Okelstop et grangiam quæ est in Lungæ cum silvis et aquis et cæteris appenditiis, et viculis adjacentibus; grangiam quoque, quæ dicitur Aswarthabothe cum silvis, pratis, pascuis et rivulo præterstante, qui dicitur Tovebec, quam concambio diversarum terrarum a præscripto episcopo obtinistis; præterea tertiam partem oblationis quam apud memoriam beatæ Margaretæ in monasterio Sanctæ Mariæ Boskiensis præfatus episcopus jure episcopali habebat et cum præmemoratis fratribus de Sora pia largitione ad opus construendi monasterii vel ad reliquos usus contulit; portionem quoque decimæ quam idem episcopus sub attestatione privilegii sui dedit, de parochia videlicet Fumetorp et de parochia Sundertorp et de parochia Eleseu, nec non et de parochia Arclstadhe, de parochia etiam Geseleve cum attinente capella de Leoga, de parochia quoque de Swartatop, et de parochia Berbii cum adjacente capella Georleve. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos, a sæculo fugientes liberos et absolutos, absque alicujus contradictione ad conversionem recipere et in vestro monasterio retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, sine abbatis sui licentia fas sit de eodem loco discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut, infra clausuram loci vestri seu grangiarum vestrarum, nullus violentiam vel rapinam, furtum seu incendium committere, hominem capere vel interficere audeat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, hanc nostræ confirmationis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscat.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

A Ego Theodorus. Portuensis et Sanctæ Rufinæ episcopus.

Ego Petrus, tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis.

Ego Vivianus, presbyter cardinalis Sancti Stephani in Cœlio Monte.

Ego Hugo, presbyter cardinalis Sancti Clementis.

Ego Arduinus, presbyter cardinalis Sanctæ Crucis in Jerusalem.

Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim.

Ego Hyacinthus cardinalis diaconus Sanctæ Mariæ.

B Ego Ramerius diaconus Sancti Georgii ad Velum Aureum cardinalis.

Ego Gratianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Datum Laterani per manum Alberti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, ix Kalendas Februarii, indictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero, domni Lucii papæ III anno primo.

XXXII.

Ad Simonem Meldensem episcopum. — Confirmat ipsius statutum de residentia eorum qui personatum obtinent in Ecclesia Meldensi.

(Laterani, Jan. 29.)

[MARTEN., *Ampl. Collect.*, I, 951.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri S. Meldensi episcopo, salutem et apostolicam benedictionem

Quæ pro Ecclesiarum utilitatibus et eorum qui nolunt Ecclesiis a quibus stipendia quotidiana recipiunt deservire, malitia reprimenda rationabiliter statuuntur, firma debent et illibata persistere, et ne pravorum nequitia perturbentur, apostolico munimine roborari. Accepimus sane quod hi qui in Ecclesia tua personatum habere noscuntur, nolunt ipsi Ecclesiæ in propriis personis deservire: unde eadem Ecclesia in agendis suis e personarum absentia non modicum patitur detrimentum. Qua de causa tu, venerabilis frater, canonicorum ejusdem Ecclesiæ consilio et assensu rationabiliter statuisti, ut nullus qui in Ecclesia ipsa personatum amodo receperit, in chorum recipiatur, nisi de obsequio Ecclesiæ in persona propria exhibendo promissionem fecerit congruentem, salva tamen tua et capituli tui licentia, sive majoris et sanioris partis, quam quidem constitutionem, sicut rationabiliter facta est, auctoritate apostolica confirmamus; statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, quarto kalendas Februarii.

XXXIII.

Bona et libertates monasterii S. Mariæ Regiæ-Vallis confirmat

(Laterani, Jan. 29.)

[Hugo, *Præmonstr. annales*, II, Prob., p. 412.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GALTERO, abbati ecclesiæ S. Mariæ Regiæ-Vallis, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam efigentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam Sanctæ Mariæ Regiæ-Vallis, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis prædecessorum nostrorum Innocentii, Eugenii, Alexandri, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra tutela suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, inprimis siquidem statuente, ut ordo canonicus qui secundum Deum et beati Augustini regulam, atque institutionem Præmonstratensem in eadem ecclesia institutus esse cognoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Ipsam scilicet vallem in qua fundata est abbatia, a prato Bovini sicut dicitur labium nemoris quod dicitur Forest, usque ad viam Ovium, quæ descendit a Fracia subtus pratium, et ex altera parte ab eodem prato Bovini, sicut dicitur labium Chelme usque ad fontem Bellardis, et a fonte usque ad viam subtus pratium, sicut dicitur via quæ juxta Fraciam vadit ad Horreum. Terram Fraciæ quam dederunt vobis Guerardus et Theodoricus, domini de Sorceio, assensu omnium hæredum suorum, et per manum Henrici, quondam Tullensis, episcopi, a quo in feudum tenebant. Allodium de Berna curia quod dederunt vobis, assensu Stephani, quondam Metensis episcopi, et Rainaldi, comitis Barri, in terris, silvis, pasturis, hæredes ejusdem allodii manentes in subscriptis villis, Neves scilicet, Commarceio, Sorbeio, Meligneio, Levovilla; locum de Bemont, qui antiquitus Rampuns dicebatur, certis metis videlicet crucibus et foraminibus in quercubus factis limitatum, quem dederunt vobis in terris, silvis, aquis et quorumlibet animalium pasturis, totius terræ domino de Commarceio pertinentis, Stephania, comitissa prædicti castri, assensu Simonis filii sui et filiarum suarum Sophiæ et Agnetis, et Stephani, quondam Metensis episcopi a quo illum in feudum

A tenebat, et Stephanus de Sorceio et Savaricus de Belloramo, assensu uxoris suæ Mathildis, et Philippus, castellanus Barri, assensu filiorum suorum Gerardi et Ulrici, et Petri, Tullensis episcopi, et totius capituli Tullensis. Sedem molendini quam dederunt vobis prædicti hæredes cum terris ante et retro eidem molendino et stagno, aquarumve cursui necessariis super rivulum qui currit ad pedem montis Furnellorum cum eodem monte, sicut dicitur utraque vallis hinc et inde. Allodium de Sanzeio cum proprio hanc in terris, silvis, pratis, aquis, et villarum-adjacentium communibus pasturis, quod dederunt vobis Letardus de Thazeio, assensu uxoris suæ Alcidis et hæredum suorum Joannis de Morcio, Valteri de Vodio et Henrici filii sui, et Vidricus de Blenau, assensu Richardi filii sui et filiæ suæ Bonæ Filix, et hæredum suorum Joannis de Moreio, Valteri de Vodio et Henrici filii sui et Matthæi, filii Simonis de Blenau. Locum Rengis-Vallis cum omnibus pertinentiis, quem habetis a capitulo Sancti Stephani Tullensis, et Havilda de Aspero Monte, assensu filiorum suorum Goberti et Theodorici, et a Balduino de Umplona. Locum de Jandoria cum omnibus pertinentiis suis, quem habetis ab abbate et capitulo Sancti Leonis Tullensis sub censu decem solidorum annuatim persolvendorum. Allodium de Utigneio quem dederunt vobis Valterus de Vodio, assensu fratris sui Simonis et sororis suæ Berthæ, et Matthei filii sui, et Hugo Rufus, et Henricus frater ejus, assensu Hugonis filii sui et Hodiernæ filiæ suæ; silvulam quæ Parvum Porum vocatur, et decem falces prati in Preera, et duas falces allodii inter Boceium et Sevodium, et sex jornalialia terræ juxta Porum, quæ dedit vobis Valterus de Vodio, assensu Henrici filii sui et filiarum suarum Agathæ et Alcidis, pro filiabus suis in ecclesia vestra conversis. Decem et octo denarios quos idem Valterus vobis in perpetuum remisit, pro Havilde uxore sua in ecclesia vestra sepulta. Locum Jovillaris cum omnibus pertinentiis suis, quem habetis a Gofrido de Joinvilla et a Mathilde de Vienna cognomento Lupa. Locum de Gravia in Hungaria cum omnibus pertinentiis suis, quem habetis a Mendino, quondam Albensis Ecclesiæ præposito, cum omni integritate patrimonii sui assensu omnium hæredum suorum. Locum Sanctæ Crucis in Marchia juxta Francamvillam, quæ antiquitus Eremus vocabatur, cum omnibus pertinentiis suis terris, pratis, vineis et molendinis. Ecclesiam Sancti Stephani regis cum omnibus pertinentiis suis. Quatuor falces prati quas dedit vobis Hugo, dominus de Sorceio, in brello suo ultra Navam pro filio suo Theobaldo in ecclesia vestra sepulto; tres falces prati supra vadum Sancti Martini, quas dedit vobis Garnerus Bocherans in ecclesia vestra conversus. Tres falces prati in Preca et duas inter Sevodium et Wacon cum vinea apud Bruveium juxta fontem, quæ appellatur Busita, quæ dedit vobis Henricus de Francavilla,

pro filia sua in ecclesia vestra conversa. Pratum A possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, et vineam quæ dedit vobis Otto miles de Bruleio (*Brw- l. y*), assensu uxoris suæ Thecelinæ, pro filia sua in ecclesia vestra conversa; vineas quas dedit vobis Oda, uxor Themanni, in Monte Barri, pro filia sua in ecclesia vestra conversa; vineas quas dedit vobis Valterus de Vodio, conversus vester, in eodem Monte; vineas quas dedit vobis Fridericus, conversus vester, retro monasterium; vineas quas dedit Rainaldus de Bruleio conversus vester in Risset; vineas quas dedit vobis Ermengardis de Broceio pro filia sua in ecclesia vestra sepulta; vineas quas dederunt vobis Theodericus et Wilfardus et Drogo et Hugo, conversi vestri; vineas quas dedit vobis Rainaldus Borrei cum tribus jornalibus terræ in Estrimes pro Hugone filio suo in ecclesia vestra canonico. Vineas et prata et terras quas dedit vobis Theodericus, conversus vester, in eadem villa. Præterea quidquid habetis infra parochias, videlicet de Brueio, de Luceio et de Langneio, in terris, pratis, vineis, decimis et molendinis nihilominus confirmamus.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos a sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit, absque abbatis sui licentia ab eodem loco discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Iubemus etiam ne ecclesias, aut terras, seu quodlibet beneficium ecclesiæ vestræ colatum, liceat alicui personaliter dari sive alio modo alienari, sine consensu totius capituli vestri, aut majoris et sanioris partis ejusdem; si quæ vero donationes vel alienationes aliter, quam dictum est, factæ fuerint, eas irritas esse censemus.

Ob evitandas vero sæcularium frequentias liberum sit vobis, salvo jure diocæsani episcopi, et ecclesiæ parochialis, oratoria in grangiis vestris construere, et in ipsis, cum necesse fuerit, vobis et familiæ vestræ divina officia celebrare.

Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati et interdicti fuerint, nullus obsistat; salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus violentiam, vel rapinam, vel furtum committere, ignem apponere, seu hominem capere aut interficere audeat.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus

possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione aut sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et canonica justitia diocæsani episcopi.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subiaceat.

Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniunt. Amen.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ episcopus.

Ego Paulus Prænestinus, episc.

Ego Petrus, presb. card. S. Susannæ.

Ego Vivianus S. Stephani de Cælio-Monte, Presb. card.

Ego Cynthius, presb. card. tit. S. Cæcilie.

Ego Hugo, presb. card. tit. S. Clementis.

Ego Arduinus, presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Marcellus, presb. card. tit. S. Marcelli.

Ego Laboraus, presb. card. S. Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Jacobus, diac. card. Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Ramerius, diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Grätianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Ranerius, S. Adriani diac. card.

Data Laterani per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, iv Kal. Februarii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181; pontificatus vero domini Lucii papæ III anno prim

XXXIV.

Monasterii S. Mariæ de Nemore protectionem suscipit possessionesque ac privilegia confirmat.

(Laterani, Jan. 30.)

[Hugo, sacri et canonici ordinis Præmonst. Annales, t. II, Prob., p. cxxxvi.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GUANERO, abbati ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Nemore, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuam memoriam.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum conve-

nit adesse præskidium, ne forte enjuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robor, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam Sanctæ Mariæ de Nemore, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum, et beati Augustini Regulam, atque institutionem Præmonstratensium fratrum in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Vallem scilicet in qua fundata est abbatia, a nemore Sanctæ Glodesindis usque ad nemus Sancti Stephani et usque ad Bellai, cum colle supereminentis ex utraque parte prædictæ vallis quam dederunt vobis Rainaldus et Almaricus, et Bertrudis de Venderis et Letardus de Villers, assensu omnium hæredum suorum et assensu Judith abbatisse et totius capituli sanctimonialium Sancti Petri Metensis, et Simonis ducis Lotharingæ ejusdem ecclesiæ advocati. Capellam inferiorem Sanctæ Mariæ Magdalene cum censu et decimis et omnibus pertinentiis suis. Capellam de Prismeio liberam quam Mathæus, dux Lotharingæ, vobis dedit assensu Heric, quondam Tullensis episcopi, et filiorum suorum Simonis et Friderici. Partem allodii de Blanzei quam dedit vobis Mathæus, dux Lotharingæ, liberam ab omni exactione et ab omni costuma immunem, assensu uxoris suæ Berthæ et filiorum suorum Simonis, Friderici, Mathæi et Roberti fratris sui, et Theodrici de Sassures, ejusdem allodii advocati, qui eandem advocatiam in manu ducis, a quo eandem tenebat, resignavit. Alteram partem ejusdem allodii in terris, pratis, vineis, silvis, pasuis et banno, quam habetis ab abbate Hugone et capitulo Sancti Apri Tullensis sub censu sex solidorum Tullensis monetæ, in festo sanctorum Innocentium annuatim persolvendorum. Ecclesiam ejusdem villæ de Blanzei cum omnibus pertinentiis suis, dote scilicet vineis, pratis, decimis, oblationibus et eleemosynis, quam habetis ab abbatisa et capitulo ecclesiæ de Buxeris sub censu sex resalium, trium siliginis, et trium frumenti, in festo Sancti Martini persolvendorum, per manum Henrici, quondam Tullensis episcopi, et Hugonis Rufi, ejusdem ecclesiæ tunc archidiaconi, qui censum prædictæ ecclesiæ ad eos spectantem vobis in perpetuum remisit. Curiam de Tautecurt et curiam

A de Sparnemalla (*Sparmalle*), quas dedit vobis Willelmus, Prisnei advocatus; Tautecurt scilicet sicut eam possidebat in longum et latum a cruce usque ad bannum Jaunei (*Jauny*). Curiam de Sparnemalla cum omnibus pertinentiis suis, assensu filiorum suorum Girardi et Alexandri, omniumque hominum ad se pertinentium, et Matthæi ducis Lotharingorum, a quo prædictas curias in feudum tenebat. Curiam de monte Parignei, quam dedit vobis Drogo de Mancei, sicut eam possidebat a cruce Willelmi advocati, vobis ab ipso tradita usque ad terminum Ernadvillæ (*Ernaville*), et a rupe anteriore usque ad sylvam Beavville. Curiam de Romermunt cum omnibus pertinentiis suis, quam Cono de Asmancia et Becelinus filius suus cum uxore sua Lupa, assensu filiorum suorum Andree et Jofridi et Boemundi de Ramere villa (*Rumerville*), nepotis eorum aliorumque cohæredum vobis in perpetuum tradiderunt. Allodium de Marboge (*Marbache*), in quo grangia vestra sita est, quod Garsilius de Domeure, uxorque sua Regina cum omnibus appenditiis suis vobis dederunt, assensu filii sui Hugonis et filie suæ Garsiliæ. Duos molendinorum situs, quos Fulco de Moreio (*Morey*), uxorque sua comitissa vobis dederunt, assensu filii sui Joannis. Vineas quas habetis apud Vanderes, Runamprei, Seuranvigne, Laureiz, cum pratis in eadem villa adjacentibus; vineas apud Villers cum pratis quæ in eadem villa habetis; vineas quas habetis apud Nouvarai. Quatuor partes tertie partis decimarum de Parneio (*Norroy*), tam grossarum quam minutarum, quarum unam habetis a Theodorico abbate et capitulo sancti Mansneti Tullensis sub censu duodecim denariorum, in festo sancti Mansneti annuatim persolvendorum, aliam quam habetis ab abbate et capitulo sancti Aggerici Verdunensis, sub censu trium sextariorum siliginis; aliam quam habetis a Balduino de Asperomonte, per manum Tullensis episcopi, assensu sororum suarum Alburgis et Comitissæ, uxorisque suæ Elisabeth et filiorum suorum Simonis, Hugonis, Formeri et Alberti; aliam quam habetis ab Hugone et fratre suo Reinaldo de Monzuns per manum prædicti Tullensis episcopi. Vineam quam dedit vobis Willelmus, advocatus de Prisneio, in clauso. Vineam quam dedit vobis Haimo, sacerdos de Prismeio, in franco. Vineam quam dedit vobis Richerus de Warpei. Vineam quam dedit vobis Joannes de Farre in Pronora. Vineam quam dedit vobis Joannes de Rosigno in Vinulis. Vineam quam dederunt vobis Hugo et Gobertus fratres de Vilerces (*Villers*) in vinulis. Duas vineas in vinulis quas habetis ab Hugone fratre vestro de Prisnei. Vineam apud Prisnei quam dedit vobis Gualterus sacerdos de eadem villa. Vineam quam dedit vobis Hugo presbyter de Prisneio inter castrum et villam. Allodium in eodem loco quod dedit vobis Ida de Sampigneio, assensu filiorum suorum Ulrici, Garneri et Theodrici. Allodium in prædicto loco quod dedit vobis Hauvildis de Parnei

assensu filie filii sui Hugonis et Henrici mariti sui de Castro. Vineam in Galteri-Campo quam dedit vobis Albertus de Parnais. Vineam quam dedit vobis Rechitia in eodem loco. Vineam in Daramprei quam dedit vobis Suenrus. Vineam quam dedit vobis Letardus de Vilers, nomine Rovigne. Vineam quam dederunt vobis Godefridus et uxor ejus Bonafilia in eodem loco. Vineam in Fosseis quam dedit vobis Widricus miles Cusiaensis. Vineam in Genval quam dedit vobis Letardus de Vilers. Duas vineas quas habetis in Fosseis a fratre vestro Gualone; vineam juxta Bellelai, quam dedit vobis Uscha. Tres vineas quarum duas habetis in eodem loco, tertiam ad Melariam. Vineam apud Fosseis in loco qui dicitur Liuns. Vineam in Murvalli loco quam dedit vobis Drogo de Claro-monte. Vineam in eodem loco quam dederunt vobis Dugardus et Drogo fratres. Vineam in eodem loco quam dedit vobis Richardus. Vineam juxta torcular quam dederunt vobis Drogo et Theobaldus fratres. Vineam juxta eundem locum in Hodani vinea quam dedit vobis Drogo. Vineam in eodem loco quam dedit vobis Garterus Filamont: Vineam in eodem loco quam dedit vobis Hugo Clari-montis. Vineam in eodem loco quam dederunt vobis Drogo et uxor ejus. Vineam ad Melariam quam dedit vobis Simon. Vineam ad Andelaudi fontem quam dedit vobis Galterus frater Balduini. Vineam in Bellelai quam dedit vobis Lifridus. Vineam nomine Bellelai quam dedit vobis Ancelinus Miles de Venderia, Vineam nomine Gerundia quam habetis a sorore vestra Rechitia et filia ejus Bertrude. Vineam in eodem loco quem dedit vobis Garinus. Duas vineas quarum unam habetis in Blacerio, aliam in Alaudi vinea, quas Aledis de Venderia et filii sui Alexander et Simon dederunt. Vineam juxta Sorberium quam dedit vobis Martinus. Vineam in Credie vinea quam dedit vobis Gista. Vineam in Gunval quam dedit Herbertus. Vineam in eodem loco quam habetis ab Ascel. no Fasne fratre vestro et uxore sua. Vineam in eodem loco quam dedit vobis Drogo de Salia et uxor ejus. Vineam in Winaprei quam dedit vobis Radulphus filius Autæ. Vineam in eodem loco quam dedit vobis Holiardis. Vineam juxta torcular, quam dederunt vobis Joannes et Bono fratres de Parnio. Pratum juxta Parnium quod dederunt vobis Galterus et Julo filius ejus, et Richardus et Halvindis. Pratum quod dedit vobis soror vestra Rechitia in Mollam (*Moulon*). Quinque molendina quæ habetis, quorum quatuor sita sunt super Mantheum fluvium, unum juxta Borleacurt nomine Goranges, aliud juxta Vilers cum prato in quo situm est; tertium et quartum in banno de Vandreis; quintum inter Vilers et abbatiam vestram. Alodium quod dedit vobis Witerus de Escrignes, in terris, sylvis, pasturis, in finibus vestris villæ, assensu Ricoldis uxoris suæ et filii sui Garneri et Heuvildis sororis suæ et filiorum et filiarum ejusdem sororis, Lamberti videlicet et Galteri, Havuildis et

A Odilia. Alodium in eisdem finibus, quod dederunt vobis in terris, sylvis, pasturis, Hugo de Tireio et sorores suæ et Hugo de Munzius et uxor ejus Bonafilia, assensu filii sui Theodorici et filie suæ Falchatæ et Hugo de Bricio, assensu filiorum suorum Herbranni, Hugonis et Arnulphi. Alodium in eisdem finibus quod dicitur Berlairel, quod dederunt vobis Hauno de Grunsuncurt assensu filiorum suorum Henrici, Stephani et Hugo et Bovo milites de eadem villa, et Holiardis uxor Gerardi de Rambertcurt, assensu filiorum et filiarum suarum Fulconis, Galteri, Hugonis et Elisabeth.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimento animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Inhibemus etiam ne ecclesias, aut terras, seu quodlibet ecclesiæ vestræ beneficium collatum liceat alicui personaliter dari, seu alio modo alienari sine consensu totius capituli, aut majoris et sanioris partis ejusdem.

Si quæ vero donationes vel alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hæc autem adjicimus, ne aliqui canonici, seu conversi sub protectione domus vestræ astricti sine consensu et licentia abbatis et majoris partis capituli vestri, pro aliquo fidejubeant vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiant, ultra pretium capituli sui providentiæ provisum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere præsumpserit non teneatur conventus, sine cujus licentia et consensu hoc egerant, pro his aliquatenus respondere. Præterea licitum sit vobis in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere; atque ipsorum testimonio, si rectum fuerit, et propulsare violentiam et justitiam vindicare. Ob evitandas vero sæcularium frequentias, liberum sit, salvo jure diocæsani episcopi et ecclesiæ parochialis, oratoria in grangiis vestris construere et in ipsis, cum necesse fuerit vobis et familiæ vestræ, divina officia celebrare. Pro chrismate vero, oleo sacro, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive abbate deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis nullus a vobis, aut sub obtentu consuetudinis aut quolibet alio modo quidquam audeat postulare. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cujus factum exactione turpis muneris imitatur. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri delibaverint, nisi forte excommunicati vel interdiesi

sint, nulus obsistat, salva tamen justitia illarum A ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra clausuras locorum seu gran-
glarum vestrarum, nullus violentiam, vel rapinam, furtum committere, ignem apponere, seu hominem capere vel interficere audeat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnibus profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanæ episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus, Portuensis et sanctæ Rufinæ episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Petrus, presbyter cardinalis tituli S. Suzannæ.

Ego Vivianus, presb. card. tit. S. Stephani in Cœlio Monte.

Ego Cinthius, presb. card. tit. S. Cæcilie.

Ego Hugo, presb. card. tit. S. Clementis.

Ego Arduinus, presb. card. tit. S. Crucis in J. rusalem.

Ego Matthæus, presb. card. tit. S. Marcelli.

Ego Laborans, presb. card. sanctæ Mariæ transiberim tituli Calixti.

Ego Jacobus, diac. card. sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Rainorius, diac. card. S. Georgii ad Velum aureum.

Ego Gratianus, sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Ranerius, sancti Adriani diac. card.

Datum Laterani per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, III Kalendas Februarii, indictione xiv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero Domini Lucii Papæ III, anno primo.

XXXV.

Ecclesiæ S. Mariæ Eugubine possessiones et privilegia confirmat.

(Laterani.)

[UCHELLI, *Italia sacra*, I, 639. — Diploma fere est idem cum eo quod jam eisdem concesserat Alexander III papa, anno 1170, III Kal. Novembris, indict. iv; hoc unum tantum peculiare legitur:]

Libertates insuper et immunitates a bo. mem. B. Eugubino episcopo in omnibus cum possessionibus et aliis bonis vobis ab initio concessis, et antiquas et rationabiles ecclesiæ vestræ consuetudines, nec non decimationes, oblationes et mortuaria, quæ ab annis quadraginta et amplius vos asseritis per-

crisise, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et eidem ecclesiæ præsentis privilegio confirmamus. Prohibemus quoque ut infra antiquos terminos, tam majoris ecclesiæ quam aliarum ecclesiarum vestri episcopatus nullus de novo aliam plebem, vel ecclesiam, aut oratorium sine consensu vestri episcopi et vestro ædificare præsumat, salvis tamen privilegiis Romanorum pontificum, etc. Si qua igitur in futurum, etc. Hanc nostræ constitutionis, etc.

Locus † sigilli.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ episc.

Ego Paulus, Prænestinæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus, tituli S. Suzannæ presb. card.

Ego Vivianus, tit. S. Stephani in Cœlio Monte presb. card.

Ego Cinthius, tituli sanctæ Cæcilie presb. card.

Ego Hugo tituli sancti Clementis presb. card.

Ego Jacinthus, diac. card. S. Mariæ in Cosmedin

Ego Raynerius, diac. card. tit. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Gratianus, sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Matthæus, S. Mariæ Novæ diac. card.

Datum Laterani per manum Alberti, S. R. E. presb. cardinalis cancel., iv Januarii, ind. xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, Pontif. vero D. Lucii papæ III, anno 1.

XXXVI.

Ad I. priorem et fratres ecclesiæ S. Frigidiani Lucensis.

(Laterani, Febr. 2.)

[BALUZ., *Miscell.*, ed. Mansi, IV, 597.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis I. priori, et fratribus S. Frigidiani, salutem et apostolicam benedictionem.

Relatum est nobis ex parte vestra quod D. prior ecclesiæ S. Martini Senensis, absque tuo, filii prior, et aliorum fratrum suorum consilio et assensu, contra etiam privilegia sedis apostolicæ insolita gravamina ipsi Ecclesiæ imponere pro sua temeritate præsumperit. Quoniam igitur quæ facta fuerint enormiter, apostolica debent auctoritate cassari, et culpa personæ non debet in damnum Ecclesiæ redundare, præsentibus litteris vobis indulgemus ut quod a præfato priore vobis inconsultis illicite factum est in manifestum detrimentum Ecclesiæ, non teneamini aliquatenus observare.

Data Laterani, iv Nov. Februarii.

XXXVII.

Ecclesiæ S. Waldetrudis Montensis protectionem suscipit bonaque ac privilegia confirmat.

(Laterani, Febr. 18.)

[MIRÆUS, *Opp. diplom.*, III, 350.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis in

Christo filiabus ELISABETH priorissæ S. Waldetrudis, ejusque sororibus, tam presentibus quam futuris, canonicam vitam professis in perpetuum.

Prudentibus virginibus, quæ sub habitu religionis accensis lampadibus per opera sanctitatis jugiter se præparant ire obviam Sponso (*Math. xxv*), sedes apostolica debet præsidium impertiri, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eas a proposito revocet, aut robur (quod absit!) sacræ religionis infringat.

Eapropter, dilectæ in Christo filix, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et ecclesiam S. Waldetrudis, in qua divino mancipatæ estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus

Imprimis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum, et B. Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis eisdem temporibus inviolabiliter observetur.

Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesiæ impræsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firmo vobis et illis quæ vobis successerint illibata permanent. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum in primis in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis; quæcunque apud villam de Nimy in terris, pratis, aquis, domibus, molendinis habere noscimini; altare de Comis [Quesne] cum pertinentiis suis, quod vobis dedit Lictardus, Cameracensis episcopus, et quidquid in eadem villa possidetis; altare de Framericum cum appenditiis suis, de dono Alberti quondam Cameracensis episcopi et quidquid in eadem villa possidetis; altare de Mazca de dono Nicolai quondam Cameracensis episcopi; altare de Castres cum pertinentiis, quod vobis dedit Burchardus, quondam Cameracensis episcopus, et quidquid in eadem villa habere noscimini; altare de Braniavillotica cum pertinentiis suis, quod dedit vobis Lietbertus, quondam Cameracensis episcopus, et quidquid in ea villa habere noscimini; villam de Keyy, villam de Kuasrignon, villam de Hal, villam de Herentael, villam de Honestade, villam de Gemapia, servos et ancillas ecclesiæ nostræ addictos; censum etiam quem vobis debet ecclesia de Guilenghiem, decem scilicet solidorum Valecenensis monetæ; censum quem vobis debet monasterium de Liechies, quinque solidorum monetæ Namurcensis.

Antiquas et rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ hactenus observatas, perpetuis decernimus temporibus inviolabiliter observari. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, seu de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat vobis personas e sæculo fugientes liberare et absolutas ad conversionem recipere,

A et eas absque contradictione qualibet retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, fas sit vobis, clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, submissa voce, officia divina celebrare.

Prohibemus insuper ne quis in vos, vel in ecclesiam vestram excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiam absque manifesta et rationabili causa audeat promulgare. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se ibi sepeliri deliberaverint, nullus obsistat, nisi forte excommunicati vel interdicti fuerint, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus corpora mortuorum assumuntur.

B Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, aut ablatas retinere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione aut sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura; salva apostolicæ sedis auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam, etc.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ cardinalis episcopus.

Ego Petrus Tusculanensis.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus, etc.

C Datum Laterani per manum Alberti, S. R. E. præbyteri cardinalis cancellarii, xii Kalendas Martii, indictione xv, Incarn. Dom. 1181, pontificatus vero domini Lucii papæ nostri anno primo

XXXVIII.

Parthenonis S. Mariæ et S. Petri de Caroli-Castro protectionem suscipit possessionesque ac privilegia confirmat.

(Laterani, Febr. 25.)

[Dunod *Hist. des Sequanois*, t. I, Preuves, p. 100.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus, abbatissæ monasterii S. M. et S. P. de Caroli-Castro, ejusque sororibus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in prædicto monasterio.

Officium justa postulantis indulgere vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Quapropter, dilectæ in Christo filix, justis vestris postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium, in quo divino mancipatæ estis obsequio ad exemplar felicitis memoriæ Urbani, Alexandri, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, in primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam esse dignoscitur institutus in eodem monasterio, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque

possessiones, quæcunque bona idem monasterium A
juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis et his quæ post vos successerint et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Noire et medietatem Ostelens; ecclesiam de Moo-
lers cum quadam parte territorii; ecclesiam de
Raons cum duobus mansis in eadem villa; villam
Sancti Lamani cum appendiciis suis; ecclesiam de
Bairi; in villa Arlaci mansos tres, et ecclesiam
Sancti Vincentii; in castello Arlaci capellani San-
cti Nicolai in Blaterans, sexdecim mansos et me-
dietetatem villæ de Larnai; apud Vincens quinque
mansos; in Lombar quatuor mansos, jus quod B
habetis in ecclesia Sancti Germani et Capellania in
villa de Playnoisel; ecclesiam Sancti Remigii et
mansum de Moseres; ecclesiam de Calmargis, in
parochia de Vetars quidquid juste possidetis, cas-
trum de Galardin, quod nobilis vir Willelnus co-
mes iz tua dilecta in Christo filia et aliorum plu-
rimorum præsentia refutavit, ecclesiam de Juviny-
gey, ecclesiam de Arinthod; villam Plesiaci cum
appenditiis suis, villam de Louveres, villam Moro-
nensem in..... mansos tres, in Chilim quinque
mansos; ecclesiam Turbionis cum ipsa villa; ter-
tiam partem de Faisse cum ecclesia; ecclesiam de
Fied cum ædificio domini Guidonis eremitæ, in Be-
seno ecclesiam Sancti Joannis Baptistæ; in Crote-
nai ecclesiam S. Petri, capellam de Novavilla, vil-
lam Mijistrolti; Carolicastrum integrum cum omni-
bus pertinentiis suis, et quidquid in parochia Ledo-
lensi possidetis. Præterea, Willelmo comite Bur-
gundionum et Matiscenensis viam universæ carnis
ingresso, Pontia comitissa, uxor ejus, cum Ste-
phano et Gerardo filiis suis, tallias et alia emolu-
menta quæ in earum terra contra justitiam facie-
bant, in præsentia venerabilis fratris nostri Hum-
berti, Bisuntinensis archiepiscopi, supradictæ ce-
clesiæ, pietatis intuitu, refutarunt; et Tibertus de
Montmoret ecclesiam Paintarum, campanariam et
gerbariam quæ in quosdam homines monasterii fa-
ciebat, et septem nummos, quos in festo sancti
Martini annuatim in unoquoque manso et Caroli D
Castrensi ecclesia exigebat, in præsentia quo-
rundam nobilium pro animæ suæ remedio et salute
reliquit.

Easdem refutationes præsentis scripti privilegio
communimus, et inconcussas perpetuis temporibus
permanere. Sane quieti vestræ in posterum provi-
dere volentes, auctoritate apostolica inhibemus ut
in possessionibus cænobii vestri sine vestro et
earum quæ vobis successerint consilio et assensu,
nullus omnino turres, domos, vel munitiones ali-
quas ædificare præsumat; adjicientes etiam ut terras
et possessiones ad vestrum monasterium pertinen-
tis nullus, absque causa rationabili, vobis vel his

6) Signa chronologica sunt corrupta.

qui post vos successerint necientibus et invitis,
emendi habeat facultatem; et si emerit, venditio
illa nihil habeat firmitatis. In electione autem ab-
batissæ nulla prorsus sæcularis persona, vocem vel
potestatem sibi audeat arrogare; sed, obeunte te,
Petronilla abbatissa dilecta in Christo filia, vel
earum quæ tibi successerint, nulla ibi qualibet sub-
reptionis astutia seu violentia præponatur, præter
eam quam sorores ejusdem loci, vel sororum pars
consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati
Benedicti Regulam providerint eligendam. Decer-
nimus ergo ut nulli omnino hominum liceat supra-
dictum monasterium temere perturbare, aut ejus
possessiones auferre, vel ablatas retinere et minuere
seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata
omnia et integra conserventur... pro quarum gu-
bernatione ac institutione concessa sunt usibus
omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ aucto-
ritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Sane
vos ad iudicium hujus præscriptæ a Romana ec-
clesia protectionis, decem libras cereæ, septimo anno
redeunte, Lateranensi palatio persolvetis. Si qua
igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona,
hanc nostræ constitutionis paginam scieas, contra
eam temere venire tentaverit, secundo tertiove co-
munita, nisi reatum suum digna satisfactione corre-
xerit, potestatis honorisque sui dignitate careat,
reamque se divino iudicio existere de perpetrata
iniquitate cognoscat; et a sacratissimo corpore et
sanguine Dei ac Domini nostri Jesu Redemptoris
Christi aliena fiat, atque in extremo examine dis-
trictæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco
sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu
Christi, quatenus et hic bonæ actionis fructum per-
cipiant, et apud districtum iudicem præmia æternæ
pacis inveniant. Amen, amen.

*Sequuntur signa Lucii, Catholicæ ecclesiæ episcopi,
et multorum aliorum, tam cardinalium quam epi-
scoporum, et in fine:*

Datum Laterani per manum Alberti, S. R. E. pre-
sbyt. cardinalis et cancellarii, v Kal Martii, indict.
xv, anno Incarnationis Dominicæ 1181, pontif. vero
D. Lucii pap. ann. iii (6).

XXXIX.

Privilegium super redemptione decimarum Osnaburgensis Ecclesiæ.

(Laterani, Mart. 2.)

[MÆSER, Osn. Gesch., IV, 102.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectus
filiis capitulo Sancti Petri Osnaburgensis, salutem
et apostolicam benedictionem.

Quæ a nobis rationabiliter expetuntur, animo nos
debet libenti concedere, et ea effectu prosequente
compleri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris
justis postulationibus annuentes, decimas ad eccle-
siam ipsam spectantes quibuscunque modis pote-
ritis de manu redimere laicorum et eas, nullius
contradictione obstante, vestris usibus applicare

liberam auctoritate presentium vobis impendimus facultatem: Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, vi Nonas Martii.

XL.

Privilegium de decimis laico non concedendis.

(Laterani, Mart. 3.)

[*Ibid.*, IV, 103.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri [ARNOLDO], Osnaburgensi episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Fraternitatis tuæ discretio non ignorat, sicut pro certo credimus, quod cum decimæ sine periculo nequeant a laicis possideri, non sunt eis sub occasione aliqua concedendæ. Ideoque auctoritate apostolica prohibemus ne decimas, quæ de manu laica sunt ereptæ vel liberari poterunt in futurum, cuiquam laicorum assignes, sed in refectorem ecclesiarum et sustentationem clericorum et pauperum, sicut in canonibus est statutum, studiose convertas, ita quod ex hoc nec hominum detractionem incurras, nec indignationem divinam in supremo valeas examine formidare.

Datum Laterani, v Nonas Martii.

LUCIUS PAPA III.

XLI.

Privilegium de sepultura in ecclesia Osnaburgensi.

(Laterani, Mart. 3.)

[*Ibid.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis... præposito et conventui Osnaburgensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Si quando postulatura nobis quod juri conveniat, et ab ecclesiastica non dissonet honestate, petentium desideriis facilem debemus impertiri consensum, eorumque vota effectu prosequente complere. Eapropter, postulationibus vestris gratum imperpetuum assensum, sepulturam ecclesiæ vestræ liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullas obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, v Nonas Martii.

XLII.

Ecclesias et bona monasterii S. Cassiani de Carisio confirmat.

(Laterani, Mart. 8.)

[*Annal. Camaldul.*, IV, Append. p. 107.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilecto

A filio ANGELO abbati Sancti Cassiani de Carisio, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod rationi et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruam imperitari suffragium.

Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium in quo divino estis mancipati obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, imprimis signidem statuente ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eadem ecclesia nascitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Possessionum autem nomina duximus exprimenda:

Villam de Carisio cum curte et districto et omnibus pertinentiis ejus, cum flumina Rogulo; ecclesiam Sancti Michaelis de Monterutulo cum omnibus quæ habet et possidet, et cum omnibus quæ habetis in curte et castello de Peczone; ecclesiam Sancti Cerbonii cum omnibus quæ habetis in villa et curte de Applano; et quæ habetis in Rocca, et curte de Valli; et partem quam habetis in ecclesia Sancti Justi; et omnia quæ habetis in curte Aliga, et in curte et districto de Foliano, et in podio de monte Fusculo, et in curte de Alareta cum ecclesia Sancti Andreae et omnibus quæ habetis in eadem villa; ecclesiam Sancti Pontiani cum podio, villa et curte ejusdem; et quæ habetis in curte de Legul et in curte de Toguano, et in curte de castro Faldi; ecclesiam Sancti Petri de Libiano cum his quæ habetis in villa de Libiano; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Griciano cum omnibus, quæ habetis in Griciano, et curte ejus; et omnia quæ habetis in Montecucari; et in curte de Monticelo, et in curte de Pava, et in curte de Casanova; et in villa de Padule, et in curte de Camuliano, et in curte de Palaja, et in curte de Montezano; et ecclesiam Sancti Fridiani de Pomponiano cum omnibus pertinentiis suis, et cum omnibus quæ habetis in castello, et curte et districto de Bibone; et quæ habetis in curte de Gavorrano; ecclesiam Sancti Andreae de Ravi cum omnibus quæ habet et possidet, et omnia quæ ad vos pertinent in eadem curte de Ravi; ecclesiam Sancti Germani cum omnibus quæ possidet, quæ sita in curte de Collemajori, et quæcunque habetis in curte et districto de Buriano; et omnia quæ habetis in curte de Cumulo, et in curte de Ceole. Sane novatium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis

animalium vestrorum nullus a vobis decimas-exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem vestram recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco nisi arctioris religionis obtentæ discedere, discedentem vero sine communium litterarum cautione audeat retinere. Porro cum generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare; parochialibus autem ecclesiis, quas tenetis liceat vobis sacerdotes eligere, et diocæsano episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Prohibemus autem ne quis in vos excommunicationis aut suspensionis seu in monasterium vel ecclesias vestras interdicti sententiam absque manifesta et rationabili causa promulget. Cæterum chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, per diocæsanan episcopum gratis et sine difficultate vobis præcipuus exhiberi.

Statuimus insuper ut, infra fines parochiarum vestrarum, absque consensu episcopi diocæsani et vestro nullus ecclesiam vel oratorium de novo ædificare præsumat, salvis tamen privilegiis Romanæ Ecclesiæ. Præterea sepulturam monasterii vestri liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen iustitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obuente vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi quolibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam, providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona etc.

ADJUVA NOS, DEUS SALUTARIS NOSTER.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus ss.

Ego Theodinus, Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus ss.

A Ego Petrus, Tusculanus episcopus ss.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus ss.

Ego Petrus, tit. Sanctæ Susannæ presb. card. ss.

Ego Vivianus, presbyt. cardinalis tit. Sancti Stephani in Cœlio monte ss.

Ego Cynthius presb. card. tit. S. Cæcilie ss.

Ego Hugo, presb. carJ. tit. Sancti Clementis ss.

Ego Arduinus, tit. Sanctæ Crucis in Jerusalem presb. card. ss.

Ego Matthæus, tit. Sancti Marcelli presb. card. ss.

Ego Hyacinthus, diac. card. Sanctæ Mariæ in Cosmedin ss.

Ego Rainerius, diac. card. Sancti Georgii ad Velum Aureum ss.

B Ego Gratianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card. ss.

Ego Rainerius Sancti Adriani diac. card. ss.

..... per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis cancellarj, viii Idus Martii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero domni Lucii III papæ anno i.

(Pendet consuetum plumbeum sigillum.)

XLIII.

Privilegium pro Ecclesia Mutinensi.

(Laterani, Mart. 9.)

[TIRABOSCHI, *Memorie Moden.*, III, 82.]

C Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis BONIFACIO, præposito Mutinensis Ecclesiæ, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, canonice substituendis in perpetuum.

Effectum juste postulantis indulgere et vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntates et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatam Mutinensem Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis reordinationis prædecessoris nostri Alexandri papæ, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, stantes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant in quibus hæc propriis dnximus exprimens vocabulis:

Ecclesiam de Mocclena, ecclesiam Sancti Martini de Ponte ducis, decimam piscium ejusdem loci, tenementum Pelavicinii, Saccucci et comitis de Mas a, ecclesiam de Cesa et mansos quos ibi habetis, ecclesiam Sancti Jacobi de Aqualonga, et villam ejusdem loci, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Situla, castrum Panzani cum curte et ecclesia, villam Marzani, ecclesiam Sancti Maronis, Moleu-

diuum et possessiones quas ibi habetis, medieta-
tem Castri Novi, et ecclesiam, castrum Petrosæ
et ecclesiam, villam de Prato, villam de Guerlo,
et ecclesiam, et quidquid habetis in curte Castri
Veteris, ecclesiam de Monte Cuculo, ecclesiam
Sancti Martini de Curso, plebem de Coligaria cum
ecclesiis suis, scilicet ecclesia Sanctæ Mariæ in
Strata sita juxta flumen Panarii, ecclesia Sancti
Dalmatii et ecclesia de Coligarola, ecclesia de
Fossato Regio, ecclesia de Insula, ecclesia Sanctæ
Mariæ Magdalenæ, et Sancti Cusaldi et hospi-
tali ejusdem ecclesie, quartam partem territo-
rii Miotiræ cum decimis quæ jure proprietatis
canonice vestræ pertinet, et decimas quartæ partis
ejusdem territorii ad episcopum pertinentis et mo-
lendina quæ in præfata quarta parte canonice con-
sistunt, et quidquid habetis in Soleria pro con-
cambio quod fecistis cum Manfredino filio Ber-
nardi quondam Manfredi.

Antiquas præterea et rationabiles consuetudines
ecclesie vestræ hactenus observatas ratas habemus,
et eas auctoritate apostolica confirmamus. Prohibe-
mus quoque ut infra parochias ecclesiarum vestra-
rum nullus ecclesiam vel oratorium sine assensu
diocesani episcopi et vestro ædificare præsumat,
salvis tamen privilegiis Romanorum pontificum.
Interdicimus etiam ne quis in vos vel ecclesiam
vestram sine manifesta et rationabili causa excom-
municationis vel interdicti sententiam promulgare
præsumat. Sepulturam præterea Mutinensium civium
eidem ecclesie liberam esse decernimus, ut eorum
devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri
deliberaverint nisi forte excommunicati vel inter-
dicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia pa-
rochialium ecclesiarum a quibus mortuorum corpora
assumuntur. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci
præposito, vel tuorum quolibet successorum, nullus
ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præ-
ponatur, nisi quem fratres communi consensu vel
fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timo-
rem providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit
præfatum ecclesiam temere perturbare aut ejus pos-
sessiones auferre vel ablatas retinere, minuere,
seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia
integra conserventur eorum pro quorum gubernatione
et sustentatione concessa sunt usibus omni-
modis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate
et episcopi vestri canonica justitia. Si qua igitur
in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Bene valete

Ego Lucius, sanctæ Romanæ Ecclesie episcopus,
subscripsi.

Ego Theodinus, Portuensis et Sanctæ Rufinæ epi-
scopus, subscripsi.

Ego Petrus, Tusculanus episcopus, subscripsi.

Ego Paulus Prænestinus episcopus subscripsi.

Ego Petrus, presb. cardinalis titulo Sanctæ Su-
zannæ, subscripsi.

A Ego Vivianus, presb. cardinalis titulo Sancti Ste-
phani in Cœlio Monte, subscripsi.

Ego Cynthius presb. cardin. titulo Sanctæ Cæci-
liæ subscripsi.

Ego Hugo, presbyt. cardinalis titulo Sancti Cle-
mentis, subscripsi.

Ego Ard., presb. cardinalis titulo Sanctæ Crucis
in Jerusalem, subscripsi.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ
trans Tiberim titulo Calixti subscripsi.

Ego Hyacinthus, diaconus cardinalis Sanctæ Ma-
riæ in Cosmedin, subscripsi.

Ego Rainerius, diac. cardinalis Sancti Georgii ad
Velum Aureum, subscripsi.

B Ego Gratianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani
diaconus cardinalis, subscripsi.

Datum Laterani per manum Alberti, sanctæ Ro-
manæ Ecclesie presbyteri cardinalis et cancellarii,
vii Idus Martii, indictione xv, Incarnationis Domi-
nicæ anno 1181, pontificatus vero domni Lucii
papæ III anno primo.

XLIV.

Privilegium concessum canonicis ecclesie Placentinæ.

(Laterani, Mart. 10.)

[CAMPI, *Hist. di Piacenza*, II, 366.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis... præposito et canonicis ecclesie Placentinæ
salutem, et apostolicam benedictionem

C Dignum est et consentaneum rationi, ut singulis
ecclesiis dignitates, et jura sua diligenti studio con-
servemus, et ne aliquorum malignitate turbeatur,
congruam sollicitudinem adhibere. Hac itaque ra-
tione inducti, et vestris precibus inclinati auctori-
tate apostolica prohibemus, ne cui liceat infra pa-
rochias ecclesiarum vestrarum sine diocesani epi-
scopi et vestro assensu ecclesiam vel oratoriu-
m construere, salvis nimirum authenticis scriptis Ro-
manæ Ecclesie.

Datum Laterani, vi Idus Martii

XLV

Canonicorum Placentinorum institutum sancit.

(Laterani, Mart. 10.)

[Ibid.]

D Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis præposito, etc. (*modo quo supra*).

Relatum est nobis ex parte vestra, quod pensantes
sollicite facultates ecclesie vestræ, et grave volen-
tes scandalum evitare, communiter statuistis, ut
tantum decem et octo canonici, et quinque custodes
sint in ecclesia vestra. Quam utique constitutionem,
ut majorem habeat firmitatem, quæritis auctoritate
apostolica confirmari.

Inde est, quod precibus vestris inducti numerum
in canonicis et custodibus prætaxatum, ad exemplar
felicitatis recordationis Alexandri papæ prædecessoris
nostri, auctoritate apostolica confirmamus, et præ-
sentis scripti patrocinio communimus: statuentes
ut, nisi facultates tot comparaverint, quot sufficere

posse pluribus merito videantur, ipsum numerum A minime transcendatis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Martii.

XLVI.

Ad episcopos et clericos Scotiæ. — De absolutione Willemi, regis Scotiæ.

(Velletri, Mart. 17.)

[Mansi, Concil., XXII, 474.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, episcopis, abbatibus, clero et populo per Scotiam constituto, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum regibus tanquam præcellentibus Apostolus statuerit deferendum, dignum est et consonum rationi, ut eos tanquam filios charissimos propensius honoremus, et in devotione beati Petri et sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, annuendo justis illorum desideriis, attendamus. Accepimus autem quod cum charissimus in Christo filius noster Willelmus, illustri rex Scotorum, electioni et consecrationi venerabilis fratris nostri Joannis episcopi inexorabiliter obviaret, obtentu litterarum sanctæ recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, bonæ memoriæ Rogerus Eboracensis archiepiscopus, et jam episcopus dictus, in eum et regnum et quosdam de regno sententiam excommunicationis promulgarent. Cæterum venerabilis frater noster Jocelinus, Glascuensis episcopus, et dilecti filii Arnaldus de Melros et Osbertus Kalkoensis [Kalrensis] abbates, et Walterus, prior Sanctæ Columbæ de Insula, propter hoc ad sedem apostolicam accedentes, sua nobis assertionem monstrarunt quod archiepiscopus excommunicationis in regem, et interdicti in regnum, et episcopus jam dictus in quosdam de regno excommunicationis, sententiam protulerant, quam ex multiplici ratione retractandam fore rationabiliter coram nobis et fratribus ostenderunt. Inde utique fuit quod præfato regi, tanquam charissimo in Christo filio deferentes, omnem sententiam jam dicti episcopi pro præfata causa in eum vel suos vel regnum prolatam de communi consilio fratrum auctoritate apostolica relaxavimus, et statuimus illum et suos excommunicatione, et regnum interdicto ex præscripta sententia nostra non teneri. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipendo mandamus quatenus ei tanquam regi Catholico, et habenti communionem apostolicæ sedis, participare minime dubitetis; sed in omnibus illi honorem congruum impendatis. Quanto enim certiores sumus de sinceritate devotionis illius ecclesiis et personis ecclesiasticis regni sui, tanto amplius eum volumus in omnibus in quibus secundum Deum possumus, honorari.

Datum Veletræ, decimo sexto Kalendas Aprilis.

XLVII.

Monasterii Bellelagiensis protectionem suscipit possessionesque ac jura confirmat.

(Velletri, Mart. 19.)

[Hugo, sacri et canonici ordinis Præmonst. Annales, l. 4, Probat., sp. 217.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis

A filiis abbati monasterii de Bellelaia ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robor (quod absit!) sacre religionis infringat. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationi us clementer annuimus, et præfatam ecclesiam de Bellelaia, in qua divino marcipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis recordationis Innocentii et Eugenii, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuantes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam, atque institutionis Præmonstratensis formulam, in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuo ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quas-cunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum aut principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneat. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Thuvoana cum capella de Reconvilber cum earum appenditiis, tam dote quam decimis; ecclesiam de Boecurt cum curte ejusdem loci et aliis suis appenditiis; ecclesiam Sancti Ursicini de Nugerol cum curte quam ibidem habetis, et aliis appenditiis suis, Salmuris curtem cum vineis; Corceles et Marves, Cascale cum agris, Loueresce et Taragna, alodium in agris et pratis, alodium Manegoldi militis apud Belvilar et apud monasterium, alodium de Vernath, tam in silva quam in agris et pratis; alodium de Fornas, curtem de Racina cum appendiciis suis, curtem de Corcelum cum appendiciis suis apud Divilier, alodium apud de Laimunt, alodium apud Corlawre, alodium apud Sonillier, alodium apud Wingelies, alodium Chunegaudis apud Zazingeim, alodium Fridelvonais apud Bethelaica, alodium Cononis apud Corginnart, alodium apud Villar, alodium apud Buire, alodium, curtem de Montagis cum appenditiis suis apud Chouna, alodium, monasterium de Grangurt cum appenditiis, videlicet alodio de Cordemasche; curtem de Langier cum appenditiis suis, curtem de Girevilar cum appenditiis suis, alodium apud Althorielle cum omnibus eorum pertinentiis.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullas a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos et sæculo fugientes, liberos et absolutos, ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua

retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam eodem locò professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare: chrisina vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diœcesano suscipiatis episcopo, si quidem catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea vobis gratis et absque gravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis adire antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quod postulatur indulgeat. Prohibemus etiam ut nullus, præter Basiliensem episcopum, ipsius loci advocatiam occupare præsumat. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Obeunte vero te, nunc ejusdem loci ablate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam providerint eligendum. Paci quoque et tranquillitati vestræ paternæ sollicitudinæ providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut, infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, nullus violentiam, vel rapiam seu furtum committere, ignem apponere, seu hominem capere vel interficere audeat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertioque communita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

PATROL. CCI.

A Ego Lucius catholice Ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus Tusculan. episcopus.

Datum Velletri per manum Alberti S. R. E. presbyteri cardinalis et cancellarii, xiv Kal. Aprilis, indictione xiv, Incarnat. Dominicæ anno 1181, pontificatus vero domini Lucii papæ tertii anno primo.

XLVIII.

Privilegium pro monasterio S. Quintini Montensis.
(Velletri, April. 8.)

[GUBERTI abbatis de Novigento Opera, p. 620.]

LUCIUS, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati Montis Sancti Quintini, ejusque fratribus tam presentibus, quam futuris, etc.

Effectum justa postulantis indulgere, et vigor æquitatis et ordo exigit rationis; præsertim quando petentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino illi, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscepimus et præsentis scripti privilegio confirmamus; statuantes ut quascunque possessiones, quæcumque bona eidem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et inlibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Das partes decimæ quas acquisivistis in terris Joannis Bortel viginti solidos, etc.

Liceat quoque vobis clericos et laicos e sæculo fugientes, liberos et absolutos absque alicujus contradictione ad conversionem recipere, et in vestro monasterio retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, nisi arctioris religionis obtentu, absque abbatis sui licentia, fas sit de eodem loco discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, submissa voce divina officia celebrare.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, a vobis decimas exigere vel extorquere nullus præsumat. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diœcesano episcopo præsentare, quibus, si idonei fuerint, eis curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere.

Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat;

salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus A mortuorum corpora assumuntur. Pro chrismate vero, oleo sancto, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive abbate deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis, nullus a vobis, aut sub obtentu consuetudinis, aut quolibet alio modo, quidquam audeat postulare.

Inhibemus etiam ne ecclesias aut terras, seu quolibet beneficium ecclesie vestre collatum, liceat alicui personaliter dari, seu alio modo alienari, sine consensu totius capituli, aut majoris et sanioris partis ejusdem. Si quæ vero donationes vel alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus.

Ad hæc autem adjicimus ne aliqui fratres seu conversi sub professione domus vestre astricti, sine consensu et licentia abbatis et majoris partis capituli vestri, pro aliquo fidejubeant, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiant, ultra pretium capituli sui providentia provisum, nisi propter manifestam domus vestre utilitatem. Quod si facere præsumpserint, non teneatur conventus, sine cujus licentia et consensu hoc egerint, pro his aliquatenus respondere.

Præterea licitum sit vobis in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, si rectum fuerit, et propulsare violentiam, et justitiam vindicare.

Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptione, astutia vel violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Deum et beati Benedicti Regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo, etc. *Ut supra, in litteris Eugenii papæ.*

Ego Lucius catholicæ Ecclesie episcopus.

Ego Theodinus Portuensis, et S. Rutinæ sedis episcopus.

Ego Petrus Tusculan. episcopus.

Ego Petrus presbiter cardinalis tit. S. Susannæ.

Ego Vivianus presb. card. tit. S. Stephani in Cœlio Monte.

Ego Cynthius presb. card. tit. S. Cecilie.

Ego Arduinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ trans Tiberim, tit. S. Calixti.

Ego Rainerius card. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesie presb. card. et cancellarii, vi Id. April. anno 1181, papæ Lucii III anno primo.

Ad Theobaldam abb. Clun. — Statuit quod nullus ordo seu religio alia ponatur in parochiis juris Cluniacensium.

(Velletri, April. 11.)

[*Bullarium Cluniacense.*, p. 76.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio THEOBALDO abbati Clun. ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

Injuncti nobis a Deo apostolatus officium et ecclesiasticæ utilitatis consideratio nos hortantur et admonent illas Ecclesias, quas in sanctæ religionis observantia ferventiores esse videmus, et eas honestate et religione pollere cognoscimus, ampliori charitate diligere, majoremque illis honorem jugiter et gratiam exhibere. Eapropter, dilecte in Domino filii Theobalde, Ecclesiam tuam, vestigiis antecessorum nostrorum inhærendo, sincere et tenere, utpote specialem ac per omnia devotam filiam apostolicæ sedis diligentes, dignum duximus tuis petitionibus assensum præbere. Concedimus ergo tibi tuisque successoribus in perpetuum ut in parochiis ad jus tuum pertinentibus nullus futuris temporibus ordo, seu religio, nisi Cluniacensis ponatur; ea videlicet ratione, ne bona vel jura benignitate Romanorum pontificum Ecclesie tuæ collata, obtentu cujuslibet novæ vel supervenientis religionis imminuantur aut auferantur. Statuimus nihilominus ut infra terminos parochiarum tuarum nullus cæmeterium absque assensu tuo construere præsumat, salva sedis apostolicæ auctoritate. Nulli ergo omnino hominum fas sit hujus nostri decreti sententiam infringere, seu ausu temerario perturbare. Si qua sane in posterum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam seiens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ operationis percipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen!

Ego Lucius catholicæ Ecclesie episcopus.

Ego Petrus Tusculan. episcopus.

Ego Rainerius diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Vivianus presbyter card. tituli S. Stephani in Cœlio Monte.

Ego Cynthius presb. card. tit. Sanctæ Cecilie.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Laborans presb. c. S. Mariæ trans Tiberim.

Datum Velletri, per manum Alberti S. R. E. presbyteri card. et cancellarii, iii Idus Aprilis, in-

dict. xv, Incarnat. Dominicæ anno 1182, pontificatus autem domini Lucii papæ III anno primo.

L.

Bona et jura prioratus Sancti Petri de Rumiliaco, Boloniensis diœcesis, confirmat.

(Velletri, April. 11.)

[*Bullarium Cluniacense*, p. 77.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori monasterii Beati Petri de Rumiliaco, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos debet libenti concedere, et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Beati Petri, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Eugenii papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

In episcopatu Londoniensi ecclesiam de Stanford, ecclesiam de Lagefara, ecclesiam de Lagefara parva, ecclesiam de Cogeshala, ecclesiam de Teja, ecclesiam de Lanversoch ex dono Eustachii comitis Boloniensis, villam quæ vocatur Rumiliacus, et Burdes, et Fosseueis, et Pocham, cum terris a mari usque ad Font., molendinis, aquis, aquarumque decursibus, adnariis, pratiis, pascuis, silvis, servis et ancillis, et cæteris appendiciis suis. In Anglia, de dono comitis Eustachii, terram solventem annuatim viginti libras sterlinorum in villa quæ dicitur Fobinges. Locus autem ipse, scilicet prædictum ipsum monasterium de Rumiliaco cum omnibus pertinentiis suis, sicut hactenus fuisse cognoscitur, sub Cluniacensis monasterii obedientia et subjectione perpetuo consistat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diœcesanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus Tusculanensis episcopus.

Ego Vivianus presb. card. tit. Stephani in Cælio Monte.

Ego Cynthius presb. card. tit. S. Cecilie.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Raipericus diaconus cardinalis S. Georgii a Velum Aureum.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Datum Velletri per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri, cardinalis et cancellarii, III Idus Aprilis, indict. xv, Incarnationis Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno primo.

LI.

Monasterii Reichenbacensis protectionem suscipit, possessiones confirmat, privilegia amplificat.

(Velletri, April. 14.)

[*Ried. Cod. diplom. Ratisbon.*, I, 254.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis REIMBORNI abbati monasterii Sanctæ Mariæ in Reichenbach, quod in Ratisponensi episcopatu situm est, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos debet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sanctæ Mariæ de Reichenbach in Ratisponensi episcopatu situm, a bonæ memoriæ Diepaldo marchione, et uxore sua Adelheide constructum et beato Petro oblatum, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Calixti papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri tutela et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Dei et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futuram concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit, absque abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem gene-

rale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis A
januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non
pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia
celebrare. Pro chrismate vero, oleo sancto, conse-
crationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum
qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive ab-
bate deducendo ad sedem vel quibuslibet aliis sa-
cramentis ecclesiasticis, nullus a vobis aut sub ob-
tentu consuetudinis, aut quolibet alio modo quid-
quam audeat postulare.

Si quis autem contra hoc venire præsumpserit,
portionem cum Giezi se noverit habiturum, cuius
factum exactione turpis muneris imitatur (IV Reg.
v). Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse
decernimus, ut eorum devotioni et extremæ volun-
tati qui se illie sepeliri deliberaverint, nisi forte
excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat:
salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus
mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te,
nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet suc-
cessorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia
seu violentia præponatur, nisi quem fratres com-
muni consensu, vel fratrum pars consilii sanioris,
secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam,
provident eligendum. Hoc psum etiam de advo-
cati constitutione præcipimus; qui tamen advoca-
tus, si fratribus gravis et monasterio inutilis fue-
rit, eo amoto, alium loco ejus substituendi liberam
vobis concedimus facultatem.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas
sit præfatum monasterium temere perturbare, aut
ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, mi-
nuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed
omnia integra conserventur eorum pro quorum
gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus
omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ au-
toritate, diocæsani episcopi consueta justitia. Ad
indicium autem hujus a Romana Ecclesia perceptæ
libertatis, aureum unum annis singulis nobis no-
strisque successoribus persolveitis, quemadmodum
a prædicto marchione Diepaldo noscitur institu-
tum. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcula-
risve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Subscripserunt cum papa decem cardinales assensum D
prædicto protectorio præbentes.

Datum Velletri per manum Alberti sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii,
octava decima Kalendas Maii, indictione xv, Incar-
nationis Dominicæ anno 1182, pontificatus vero
Lucii papæ III anno primo.

Plumbum: LUCIUS PP. III.

LII.

Ecclesiæ Gradensis privilegia, petente Henrico pa-
triarcha, confirmat. (Fragmentum.)

(Velletri, April. 18.)

[UGHELLI, Italia sacra, V, 4131. Hic subscriptiones
tantum et tempus dati diplomatis exhibentur,
lectore revocato ad bullam ab Adriano IV Ec-

clesiæ Gradensi concessam. Vide *Patrologiæ*
I. CLXXXIII.]

Datum Velletri per manum Alberti sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ presb. card. et cancellarii xiv Kal.
Maii, indict. xv, Incarnationis Dominicæ 1182,
pontificatus vero D. Lucii papæ tertii anno 1.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus Tusculanensis episcopus.

Ego Vivianus presb. card. tit. S. Stephani in
Cælio Monte.

Ego Cynthius presb. card. tit. S. Cecilie.

Ego Arduinus presb. card. tit. S. Crucis in Hie-
rusalem.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ trans Tibe-
rim, tit. Callisti.

B Ego Rainerius diac. card. S. Georgii ad Velum
Aureum.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diacon.
card.

Ego Ardicus S. Theodori diaconus card.

LIII.

Monasterii S. Mariæ Cellæ superioris Wirzburgensis
possessiones confirmat.

(Velletri, Maii 1.)

[Hugo, *Sacri et canonici ordinis Præmonst. annales*,
t. I, Prob., p. 387.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis RABENOLDO abbati monasterii S. Mariæ ser-
per Virginis in Cella, ejusque fratribus, tam præsen-
tibus quam futuris, regularem vitam professis.

C ... In quibus hæc propriis duximus exprimenda vo-
cabulis: locum ipsum in quo prælibatum monaste-
rium constructum est, cum adjacenti sanctimonialium
Cella et curiis monasterio contiguas, *Herstart* vide-
licet, et illa quæ est ultra fluvium *Wrogi* sita cum
prædiis et decimationibus et omnibus pertinentiis
suis cultis et incultis; montem etiam qui *Rotem-
bere* dicitur, cum omni proventu suo. Ad hæc
concanbium illud quod inter vos et inter episco-
pum Nuwenburgensem et ecclesiam ipsius, per ma-
nus advocati ejusdem ecclesiæ, scilicet *Theotinis*
comitis, filii marchionis *Conradi*, et per manum
Manegoldi cujusdam nobilis de *Wilpere*, et filiorum
suorum, quemadmodum felices recordationis præ-
decessor noster *Alexander* papa et imperator *Fri-
dericus*, *Heroldus* Wirzburgensis episcopus, *Tuto*
Nuwenburgensis episcopus, et ipsa Nuwenburgensis
Ecclesia privilegiis suis confirmaverunt. Sunt au-
tem hæc omnia honorum quæ Nuwenburgensi Ec-
clesiæ in concambio data sunt; bona in *Hinsmisart*,
et in *Hosteim*, in *Carbach* et in *Birckinvald*, de
quibus singulis annis viginti octo marcæ ecclesiæ
Nuwenburgensi solvuntur. Hæc autem bona in con-
cambio sunt recepta: *Haselbrunen* villa quædam et
villa quæ *Walprunnen* dicitur, et duæ partes villæ
quæ *Albestatt* dicitur, tertiam vero partem ejusdem
villæ a canonicis majoris ecclesiæ in *Wirciburg* pro
annuo canone vos manu tenetis, cum villa quæ
Lusenbach dicitur, et cum bonis quibusdam in *Hi-
singen*, unde singulis annis sex libras *Wirtzbur-*

gensis monetae persolvitis. Mansos sexdecim quoque A quos bonae memoriae Heroldus Wirtzeburgensis episcopus, tres libras eum decimis in Turrebach, ad opus infirmorum vestro cœnobio contulit, unde singulis annis libram ei persolvitis. Insuper curiam in Mose et curiam in Richesbrunnen, cum decimis et omnibus pertinentiis suis, et curiam in Wirciburg, et bona vestra in Gernestad et in Karbach, et curiam in Hetingesfeld cum vineis attinentibus. Sane novalium vestrorum, quae propriis manibus vel sumptibus vestris colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere praesumat. Paci quoque et tranquillitati vestrae paterna sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut, infra clausuras locorum vel grangiarum vestrarum, nullus violentiam, vel rapinam seu furtum committere, aut ignem apponere, seu hominem capere, vel interficere audeat. Liceat quoque vobis clericos aut laicos e saeculo fugientes liberos et absolutos absque alicujus contradictione ad conversionem recipere et in vestra ecclesia retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, sine abbatis licentia fas sit de eodem loco discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terrae fuerit, liceat vobis, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, submissa voce, divina officia celebrare. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi quilibet subreptionis astutia seu violentia praeponeatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam providerit eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat praefatam ecclesiam temere perturbare, etc.

Ego Conradus Sal. minister Galinensis episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinae sedis episcopus.

Ego Petrus Tusculan. episcopus.

Ego Petrus tit. S. Susannae presbyt. card.

Ego Vivianus tit. S. Stephani in Coelio Monte presb. card.

Ego Cynthius presb. card. tit. S. Ceciliae.

Ego Arduinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Matthæus presb. card. tit. S. Marcelli.

Ego Laborans presb. card. S. Mariae trans Tiberim. tit. S. Calixti.

Ego Jacobus S. Mariae in Cosmedin. diac. card.

Ego Arditio S. Theodorici diac. card.

Ego Rainerus S. Georgii ad Velum Aureum diac. card.

Ego Gratianus SS. Cosmae et Damiani diac. card. Ego Rainerus diac. card. S. Adriani.

Datum Velletri per manum Alberti sanctae Romanae Ecclesiae presbyteri cardinalis et cancellarii, Kalend. Maii, indictione xiv, Incarnationis Dominicae anno 1181, pontificatus vero domini Lucii papae III anno i.

LIV.

Ecclesiam S. Mariae de Reno tuendam suscipit et ejus bona ac jura confirmat.

(Velletri, Maii 3.)

[TROMBELLI, *Mem. di Reno*, p. 376.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GERARDO priori ecclesiae Sanctae Mariae de Reno, ejusque fratribus, tam praesentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Cum nobis sint, licet immeritis, omnium Ecclesiarum cura et sollicitudo commissae, pro statu Ecclesiae vestrae pastoralem cogimur sollicitudinem gerere, et paci vestrae, prout nobis Dominus dedit, intendere diligenter. Ut autem a pravorum incursibus apostolica sitis defensione muniti, Ecclesiam vestram in qua divino estis obsequio mancipati, inducti piis precibus et justis postulationibus vestris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegii communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quaecunque bona eadem ecclesia inpraesentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo praedicta ecclesia constructa est, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Andreae, in Turricella, ecclesiam Sancti Domini juxta Bognum, ecclesiam Sancti Salvatoris; possessiones quae fuerunt Gerardi de Sala; ecclesiam Sanctae Paxedis, sicut a pia memoriae praedecessoribus nostris Anastasio et Alexandro, Romanis pontificibus, vobis concessa est, salvo jure et reverentia cardinalis qui pro tempore in eadem ecclesia fuerit; ecclesiam Sancti Jacobi quae dicitur Casa Dei, cum pertinentiis suis; pontem qui juxta ecclesiam vestram super Renum situs est, cum suis possessionibus. Libertates quoque et immunitates rationabiliter indultas a bonae memoriae Henrico et Girardo Bononien. episcopis ecclesiae vestrae, et aliis ecclesiis vestris quas praediximus, videlicet ut cum omnibus rebus suis, tam mobilibus quam immobilibus, ab omni conditione et a servitio et tributo tenentium ab episcopo, tam monachorum et clericorum quam laicorum, vel alicujus, tam magnae quam parvae personae, dominio, praeter episcopale jus liberae sint penitus et quietae, ratas habemus et firmas easque perpetuis temporibus illibatas

manere censemus. Liceat etiam vobis clericos et laicos a sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere et in vestra ecclesia absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in loco vestre professionem fas sit de eodem loco absque licentia prioris sui nisi obtentu arctioris religionis discedere; discedentem vero absque communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Et si aliquis ipsorum fratrum extra claustrum ausus fuerit sine prædicta licentia permanere, si secundo tertiove communitus respicere forte contempserit, liceat priori ejusdem loci excommunicationis in ipsum tanquam in professum suum sententiam promulgare.

Præterea decimas quas a quadraginta annis inconcussas tenuistis, et nunc pacifice retinere noscimini, vobis et ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Prohibemus etiam ut nulli fas sit vobis vel ecclesiæ vestræ novas et indebitas exactiones imponere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Ad hæc, ordinationes clericorum vestrorum a quo malueritis catholico episcopo suscipiendi liberam vobis concedimus facultatem, sicut memorati episcopi facultatem ipsam vobis per authentica scripta indulsisse noscuntur. Fructum quoque vestrorum undecunque de episcopatu Bononiensi venientium, vobis decimas confirmamus, sicut eadem decimæ sunt ab eisdem episcopis ecclesiæ vestræ provida circumspectione concessæ. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam, providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare; aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et Bononiensis episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Chunradus Sal. minister et Sabinensis episcopus ss.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus ss.

Ego Petrus Tusculan. episcopus ss.

Ego Petrus tituli S. Susannæ presb. cardinalis. ss.

A Ego Vivianus tit. S. Stephani in Caelio Monte presb. card. ss.

Ego Cynthus presb. card. tit. Sanctæ Cæcilie ss.

Ego Arduinus presb. card. tit. Sanctæ Crucis in Jerusalem ss.

Ego Matthæus presb. card. tit. Sancti Marcelli ss.

Ego Laborans presb. card. Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti ss.

Ego Hyacinthus diaconus card. Sanctæ Mariæ in Cosmedin ss.

Ego Ardicio Sancti Theodori diacon. card. ss.

Ego Rainerius diac. card. Sancti Georgii ad Velum Aureum ss.

B Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Velletri per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presb. cardinalis et cancellarii, v Nonas Maii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno i.

LV.

Burgundi episcopi Argentinensis statuta de juribus prepositi Haselacensis et canonicorum ibidem confirmat.

(Velletri, Maii 9.)

[WURDWEIN, *Nova subsidia diplomatica*, t. X, p. 121.]

C Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis canonicis Sancti Florentii Haselacensis, tam præsentibus quam futuris, legitime substituendis, in perpetuam memoriam.

Ea quæ sunt pro Dei cultu rationabiliter de prælatorum auctoritate statutæ in sua debent stabilitate consistere, et ne possint malignitate quorumlibet a suo statu divelli apostolico patrocinio communiri. Hinc est quod, cum pro distributione præbendarum ecclesiæ vestræ frequens inter vos scandalum oriretur, beatæ memoriæ B. quondam Argentinensis episcopus, prout ex ejus scripto comparet, de scandalo sedando sollicitus, communicato fratrum suorum consilio, ita demum cum auxilio gratiæ cælestis effecit quod, omni scissura deposita, quæ debeantur vobis expressit, prout deputata. Sane B. quondam præpositus vester decimas ad ecclesiam vestram pertinentes vobis, memorato episcopo suadente, concessit, videlicet de Hosthoven, de Hernoldeshseim decimas vini duntaxat, et post obitum ejus decimas frumenti et aliorum et decimas insuper de Hurmaten in Brussetal. Idem vero episcopus, dum præposituram Ecclesiæ vestræ in ipsa manu teneret, decimas de Sulcen et sex agros vineti Buytenheim, et tres in Westhoven, eo tenore concessit, ut nulli unicuique præposito, qui aliquando vestræ præsesset Ecclesiæ, vobis ea subtrahendi pateret facultas. Insuper etiam prædictus B. præpositus molendinum quoddam quod proprietario jure tenebat, cum adjacenti prædio in villa Tungueucsin eidem ecclesia pia devotione concessit.

sit, ita tamen ut, dum viveret, eis libere frueretur, et eo decedente ad ecclesiam vestram sine qualibet contradictione rediret, et vos in ejus anniversario de præscripto molendino deberetis quatuor quartalia frumenti pauperibus erogare. Præterea B. de Cænaze prædium quoddam in præscripta villa pro sua vobis salute legavit, eo quidem tenore, ut C. filius ejus concanonicus vester istud prædium in sua vita possideat, et in anniversario patris duodecim panes claustrales et situlam vini et duodecim denarios pauperibus largiatur, et, eo decedente, jam dicta ecclesia in ipso prædio ei, nullo contradicente, succedat; hæc autem omnia, prout ea rationabiliter possidetis, vobis et ecclesie vestre auctoritate apostolica confirmamus.

Ad hæc, cum de cooperienda ecclesia vestra et de aliis quæstio suborta fuisset, recognitum est coram episcopo supradicto, prout ejus scriptum continet, quod præpositus dimidiam, et episcopus aliam partem ecclesie debeant reparare, quoties in aliquo reparatione egebit. Insuper etiam præpositus officinis fratrum, videlicet claustro per totum, dormitorio, refectorio, pistrino, cellario, molendino ne aliqua negligentia defectum procuret sollicite præcavebit, et si etiam aliqua a suo statu ceciderint ea de proprio restaurabit defectuique rei familiaris et divinorum obsequiorum cum omni diligentia providebit. Et si aliquo ex ipsius negligentia vel incuria super his ecclesia vestra senserit detrimentum, idem præpositus illata damna tenebitur resarcire. Cellerarium etiam fratrum cum omni diligentia procurabit, quo eorum præbendas, videlicet frumentum et vinum ipsius custodie deputatum usibus fratrum fideliter referentur, ne aliquo casu perdantur. Si vero deperdita fuerint, omnia restaurabit, nec sine communi electione fratrum ad recipiendum aliquem in canonicam potestatem habebit; decanum quoque, magistrum scholarum, custodem, portuarium, cellerarium non nisi ad electionem fratrum constituet; nec etiam ad pistorum constituendum, nisi electio fratrum accedat, manus extendet; vasa quoque vinaria, quotquot fratrum fuerint usibus necessaria, ex proprio ministrabit, et his tabe aut vetustate consumptis, alia nova tenebitur exhibere. Nullam autem curiarum, quarum donatio ei de jure præposituræ competit, sine fratrum electione locabit. Beneficium autem aliquod claustrale cum vacaverit, nulli jure successorio conferatur. Præpositus autem illi canonico, qui ab eo proximum locum obtinet, illud concedere non denegabit, si tamen id ab ipso devotionis studio fuerit postulatum. Si vero beneficium illud postulare noluerit, præpositus ipsum conferendi cui ecclesie vestre canonico maluerit facultatem habebit, singulorum tamen facultate considerata, nec si unum ditare intendat, ut aliis occasionem scandali præstare videatur.

Præpositus insuper præbendas fratrum recipere debebit de curia videlicet Kirchein, de qua singulis

annis centum triginta quartalia frumenti ad mensuram ecclesiarum Argentinensis civitatis, et quinque carratas vini, vobis debet exsolvere, præter decem quartalia frumenti quæ debet decano, et præter quinque quartalia, quæ præbendæ eleemosynariæ dare tenetur. Denarios quoque fratrum vestibibus deputatos præpositus ministrabit, et ita ut fratres in officiorum divinorum possint celebratione tæpere. Calefactoriam etiam a festo B. Martini usque ad Cœnam Domini diebus singulis ad usum fratrum per ministrum suum faciet califieri, et fenum prati de Urmatten in ipsorum fratrum utilitatem etiam propriis expensis secari.

Ne ergo contra id quod statutum est præpositus quidquid vobis subtrahere valeat, aut vos ab eo debeatis requirere quod ipse vobis solvere nec dare teneatur, hæc quæ prædiximus, prout sunt de vestri episcopi auctoritate statuta et in ecclesia vestra servanda, futuris temporibus præcipimus integra permanere.

Decrevimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere conturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut quibuslibet vexationibus perturbare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocesanis episcopi canonica justitia. Si qua ergo in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius catholica Ecclesie episcopus.

Ego Petrus tit. S. Susannæ presbyter cardinalis.

Ego Vivianus tit. S. Stephani in Cœlio Monte presb. cardinalis.

Ego Cynthus presb. card. tit. S. Cecilie.

Ego Arduinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Matthæus presb. card. tit. S. Marcelli.

Ego Laborans presb. card. Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Hyacinthus diaconus card. S. Mariæ in Cosmedin.

Ego Ardicio Sancti Theodori diac. card.

Ego Raynerus diaconus card. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Chonradus episcopus Salsburgensis Ecclesie minister.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Petrus Tusculanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Datum Velletri per manum Alberti S. Romano Ecclesie presb. card. et cancellarii vii Idus Maii, Indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domni Lucii papæ tertii anno primo.

LVI.

Monasterio Repsholtensi asserit reditum, a Liemaro quondam archiepiscopo Hamburgensi concessum.

(Velletri, Maii 15.)

[LAPPENBERG, *Hamburg. Urkund.*, I, 230.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, præposito ecclesiæ Sancti Mauricii de Ripsholt, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris canonice substituendis, in perpetuum.

Cura suscepti regiminis monet nos propensius et hortatur sic circa decorem domus Domini sollicite vigilare, ut ministri ejus statuta canonica in sua conversatione custodiant, et ad usum vitæ præsentis, juxta quod Apostolus statuit, ut qui altario servant, de altario vivat, necessaria stipendia consequantur. Propositum autem est nobis ex parte vestra, dilecti in Domino filii, quod bonæ memoriæ Liemarus, Bremensis quondam episcopus, de obsequio nostri Creatoris et sustentatione ministrorum ejus in ecclesia vestra, pro episcopalis officii administratione sollicitus, prout inferius adnotatur, clericis in ecclesia vestra Domino servantibus necessaria stipendia providere curavit et perpetuis temporibus constituit exhibenda: omni scilicet die panem unum tantæ magnitudinis, ut septem possint de mensura modii illius loci formari; quatuor beccarios cervisiæ, unum denarium Gavariensis monetæ per singulos dies, et decem solidos annuatim ad utilitatem vestrum comparandam. Constituit etiam et superaddidit, omni die Dominico pulchrum panem siliginum et denarium cum beccario medonis vel duobus cervisiæ. In majoribus autem festivitibus, videlicet in Natali Domini, ipsis quatuor diebus, in Circumcisione Domini, in Epiphania, in Purificatione sanctæ Mariæ, in festivitate sancti Matthiæ, in depositione carnis, in die sancto Paschæ cum proximis tribus diebus, in festivitate apostolorum Philippi et Jacobi, in Ascensione Domini, in die sancto Pentecostes, in feria secunda, in tertia, in quarta, in festo sancti Joannis Baptistæ, in festivitate apostolorum Petri et Pauli, et Jacobi, Laurentii, in Assumptione sanctæ Mariæ, in festivitate sancti Bartholomæi, in nativitate sanctæ Mariæ, in festivitate sancti Matthæi apostoli, sancti Mauritii, et in dedicatione ejusdem ecclesiæ, in festivitate sancti Michaelis, sanctorum apostolorum Simonis et Judæ, Omnium Sanctorum, et sancti Willehadi, Andreæ et Thomæ apostolorum unicuique pulchrum panem, quatuor insimul porcellum ablactatum et pulum, vel privatim denarium. Tres beccarios unicuique presbytero medonis, duos diacono, totidem subdiacono, vel bis tantum electæ cervisiæ. Addidit insuper ad supplementum præbendæ pro debito charitatis solvendum, quidquid pro sepulturis mortuorum in denariis sive prædiis pia fuerit devotione collatum. Quidquid vero reddituum sive census super expensam præbendæ fratrum remanere contigerit, in ædificationem et structuram ec-

clesiæ, sive in augmentum ornatus atque librorum, consilio et assensu fratrum et parochianorum colligi statutum est et converti. Obviente vero præposito, qui ibi pro tempore fuerit, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum timorem Dei providerint eligendum.

Nunc igitur, quia contra malignorum incursum auctoritatis apostolicæ petivistis munimine roborari, nos ad exemplar sanctæ recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, petitioni vestræ grato concurrentes assensu, prædictam constitutionem auctoritate apostolica confirmamus, et ratam futuris temporibus permanere censentes, ecclesiam vestram sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere aut quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Datum Velletri, per manum Alberti, Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xviii Kalendas Junii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1181, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno primo.

LVII.

Gerardo archiepiscopo Ravennati mandat e ut sacramentum apud se dicere plebis S. Mariæ in Portu, plebis S. Martini in Maiera incolas atque alios in ditione Ferrariensi jubeat, quos, jurata archiepiscopi obedientia, Ferrariensium consensum jussu, Pericinus eorum internuntius, exemerat.

(Velletri, Maii 21.)

[Vide RUBI *Historiam Ravennatem*, p. 353.]

LVIII.

Monasterium Dudleyense tuendum suscipit et ejus possessiones ac privilegia confirmat.

(Velletri? Jun. 16.)

[*Monasticon Anglic.*, I, 614.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis suis EVERARDO priori ecclesiæ de Dudleya ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Qui postpositis sæcularibus desideriis sub regulari disciplina suum voverunt Domino servitium, apostolico debent patrocinio communiri, ne in sui propositi executione tepescant, si pravorum fuerint injuriis lacesciti. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam in qua divino estis obsequio mancipati, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Deum et B. Benedicti Regu-

læm atque institutionem Cluniacensium fratrum in eadem ecclesia noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: ecclesiam S. Jacobi de Dudlei et capellas ejusdem villæ Sancti Edmundi et s. . .; ecclesiam de Deggestei, cum pertinentiis suis; ecclesiam de Porfeldi cum capella de Cotton, ecclesiam de Angle... cum pertinentiis suis; ecclesiam de Bratetelde cum capella de Englefeld de donatione Gervasii Paganelli; ecclesiam de Womburne cum capella de Tresel et aliis pertinentiis suis de donatione Guidonis de Offeni; ecclesiam de Settle cum pertinentiis suis de donatione Radulphi de Settle; ex donatione Agnetis de Somery villam de Chyrchille cum pertinentiis suis; ex donatione Osberti de Kenefara villam de Saredune cum pertinentiis suis; ex donatione Roberti de Chandeu unam virgatam terræ in villa de Wolztone; et terras de Angepenne, ex dono Joannis Mansell. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat; salva tamen justitia illarum Ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis clericos vel sacerdotes eligere et diocæsano episcopo præsertare, quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, nobis vero de temporalibus debeant respondere. Liceat vobis quoque clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem vestram recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ne quis post factam in Ecclesia vestra professionem, nisi actioris religionis obtentu, discedere de eodem loco præsumat; discedentem vero sine communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Antiquas quoque et rationabiles consuetudines, in Ecclesia vestra hactenus observatas, futuris temporibus ratas decernimus permanere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium in aliquo perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, mi-

nuere, aut quibuslibet vexationibus fâlgare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia et debita reverentia Cluniacensi Ecclesiæ. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum, etc., xvi Kalendas Julii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1190 [leg. 1182]; pontificatus vero domini Lucii papæ III primo.

LIX.

Privilegium pro ecclesia S. Mariæ Alteriacensi.
(Velletri, Jun. 18.)

[Hugo, *Sacræ antiquit. monum.*, I, 210.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Miloni abbati ecclesiæ Sanctæ Mariæ Alteriacensis cæterisque fratribus, tam præsentibus quam futuris, omnibusque aliis, apostolicam benedictionem in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eas a proposito revocet, aut robur (quod absit!) sacræ religionis confringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulacionibus clementer annuentes, et præfatum ecclesiam Sanctæ Mariæ Alteriacensis, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio commuimus. Imprimis siquidem statuantes, ut ordo canonicus qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum scilicet qui nuncupatur 'Alteriacum, in quo ecclesia præfata fundata est, cum decimis, et omnibus appendiciis suis, in terris cultis et incultis, prætis, aquis, silvis, per terminos designatos, scilicet per duos Chillimontes (*Chillemont*), per mon-

tem Alteriaci, per Chelmijni guttam (*la goutte ou source de Chillemont*), usque Mortaniam, et ex alia parte per vadum Sapinci (*le void du sapin*), usque Mossur (*Mossoux*) et cunctas terras de Nunfai, censum minime solventes, cum pasturis totius banni Rambertivillæ; locum de Guandeborzoch (*la Souche*, cum decimis et pasturis totius banni de Nozuncurt (*Nossoncourt*) perpetuo jure tenendas, sub tali conditione quod prædicta ecclesia duodecim nummos Metensis monetæ capitulo S. Stephani singulis annis in synodo post festivitatem Omnium Sanctorum persolvat, ita tamen quod si aliqua in rebus Alteriaci ad ædificationem ecclesiæ Dei sint in usibus utilia, nullo prohibente sive contradicente sumantur; Theodorico de Danubrio ejusdem loci advocato, et cæteris ministerialibus annuentibus et laudantibus. Dimidium molendini de Anglemont, sub censu unius nummi a Stephano quondam Metensi episcopo vobis concessum. Alodium quod Theodoricus advocatus Rambertivillæ habebat apud Vicum; terram apud Nozuncurt quam Widericus miles de Spinis, consensu Widerici filii sui vobis dedit, cum decem jornalibus terræ, pro quibus et pro reliqua terra sex nummos singulis annis villico ejus in festo sancti Remigii persolvitis. Decimas de propriis laboribus vestris quos fratres vestri in horreo in prætaxata terra sito coligunt. Piscariam aquæ quæ Mortania dicitur inter Mossur (*Mossoux*), et Baldincham (*Baldonchamp*) quam Theodoricus quondam Metensis electus quiete et absque omnium circumstantium inquietatione, possidendam vobis dedit. Ex libertate quod nullus infra metas, contra vestram voluntatem piscari præsumat, ita tamen quod prædictus electus castores et bannum ipsius loci in manu retineat. Sedem Molendini in banno de Nuzuncurt a prædicto electo cum conductu aquæ per pratium suum, quantum molendino necessarium fuerit, vobis concessam.

Tres terras quas apud Vicum liberas ab omni reddito et exactione possidetis. Pasturas in banno de Volmecurt quas Theodoricus ejusdem villæ advocatus sub censu unius nummi Tullensis monetæ vobis concessit, ita quod in festivitate beati Martini sive infra octavas villico de Volmecurt annuatim persolvitis. Decimas laborum vestrorum quas Guarinius sacerdos Rambertivillæ, et Albricus nepos ejus sub censu septem nummorum singulis annis in Kalendis Octobris persolvendorum vobis concessit. Decimas laborum vestrorum quas Cono presbyter Dillonis-villæ assensu Petri Leucorum episcopi tam in segetibus quam in pratis et nutrimentis in perpetuum vobis concessit, sub censu duodecim nummorum Tullensis monetæ in Kalendis Octobris persolvendorum, et quidquid Willelmus miles Rambertivillæ in decimis ecclesiæ vestræ et grangiarum vestrarum se fatebatur habere. Et quidquid fratres vestri ab Atrio de Joanmesni (*Joanmesnil*) et de Thiarmenni et supra elaborave-

rint, uxore sua laudante cum liberis suis, et Raynaldo clerico fratre suo, assensu Petri Leucorum episcopi in perpetuum sub censu sex nummorum in festo sancti Remigii persolvendorum, vobis concessit. Terras et decimas ad ecclesiam Dillonisvillæ (*Glonville*) pertinentes quas Hermannus quondam Mediani cœnobii abbas assensu capituli sui tali conditione vobis concessit, ut in festo depositionis sancti Idulphi pro decimis uniuscujusque carrucæ singulis annis duos solidos Tullensis monetæ ecclesiæ suæ persolvitis. Decimam quam habetis a Gerardo abbate cœnobii Senoniensis, assensu capituli sui a villa de Berrue et supra, et a villa de Thiarmesnil et supra, tam in nutrimentis, quam in agricultura sub censu duorum solidorum in nativitate beati Joannis super altare Sancti Stephani in cella Danubrii (*Deneuvre*) persolvendorum; fundum qui in communitatibus duarum parochiarum Distorchii (*Destord*) scilicet et Sanctæ Helenæ includitur, quem Galterus quondam decanus S. Deodati assensu capituli sui, sub censu decem et octo nummorum Tullensis monetæ annuatim in festo sancti Deodati persolvendorum vobis concessit. Et quidquid Albertus miles de Froville habebat in pasturis nemorum S. Stephani, et in toto banno Rambertivillæ, et partem nemorum banni Danubrii præfixis terminis suis ab aqua quæ Mortenia dicitur, usque ad alteram quæ dicitur Murz. Libertates præterea quas bonæ memoriæ Stephanus quondam Metensis episcopus, et Theodoricus ejusdem Ecclesiæ quondam electus domui vestræ in pratis, campis, silvis, pasturis in eleemosynam concesserunt vobis, nihilominus confirmamus. Sane novellum vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat.

Liceat quoque vobis clericos vel laicos et sæculo fugientes liberos et absolutos ad ecclesiam vestram recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco nisi arctioris religionis obtentu discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione, nullus audeat retinere. Dum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Inhibemus insuper ne ecclesias aut terras seu quodlibet beneficium ecclesiæ vestræ collatum liceat alicui personaliter dari, sive alio titulo alienari, sine totius capituli consensu, aut majoris et sanioris partis ejusdem. Si quæ vero donationes, vel alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hæc autem adjicimus, ne aliqui canonici, seu conversi, sub professione domus vestræ astricti, sine consensu et licentia abbatis et majoris et sanioris partis capituli vestri pro aliquo fidejubeant, vel ab aliquo pecu-

niam mutuo accipiant ultra pretium capituli sui providentia constitutum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere præsumperint, non teneatur conventus sine cuius licentia et consensu hoc egerant pro his aliquatenus respondere.

Præterea licitum sit vobis in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, si rectum fuerit, et propulsare violentiam et justitiam vindicare. Pro chrismate vero, oleo sancto, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum, qui ad sacros fuerint ordines promovendi, sive abbate deducendo ad sedem, sive ponendo, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis, nullus a vobis, aut sub obtentu consuetudinis, aut quolibet alio modo, quidquam audeat postulare. Si quis autem contra hoc venire præsumperit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cuius factum exactione turpis muneris imitatur. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati, vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Paci quoque et tranquillitati vestæ paternæ sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra clausuras locorum, seu grangiarumstrarum, nullus violentiam, vel rapinam, furtum committere, ignem apponere, seu minime capere, truncare, vel morti dare præsumat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus, tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis.

Ego Vivianus, tituli Sancti Stephani in Cœlio Monte presbyter cardinalis.

Ego Cynthius, presbyter cardinalis tituli Sanctæ Cecilie.

Ego Arduinus, presbyter cardinalis tituli Sanctæ Crucis in Jerusalem.

Ego Mathæus, presbyter cardinalis tituli Sancti Marcelli.

Ego Laborans, presbyter cardinalis S. Mariæ trans Tiberim, tituli Calixti.

Ego Petrus, presbyter cardinalis tituli Sancti Laurentii in Damiano.

Ego Theodinus, Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Petrus, Tusculan. episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Jacobus, diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Arditio, Sancti Theodori diaconus cardinalis, Ego Gratianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Datum velletri... per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xiv Kalendas Julii, indictione xv, Incarnationis Dominicæ 1182, pontificatus vero domini Lucii papæ tertii anno primo,

LX.

Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Magdalene Vesoutionensis possessiones confirmat. (Fragmentum.)

(Velletri, Jun. 26.)

[*Mém. et doc. inédits de la Franche-Comté, t. II, p. 318.*]

Lucius episcopus, dilectis filiis MANOGOLDO cantuari, et canonicis Sanctæ Mariæ Magdalene apud Bisuntium constitutæ, tam præsentibus quam futuris, canonicè substituendis in perpetuum, etc.

Confirmamus Bisuntii capellam Sancti Jacobi, infra arenas, cum omnibus appendiciis suis; terram quam habetis ab ipsa capella usque ad muros civitatis sine contradictione deputandam et assignandam, ad quoscunque usus melius noveritis ecclesiæ vestræ profuturam; mansum Petri de Osma, mansum Joannis militis, juxta puteum domini Dudini in campo Martis; mansum Constantini juxta molendinum in vico Baptenti; mansum Hugonis monachi, et quod habetis in molendino de Baptenti; partem furni siti in bivio Calvimontis, duos mansos et quidquid habetis apud Valentinum.

Datum Velletri vi Kal. Julii, indict. xv, anno Dominicæ Incarnationis 1182, pontificatus vero domini papæ Lucii III anno i.

LXI.

Ecclesiæ S. Mariæ Lausannensis protectionem suscipit, canonicorumque possessiones confirmat.

(Velletri, Jun. 26.)

[*Mém. et doc. de la Société de la Suisse Rom., t. VII, p. 27.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Arducto præposito et canonicis Lausannensis ecclesiæ, eorumque successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

Effectum justa postulanti bus indulgere et vigor æquitatis et ordo coegit rationis, præsertim quando petentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et ecclesiam B. Mariæ in quo divino mancipati estis obsequio sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones.... in quibus.... exprimienda vocabulis : beneficium

quod in majori altari et in altari Sanctæ Crucis habetis; ecclesiam S. Protasii; ecclesiam de Domino Martino, ecclesiam de Essertines, ecclesiam de Bota, ecclesiam de Alba Aqua cum omni jure, et pertinentiis suis et antiqua libertate, ecclesiam S. Mariæ, ecclesiam S. Petri, ecclesiam S. Laurentii cum appendiciis suis, ecclesiam S. Stephani, ecclesiam de Tolochina, ecclesiam de Juleus cum appendiciis suis, ecclesiam de Sugrens, ecclesiam de Baises, ecclesiam de Orba cum appendiciis suis, ecclesiam de Evonant, ecclesiam de Dalens, ecclesiam de Muratel, ecclesiam de Pentola, ecclesiam de Chavornay cum appendiciis suis, ecclesiam de Corrovald, ecclesiam de Crisie, ecclesiam de Dessilus, ecclesiam de Villaricomite, ecclesiam de Viveyo, ecclesiam de Bollo, ecclesiam de Granges cum appendiciis suis, ecclesiam de Danesse, ecclesiam de Ufinsis, ecclesiam de Crans, ecclesiam de Nivillins, villam de Crans, villam de S. Protasio, villam de Tolochina, villam de Dellens, villam de Spanengis, villam de Domino Martino, villam de Bomanel, villam de Bota in Ogo, villam de Alba Aqua, villam de Essertines, villam de Warrens; et quod habetis apud Crissie, et quod habetis apud Viviacum et decimas quas accipitis in terris episcopi; et quod habetis apud Pulliacum, et quod habetis in Burgo et quod habetis in villa Lausannensi; et eleemosynam quam vobis fecit Petrus de Scandens, et donationem Cononis de Grandson et uxoris suæ Algui, quam vobis de jure suo fecisse dicuntur et donationem quam fecit ecclesiæ vestræ venerabilis frater noster Rogerius, episcopus vester pro Petro de Escandens, in recompensationem Majoriæ de eo quod idem episcopus apud Bellomontem habebat; item amicabilem compositionem de ecclesia Sancti Marii de decima de spesce et de candelis.... et de procuratore secundæ feriæ paschalis, vobis et vestris successoribus exhibendis a bonæ memoriæ Petro, quondam Papiensi episcopo, apostolicæ sedis legato, sine pravitate facto.

Præterea antiquas et rationabiles consuetudines, vobis et ecclesiæ vestræ hactenus conservatas, auctoritate apostolica vobis nihilominus confirmamus: libertatem etiam quam ecclesia vestra in villis et hominibus usque ad hæc tempora rationabiliter habuit, illibatam permanere sancimus, distinctius inhibentes ut nullus in eos, vel capellanos vel clericos vestros, novas et indebitas exactiones exercere præsumat,

Decernimus ergo, etc.

Datum Velletri.

LXII.

Confirmatio bonorum Ecclesiæ Silvanectensis.

(Velletri, Jun. 30.)

[*Gall. Christ. nov. X, 220.*]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecti filii STEPHANO decano ecclesiæ Sanctæ Mariæ Silvanectensis, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris canonice instituendis, in perpetuum.

A Devotis Ecclesiæ filii ex injuncto nobis apostolatus officio propensius adesse compellimur, et justas petitiones eorum efficaciter exaudire, ut ex suarum petitionum effectu ad devotionem Romanæ Ecclesiæ propensius animentur, et apostolica protectione vallati debitum Domino ferventius exhibeant famulatum. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus annuentes, ecclesiam vestram S. Mariæ Silvanectensis in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communitimus, statuente ut quascunque possessiones, quæcunque bona sive redditus eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitionem regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus experimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum duabus plateis eidem adjacentibus, et aliis pertinentiis suis: ecclesiam Sancti Petri in suburbio civitatis vestræ sitam: ecclesiam Sancti Hilarii ante portam Remensem: ecclesiam Sanctæ Genovefæ cum pertinentiis suis: ecclesiam Sancti Aniani: ecclesiam Sancti Martini in vico Parisiensi sita: ecclesiam Sancti Martini de Ermenoldi villa, cum quibusdam hospitibus, terris et quadam parte decimarum, et aliis quæ in villa ipsa et ejus territorio ecclesia vestra habere dignoscitur: ecclesiam de Ver cum pertinentiis suis: ecclesiam Sanctæ Mariæ de Eva, cum quibusdam hospitibus et parte decimarum, justitiis et aliis quæ ibidem rationabiliter possidetis: ecclesiam de Moleignon cum eadem villa, terris, vineis, nemoribus, pratis, pascuis et aliis pertinentiis suis. Insuper de eleemosyna Lonæ memoriæ Asthonis quondam cantoris ecclesiæ vestræ, quatuor hospites certum redditum vobis annis singulis persolventes, quos nempe ab Odone de Gouessa milite justo titulo emptionis habuerat: ecclesiam de Monte Spiculatorio: ecclesiam de Ogerio Sancti Medardi: ecclesiam de Duviaco cum pertinentiis suis: ecclesiam de Ruilliac cum medietate majoris decimæ terrarum ejusdem villæ: insuper medietatem cujusdam novæ decimæ, quæ decima novalium nuncupatur: ecclesiam de Borreto cum parte decimarum: ecclesiam de Tremiliaco cum capella de Veterinis, et eadem villa cum justitiis et pertinentiis suis: ecclesiam de Rareio: ecclesiam Sanctæ Mariæ de Chamanto cum decima ejusdem villæ, salva tamen portione quadam ipsius decimæ ejusdem loci presbytero deputata: ecclesiam Sancti Leonardi de Valle profunda, cum eadem villa, terris, pascuis, justitiis et pertinentiis suis: ecclesiam de Fonte Sancti Firmini: decimam de Chantileio: ecclesiam de Govix, cum ea parte decimarum quam in terris et in vineis ejusdem villæ ecclesia vestra habere dignoscitur; majoriam quoque in ipsa villa, cum omni us ad ipsam perti-

nentibus, quam de suo proprio acquisitam venerabilis frater noster Henricus nunc episcopus vobis pia liberalitate donavit: ecclesiam de Nova Villa, quæ Lamorlaia dicitur, cum decimis ejusdem loci: intra burgum clausum civitatis vestræ hospites, terras et earum justitias et consuetudines, secundum quod est hactenus observatum: extra burgum clausum, sicut per antiquum fossatum distinguitur, hospites, vineas, terras, redditus et omnem sine diminutione justitiam totius terræ vestræ: in vico Parisiensi medietatem molendini quod dicitur molendinum Sanctæ Mariæ: maximam partem minutarum decimarum de hortis, arcis et nutrimentis animalium et anserum civitatis ipsius, sicut ecclesia vestra noscitur hactenus habuisse: septem modios frumenti, decem modios vini, quinquaginta solidos Parisiensis monetæ, quæ de eleemosyna bonæ memoriæ Guidonis de Turre ecclesiæ vestræ collata buticularius Silvanectensis vel ejus hæredes se: iatim succedentes ad refectionem fratrum in Quadragesima annis singulis vobis tenentur persolvere, secundum quod in charta exinde facta plenius est expressum: quatuor minas salis quas ad eorumdem fratrum refectionem episcopus vester qui pro tempore fuerit, vobis annuatim reddere tenetur: in vico Sanctæ Genovefæ duos solidos censuales, quos pro anima patris sui Adæ Odo de Fossato miles in terra sua vobis assignavit: terras de Longua aqua, cum quadam camparte et decimis earum: apud eundem locum nemus quod dicitur Broçia Sanctæ Mariæ; prata quæ inter duo vada possidetis: in prato Percebot unam carratam vel duas bigatas feni ibidem tempore quo fenum colligitur, annuatim habendas: in prato episcopi juxta fontem Arenarum, tantundem feni et eodem termino recipiendum: insuper quæcunque in territorio memoratæ civitatis in decimis seu quibuscunque possessionibus, consuetudinibus et justitiis rationabiliter possidetis: decimas in quibusdam terris villæ quæ Montis appellatur: apud locum qui Viaria dicitur, terras, campartem et decimas vobis persolventes: in episcopatu Belvacensi apud S. Lupum circa flumen quod Isara dicitur, pratium duos solidos censuales vobis persolvens: decem solidos censuales, quos Theobaldus de Crispeio per manum prædicti episcopi vestri vobis in eleemosynam reliquit: villam quæ dicitur Otriacum, cum terris, nemoribus et aliis pertinentiis suis: vivarium quoque et molendinum eidem villæ adjacentia: terras quas habetis apud villam quæ Capella dicitur: hospites, terras, consuetudines et jura quæ apud Basouches habetis: apud Sanctum Christophorum de Halatis duas partes decimarum de quibusdam terris ejusdem villæ: terras et redditus quos habetis apud Sain-tires; ea quæ habetis apud Ponponium: in villa Bernosa unum hospitem, cum vinca et quibusdam possessionibus: vincas quas apud Altum montem habetis de eleemosyna Willetmi quondam cantoris ecclesiæ vestræ: dimidium hospitem apud Chamis-

A siacum, novem minas grani, quatuor denarios et unum caponem vobis annis singulis persolventem: in territorio ejusdem villæ terras pensionem vobis annuam persolventes: apud Baleigniacum unum hospitem cum minuta decima ejusdem domus, et annuo reddito quem vobis solvere tenetur: præterea decimam in quibusdam mansuris et terris, quæ in territorio ejusdem villæ sitæ sunt.

Ad hæc, sicut præfatus episcopus pontificali vobis auctoritate concessit et scripti sui munimine roboravit, ut vacantibus ecclesiis vestris quæ in episcopatu ejus consistunt, donec rectores instituantur in eis per capellanos deservire possitis, ita et nos vestræ devotioni hujus privilegii auctoritate firmamus. Præterea sicut homines ecclesiæ vestræ ea gavisus sunt hactenus sine controversia libertate, ut de rebus suis quas in civitate vendunt vel ad usus suos comparant, theloneum reddere nemini teneantur, et ut domus et familiæ vestræ potestati non subjaceant laicali, ita homines, domos et familias ipsas eadem libertate futuris decernimus temporibus gavisuras. Antiquas vero et rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ hactenus observatas ratas habemus et perpetuo illibatas manere censemus, ut videlicet decedente aliquo vestrum, vel ad religionem se transferente qui de messe nova illius anni minam unam vel amplius de præbenda receperit, aliqua pars messis eum contingens in solutionem contractorum utiliter transeat debitorum, vel in alios usus secundum quod ordinaverit ipse vel alius cui rerum suarum dispositionem commiserit: si vero forte, quod absit! aliquis vestrum intestatus decesserit, solutis debitis utiliter contractis et expensis deductis, quod de rebus ipsius defuncti per ecclesiam acquisitis superfuerit, juxta statuta Laterani concilii ad ecclesiam devolvatur: ad ecclesias autem vestras cum vacaverint, liceat vobis personas diocæsano episcopo præsentare, a quo si idoneæ fuerint, eam recipiant animarum, ita ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus, debeant respondere. Statuimus insuper ut episcopo vestro, aut etiam, te, filii decane, decedente, vel vestrorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem vos communi consensu vel patrum vestrum consilii sanioris secundum Dei timorem et antiquam canonicamque consuetudinem ecclesiæ vestræ duxeritis eligendum. In electionibus autem seu quibuslibet ecclesiæ vestræ negotiis, statuta majoris et sanioris partis vestrum per contradictionem aliorum interdicimus impediri, dummodo quod statuitur ecclesiasticis non obviet institutis. Prohibemus etiam ut nemini liceat in vos vel ecclesiam vestram suspensionis vel excommunicationis, vel interdicti sententiam sine manifesta causa et rationabili promulgare.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam tenere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere.

seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnibus profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et episcopi vestri debita reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, etc.

Dajum Velletri per manum Alberici sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, secundo Kal. Julii, indict. xv; Incarnat. Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno primo.

Coliatio facta est cum originali, die 24 April. 1136, post Pascha.

LXIII.

Petro, abbati Casinensi, asserit ecclesiam S. Nicolai de Gurgo, a Barasone, iudice Arborensi, collatam.

(Velletri, Jun. 30.)

[MONTFAUCON, *Diarium Italicum*, p. 327.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio PETRO Casinensi abbati, salutem et apostolicam benedictionem.

Quæ locis religiosis pietatis intuitu conferuntur, firma volumus et illibata persistere, et ne pravorum nequitia perturbentur, apostolico præsidio communitur. Hac itaque consideratione rationis inducti, et tuis nihilominus precibus inclinati, ecclesiam Sancti Nicolai de Gurgo cum omnibus pertinentiis suis, quam per dilectum filium nostrum nobilem virum Barason Arborensis iudicem, diocesis episcopis assensum præbentibus, commissum tuæ curæ, cenobium est canonice consecutum, sicut in scripto ejus authentico continetur, et eam juste ac sine controversia possides, tibi et per te monasterio tuo, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communitur. Ad majorem autem hujus facti notitiam idem scriptum inferius duximus adnotandum. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen. Peccatorum pondere prægravatis principate reperitur remedium, ut temporalem substantiam Christi pauperibus erogare festinent, Domino ipso dicente: *Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis*; et iterum: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula*. Ideoque hanc vocem audiens ego Barason rex et iudex, avi et patris mei sequens pro posse pia vestigia, consentiente uxore pæa regina Algaburga, necnon et episcopis nostris Mariniano Zorachi de Terra alba, et comitano Pais de Ala, pro redemptione animarum nostrarum et parentum nostrorum, tradimus, donamus atque concedimus ecclesiæ S. Benedicti de Monte Casino, ecclesiam de S. Nicolai de Gurgo cum omnibus pertinentiis suis, cum servis et ancillis, terris, vineis, cultis et incultis, salibus et pratis, et silvis, atque piscationibus, nec non et animalibus, et cum omnibus quæ in chartula ejusdem

ecclesiæ continentur scripta; tali pacto atque conventionione, ut duodecim ibidem ad Deo serviendum, si tamen supradicta ecclesia hos sustinere sine sui detrimento potuerit, dirigat monachos, ex quibus tres vel quatuor ita sint litterati, ut si necessarium fuerit in archiepiscopos et episcopos possint eligi, et etiam regni nostri negotia sive in Romana curia vel in curia imperatoris, et ubique valeant tractare. Si vero tantos sustinere non potuerit prædicta ecclesia, septem, vel quantos secundum consilium nostrum visum fuerit, transmittat, de qua ecclesia viginti byzantios, et non plus, annualim accipiat ecclesia S. Benedicti Montis Casini, nisi forte aliquid intervenerit eidem ecclesiæ impedimentum, vel pro curia Romana, vel pro guerra, vel certe pro regni sui negotio, vel etiam pro comparatione alicujus terræ. Mihi autem, vel alicui alteri non liceat aliquo modo supradictam S. Nicolai repetere vel inquietare ecclesiam, si supradictam tenere voluerint conventionem. Testes Marianus Zorraki episcopus Terralbe, et Gomitanus Pais, episcopus Alæ, et Ponthus curator de Bonorzuli, et Comitanus Fronsacule curator de Campitanno, et Comitanus de Lacon pedes curator de Valensa, et Constantinus Spanus curator de Frodoriane iudex, Parason de Gallun curator de Miili, Orzoch de Lacon, filius meus, curator de Giltiber, Orzocor de Lacon Arboriesus curator de *Barbaria de Meana*, Constantinus Manca curator de *Mantra Olioni*, *Johannes de Vinea Bujakesorum* major cum totis suis sociis, Petrus Paganus, quamvis indignus, sacerdos qui hæc omnia scripsit. Si quis autem contra hanc nostræ donationis chartulam aliquid moliri voluerit, omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nec non et beatæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, et omnium cœlestium virtutum, et sanctorum patriarcharum, et prophetarum, apostolorum, evangelistarum, discipulorum, innocentium, martyrum, confessorum atque virginum, et omnium incurrant maledictionem electorum. Amen. Qui autem hæc chartulæ consenserint, et eam confirmaverint, et veram esse crediderint, habeant benedictionem Dei omnipotentis Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nec non et beatæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, et omnium cœlestium virtutum, et sanctorum patriarcharum et prophetarum, apostolorum, evangelistarum, discipulorum, innocentium, martyrum, confessorum atque virginum, et omnium electorum. Amen. Hæc omnia sunt ordinata, et firmata anno millesimo centesimo octuagesimo secundo.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hac paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Velletri secundo Kalendas Julii.

(Adest sigillum plumbeum pendens, ex una parte

inscriptum habens: SANCTUS PAULUS, SANCTUS PETRUS; *ex altera*: LUCIUS PAPA TERTIUS (7).

LXIV.

Universis Ecclesiarum prælatis mandat ut excommunicent eos qui monachis ad generale capitulum Cluniacense euntibus insidias posuerint.

(Velletri, Jul. 14.)

[D. BOUQUET, *Recueil*, XV, 414.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis universis Ecclesiarum prælatis, in quorum diocesis malefactores existunt, qui monachis venientibus ad generale capitulum Cluniacense insidias ponunt, sive res proprias auferunt, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad tantam jam, sicut accepimus, pravorum hominum malitia devenit insaniam, et ita eorum cupiditas in immensum exarsit, ut nec pudori nec religioni jam parcat; sed passim avaritiæ suæ undequaque fomenta perquirant. Sicut autem nostris est auribus intimatum, quidam malefactores monachis ad generale capitulum Cluniacense venientibus ponunt insidias, et eis quos deprehendere possunt, rebus quas deferunt violenter ablatis, injurias præsumunt plurimas irrogare. Volentes itaque hujusmodi homines a tanta nequitia coercere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eos quos noveritis talibus criminibus irretitos, tandiu, sicut excommunicatos, nullius contradictione obstante faciatis ab omnibus arctius evitari, donec damna illata resarciant, et de injuriis satisfaciant competenter.

Datum Velletri secundo Idus Julii.

LXV.

Ad [Guidonem] Senonensem archiepiscopum.

(Velletri, August. 5.)

[*Antiquités de Saint-Aignan d'Orléans*, p. 85.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Senonensi archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilectus filius noster abbas S. Maximini transmissa nobis quæstione monstravit quod cum monasterium suum in ecclesia S. Aniani Aurelianensis præbendam quamdam de antiqua consuetudine, tempore longissimo percepisset, decanus et canonicus sine iudicio et justitia temeritate propria subtraxerunt. Nos itaque providere volentes ne suum monasterium in hac parte fraudetur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, si per testes legitimos de abbatis assertione constiterit, præbendam cum perceptis fructibus monasterio facias dilatione et appellatione cessante restituere, restitutionem autem facta si aliquid apparuerit quæstionis diligentius audias, et mediante justitia decidas.*

Datum Velletri, Nonis Augusti.

(7) In archivo Casinensi pleraque alia regum Sardinie diplomata comparent, vernaculo insulæ idiomate conscripta.

LXVI.

Monasterii S. Mariæ Murelensis protectionem suscipit possessionesque confirmat.

(Velletri, Nov. 23.)

[MANRIQUE, *Annal. Cisterc.*, III, 23.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis PETRO abbati Sanctæ Mariæ de Murelo, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis.

Religiosam vitam professis apostolicum convenit adesse præsidium: quapropter, dilecti in Domino filii, vestris supplicationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, etc. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium, aut in præsentem possidet, aut in futurum poterit adipisci, firma vobis et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda nominibus: Locum ipsum de Murello, in quo prædictum monasterium situm est, cum pertinentiis suis; grangiam de Ovila cum pertinentiis suis; grangiam de Alcaramaz cum appendiciis suis; grangiam de Azagron cum appendiciis suis, etc.

Datum Veronæ, nono Kalendas Decembris, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1182, pontificatus ejusdem domini Lucii papæ III anno secundo.

LXVII.

Ecclesiam Signiensem tuendam suscipit et ejus bona ac privilegia confirmat.

(Velletri, Dec. 2.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, I, 1237.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri PETRO Signino ejusque successoribus canonicè intransibus in perpetuum.

Et ordo rationis expostulat, et ecclesiasticæ utilitatis consideratio nos invitat fratres et coepiscopos nostros ampliori charitate diligere, et commissas eorum gubernationi Ecclesias patrocinio sedis apostolicæ propensius communitare, quo ex suscepti executione officii tanto vigilantiores possint semper existere, quanto a pravorum incursum securiores se viderint permanere. Eapropter, ven. in Christo frater episc., tuis justis postulationibus clementer annuimus, et Signinam Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ne quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia sive in donibus, casularibus vel extra civitatem, aut in vineis, arboribus fructiferis et infructiferis, seu in terris cultis et incultis, nemoribus, pratis, aquis, molendinis, et pascuis, aut in aliis tam in montibus, quam in planitie in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum, vel principum,

oblato sine fidei, seu aliis justis modis, parante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

In civitate Signina ecclesiam S. Petri cum omnibus pertinentiis suis, eccles. S. Lucie cum omnibus pertinentiis suis, eccles. S. Stephani cum omnibus pertinentiis suis, eccles. S. Marci cum omnibus pertinentiis suis, in castro Collismedii eccles. S. Mariæ cum omnibus pertinentiis suis, in castro Metellanici eccles. S. Angeli, et ecclesiam S. Petri cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Ægidii, et ecclesiam S. Mariæ de Vacariis cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Nicolai de Montenegro cum omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Mariæ de Roscellis cum capella S. Margaritæ, et capella S. Archangeli de Gabiniario, et cum omnibus pertinentiis et libertatibus suis, in castro Gabiniario ecclesiam S. Thomæ cum omnibus pertinentiis suis, eccles. S. Joannis de Montefocale, eccles. S. Mariæ de Archipresbytero, et ecclesiam S. Valentini cum omnibus pertinentiis suis. In castro Plumbinaria, ecclesiam S. Mariæ, ecclesiam S. Anastasii, ecclesiam S. Nicolai cum omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Cecilie cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Barbaræ cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Salvatoris de Viculo, ecclesiam S. Mariæ cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Anastasie, ecclesiam S. Georgii cum omnibus pertinentiis suis. In castro Vallismontoni ecclesiam S. Mariæ, ecclesiam S. Andreæ, ecclesiam S. Laurentii cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Joannis de Selva, et ecclesiam S. Nicolai cum omnibus pertinentiis earum, ecclesiam S. Zotici cum omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Mariæ in Silice cum omnibus pertinentiis, et libertatibus suis. In castro Sacci ecclesiam S. Angeli, et ecclesiam S. Ilarii cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Leonardii de Rocca, S. Sylvestri cum omnibus pertinentiis suis. In castro Montisfortini, ecclesiam S. Mariæ, ecclesiam S. Crucis, ecclesiam S. Stephani cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Petri in versa aqua cum capella S. Sylvestri et omnibus pertinentiis suis, ecclesiam S. Archangeli, et ecclesiam S. Nicolai de Silva cespati cum omnibus pertinentiis suis. Hortum, qui est ante portam prædictæ civitatis Signinæ cum plaigis, et longara, et omnibus utilitatibus suis. Canapinam majorem quæ est juxta viam, qua itur Anagninam, et est in pede placarum sub vadi cum alia terra, quæ est supra ipsam Canapinam, et partem silvæ, collis fenaltuli. Castra quoque collis medii, Metelanici, Gabiniario, Plumbinaria, Vallismontoni, Sacci et Montisfortini tibi tuisque successoribus episcopali jure subjacere decernimus, sicut prædecessoribus tuis subjecta fuisse noscuntur. Terminos autem tui episcopatus sicut in privilegiis prædecessorum nostrorum contineri noscuntur, et antecessores tui, et tu ipse præsentia-

ter possides, præsentis scripto nihilominus confirmamus; libertates quoque rationabiles, quas habes in feudatis, et hominibus tuis de Signia, ratas, et firmas manere censemus, ipsasque prohibemus in posterum temeritate qualibet violari. Interdicimus etiam, ut infra terminos ejusdem episcopatus nullus sine assensu tuo, vel successorum tuorum, salvis privilegiis apostolicæ sedis, de novo ecclesiam vel capellam ædificare præsumat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva apostolicæ sedis auctoritate.

Si quæ igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ episcopus.

Ego Henricus Albanen. episc.

Ego Vivianus tit. S. Steph. in Caelio Monte presbyter card.

Ego Arduinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ in Trans Tiberini tit. Cal.

Ego Rainerius S. Georgii ad Vel. Aureum diacon. card.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diacon. card.

Datum Velletri per manum Alberti S. R. E. presbyter et cancellarii, iv Non. Decemb., ind. i, anno Incarn. Dom. 1182, pontificatus vero D. Lucii papæ III anno ii.

LXVIII.

Ecclesiam Ravennensem tuendam suscipit et ejus bonam confirmat, petente Joanne episcopo.

(Velletri, Dec. 4.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, I, 1185.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, ven. fr. Jo. episcopo Ravellen. ejusque success. canonico substituendis in perpetuum.

Cum ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio, quo cunctis Christi fidelibus, auctore Domino, præeminemus, singulorum paci et tranquillitati debeamus intendere, præsertim pro illorum quiete nos oportet esse sollicitos qui pastoralis dignitate sunt præditi, et ad officium pontificale promoti, et qui speciali prærogativa noscuntur ad jus Romanæ Ecclesiæ pertinere; nisi enim nos eorum utilitatibus intendentes, ipsorum dignitates et jura in quantum Deo permittente, possumus, integra conservemus, et auctoritate apostolica eos ab iniquorum hominum incursumus defendamus, de illorum salute non vere poterunt esse solliciti, qui sibi ad regendum Do-

mino sunt disponente commisi. Eapropter, vener. A in Christo frater Joannes episcopo, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et Ravellensem ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, ad exemplar prædecessorum nostrorum S. record. Adriani et Alexandri PP. sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futuram concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Monasterium S. Triphonis, monasterium S. Trinitatis, et monasterium S. Mariæ de Castiglione. Omnem vero ambitum Ravellensis parochiæ, sicut a prædecessoribus tuis, et a te ipso hactenus rationabiliter possessus est, tibi, tuisque successoribus in perpetuum confirmamus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserrentur eorum, pro quorum sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Vivianus tit. S. Stephani in Cœlio Monte presb. card.

Ego Albinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Laborans presbyter card. S. Mariæ trans Tiberim, tit. Callixti.

Ego Rodolphus diac. card. S. Georgii ad Velum Aureum.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus card.

Datum Velletri, per manus Alberti S. R. E. presb. D card. et cancellarii, ii Nonas Decemb., ind. i, Incarn. Dom. anno 1182, pontificatus vero D. Lucii papæ III anno ii.

LXIX.

[Stephano] Augustodunensi et [Manassi] Lingonensi episcopis mandat, videant, ne contra privilegium monachis Cisterciensibus concessum, agatur.

(Velletri, Dec. 21.)

[LILJEGREN, *Diplomat. Succ.*, I, 116.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Æduensi et Lingonensi episcopis, et dilectis filiis, abbatibus, prioribus et aliis Ecclesiarum prælatis in earum episcopatibus constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

PATROE. CCL

A Audivimus et audientes mirati sumus quod, cum fratribus omnibus Cisterciensis ordinis a Patribus et prædecessoribus nostris concessum sit et a nobis ipsis postmodum confirmatum, ut de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nemini decimasolvere teneantur. Quidam ab eis nihilominus contra indulta sedis apostolicæ decimas exigere et extorquere præsumunt, et sinistra interpretatione apostolicorum privilegiorum capitula pervertentes, asserunt de novalibus debere intelligi, ubi de laboribus est inscriptum. Cæterum manifestum est omnibus qui recte sapiunt perversam esse interpretationem hujusmodi et intellectui sano contrariam, cum, juxta capitulum illud, a prestatione decimarum, tam de terris quas deduxerunt vel deducunt ad cultum, quam etiam de terris cultis quas propriis manibus vel sumptibus excolunt, sint penitus absoluti. Nam si de novalibus tantum Romana Ecclesia intelligi voluisset, ubi ponimus de laboribus, de novalibus poneremus, sicut in privilegiis quorundam apponitur aliorum. Unde, quoniam ad commune detrimentum Ecclesiæ non est dubium redundare, si contra sedis apostolicæ statuta impune se posse quis credat quæ obtinere debent perpetuam firmitatem, ne contra jam dictos fratres malignandi materiam ex hoc quisquam assumat, et quomodolibet ipsos contra justitiam molestandi, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus omnibus qui sub vestra potestate subsistunt auctoritate nostra districtius prohibere cæretis, ne fratribus Fontanensibus, sive aliis omnibus ejusdem ordinis in vestris episcopatibus commorantibus, de novalibus seu aliis terris quas propriis manibus aut sumptibus excolunt, vel de animalium nutrimentis, decimas præsumant aliquatenus extorquere.

C Si qui vero canonici, clerici, monachi vel laici contra privilegia sedis apostolicæ prædictos fratres decimarum exactione gravaverint, appellatione remota, laicos tam excommunicationis quam interdicti sententia percellatis, clericos autem ab officio suspendatis, et tam excommunicationis quam interdicti sententiam faciatis usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observari. Ad hæc præsentium auctoritate præcipiendo mandamus quatenus, si qui in fratres præscriptorum monasteriorum manus violentas injecerint, eos accensis candleis excommunicatos publice nuntiatis, et faciatis ab omnibus sicut excommunicatos districtius evitari, donec congrue satisfaciant prædictis fratribus et cum litteris diocesanæ episcopi rei veritatem continentibus apostolico se conspectui repræsentent. Noveritis præterea eis indultum ut in causis suis, quas vel ipsi adversus alios, vel alii adversus eos habuerint, liceat eis fratres suos idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio et propulsare violentiam et justitiam vindicare.

Datum Velletri, xii Kalend. Januarii 1182.

LXX.

Monasterii S. Mariæ Baumgartensis patrocinium suscipit et bona juraque confirmat.

(Velletri, Dec. 21.)

[SCHœFFLIN, *Alsat. diplom.*, I, 276.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis CONSTANTINO abbati monasterii S. Mariæ de Borgar, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium beatae Dei genitricis semperque virginis Mariæ, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuente, ut ordo monasticus, qui secundum Deum et eam Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in presentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis et cum adjacenti grangia de Bongart, et quidquid habetis in fundis terrarum seu pasturis animalium, sicut in legitimis instrumentis Tullensium, scilicet et Argentiniensium episcoporum et ducis Lotharingæ Mathæi factis exinde continetur. Quidquid etiam habetis in vineis, terris et cæteris rebus apud villam de Aphec et in adjacentiis ejus, grangiam quoque vestram de Anisseheim cum omnibus pertinentiis suis, eleemosynam Walfredi de Bixosseheim sicut eam per manum Argentiniensis episcopi ecclesiæ vestræ contulit in vineis, terris, pratis, curiis, domibus, mansis et molendino apud Bixosseheim et in Engresseheim et cæteris locis. Grangiam de Baudeneheim cum omnibus appendiciis suis. Usuariorum quoque nemorum et pasturarum, ad proprios videlicet et omnium animalium vestrorum necessarios usus. Grangiam de Fossa sicut a duce Mathæo Lotharingæ et Symone de Parreia vobis collata et cæteris terminis limitata est; pasturas quoque ad omnium animalium vestrorum genera. Usuariorum etiam nemorum ad omnes usus vestros per totam terram castri, quod dicitur Spiceberg. Grangiam de Fresonevillari cum omnibus pertinentiis et appendiciis suis. Pasturas quoque et omnia usuariorum

A vobis et animalibus vestris necessaria per totum bannum de domno Juvino et de Magnumailier et de Wios. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus omnino a vobis decimas præsumat exigere. Liceat etiam vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in eo loco professionem fas sit de eodem absque licentia abbatis sui discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna volentes sollicitudine providere, auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus violentiam vel rapinam seu furtum committere, ignem apponere, hominem capere vel interficere aliqua temeritate præsumat. Si vero episcopus, in cujus parochia domus vestra fundata est, tertio per intervalla temporum cum humilitate ac devotione, qua convenit, requisitus substitutum abbatem benedicere forte noluerit, licitum sit eidem abbati proprios novitios benedicere et alia quæ ad officium suum pertinent exercere, donec idem episcopus duritiam suam recogitet et benedicendum abbatem benedicere non recuset. Præterea licitum sit vobis in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere atque ipsorum testimonio, si rectum fuerit, et propulsare violentiam et justitiam vindicare.

Decrevimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis ecclesiæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli S. Susannæ.

Ego Jacinthus diaconus cardinalis S. Mariæ in Cosmedin.

Ego Vivianus tituli S. Stephani in Cæstio Monte presbyter cardinalis.

Ego Ardilio S. Theodori diaconus cardinalis.

Ego Arduinus presbyter card. tituli S. Crucis Viterbiensis.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Laborans presbyter cardinalis S. Mariæ trans Tiberim tituli Calixti.

Ego Ranerius presbyter cardinalis sanctorum A Joannis et Pauli tituli Pamachii.

Ego Albinus diaconus cardinalis S. Mariæ Novæ.

Datum Velletri, per manum Alberti S. Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, x Kal. Januarii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ 1182, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno ii.

LXXI.

Transactionem a Guichardo, b. m. archiepiscopo Lugdunensi, cum Guigone, comite Forensi, factam confirmat.

(Velletri.)

[MENESTRIER, *Hist. de Lyon*, Preuv., p. xii.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis B filiis decano et capitulo Lugdunensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Susccepti regiminis administratione compellimur justis petitionibus singulorum annuere et ea quæ sine pravitare de voluntate partium statuuntur apostolico patrocínio commutare, ne malignitate quorumlibet rescindatur in posterum quod est cum studio et labore amicabili compositione statutum. Unde quod postulavit a nobis vestra devotio, ut transactionem illam quam bonæ memoriæ Guichardus quondam archiepiscopus vester, nobis assentientibus et presentibus, cum nobili viro Guigone Forensi comite fecit, scripti nostri munimine firmaremus. Nos vestris postulationibus annuentes, transactionem ipsam, sicut de spontanea voluntate partium facta est et recepta, ratam habemus et eam ad memoriam futurorum de verbo ad verbum, sicut in scripto authentico continetur, litteris duximus adnotandam, in nomine Domini nostri Jesu Christi ad perpetuæ pacis stabilitatem inter dominum Guichardum, etc.

Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presb. carl. et cancellarii, Nonas.... indictione xv, Incarnationis Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini Lucii papæ anno primo.

ANNO 1182-1185.

LXXII.

Canonicis Astensibus ecclesiam S. Michaelis de Interisio asserit.

(Velletri, Mart. 20.)

[*Historiæ patriæ monum.*, Chartæ I, 955.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis archipresbytero et canonicis Astensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis potentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus, grato concurrente assensu, ecclesiam Sancti Michaelis de Interisio a bonæ memoriæ Anselmo quondam episcopo vestro collatam, sicut canonice et sine controversia possidetis, vobis vestrisque successoribus auctoritate apostolica

A confirmamus et presentis scripti patrocínio commutamus; statuente ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Velletri, xii Kal. Aprilis.

LXXIII.

Privilegium pro capitulo Remensi.

(Velletri, Mart. 26.)

[VARRIN, *Archives administ. de la ville de Reims*, t. I, partie 1re, p. 403.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, R. decano, et capitulo Remensi, etc.

Vestris justis postulationibus annuentes, presentibus vobis litteris indulgemus ut nemini liceat B. de Roscio, vel hæredes ipsius aut quoslibet alios malefactores ecclesiæ vestræ, a sententia qua pro suis excessibus canonice fuerint innodati, nisi prius ecclesiæ vestræ pro facultate sua congrua satisfactione exhibita, relaxare.

Datum Velletri, vii Kalend. Aprilis.

LXXIV.

Potentibus canonicis Placentinis, sententiam inter ecclesiam Placentinam et Alfonsum, quondam episcopum Papiensem, latam corroborat.

(Velletri, Mart. 28.)

[CAMPI, *Hist. di Piacenza*, II, 367.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis C filiis A. præposito et canonicis Placentinis, salutem et apostolicam benedictionem.

Ea, quæ in controversia deveniunt et amicabili concordia vel iudicio finiuntur, ne in recidivæ contentionis scrupulum relabantur, scripturæ sunt fidei committenda, et apostolico munimine roboranda. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus grato concurrentes assensu, sententiam inter ecclesiam Placentinam et bonæ memoriæ Alf. Papiensem episcopum super duabus partibus decimæ totius curtis Portus Albaræ a nobis olim, dum in illis partibus fangeremur legationis officio, promulgatam; sicut canonice lata est et a partibus recepta, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocínio communitus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, etc.

Datum Velletri, v Kal. Aprilis 1182.

LXXV.

Monasterio S. Dionysii asserit ecclesias ab archiepiscopis Senonensibus concessas.

(Velletri, April. 2.)

[DOUBLET, *Hist. de Saint-Denis*, t. I, p. 516.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et monachis Sancti Dionysii, salutem et apostolicam benedictionem.

Ea quæ per fratres et coepiscopos nostros religiosis locis pietatis intuitu conferuntur, ne alicui

ius valeant malignitate turbari, apostolico sunt munimine roboranda. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus grato concurrentes assensu, concessionem vobis et per vos monasterio vestro factam a venerabili fratre nostro G. Senonensi archiepiscopo, et ejus antecessoribus bonæ memoriæ, Daiberto et Vuillelmo, de ecclesiis de Belua, de Sancto Lupo, de Josenuilla, de Ver, de Fericiaco, de Grandi Puteo, et Sancto Audæno, et præsentatione presbyterorum in eisdem ecclesiis, sicut canonice facta est et servata, et in scriptis authenticis continetur, auctoritate apostolica firmamus et præsentis scripti pagina communimus; statuentes ut nulli omnino hominum liceat, etc.

Datum Velletri, quarto Nonas Aprilis 1182.

LXXVI.

Monasterio S. Dionysii asserit ecclesiam de Forest et altaria quædam, ab episcopis Cameracensibus concessa.

(Velletri, April. 4.)

[*Ibid.*, p. 517.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et monachis Sancti Dionysii, salutem et apostolicam benedictionem.

Concessionem vobis et per vos monasterio vestro factam a venerabili fratre nostro Cameracensi episcopo et ejus antecessoribus bonæ memoriæ Waltero, Odone, Nicolao et Rogero, de ecclesia de Forest, altari de Solempna, altari de Vertiniolo, et portionem cujusdam decimæ de Kevi, sicut canonice facta est, et hactenus observata, et in scriptis authenticis continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus; statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire, Si quis autem, etc.

Datum Velletri, secundo Nonas Aprilis 1182.

LXXVII.

Henrico episcopo et Willelmo decano et canonicis Bajocensibus concedit e ut tam ipsi quam successores eorum apud ecclesiam cathedralem valeant sepeliri.

(Velletri, April. 11.)

[Opp. Petri Blesensis, p. 771.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri HENRICO episcopo et dilectis filiis WILLELMO decano et canonicis Bajocensibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Referente dilecto filio magistro Radulfo canonico vestro, nobis innotuit quod cum olim monachi Sancti Vigoris constitutionem cujusdam episcopi vestri fecissent a felicitis recordationis Honorio PP. prædecessore nostro, auctoritate apostolica confirmari, qua sub excommunicatione constituit ne quis episcoporum vel canonicorum ecclesiæ vestræ alibi quam apud monasterium sepulturam haberet, nihilominus tamen apud ecclesiam vestram prædecessores vestri sepulti fuerunt. Vos autem prædictam constitutionem humiliter formidantes,

A super hoc muniti auctoritate apostolica postulastis. Nos igitur precibus vestris benignius inclinati, excommunicationem præfatam decernentes de fratrum consilio non tenere, apostolica auctoritate concedimus, ut tam vos quam successores vestri apud cathedralem ecclesiam valeatis, contradictione et appellatione postposita, sepeliri. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis et concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Velletri, III Idus Aprilis.

LXXVIII.

B *[delheidem] abbatissam et sorores Quedlinburgenses reprehendit e quod censum, ad indicium perceptæ libertatis Romanæ Ecclesiæ debitum, diminuant, et cum in eisdem privilegiis sit expressum quod libram argenti Romano pontifici annuatim tribuere debeant, nonnisi marcam velint exsolvere, libram ibi marcam debere intelligi asserentes. Attamen, petente S. præposito Moguntino concedit e ut nonnisi marcam defæcati argenti ad pondus Coloniaense ulterius annis singulis persolvant.*

(Velletri, April. 14.)

[Vide ERATM, Cod. dipl. Quedlimb., 103.]

LXXIX.

Ad Petrum abbatem et capitulum Casinense.

(Velletri, Mart. 20.)

[TOSTR, Storia di Monte-Casino, II, 210.]

C Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis P. abbati, et capitulo Casinensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum monasterium vestrum multipliciter gravatum sit, et oppressum, et in præstanda procuratione his qui de curia nostra per vos sæpius transeunt, expensas plurimas facere compellatur, super gravaminibus vestris paterna vobis volumus provisione prospicere, et onera vestra in quibus secundum Deum possumus relevare. Inde est quod cum interdum aliqui de curia nostra, et fratrum nostrorum in expensis monasterii apud Sanctum Germanum non necessitate sed voluntate morentur, præsentibus vobis litteris indulgemus, ut nemini de curia nostra vel fratrum nostrorum ultra unum vel duos dies apud Sanctum Germanum teneamini procuracionem impendere, nisi forte infirmitas ipsum, vel alia manifesta necessitas detineret.

Datum Velletri, XII Kalendas Maii.

LXXX.

Monasterio S. Remigii Remensi privilegia varia concedit.

(Velletri, Maii 10.)

[VARIN, Archives administ. de la ville de Reims, I, II, p. 395.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis P. abbati, et fratribus S. Remigii Remensis, etc.

Auctoritate apostolica vobis indulgemus ut tam clericos quam laicos, ad vestram confugientes re-

ligionem, liceat vobis liberos et absolutos recipere et sine contradictione aliqua retinere. In parochiis vero ecclesiis quas habetis liceat vobis libere idoneas personas eligere, et diocessano episcopo præsentare, quibus animarum curam ipse committat, ita ut illi de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Liceat insuper vobis de redditibus unius parochiæ duobus sacerdotibus qui ecclesiæ deserviant, cum episcopali auctoritate pro vestra discretionem et arbitrio providere, ita quod unus alio debeat subjacere, dummodo tanti sint redditus quibus uterque possit congrue sustentari. Poci præterea et indemnitati vestræ paterna sollicitudine providentes, auctoritate apostolica inhihemus ne quis, infra clausuras et ambitus locorum et grangiarum vestrarum, aliquam violentiam facere, aut hominem aliqua temeritate capere seu interficere præsumat. Prohibemus insuper ne quolibet vestros homines temere quisquam capere vel a dominio vestro alienare, aut indebitis hospitalium procuracionibus et servitiis, seu quibuslibet injustis exactionibus audeat aggravare. Sane novialium vestrorum, quæ propriis manibus vel sumpibus colitis, et de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Ad hæc præsentibus litteris inhihemus ut nulli liceat in fundo vestro, vel in possessionibus ad vos spectantibus, quas ad proprios usus sub vestro dominio retinetis, sine licentia et auctoritate vestra ædificium aliquod fabricare. Indebitum etiam gravamen a vobis amovere volentes, in vos aut ecclesias vestras interdicti vel excommunicationis sententiam, sine manifesta et rationabili causa, proferri vetamus. Sepulturas quoque locorum vestrorum, in quibus sex monachi ad minus fuerint, liberas esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi excommunicati vel interdicti sint, nullus obstet, salva tamen illarum ecclesiarum canonica justitia a quibus mortuorum corpora assumuntur. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis fratres et servientes in eisdem domibus commorantes, et eos qui se religioni vestræ reddiderint, nisi forte nominatim fuerint interdicti vel excommunicati, vel aliud de ratione obstiterit, in cæmeteriis vestris Christianæ tradere sepulturæ. Nulli ergo. . . .

Datum Velletri, vi Id. Maii.

LXXXI:

Refutationem pravæ consuetudinis, quam Bulcardus de Montemorenciaco in vineis monasterii S. Dionysii, in Diolo villa sitis, habebat, et rotaticum quod in terra sua idem Bulcardus habebat, sicut ea monasterio remisit, confirmat.

(Velletri, Maii 14.)

[DOUBLET, *Hist. de Saint-Denis*, t. 1, p. 516.]

Quoties piis locis et religionis personis aliqua remittuntur seu pietatis intuitu conferuntur, ne in posterum alicujus malignitate turbentur vel in

A dubium valeant revocari, scripturæ sunt fidei committenda et apostolicæ tuitionis munimine roboranda. Eapropter, dilecti filii, vestris justis petitionibus grato concurrentes assensu, refutationem pravæ consuetudinis, quam Bulcardus de Montemorenciaco in vineis vestris monasterii in Diolo villa sitis habebat; et rotaticum, quod in terra sua idem Bulcardus habebat, sicut ea rationabiliter monasterio vestro, fratribus suis, Herveo scilicet et Theobaldo de Marli volentibus et laudantibus remisit atque concessit, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc. Datum Velletri, secundo Idus Martii 1182.

LXXXII.

Ad capitulum Narbonense.

(Velletri, Maii 16.)

[*Gall. Christ. nov.*, VI, Instr., 46.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis capituli Narbonensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Venientes ad nos venerabiles fratres nostri Magalonensis et Biterrensis episcopi nostro apparatui suggererunt, quod cum Ecclesia vestra esset non solum archiepiscopo, sed etiam personis aliis destituta, juramento præstito promisistis, quod mandato venerabilis fratris nostri Albanensis episcopi, qui tunc in partibus illis legationis officio fungebatur, de ordinatione ipsius ecclesiæ sine contradictione qualibet pareretis; cæterum quia idem episcopus, antequam vestram ecclesiam ordinasset, ad sedem apostolicam rediit, nos providere volentes, ne personarum defectu eidem ecclesiæ quodlibet incommodum perveniret, prædicto episcopo dedimus in mandatis, ut, sicut a vobis in eum religione jurisjurandi fuerat compromissum, jam dictam ecclesiam ordinaret; ipse vero cum consilio prædictorum episcoporum tres archidiaconatus vacantes, et sacristiam in ipsa ecclesia de personis idoneis ordinavit, et canonicum quemdam instituit, mandans vobis in virtute præstiti juramenti, ut personas illas in suos personatus, et præbendam admittere minime differatis, et redditus et loca sua libere permittatis habere: nos utique, quod ab eodem Albanensi factum est, ratum habentes, mandamus vobis atque præcipimus, quatenus ad mandatum ipsius Albanensis, sicut juramento tenemini, ordinationem ejus, contradictione et appellatione cessante, ratam habeatis et firmam, nec aliqui vestrum personas ab eo, sicut diximus, ordinatas impediunt, quominus per investituram supradicti Biterrensis pacifice præscriptus personatus habeant et præbendam.

Datum Velletri, decimo septimo Kalendas Junii.

LXXXIII.

Abbatem et monachos Uranenses jubet archiepiscopo Ravennati obedire.

(Velletri, Maii 18.)

[MITTARELLI, *Annal. Camaldul.*, IV, App., p. 111.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et monachis de Urano, salutem et apostolicam benedictionem,

Significavit nobis venerabilis frater noster archiepiscopus Ravennas quod, cum vos, monachi, ab officio, quia non eligebatis abbatem, nec suspensionem servastis, nec de contemptu sententiæ, sicut injunximus, satisfacere jam dicto archiepiscopo curavistis, abbatem vos elegistis ad mandatum apostolicum iteratum. Quoniam igitur a tempore quod hominum excedit memoriam, omnes abbates monasterii vestri usque ad dilectum filium nostrum P. nunc Camaldulensem priorem, prædecessoribus suis obedientiam juramento asserit promississe, tibi, fili abbas, per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus omnem obedientiam et reverentiam infra XL dies post horum susceptionem eidem archiepiscopo promittas et serves, quam prædecessores tui ejus antecessoribus archiepiscopis promittas. non obstante quod jam dicto priori sanctæ recordationis A. . . . papa prædecessor noster pro tempore personaliter dignoscitur indulgisse. Ad hæc præsentium auctoritate injungimus. concessionem Ravennatis Ecclesiæ, quas tenetis archiepiscopo sine difficultate. vel si cum eo nequiveritis amicabiliter convenire venerabilibus fratribus Feretrano et Faventino episcopis, et dilecto filio præposito Feretrano ratis justitiæ plenitudine exhibere.

Datum Velletri, xv Kal. Junii.

Ego Petrus Turriensis Cesenas tabellio, sicut vidi et perlegi in litteris Catholicis sigillo apostolico signatis, ita scripsi et exemplavi.

LXXXIV.

Vizellacensi et Flaviniacensi abbatibus mandat, cogant canonicos Cabilonenses et Maticonenses, ut monasterio Trenorciensi subtractas ecclesias restituant.

(Velletri, Maii 23.)

[JURNIN, *Nouv. Hist. de Tournus*, Preuves, p. 179.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Vigiliacensi et Flaviniacensi abbatibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Querelam dilectorum filiorum nostrorum abbatum et monachorum Trenorciensis monasterii ad nos delatam accepimus, quod dilecti filii canonici Cabilonenses ecclesiam de Giniaco, ecclesiam de Molesia, eis contra justitiam abstulerunt. Ad hæc prior et canonici regulares ecclesiæ Sancti Petri Maticonensis, ecclesiam de Sancto Tauro apud castrum Rainaldi jam dictis monachis, sicut asseritur, præsumpserunt auferre. Nolentes igitur sustinere quod præfatum cœnobium sui juris dispendium patiat,ur,

(8) Vide Ludovici regis litteras de satisfactione repast, militis, ap. Martone, *Theat. Anecd.*, I, 589.

A discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præscriptarum ecclesiarum detentores eas præfatis monachis restituere, vel in præsentia vestra plenam justitiam exhibere moneatis diligentius et ecclesiastica districtione cogatis.

Datum Velletri, x Kalendas Junii.

In plumbo, LUCIUS PAPA III.

LXXXV.

Sententiam ab archiepiscopo Viennensi et episcopo Genevensi in comitem Gebennensem latam, confirmat.

(Velletri, Jun. 1.)

[SPON, *Hist. de Genève*, edit. 1750, in-12, t. III, p. 64.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Viennensi archiepiscopo et Gebennensi episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

B Quoties in malefactores Ecclesiarum ecclesiasticæ districtionis sententiæ pro eorum excessibus canonicè promulgatur, tandiu in sua debet firmitate consistere donec malefactores ipsi cogantur cum satisfactione condigna quæ perperam gesserant emendare. Hinc est quod sententiam quam in comitem Gebennensem et terram ejus pro damnis et injuriis Gebennensis Ecclesiæ canonicè promulgastis, auctoritate apostolica confirmamus et usque ad satisfactionem debitam præcipimus inviolabiliter observari.

Datum Velletri, Kalendas Julii.

LXXXVI.

Ecclesiæ Basenvillensis immunitatem confirmat.

(Velletri, Jun. 2.)

[MARTEN, *Anecd.*, I, 589.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori et fratribus de Basenvilla, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis facilem decet nos præbere assensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, immunitatem et absoluteionem in redditibus, procuracionibus, consuetudinibus, exactionibus et aliis, exceptis feodis militum, a nobili viro Simone de Nealfa pro anima nobilis viri Simonis de Maurepast (8) in præsentia bonæ memoriæ L. quondam illustris Francorum regis et venerabilis fratris nostri W. tunc Senonensis, nunc vero Remensis archiepiscopi vobis et successoribus vestris pia devotione factam, sicut in authenticis rescriptis prædictarum personarum habetur, devotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communitus: statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Velletri, iv Nonas Junii.

Simonis de Nealfa pro occisione Simonis de Mal-

LXXXVII.

Ad [Willelmum] Remensem archiepiscopum. — Queritur quod solvat ligatos ab episcopo Belvacensi.

(Velletri, Jun. 9.)

[Ibid., 622.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Remensi archiepiscopo, Sanctæ Sabinæ cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum quantum venerabilem fratrem nostrum Ph. Belvacensem episcopum ex causis pluribus diligere debeas et propensius honorare, fraternitatis tuæ prudentia non ignoret, grave gerimus admodum et molestum quod, sicut ex conquestione ipsius audivimus, parochianis illius, quos pro suis excessibus ligat, eo inconsulto, absolvis; in quo non parum auctoritati ejus detrahitur et honori. Sane, sicut eo significante accepimus, eum nobilem virum et comitem Clarimontis excommunicationi, et terram ejus interdicto, de mandato tuo et consilio subjecisset, ei sine satisfactione aliqua pro arbitrio tuo absolutionis beneficium impendisti, juramento recepto, sed nihil ad satisfactionem pertinente præcepisti. Quoniam ergo quanto sincerius eundem episcopum sua et suorum consideratione diligimus, et honorem illius liberrime conservamus illæsum, tanto minus volumus quod in ejus redundat injuriam sustinere, fraternitati tuæ auctoritate apostolica prohibemus, ne dignitati ejus in aliquo deroges, neque sententias quas ipse protulerit, in ejusdem releves dispendium, vel gravamen: alioquin quantumcunque tibi, sicut venerabili fratri et magno Ecclesiæ membro velimus, gravamen illius non poterimus relinquere incorrectum.

Datum Velletri, iv Nonas Junii.

LXXXVIII.

Monachis S. Pancratii concedit ne filii eorum qui ecclesias monasterii tenuerint, ipsas ecclesias jure successionis habeant.

(Hanc bullam, quæ est Lucii III, Mansi *Concilia* secuti, Lucio II non recte tribuimus. Vide *Patrologia* t. CLXXX, in Lucio II, sub num. 94.)

ANNO 1183.

LXXXIX.

Monasterii S. Mariæ Miræ-vallis protectionem suscipit donaque ac privilegia confirmat.

(Velletri, Jan. 12.)

Hugo, *Annales Præmonst.*, t. II, Probat., p. 171.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GUILLELMO abbati et ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Mirævalli, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam exigentibus apostolicum adesse convenit præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robur (quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam Sanctæ

A Mariæ de Mircevalli, in qua divino estis mancipati obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum, et beati Augustini Regulam atque institutionem Præmonstratensium fiat in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

B Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis; locum Morinivallis cum omnibus pertinentiis suis; quem Petrus Tullensis episcopus ecclesiæ vestræ concessit, et scripti sui munimine roboravit ad oratorium ibi vobis faciendum; capellam de Brisseio castro, cum oblationibus et aliis pertinentiis suis; ecclesiam parochialem de Brisseio, cum villa, decimis, oblationibus et aliis pertinentiis suis. Crodas proprias quas idem episcopus vobis concessit, eidem loco adjacentes quæ protenduntur usque ad Morinum-montem, et de eodem monte in plano superius, et in clivo inferius, sicut dividit semita quæ de castello descendens tendit ad plana montis superius usque ad fontem qui de clivo ipsius montis defluit, et liberum usum communium pasturarum omnis generis animalium profuturum, in toto banno præfati castelli, laude et assensu Gerardi advocati, ea ratione, ut, si aliquando fratres vestri alicui damnum fecerint, sine placitatione et omni exactione damnum cui illatum fuerit restituant. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullas a vobis decimas exigere aut extorquere præsumat.

C Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conventionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit absque abbatis sui licentia de eo discedere; discedentem vero sine communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Pro chrismate vero, oleo sacro, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive pro abbate deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis nullus a vobis aut sub obtentu consuetudinis, aut quolibet alio modo quidquam audeat postulare. Si quis autem contra hoc venire præsumperit, portionem cum Gjezi se noverit habiturum, cujus factum exactione turpis rueris imitatur (*IV Reg. v*). Licitum sit etiam vobis in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, et

rectum fuerit, et propulsare violentiam et iustitiam vindicare. Sepulturam præterea hujus loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati, vel interdicti sint, nullus obstet, salva tamen iustitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Paci quoque ac tranquillitati vestræ paterna sollicitudine providere volentes auctoritate apostolica prohibemus ut, infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum, nullus violentiam vel rapinam, seu furtum committere, ignem apponere, hominem capere, vel interficere aliqua temeritate præsumat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione sunt concessa, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate efdicæ. Sani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli Sanctæ Suseannæ.

Ego Vivianus tituli Sancti Stephani in Cælio Monte presbyter cardinalis.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ traus Tiberim tituli Calixti.

Ego Ranerius presbyter cardinalis Sanctorum Joannis et Pauli tituli Pammachii.

Ego Hubertus presbyter cardinalis tituli Sancti Laurentii in Damaso.

Ego Hyacinthus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus.

Ego Bobo Sancti Angeli diaconus cardinalis.

Ego Gerardus diaconus cardinalis Sancti Adriani.

Ego Octavianus diaconus cardinalis Sanctorum Sergii et Bacchi.

Ego Albinus diac. card. Sanctæ Mariæ Novæ.

Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, secundo Idus Januarii, indictione decima quinta, Incarnatione Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno secundo.

XC.

Ecclesiæ S. Dionysii de Passu protectionem suscipit et possessiones confirmat.

(Velletri, Jan. 12.)

[Collection des Cartulaires, t. V, p. 501.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis canonicis ecclesiæ Sancti Dionysii de Passu, tam presentibus quam futuris canonicis substituendis, in perpetuum. . .

Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam Sancti Dionysii de Passu, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona, . . . in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: redditus quos habetis a capitulo Parisiensi, videlicet duos modios et octo sextarios purioris frumenti granarii sui, ad minam regiam, exceptis septem modis qui dicuntur de altaribus, et unicuique canonicorum Ecclesiæ vestræ, tantum de pane et vino, quod dicitur Quadragesimæ, quantum et uni canonicorum residentium Beate Mariæ, domum quæ est in clastro juxta ecclesiam vestram, et domos quæ sunt extra portam clausuri ad posternam, quæ duobus canonicis sunt assignatæ ex dono Simonis de Sancto Dionysio; molendinum de Genestai, domos, vineas, prata, census de Botunvikeir, pastum, terram et iustitiam, cum omnibus appendiciis in episcopatu Meldensi; decimam de Parvo Nanteolo, decimam de Vinantis, decimam de Tuiz, feudum decimæ de Sancto Maximo; quam Bulchardus de Sanei tenet in feudo a vestra ecclesia, in episcopatu Parisiensi; decimam de Alneto et decimam de Dimiacho, quas de concessione Mauricii, Parisiensis episcopi, possidetis ex dono Petri, canonici Ecclesiæ vestræ; quinque solidos de censu apud Argentolium, et decimam vini quæ pertinet ad ipsum censum; tres solidos et quatuor denarios, juxta burgum Sancti Dionysii; terram de Miliaco arabilem, vineas, prata, domum, molendinum in Mibreyo situm, quod dicitur Quartum Molendinum, ejus medietatem emit viginti libras Parisiensis monetæ, reliquam vero partem emit sexdecim libras; ex domo Barbedauri decani Beate Mariæ Parisiensis, vineas apud Montem Camacum, ad luminare ecclesiæ vestræ; et ex dono Richeldis sororis Simonis de Sancto Dionysio, iv solidos censuales apud Sanctum Medericum. Decrevimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit, etc. . .

Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, ii Idus Januarii, indictione prima, Incarnationis

Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini A
Lucii papæ III anno secundo.

XCI.

*Ecclesiam S. Eusebii Vercellensem tuendam suscipit,
canonicorumque possessiones confirmat. (Fragmen-
tum.)*

(Velletri, Jan. 16.)

[UGNELLI, *Italia sacra*, IV, 783.]

Datum Velletri, per manus Alberti, S. Romanæ
Ecclesiæ cardinalis et cancellarii, xvii Kal. Febr.,
indict. xv, incarnationis Dominicæ anno 1182, pon-
tificatus II.

XCII.

*Petro episcopo et capitulo Carnotensi concedi: e ut
honores Carnotensis Ecclesiæ aliis de cætero mi-
nime concedantur, nisi qui residentiam se promise-
rint habituros.* B

(Velletri, Jan. 17.)

[D'ACHERY, *Spicil.* ed. in-fol., III, 347.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili frat i PETRO episcopo, et dilectis filiis G. decano
et capitulo Carnotensi, salutem et apostolicam ben-
edictionem.

Cum ab eo cui plus committitur, amplius exiga-
tur, dignum est et consonum rationi ut qui in Ec-
clesia vestra præ aliis honorantur, studiosius illi
deserviant et utilitati ipsius intendant. Hac itaque
ratione inducti, auctoritate duximus apostolica sta-
tuendum, ut honores Carnotensis Ecclesiæ aliis
de cætero minime concedantur, nisi qui secundum
antiquam et rationabilem consuetudinem residentiam
se promiserunt habituros. Si autem post promissionem
suam hoc nequaquam impleverint, ab
ipsis rediantur honoribus alieni. Ad hæc auctori-
tate apostolica inhibemus ne quis in alia ecclesia
beneficium habens, in canonicum ecclesiæ vestræ
aut plebanum presbyterum admittatur, nisi priori
cesserit beneficio, et a proprio fuerit episcopo
absolutus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat
hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel
ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc at-
tentare præsumperit, indignationem omnipotentis
Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se
noverit incursum.

Datum Velletri, xvi Kalend. Februarii.

XCIII.

*Joanni Magalonensi episcopo ecclesias quasdam
confirmat.*

(Velletri, Jan. 24.)

[*Gall. Christ. nov.*, VI, Instr., 362.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri JOANNI Magalonensi episcopo, salutem et
apostolicam benedictionem.

Pervenit ad nos quod episcopatus tuus ex parte
magna sit prædonum incursione vastatus, unde cum
quarundam ecclesiarum ad jus episcopale perti-
nentium presbyteri sint defuncti, eas tibi specialius

reservasti, exposcens illas tibi a sede apostolica
confirmari. Eapropter tuis postulationibus grato
concurrentes assensu, ecclesiam S. Genesii de Gi-
gano, S. Andreæ de Cucullo, S. Michaelis de Mu-
julano, S. Michaelis de Aguzanicis, ecclesiam de
Cazillaco, et S. Petri de Agantico, sicut eas ratio-
nabiliter et sine controversia possides, personæ tuæ
auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis
scripti patrocinio communimus.

Datum Velletri, ix Kalend. Februar., pontificatus
anno tertio (9)

XCIV.

*Episcopum Catanensem, archiepiscopi Monteregetensis
suffraganeum factum, pallii gestandi potestate
privat.*

(Velletri, Febr. 4.)

[PIRRI, *Sicilia sacra*, I, 532.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri GUILLELMO archiepiscopo Montisregalis,
ejusque successoribus canonicè substituendis, in
perpetuum.

Ne occasione pallii, cujus usum de indulgentia
sedis apostolicæ Catanensis episcopus solitus est
habere, inter ecclesiam Montisregalis et Catanensem
episcopum lis oriatur, apostolica sanctione sancimus,
et tam tibi quam successoribus tuis præsentis
pagina confirmamus, ut post obitum venerabilis
fratris nostri Catanensis episcopi, qui nunc est,
ejus successor non utatur pallio.

Datum Velletri, II Nonas Februarii, 1184.

XCV.

*Monasterium Monteregetense sedem archiepiscopalem
constituit. Abbatem Guillelmum archiepiscopum
consecrat, pallioque ornat atque episcopatus Cata-
nensis metropolitani declarat.*

(Velletri, Febr. 5.)

[*Ibid.*, 438.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri GUILLELMO archiepiscopo Montisregalis,
ejusque successoribus canonicè instituendis in per-
petuum.

Licet Dominus Jesus Christus Ecclesiam suam
instituens discipulis suis eandem super credentes
ligandi ac solvendi dederit potestatem, unum tamen
in ea, B. scilicet Petrum apostolum voluit præemi-
nere, dicens: *Tu es Petrus et super hanc petram ædi-
ficabo ecclesiam meam, et quodcumque ligaveris super
terram erit ligatum et in cælis et quodcumque solveris
super terram erit solutum et in cælis (Matth. xvi)*:
Intelligendum ex hoc tribuens fidelibus universis,
quod sicut unus erat Mediator Dei et hominum homo
Christus Jesus (I Tim. II), pacificans quæ in cælis
erant et quæ super terram (Coloss. I), et dissolvens
maceriarum parietem, et faciens utraque unum (Ephes.
II), sic est in Ecclesia unum ex ipso et per ipsum
omnium caput esse, ne in membris fieret ulla diver-
sitas, quæ per unius auctoritatem et providentiam
capitis ad unam fidei veritatem, eandem religionis

(9) Verba pontificatus tertio aliena manus addidit. Leg. secundo.

reducerentur et cultum. Quod etiam in eo loco monstratur, in quo et de confirmandis fratribus (*Luc. xxi*) et de pascendis Dominicis oribus (*Joan. xxi*) præceptum a Domino nostro legitur ei datum.

Ex hac itaque potestate quæ ad B. Petrum ex Dominica traditione pervenit, sacrosancta Romana Ecclesia, quæ per Dominum Jesum Christum ab eodem B. Petro instituta est et fundata, super universas Ecclesias auctoritatem obtinuit, ut ubique ratum esset ac solidum quod ipsius prudentia statuisset. Quod etiam ab universis Ecclesiis per orbem terrarum usquequaque diffusis et receptum est et servatum, ita ut et per eam et distributio facta sit dignitatum, et inditum Christi fidelibus et diligentibus ordinatum quod ad cultum pertinere visum est pietatis. Ex hac siquidem data B. Petro a Domino potestate ipse et successores ipsius per diversa mundi loca constituerunt episcopos, et dignitates per provincias diviserunt. Nos etiam, qui eis, licet inæquales meritis, Domino vocante, successimus, in loco, qui Monsregalis dicitur, pro multa utilitate populi Christiani metropolitancam sedem duximus statuendam. Cum etenim charissimus in Christo filius noster Guillelmus, illustris Siciliæ rex, divinæ charitatis igne succensus, ad gloriam Dei et salutem suam ac parentum suorum monasterium ibi fundasset, et primo locum ad id agendum B. Petro et Romanæ obtulisset Ecclesiæ, ab episcopali subjectione per auctoritatem prædecessoris nostri felicitis memorizæ Alexandri papæ assensumque venerabilis fratris nostri Gualterii Panormitani archiepiscopi liberum reddidit et quietum. Ac sic ædificiis erigendis regiam curam impendens brevi tempore templum Domino multum digna administratione construxit, castris munitissimis et redditibus ampliavit, libris et sacris vestibus et argento decoravit et auro: et tandem multitudinem monachorum de Cavenai ordine introduxit et in tantum ædificiis et rebus aliis extulit locum istum, ut simile opus per aliquem regum factum non fuerit a diebus antiquis ut in admirationem homines adducat, ad quos ex auditu solo poterit quod factum est pervenire. Deinde ad opus bonum, sicut cervus ad fontes aquarum anhelans, et modicum reputans quidquid desiderio fecerat æternorum, juxta id quod Sapientia dicit: *Qui odunt me, adhuc esurient, et qui dibunt me adhuc sitiunt* (*Eccli. xxiv*), a prædicto prædecessore nostro, et nobis ipsis et fratribus nostris cum multa instantia postulavit, ut eundem locum dignitate metropolitana donaremus, præsertim cum et illic populum congregare cœpisset et disponeret congregare, qui ex illa parte contra omnium inimicorum incursus inexpugnabile munimen posset toti terræ conferre.

Porro nos, deliberatione habita non parva cum fratribus, et attendentes communem utilitatem quæ de incremento illius loci speratur, desiderio, et petitioni ejus non duximus abnuendum, ne ubi liberalissimus ipse de thesauro et tenimentis suis

A existiterat, nos de his quæ ad injuncti nobis apostolatus a Deo spectant officium existere difficiles videremur, et tanta ejus et nostra minueretur tarditate devotio, quanta nostri studio de bono congruebat ad melius incitari. Nam ex hoc pro desiderio ejus non parum facile videbatur quod, licet esset insolitum, quod duæ metropoles tam vicinæ consistentent, ex hac tamèn nova constitutione nequaquam jus minuebatur ulterius, cum jam ante monasterium ipsum per archiepiscopos et episcopos, tam in se quam in omnibus locis suis, ab omni episcopali jure fuisset exemptum et plena in omnibus libertate donatum, ita ut nulli archiepiscopo vel episcopo, nisi tantum Rom. pontifici subjaceret. Te itaque venerabili in Christo fratri Guillelmo in ejusdem loci archiepiscopum nostris tanquam B. Petri manibus consecramus et pallii dignitate statuimus decorandum. Recipiens quidem tandem ecclesiam ad honorem Domini Dei nostri et memoriam B. Mariæ virginis, regia liberalitate fundatam, sub apostolica tuitione muniminis et nostro privilegio, quod factum est, roboramus. Statuimus autem imprimis ut ordo monasticus, qui secundum Dei timorem et B. Benedicti Regulam et Cavensis monasterii observantias in eo loco constitutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus, inviolabiliter observetur.

Præterea quascunque possessiones et quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum ex dono prænominati regis et quorumque aliorum rationabiliter possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis poterit adipisci, firma eidem ecclesiæ in perpetuum et illibata permaneant. In quibus episcopatum Catanensem proprio duximus vocabulo designandum, quem nos de fratrum nostrorum communi consilio ad multam prædicti regis instantiam tibi tuisque successoribus, sicut propriis archiepiscopis metropolitico in perpetuum constituimus jure subesse. Episcopale quoque jus et omnia quæ in suscriptis locis ex concessione fratrum et coepiscoporum nostrorum habes, auctoritate apostolica tibi tuisque successoribus confirmamus, et firma et illibata perpetuis temporibus decernimus permanere; ex concessione scilicet venerabilis fratris nostri Gualterii Panormitani archiepiscopi cum voluntate, et consilio et assensu omnium canonicorum suorum, et regia etiam conniventia, totam parochiam, et diœcesim castelli Cerleonis cum monasterio S. Mariæ Magdalenzæ, et aliis ecclesiis cum decimis et aliis justitiis, quas de baronibus et aliis hominibus ipsius castelli et pertinentiarum ejus, Panormitana ecclesia solebat percipere, et cum omni episcopali jure quod in eadem parochia et diœcesi videbatur habere; ecclesiam præterea S. Sylvestri, quæ fuerat domini et proprii juris Panormitanæ ecclesiæ, quam pro eo quod ecclesiæ tuæ multum vicinat, et multum erat utilior ei quam Panormitanæ ecclesiæ, jam dictus archiepiscopus,

sicut ejus scripto authentico continetur, de consilio et consensu omnium fratrum suorum eidem ecclesie libera et spontanea tradidit voluntate, cum omnibus tenimentis, villanis, et possessionibus, et omni jure suo; ex concessione bonæ memoriæ Nicolai, quondam Messanensis archiepiscopi cum totius capituli sui consensu omne jus episcopale quod ecclesia Messanensis debebat habere in monasterio, et omnibus pertinentiis ejus, quod illustris recordationis ejusdem regis mater Margaritha, gloriosa quondam regina, in loco qui dicitur Monachium, in diocesi Messanensi, in honorem Dei, et B. Mariæ semper virginis memoriam pro sua devotione construxit, et per dictum archiepiscopum ab omni debito Messanensis ecclesie liberum obtinuit et quietum ab omni jure; ex concessione Thomæ Rhegytani archiepiscopum communi capituli sui consensu, totum jus episcopale, vel quodcumque aliud ad Rhegytanam pertinebat ecclesiam in monasterio S. Salvatoris de Martello, quod construxit Joannes Calomenus, regius quondam camerarius, et in monasterio monialium Sancti Joannis Exocalnia, quod est extra muros civitatis Rhegii, cum cellis, obedientiis, possessionibus, tenimentis, et pertinentiis monasteriorum ipsorum, juxta quod in jam dicti archiepiscopi privilegio continetur; ex concessione Bartholomæi Agrigentini episcopi cum capituli sui assensu tam parochiam et diocesim quam universum jus episcopale, cum omnibus decimis, et aliis justitiis, ac redditibus suis, quos de baronibus, et aliis hominibus castelli Battalazii, et pertinentiarum ejus et casale Busachini, nec non et omnes decimas, et alios redditus, quos Agrigentina ecclesia de castro Corleonis et pertinentiis ejus habebat, sicut in scripto ipsius episcopi dignoscitur; ex concessione Matthæi Mazariensis episcopi parochiam, et diocesim, et jus episcopale, omnesque decimas et alios redditus, quos ecclesia Mazariensis habebat in municipio Jati, et municipio Calatrasi, cunctisque pertinentiis ipsorum, sicut in scripto præfati episcopi manifestius continetur; ex concessione R. Anglonensis episcopi cum communi capituli sui assensu in monasterio Carbonis cum cellis, obedientiis et possessionibus ejus totum episcopale jus, et quodcumque aliud in eo Anglonensis habebat ecclesie, sicut in ipsius episcopi scripto denotatur expressum; ex concessione Bisiniensis episcopi cum capituli sui assensu ecclesiam S. Mariæ de Maccla cum episcopali jure, et omnibus obedientiis et pertinentiis suis, sicut in ejusdem episcopi privilegio demonstratur; ecclesiam quoque S. Martini constructam in tenimento ecclesie a Petro Indulfo, quam ipse Petrus obtulit eidem ecclesie cum tenimentis, possessionibus et pertinentiis suis.

Pallium ad hæc, plenitudinem scilicet pontificalis officii, fraternitati tuæ de sedis apostolice liberalitate largimur, quo intra ecclesiam tuam ad missarum solemniam ecclesiam subscriptis diebus uti de-

bebis, Nativitate scilicet Domini, festo S. Stephani, Octava Nativitatis Dominicæ, Epiphaniæ Hypopanti, Dominica in ramis Palmarum, Coena Domini, Sabato Sancto, Pascha, et duobus diebus sequentibus, Assumptione, Pentecoste, tribus festivitibus Dei genitricis et Virginis Mariæ, Natalitio S. Joannis Baptistæ, commemoratione Omnium Sanctorum, solemnitatibus omnium apostolorum, et præcipuis festis ecclesie tuæ, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, et anniversario tuæ consecrationis die. Provideas igitur quomodo hujus indumenti honor modesta sit actuum vivacitate servandus, ut ei morum tuorum ornamenta convenient, et esse plus valeas bonis actibus quam hujusmodi ornamento, auctore Deo, conspicuus, et quem pastoralis curæ constringit officium, dilectionem proberis fratribus exhibere, ut in humilitatis virtute fundatus, ne eleveris prosperis, nec fatigeris adversis. Ipsi etiam adversarii per mandatum Dominicum tuo circa te copulentur affectu; et, quantum in te fuerit, parent habere cum omnibus, et ad pacem studeto reducere discordantes. Fulgeat in pectore tuo rationale iudicii cum superhumerali ratione conjunctum, et ita in conspectu Dei procedas et hominum, quatenus commissa tibi gregi Dominico virtutis præstes exemplum, et taliter opere procedas et verbo, ut videntes opera tua bona glorificent Patrem nostrum qui in cælis est (*Math. v.*), et gaudeant se talem habere rectorem, per quem et erudiantur ad fidem et ad recta opera provocentur. Obeunte vero te aut tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem monachi ejusdem loci, vel major pars consilii sanioris de ipso collegio, siquidem idoneus fuerit in eo repertus, secundum Deum et canonicas sanctiones crediderint eligendum. Quod si forte idoneus ibi reperiri nequiverit, aliunde fuerit assumendus, per fratres ipsius loci monachus eligatur, qui nimirum et regularibus cibus et indumentis utatur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel allatas retinere, seu minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Ad iudicium saue devotionis suæ, ac ad demonstrandum quod eadem ecclesia Romano tantum pontifici subjaceret, supernominatus filius noster rex, cum eam sub nomine monasterii fundare cœpisset, centum tarenos Romano pontifici annis singulis constituit persolvendos. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius catholice Ecclesie episcopus subscripsi.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Ego Petrus presbyt. cardinalis tit. Sanctæ Suseannæ.

Ego Vivianus tit. Sancti Stephani in Caelio Monte presbyt. card.

Ego Laborans presbyt. card. Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Sancti Calixti.

Ego Raynerius presbyt. card. SS. Joannis et Pauli tit. Pammachii.

Ego Ubertus presbyt. card. Sancti Laurentii in Damaso.

Ego Pandulfus presbyt. card. tit. basilicæ Duodecim Apostolorum.

Ego Hyacinthus diaconus cardin. Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Ardicio diaconus cardinalis Sancti Theodori.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus card.

Ego Bobo diac. card. S. Angeli.

Ego Gerardus S. Adriani diac. card.

Ego Octavianus diaconus card. Sanctorum Sergii et Bacchi.

Ego Goffredus diac. card. Sanctæ Mariæ in Via Lata.

Ego Albinus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ Novæ.

Dat. Velletri, per manum Alberti S. R. E. presb. card. et cancellarii, Non. Febr. indict. 1. Incarn. Dominicæ an. 1182, pont. vero domini Lucii papæ III anno II.

XCVI.

Cephaloediensi et Pactensi episcopis præcipit, ut Richardo, archiepiscopo Massanensi, obtemperent.

(Velletri, Febr. 9.)

[Pirri, *Sicilia sacra*, I, 398.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Cephaloediensi et Pactensi episcopis, et dilectis filiis abbatibus et aliarum Ecclesiarum prælatis, Messanensis ecclesiæ metropolitanico jure subjectis, salutem et apostolicam benedictionem.

Universitatem vestram credimus non latere quod ad hoc supernæ dispositionis provisio gradus in ecclesia esse voluit, et ordines constituit esse distinctos, ut, dum minores potioribus reverentiam exhiberent et majores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, et recte officiorum se gereret administratio singulorum. Hinc Apostolus ait: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit* (Rom. xiii). Quapropter, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus venerabili fratri nostro Richardo archiepiscopo vestro debitam obedientiam et reverentiam exhibentes, quæ secundum Deum vobis injunxerit, contradictione cessante suscipiatis humiliter et firmiter observetis: id quod de virtute possitis commendari et deo et populo subjectos, qualiter superiores oportet honorari;

A justum est enim et canonicæ consentaneum sanctioni, ut qui se... aliis esse prælatum, reverentiam quam exigit, ipso impendat.

Datum Velletri, v Idus Februarii.

XCVII.

Ecclesiam S. Stephani Pratensem tuendam suscipit et ejus dona ac jura confirmat.

(Velletri, Febr. 12)

[UGRELLI, *Italia sacra*, III, 331.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis PLEBANO præposito ecclesiæ S. Stephani de Prato, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris canonicè substituendis, in perpetuum.

Effectum justa postulantis indulgere, et vigor æquitatis, et ordo exigit rationis, præsertim quando potentium voluntatem et pietas adjuvat, et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris postulationibus clementer annuimus, et fel. rec. Innocentii PP. prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, præfatam ecclesiam S. Stephani, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Ecclesiam S. Mariæ in Castello cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Trinitatis cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Petri in porta Fuya cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Vincentii, ecclesiam S. Jacobi, ecclesiam S. Thomæ cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Marci cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Salvatoris cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Mariæ de Ribaldo cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Martini cum suis pertinentiis, monasterium S. Martini de Cojano cum suis pertinentiis, jus quod habetis in monasterio S. Fabiani, ecclesiam S. Bartholomæi de Cojano cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Lucæ cum suis pertinentiis, ecclesiam S. Petri de Figliano cum suis pertinentiis, jus quod habetis in ecclesia S. Michaelis de Cerreto, jus quod habetis in ecclesia S. Petri de insula, jus quod habetis in ecclesia S. Martini de Sorriana, jus quod habetis in ecclesia de Fabio, et jus quod habetis in ecclesia S. Joannis de Eistoria.

Præsenti quoque privilegio duximus statuendum ut nulli parochianos vestros ad officia divina recipere liceat, quandiu a vobis fuerint excommunicationis vel interdicti sententia condemnati. Statuimus insuper ut in parochia ejusdem ecclesiæ vobis invititis et contradicentibus nulli omnino hominum liceat ecclesiam construere, aut aliquid super hoc injuriam irrogare, salvo tamen privilegio Romanorum pontificum. Decimas vero eorum qui

ad vestram ecclesiam jure parochiali pertinent, absque alicujus contradictione vobis habendas concedimus. Prohibemus etiam ut nullus interdicti seu excommunicationis sententiam absque justa et rationabili causa in vos vel ecclesiam vestram audeat promulgare. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipiatis episcopo, siquidem catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea vobis gratis, et absque prævitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin catholicum, quem malueritis, adeatis antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quod postulatis, indulgeat. Sepulturam præterea ejusdem loci ad opus eorum, qui parochiani vestri censentur, vobis, et ecclesiæ vestræ firmamus, ita quidem quod si ad aliquam religiosam ecclesiam, elegerint sepulturam, canonica vobis in testamento portio reservetur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuen. et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinensis episcopus.

Ego Petrus presb. card. tit. S. Susannæ.

Ego Vivianus tit. S. Stephani in Caelio Monte presb. card.

Ego Ranerius presb. card. SS. Joannis et Pavoli tit. Pammachii.

Ego Laborans presb. card. S. Marie trans Tiber. tit. Calixti.

Ego Pandolfus presb. card. tit. basilicæ XII Apostolorum.

Ego Jacobus diac. card. S. Mariæ in Cosmedin.

Ego Arditi diac. card. S. Theodori.

Ego Gratianus Sancti. Co:mæ et Damiani diac. card.

Ego Bobo diac. card. S. Angeli.

Ego Gherardus S. Adriani diacon. card.

Ego Octavianus diac. card. SS. Sergii et Bacchi.

Ego Soffred. S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Albinus diac. card. S. Mariæ Novæ.

Datum Velletri, per manum Alberti S. R. E. presb. cardinalis et cancell., XI Idus Februarii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1185, pontificatus vero Dom. Lucii pp. III anno II.

XCIII.

Compositionem Caldenbornensis monasterii et Rodensis confirmat.

(Velletri, Febr. 25.)

[SCHROETGEN et KREYSIG., *Diplomat.*, II, 702.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio præposito Caldenbornensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Ea quæ in controversiam devenisse noscuntur et interveniente compositione amicabili sunt finita.

ne in recidivæ contentionis scrupulum relabantur, scripturæ sunt serie prosequenda et apostolico munimine roboranda. Pervenit quod quidem ad nos inter ecclesiam Caldenbornensem, in qua præposituræ officium administras et ecclesiam Rodensem controversia quædam fuit olim diutius agitata, quam venerabilis frater noster Wigmannus Magdeburgensis archiepiscopus et dilectus filius Halberstadensis electus de consensu partium finierunt, ita quod ecclesiæ tuæ Rodensis præpositus de suorum canonicorum assensu sex mansos et dimidium, sitos in Elvenstede, et unum situm in Amalungsdorff, et duas areas in Blanckeneim solventes duos solidos, assignavit, ea videlicet conditione, ut querela de jam dictis prædiis perpetuo conquiescat. Hanc igitur compositionem, sicut canonice facta est et ab utraque parte suscepta, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina et patrocinio communimus.

Præterea quædam prædia, videlicet in Gerendorf duos mansos solventes triginta solidos, Gerbenstede tres mansos solventes duo talenta et sex solidos, in Gorditz unum mansum solventem quatuordecim solidos, quæ emerunt a Merseburgensis Ecclesiæ canonicis, et quædam prædia quæ receperunt in concambio a charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri Romanorum imperatore, scilicet in villa Vinkele decem talenta et decem solidos, in Wulfferstede quinque talenta et decem solidos, in Warrenstede quatuor talenta. Hæc siquidem omnia sunt prædictæ ecclesiæ Caldenbornensi, quæ Caldenbornensis ecclesia pacifice et sine controversia possidet, auctoritate apostolica eidem ecclesiæ duximus confirmanda et præsentis scripti serie munienda, statuentes ut nulli hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumperit, omnipotentis Dei et SS. apostolorum ejus Petri et Pauli se noverit indignationem incursum.

Datum Velletri, quinto Kal. Mart.

XCIX

Privilegium pro monasterio Wilbacensi.

(Velletri, Febr. 27.)

[SCHATEN, *Annal. Puderborn.*, I, 858.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio HENRICO abbati, et sanctimonialibus monasterii Wilboldessen, tam præsentibus quam futuris monasticam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantes indulgere et vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim cum potentium voluntatem et pietas adjuvat, et veritas non relinquit. Eapropter, dilectæ in Domino illæ, vestris postulationibus clementer annuimus et monasterium vestrum, in quo divino mancipatæ estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes, ut ordo mo-

natiens, qui secundum Deum et Beati Benedicti Regulam in eodem monasterio constitutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona ibidem monasterium in præsens juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis fluximus exprimeunda vocabulis:

Wilbodesson, Watervelde, Trevere, Atrile, Ossenthorp, Hemelhusen, Rocethebusen, Northen, Wellethe, Ilrenhusen, item Northen, Histniche, Wetere, Hatesbatthessen, Volmarsen, Gunterzen, Adenem, Olhehein, Honrothem, Overethe, curtem in Suthem et decimam super eandem villam, Esnethe Gheveburche, Limgo, Winnethe, decimam in Edlessen, decimam in Hatheburgusen, decimam in Niebersen, decimam in Harderenssen, Sundram in Hornen, domum infra muros civitatis Patherburn, et quinque areas, et juxta civitatem tres mansos, decimam omnium novalium nostrorum et omnes decimas in terminis decimarum vestrarum.

Cum autem generale interdictum fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. Sepulturam quoque loci illius liberam esse concedimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi excommunicati sint vel interdicti, nullus obsistat, salva tamen justitia illorum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem sorores communi consensu, vel pars consilii sanioris secundum Dei timorem et D. Benedicti Regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva selis apostolicæ auctoritate et diocesanæ episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, et secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divini judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examinis districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus

et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Vivianus S. Stephani in Cælio Monte presbyter cardinalis.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiber.

Ego Rainerius presbyter cardinalis SS. Joannis et Pauli tit. Pammachii.

Datum Velletri, per manum Alberti S. Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, iii Kalend. Martii, indictione 1, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero domni Lucii tertii anno secundo.

C.

Monasterium S. Laurentii Aversanum tuendum suscipit ejusque bona ac jura confirmat.

(Velletri, Mart. 18.)

[MANGARINI, Bullar. Casin., II, 300.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Bonononi, abbati monasterii Sancti Laurentii de Aversa, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantes indulgere, et vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando potentium voluntates et pietas adjuvat et veritas non relinquit.

Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium, quod existit juris beati Petri specialiter, in quo divino estis obsequio mancipati, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis recordationis Urbani et Alexandri Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; in primis siquidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Deum et B. Benedicti Regulam in eodem monasterio constitutus esse cognoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Universas quoque ecclesias, terras et oppida, quæ monasterium ipsum rationabiliter possidet, vobis et eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus. Missas autem publicas ab aliquo episcopo in eodem monasterio celebrari, stationes fieri, processiones deduci, absque abbatis vel fratrum voluntate omnimodis prohibemus, ac

in servorum Dei recessibus, sæcularibus occasio præbeatur ulla conventibus. Sanè novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus omnino vobis decimas exigere vel extorquere præsumat; nec liceat alicui episcopo ipsum monasterium vel cellas ejus interdicerè, aut monachos excommunicare. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium vel basilicarum, ordinationes clericorum et monachorum monasterio pertinentium, qui ad sacros ordines sunt promovendi, a quocunque malueritis catholico episcopo suscipiatis, qui nostra fultus auctoritate, quod postulat, indulgeat. Capellanos vel clericos, qui ipsi monasterio aut ejus cellis deserviunt excommunicari vel ab officio suspendi, sive ad synodum vocari ab aliquo episcopo prohibemus.

Ad hæc etiam pro speciali ipsius monasterii libertate, qua Romana Ecclesia, nullo mediante, adhærere dignoscitur; ad honorem ac reverentiam gloriosissimi martyris Laurentii cujus ibidem reliquæ sunt reconditæ, usum mitræ ubilibet in celebrationibus divinarum, et quotidianum usum annuli tibi tuisque successoribus absque alicujus contradictione; sepulturam quoque ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et Beati Benedicti Regulam, providerint eligendum. Electus autem ad Romanum pontificem benedicendus accedat. Vos itaque filii in Christo dilectissimi, oportet regularis disciplinæ institutionibus operam diligenter impendere, quatenus, quanto a sæcularibus tumultibus liberiores estis, tanto amplius placere Deo totius mentis et animæ virtutibus anhelatis. Decernimus ergo, etc. Si qua igitur, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis tit. S. Susannæ.

Ego Vivianus tit. S. Stephani in Caelio Monte presbyter cardinalis.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim, tit. Calixti.

Ego Rainerius presbyter cardinalis SS. Joannis et Pauli tit. Pammachii.

Ego Ubertus.

Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xv Kalend. Aprilis, indictione prima, Incarnationis

A Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno II.

Signum Lucii III papæ: ADJUVA NOS, DEUS, SALUTARIS NOSTER.

CL.

Ecclesiam Iserniensem, rogatu Rainaldi episcopi, tuendam suscipit et bona ejus confirmat.

(Velletri, Mart. 20.)

[UGWELLI, *Italia sacra*, VI, 296.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri RAINALDO Iserniensi episcopo, suisque successoribus substituendis in perpetuum.

In eminenti apostolicæ sedis speculo, disponente Domino, constituti, fratres et coepiscopos nostros tam propinquos quam longe positos fraternam debemus charitate diligere, et Ecclesiis quibus Domino militare noscuntur suam justitiam conservare. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et Iserniensem Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignoscis, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, et largitione regum vel principum, oblatione fidelium, vel aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Terminos, et fines tui episcopatus, quos nunc pacifice nosceris possidere, secundum quod incipiunt a flumine Vulturini prope ubi se conjungit cum fluvio Sesti, et extenduntur per castrum Mastralis, et castrum Zurlani, et castrum Capriata, et castrum Fossacæcæ, et per montana castrum Gualdi, Fellesi, et castrum Pizuti, et castrum Pestorani, et castrum Carpinonis cum Sancto Marco, et castrum Sexano cum Sancto Benedicto, et per montem Rosini assurgit castrum Periculi, et castrum Montis Nigri, et castrum Rocchæ Siconis, et castrum Forunli, et extenditur per terram Sancti Vincentii, et per montem Alze ad Portalle, unde oritur Melerinum, et distenditur usque in finem de terris et silvis et montibus monasterii S. Benedicti, et iterum extenditur per fines territorii et silvarum et montium supradicti monasterii, et per verticem montis Aquilonis, et Sambuculi usque in forum S. Martini, et per verticem Montis Cesino, et distenditur in vadum Franciscum de ipso fluvio Secti, et descendunt in ipso flumine Vulturini, qui est prima finis. In Sesto plebem S. Eustachii, in Mastralis plebem S. Joannis, in Torcino plebem S. Mariæ, in Capriata plebem S. Mariæ, in Cappelrellis plebem S. Joannis, in Camposacco plebem S. Joannis, in Monte Odonis plebem S. Angeli, in Gualdo plebem S. Angeli, in Faesto plebem

S. Mariæ, in Longono plebem S. Bartholomæi, in A
S. Agapito plebem S. Nicolai, in Riperta plebem
S. Salvatoris, in Pizzute plebem S. Agathæ, in
Pestorano plebem S. Mariæ, in Carpinone plebem
Sanctæ Mariæ, in Sexana plebem S. Mariæ, in
Fara plebem S. Nicolai, in Monte Nigro plebem
S. Mariæ, in Roccha Siconis plebem S. Leonardi,
in Forulo plebem S. Blasii, in Conestellis plebem
S. Laurentii, in Roccha Beraldi plebem S. Nicandri,
in Armana plebem S. Crucis, in Conveula plebem
S. Angeli, in Meronda plebem S. Nicolai, in
Periculo plebem S. Mariæ, in Ovano plebem S. Mariæ,
in Saxo plebem S. Laurentii, in Valle Jampelli
plebem S. Mariæ, in Macchia plebem S. Nicolai, in
Ravindola plebem S. Angeli, in Venafro plebem
S. Mariæ cum pertinentiis suis, in Roccha Venefri
ecclesiam S. Crucis, in Roccha Peperoli ecclesiam
S. Mariæ, in Monte Aquilo plebem S. Mariæ, in
Valle S. Locheri plebem S. Mariæ, in Cerasolo
plebem S. Christophori, in Casali plebem S. Joannis,
in territorio Venafrano ecclesiam S. Barbaræ,
S. Nicandri, et S. Crucis, in Peperolo ecclesiam
S. Georgii, et S. Nazarii, in Camposacco ecclesiam
S. Andreae, in Monte Rodono ecclesiam S. Nazarii,
in Macchia ecclesiam S. Mariæ, in Isernia ecclesiam
S. Viti, S. Agapiti, et ecclesiam S. Salvatoris
de territorio de Exano, et monasterium S. Mariæ
situm infra muros ejusdem civitatis Iserniæ, in
territorio Longanæ ecclesiam S. Sepulcri et S.
Erasmii, in S. Agapito ecclesiam S. Helenæ, in
Gualdo ecclesiam S. Nicolai, in Pizzuti ecclesiam
S. Laurentii et ecclesiam S. Petri, in Carpinone
ecclesiam S. Mauri et ecclesiam Sancti Romani, in
Sexanti ecclesiam S. Angeli et ecclesiam S. Benedicti,
in Miranda ecclesiam S. Angeli, in Forulo
ecclesiam S. Petri, et ecclesiam S. Onuphrii, et
ecclesiam Sancti Pancrati, in Monte Aquilo ecclesiam
S. Pauli cum tribus capellis et pertinentiis
earum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat
præfatam Iserniensem Ecclesiam temere perturbare,
aut ejus possessiones auferre, vel abiatas retinere,
minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare,
sed omnia integra conservare eorum, pro
quorum gubernatione et sustentatione concessa
sunt usibus omnimodis profutura, salva apostolicæ
sedis auctoritate, et Capuani episcopi debita reverentia.
Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve
persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis
episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Petrus presb. card. S. Susannæ.

Ego Vivianus tituli S. Stephani in Cœlio Monte
presb. card.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ trans Tiberim
tit. S. Calixti.

Ego Rainerius presb. card. SS. Joannis et Pauli,
tit. Pammachii.

Ego Ubertus presb. card. eccles. S. Laurentii in
Damaso.

Ego Jacobus diaconus cardinalis S. Mariæ in
Cosmedin.

Ego Arditiio diac. card. S. Theodori.

Ego Gregorius SS. Cosmæ et Damiani diaconus
cardinalis.

Datum Velletri, per manus Alberti S. R. E. presb.
card. et cancellarii, xiii Kal. Aprilis ind. i, incarnationis
Dominicæ anno 1182, pontificatus vero
domini Lucii papæ III anno secundo.

III.

Privilegium pro abbacia S. Gisleni.

(Velletri, April. 4.)

[REIFFENBERG, *Monuments*, VIII, 393]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis abbati monasterii Sancti Gisleni, ejusque fratribus,
tam presentibus quam futuris regularem vitam professis,
in perpetuum.

Effectum justa postulantiis indulgere, et vigor
æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim cum
petentium voluntates et pietas adjuvat et veritas
non relinquitur. Eapropter, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulationibus clementer annuimus,
et præfatam monasterium, in quo estis divino mancipati
obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus
et presentis scripti privilegio communiimus, imprimis
siquidem staluentis ut ordo monasticus, qui secundum
Deum et Beati Benedicti Regulam in eo loco institutus
esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus
inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque
possessiones, quascunque bona idem monasterium
in presentiarum juste et canonice possidet, aut
in futurum concessione pontificum, largitione regum
vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis
modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis
vestrisque successoribus et illibata permanceat;
in quibus hæc propriis duximus exprimenda
vocalibus:

Locum ipsum in quo præfatam monasterium
situm est cum omnibus pertinentiis suis; in villa
Logia (*Slogia*) curtem, dominicam et carrucam
terræ arabilis cum curtibus, cum omni decima,
tam ipsius terræ quam omnium feodorum ejusdem
villæ; decimas quas habetis in terris Sancti Petri,
decimam decimæ [de vinea] Hugonis, villam
quod dicitur ultramontes cum pertinentiis suis, et
ejusdem loci ecclesiam cum appendiciis suis Harminico
et Beuveniis; decimam de curte et de terris Sancti
Laodolini; in Novella terram arabilem unius
carrucæ, quartam partem villæ Belgii, cum
pertinentiis suis et districto; in villa quæ dicitur
Wamia allodium Conteri et Ægidii filii ejus de Cing;
terramque Hugonis de Aengien cum aliis terris,
curtibus, redditibus, pratis et silvis; partem
villa Durni cum villa et districto, villam de Waberias
et curtem dominicam, ab omni advocacione et deci-

ma liberam; ecclesiam, quam sub annuo censu A centum solidorum Cameracensis monetæ ab ecclesia Sancti Gaugerici possidetis; in villa Chavren curtem dominicatum, cum terris, pratis, silvis, aquis, et curtibus et portione decimæ ab omni dominio libera, et ab aliis partibus divisa; in villa quæ dicitur Harcheis tres fertones, ad pondus Flandriæ, quæ debet Alnensis ecclesia pro terra Heluidis; in Resbaco, curtem dominicatum et tres partes totius allodii, tam in terris quam in silvis, aquis, pratis et redditibus cum districto; apud Roncherias sex marcas argenti ad pondus Colonæ, quæ debet Camberonis ecclesia sub annuo censu pro ejusdem loci terris, et altari cum capella de Herieriponte; altare de Cella, cum appendiciis suis Hornuth et Quaternione; ecclesiam de Durno cum appendiciis suis Belgii, Hercana, Astices et Slogio; ecclesiam de Villari cum appendiciis suis Harminiaco et Bewengii; ecclesiam de Wama cum suis pertinentiis Wamiolo et Reseniis, Bassecles cum appendiciis suis; Alregiam, cum capella de villa, cum omnibus appendiciis suis, ab omni exactione liberam, præter episcopi obsonium; apud Imbrechies curtem et terras dominicatas cum pratis et aquis, duas partes communis allodii ab omni exactione liberam, altare de Bosut, a personatu et ab omni exactione liberum, præter annum sex denariorum redditum pro episcopi obsonio; altare de Baldurno cum appendicio suo Willeroth, ab omni exactione liberum, præter annum trium solidorum redditum pro episcopi obsonio; altare de Linguis et de Tumaide; capellam de Rameniis, liberam a personatu et omni exactione, præter episcopi obsonia; Abechias cum appendiciis suis Belchi, Molembois, Poptola, Petrewez et aliis appendiciis suis; altaria quoque a bonæ memoriæ Nicolao quondam Cameracensi episcopo vobis collata et ejusdem privilegiis confirmata; Harchies cum appendiciis suis, Grandiecclesia et Stambusia, et capellam de Equi campo; altare de Blathum, liberum et sine personatu; capellam de Wieres liberam, præter sonegium duodecim denariorum; altare de Tulin cum appendiciis suis Hainin, altare de Huncheniis; altare de Hersella, altare de Rascengia, altare de Humberges; altare de Goidum terra et appendiciis suis, altare de Longiis cum appendiciis suis Dolciis (*Doutzies*) et capella de Squeri, capellam Delsait (*Defait, Defayt*) et capellam de Herieriponte, liberam ab omni exactione et personatu; in villa Alemannis curtem dominicatum et decimam ipsius curtis et terræ ad eandem villam pertinentis in terris, vineis, pratis, silvis, et quæque in pago Suessionensi Beati Gisleni juste ac pacifice possidetis; curtem et terras dominicatas apud Alregium, et partes communis allodii in terris, aquis, pratis, silvis et redditibus, ab omni exactione vel advocacione liberam; villam Bassecles cum omnibus appendiciis suis, et villicationem ejusdem villæ in cleemosynam monasterio vestro concessam.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, pullos a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liccat quoque vobis clericos vel laicos, e sæculo fugientes liberos et absolutos, ad conversionem vestram recipere, et absque contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, januis clausis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen illarum ecclesiarum justitia a quibus mortuorum corpora assumentur. Obeunte vero totius ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quæsi fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam, providerint eligendum. Consuetudines etiam antiquas, libertates, immunitates eidem monasterio concessas et hæcenus observatas, ratas habemus, easque futuris temporibus manere decernimus illibatas. Inhibemus insuper ne quis in vos vel ecclesias vestras, sine manifesta et rationabili causa, excommunicationis vel interdicti sententiam audeat promulgare.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, hæc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, nisi reatum suum condigna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis invenient. Amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis tit. Sanctæ Susanæ.

Ego Vivianus tituli Sancti Stephani in Cælio Monte presbyter cardinalis.

Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim, tituli Calixti.

Ego Rainerus presbyter cardinalis Sanctorum A Joannis et Pauli tituli Pammachii.

Ego Hubertus presbyter cardinalis Sancti Laurentii in Damaso.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Hyacinthus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Ardicio diaconus cardinalis Sancti Theodori.

Ego Bono Sancti Angeli diaconus cardinalis.

Ego Octavianus diaconus cardinalis Sanctorum Sergii et Bacchi.

Ego Soffredus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ in Via Lata.

Ego Albinus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ novæ,

Datum Velletri, per manum Alberti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, ii Nonas Aprilis, indictione 1, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno 11.

CIII.

Privilegia fratrum militiæ Templi Hierosolymitani confirmat.

(Velletri, April. 28.)

[RYMER, *Fœdera*, etc., I, p. 37.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis ARNALDO magistro religiøsæ militiæ Templi quod Jerosolymis situm est, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, in perpetuum.

Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. 1, 17). Proinde, dilecti in Domino filii, de vobis et pro vobis omnipotentem Dominum collaudamus, quoniam in universo mundo vestra religio et veneranda institutio nuntiatur (Rom. 1, 8). Cum enim natura essetis filii iræ (Ephes. 11, 8) et sæculi voluptatibus dediti, nunc per aspirantem gratiam Evangelii non surdi auditores effecti, relictis pompis sæcularibus et rebus propriis, dimissa etiam spatiosa via, quæ ducit ad mortem, arduum iter quod ducit ad vitam (Matth. vii, 13, 14) humiliter elegistis atque ad comprobandum quod in Dei militia specialiter computemini signum vivificæ crucis in vestro pectore assidue circumfertis (II Cor. iv, 10). Accedit ad hoc quod tanquam veri Israelitæ atque instructissimi divini prælii bellatores, veræ charitatis flamma succensî dictum evangelicum operibus adimpletis, quo dicitur: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis* (Joan. xv, 13). Unde cum summi Pastoris vocem juxta animas vestras pro fratribus ponere (I Joan. iii, 16), eosque ab incurribus paganorum defensare minime formidetis et, cum nomine censeamini milites, constituti estis a Domino catholicæ Ecclesiæ defensores et inimicorum Christi impugnatōres.

Licet autem vestrum studium et laudanda devo-

tio in tam sacro opere toto corde et tota mente desudet, nihilominus tamen universitatem vestram exhortamur in Domino atque in peccatorum remissionem auctoritate Dei et beati Petri apostolorum principis, tam vobis quam servitoribus vestris injungimus, ut pro tuenda catholica Ecclesia, et ea, quæ est sub paganorum tyrannide, de ipsorum spurcitiâ eruenda, expugnando inimicos crucis, invocato Christi nomine intrepide laboretis.

Ea etiam, quæ de ipsorum spoliis ceperitis, fidenter in usus vestros convertatis, et ne de his contra velle vestrum, portionem alicui dare cogamini prohibemus. Statuentes ut Domus seu Templum in quo estis ad Dei laudem et gloriam atque defensionem suorum fidelium et liberandam Dei Ecclesiam congregati, cum omnibus possessionibus et bonis suis quæ in præsentiarum legitime habere cognoscitur, aut in futurum concessione pontificum, liberalitate regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, perpetuis futuris temporibus sub apostolicæ sedis tutela et protectione consistat. Præsentî quoque decreto sancimus ut vita religiosa, quæ in vestra domo est, divina inspirante gratia, instituta ibidem inviolabiliter observetur, et fratres inibi omnipotenti Deo servientes caste et sine proprio vivant et professionem suam dictis et moribus comprobantes, magistro suo aut quibus ipse præcepit, in omnibus et per omnia subjecti et obediētes existant.

Præterea quemadmodum domus ipsa hujus sacræ vestræ institutionis et ordinis fons et origo esse promeruit, ita nihilominus omnium locorum ad eam pertinentium caput et magistra in perpetuum habeatur. Ad hæc adjicientes præcipimus ut ob eunte te, dilecte in Domino fili Arnalde, vel tuorum quolibet successorum, nullus ejusdem domus fratribus præponatur, nisi militaria et religiosa persona, quæ vestræ conversationis habitum sit professus; nec ab aliis nisi ab omnibus fratribus insimul, vel a saniori ac puriori eorum parte, qui præponendus fuerit, eligatur.

Porro consuetudines ad vestræ religionis et officii observantiam, a magistro et fratribus communiter institutas nulli ecclesiasticæ sæcularisve personæ infringere vel minuere sit licitum. Easdem quoque consuetudines a vobis aliquando tempore observatas et scripto firmatas, non nisi ab eo qui magister est, consentiente tamen saniori parte capituli, liceat immutari. Prohibemus autem et omnimodis interdiximus ut fidelitates, hominia, sive juramenta vel reliquas securitates quæ a sæcularibus frequentantur, nulla ecclesiastica sæcularisve persona a magistro et fratribus ejusdem domus exigere audeat. Illud autem scitote, cum sicut vestra sacra institutio et religionis militia divina est providentia stabilita, ita nihilominus nullius vitæ religiosioris obtentu ad locum alium vos convenit convolare, Deus enim qui est incommutabilis et æter-

mus, mutabilia corda non approbat, sed potius sacrum propositum semel inceptum perduci vult usque in finem debite actionis. Quot et quanti sub militari cingulo et chlamyde terreni imperii Domino placuerunt, sibi que memoriale perpetuum reliquerunt? Quot et quanti in armis bellicis constituti, pro testamento Dei et patrum legum defensionis suis temporibus fortiter dimicarunt, atque manus suas in sanguinem infidelium Domino consecrantes, post bellicos sudores, æternæ vitæ brævium sunt adepti? Videte itaque vocationem vestram, fratres tam milites quam servientes, atque juxta Apostolum, unusquisque vestrum, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Ideoque fratres vestros semel devotos atque in sacro collegio vestro receptos, post factam in vestra militia professionem et habitum religionis assumptum, revertendi ad sæculam nullam habere præcipimus facultatem. Nec alicui eorum fas sit, post factam professionem, semel assumptam crucem Dominicam, et habitum vestræ professionis abjicere, vel ad alium locum, seu etiam monasterium, majoris sive minoris religionis obtentu, invitis sive inconsultis fratribus, aut eo qui magister exstiterit, liceat transmigrare. Nullique ecclesiasticæ secularive personæ ipsos suscipiendi aut retinendi licentia pateat.

Sane laborum vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Cæterum decimas quas consilio et consensu episcoporum de manu clericorum vel laicorum habere poteritis, illas etiam quas consentientibus episcopis et eorum clericis acquiratis, vobis auctoritate apostolica confirmamus.

Ut autem ad plenitudinem salutis et curam animarum vestrarum nihil vobis desit et ecclesiastica sacramenta et divina officia vestro sacro collegio exhibeantur commodius, simili modo sancimus ut liceat vobis honestos clericos et sacerdotes, secundum Deum quantum ad vestram scientiam ordinatos, undecunque ad vos venientes suscipere, et tam in principali domo vestra quam etiam in obedientiis et locis sibi subditis, vobiscum habere; dummodo si e vicino sunt, eos a propriis episcopis expetatis, iidemque nulli alii professioni vel ordini teneantur obnoxii. Quod si episcopi eosdem vobis concedere forte noluerint, nihilominus tamen eos suscipiendi et retinendi auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ licentiam habeatis. Si vero aliqui horum, post factam professionem, turbatores religionis vestræ aut domus, vel etiam inutiles apparuerint, liceat vobis eos cum saniori parte capituli amovere, eisque transeundi ad alium ordinem ubi secundum Deum vivere voluerint, licentiam dare, et loco ipsorum alios idoneos substituere, qui etiam unius anni spatio in vestra societate probentur. Quo pacto, si mores eorum hoc

A exigint et ad vestrum servitium inventi fuerint, tunc demum professionem facient regulariter vendi et magistro suo obediendi, ita tamen ut eundem victum et vestitum vobiscum habeant nec non lectisternia, excepto eo quod vestimenta clausa portabunt. Sed nec ipsis liceat de capitulo, vel cura domus vestræ se temere intrmittere, nisi quantum eis a vobis fuerit injunctum. Curam quoque animarum tantum habeant quantum a vobis fuerint requisiti. Præterea nulli personæ extra vestrum capitulum sint subjecti; tibi que, dilecte in Domino filii Arnalde, tuisque successoribus tanquam magistro et prælato suo, secundum statuta ordinis vestri obedientiam deferant.

Consecrationes vero altarium seu basilicarum, B ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi et cætera ecclesiastica sacramenta a diocesanis suscipiatis episcopis, siquidem catholici fuerint, et gratiam atque communionem sedis apostolicæ habuerint, et ea gratis et absque pravitate aliqua vobis voluerint exhibere. Alioquin liceat vobis catholicos quoscumque malueritis adire antistites, qui, nimirum nostra fulti auctoritate, quæ postulantur indulgeant. Clericos autem pro pecunia prædicare aut lucro, vosque pro hujusmodi causa eos ad prædicandum mittere, prohibemus, nisi forte magister Templi qui pro tempore fuerit, certis ex causis id faciendum esse decreverit. Si quando vero loca deserta fuerint, eidem venerabili domui, ab aliquo pia devotione collata, liceat vobis C ibidem villas ædificare, ecclesias et cæmeteria ad opus hominum ibidem manentium fabricare, ita tamen ut in vicinia illa abbatia vel religiosorum hominum collegium non existat, quæ ob hoc valeat perturbari. Cum autem terræ cultæ vobis quolibet justo titulo conferantur, facultatem et licentiam habeatis ibidem oratoria construendi, et cæmeteria faciendi ad opus transeuntium et eorum solummodo qui de vestra fuerint mensa. Indecens enim est et animarum periculo proximum, religiosos fratres occasione adeundæ ecclesiæ, se virorum turbis et mulierum frequentæ immiscere. Quicumque sane in vestro collegio suscipiuntur, stabilitatem loci, conversionem morum, seque militaturos Domino diebus vitæ suæ sub obedientia magistri Templi, posito scripto super altare in quo continentur ista, promittent. Decernimus ergo ut receptores D vestrarum fraternitatum, sive collectarum, salvo jure dominorum suorum in beati Petri et nostra protectione consistant, et per terras in quibus fuerint pacem habeant. Simili modo sancimus ut quicumque in vestra fraternitate fuerit receptus, si forte ecclesia ad quam pertinet a divinis officiis erit prohibita, eumque mori contigerit, eidem sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicatus, vel nominatim fuerit interdictus. Præterea si quis fratrum vestrorum, qui ad recipiendas easdem fraternitates vel collectas a vobis fuerint missi in quamlibet civitatem, castellum vel vicum advenc-

riat, si forte locus ipse a divinis officiis sit interdictus, pro omnipotentis Dei reverentia et eorum jucundo adventu, semel in anno aperiantur ecclesie et, exclusis excommunicatis, divina ibi officia celebrentur. Statuimus etiam ut nulli episcopo in ecclesiis vobis utroque jure subditis, interdicti vel excommunicationis sententiam liceat promulgare. Verumtamen si generale interdictum fuerit in locis illis prolatum, exclusis excommunicatis et nominatum interdictis, clausis januis, absque signorum pulsatione, plane divina officia celebretis. Decernimus insuper auctoritate apostolica ut apud quemcunque locum vos venire contigerit, ab honestis atque catholicis sacerdotibus penitentiam, unctionem, seu alia quælibet sacramenta ecclesiastica suscipere liceat, ne forte ad perceptionem spiritualium honorum vobis quidpiam deesse valeat. Quia vero omnes in Christo unus sumus, et non est personarum differentia, apud Deum, tam remissionis peccatorum quam alterius beneficentiæ atque apostolicæ benedictionis quæ vobis indulta est, etiam familiam et servientes vestros volumus esse participes.

Nulli ergo omnino hominum liceat præfatum locum temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur vestris atque aliorum Dei fidelium usibus omnimodis profutura, salva in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Si quis igitur, hujus nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonitus, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sanctissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Conservantes autem hæc omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus benedictionem et gratiam consequantur. Amen, amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Ego Petrus presb. card. tit. S. Susannæ.

Ego Rainerius presb. cardinalis tit. Sanctorum Joannis et Pauli tit. Pammachii.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Ubertus presb. card. tit. S. Laurentii in Damaso.

Ego Pandulphus presbyter cardinalis tit. Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Jacobus diaconus cardinalis. S. Mariæ in Cosmedin.

Ego Ardieio diaconus cardinalis Sancti Theodori.

A Ego Bobo diaconus cardinalis Sancti Angeli.

Ego Gerardus diaconus cardinalis, etc.

Ego Octavianus diaconus cardinalis Sanctorum Sergii et Bacchi.

Ego Soffredus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ in Via Lata.

Ego Albinus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ Novæ.

Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, IV Kal. Maii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno II.

(Sigillo plumbeo pendente e filis sericis rubeique coloris.)

CIV.

B *Ecclesiæ S. Petri Ratisponensis protectionem suscipit et privilegia bonaque confirmat.*

(Velletri, April. 30.)

[RIED, *Cod. diplom. Ratispon.*, I, 260.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis RAPOTONI decano Ratisponensis Ecclesiæ, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, canonicè substituendis, in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libentè concedere, et petentium desideriis effectum congruum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et felicitis recordationis Eugenii papæ prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, ecclesiam vestram, in qua divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, quæcunque bona in præsentium juste et canonicè possidetis, aut in futurum concessione pontificum, liberalitate regum, largitione principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam ipsam Beati Petri Ratisponensis cum omnibus possessionibus et appendiciis suis, parochiam majoris Ecclesiæ, curtem de Gisingen cum omnibus possessionibus et appendiciis suis, domos vestras claustrales, areas domorum in civitate Ratisponensis sitas; ecclesiam de Persen in ea libertate qua bonæ memoriæ Hartwicus Ratisponensis episcopus vobis concessit, et pacificè ac rationabiliter possidetis; ecclesiam de Wibelsdorf; ecclesiam de Illhuchoven, ecclesiam de Hovechirchen, ecclesiam Walkeringen, ecclesiam Pfaffenbergo, ecclesiam Hilinchoven, ecclesiam Pfolenchoven, ecclesiam Lirendorf, ecclesiam Leuchingen, ecclesiam Punnechoven, ecclesiam Ojelhaim, ecclesiam Chirphinholze, ecclesiam Hazenchoven, decimam Wimtingen, decimam Samtingen, decimas in Toenkove, decimas in Norkowe; prædium, quod habetis in villa, quæ dicitur Holzen; prædium, quod habetis in villa, quæ dicitur in Heitemchoven; præ-

dium, quod habetis in villa, quæ dicitur Strazze; **A** mansum quem habetis in villa, quæ dicitur Tal-mazzingen.

Ad hæc adjicientes statuimus, ut nulli nisi ecclesie vestræ canonicis ejusdem ecclesie archidiaconatum administratio committatur. Ut autem a sæculari tumultu securi liberius divinis celebrandis officiis consistatis, sub interminatione anathematis interdiciamus, ne quis princeps, charissimo in Christo filio nostro Frederico illustri Romanorum imperatore semper Augusto excepto, homines vel equos suos ponendi in hospitia vestra, vobis invitis, habeat facultatem. Cum autem ab imperiali serenitate solemniter curia fuerit congregata, apud vos sine introductione equorum personæ duntaxat ecclesiasticæ hospitentur. Præterea, quoniam, sicut dicit Apostolus, nullus debet judicare alienum servum, quia suo domino stat aut cadit, auctoritate apostolica prohibemus, ne aliquis sæcularis iudex, contra antiquam consuetudinem usque ad moderna tempora observatam, quemquam servientium vestrorum sine assensu vestro judicandi habeat facultatem, nisi offensa fuerit, quæ sanguinis vindictam inducat, quam per virum ecclesiasticum non conveniat exerceri. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum locum temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocæsani episcopi canonica justitia et debita reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, hujus nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesie episcopus.

Ego Theodin. Portuën. et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus ss.

Ego Henricus Albanen. episcopus ss.

Ego Vunan. tt. S. Stephani in Cælio Monte presbyter card. ss.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ trans Tiberim. tit. Calixti ss.

Ego Rainerius presb. card. SS. Joannis et Pauli tit. Pammachii ss.

Ego Hubertus presb. card. tit. S. Laurentii in Damaso ss.

Ego Eander presb. card. tit. Basilicæ xii Apostolorum ss.

Ego Arditio diac. card. S. Theodori ss.

Ego Gerardus S. Adriani diac. card. ss.

Ego Soffredus S. Mariæ in Via Lata diac. card. ss.

Ego Albinus diac. card. S. Mariæ Novæ ss.

Datum Velletri, per manum Alberti S. Romanæ Ecclesie presb. card. cancell., ii Kal. Maii, indict. i, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno secundo.

Plumbum appendet : Lucius PP. III.

CV.

Monasterium S. Martini in Insula Barbara tuendum suscipit, possessionesque et privilegia confirmat.

(Velletri, Mali 11.)

B [LE LABOUREUR, *les Mazures de l'abbaye royale de l'Isle Barbe*, t. I, p. 115.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GUICHARDO abbati monasterii S. Martini quod in Insula Barbara situm est, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantis indulgere et vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim cum petentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris multis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium in quo estis divino officio mancipati, ad exemplar felicitis recordationis Innocentii et Alexandri prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo et monasterium quod secundum Deum et B. Benedicti Regulam in eodem loco institutum esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocalibus :

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis et ecclesiis in eadem insula constructis. In burgo extra, littus Araris ecclesiam Sancti Nicolai Sanctorumque Minervii et Eleazari. In Monte Auro ecclesiam Sancti Nicetii, in villa Pomerii ecclesiam S. Juliani, S. Cypriani de Cassania. Capellam S. Bartholomæi. In Arderia ecclesiam S. Joannis et S. Germani in Taponaco. Ecclesiam S. Mariæ et S. Justi de Ranciaco, ecclesiam de Beo, ecclesiam S. Andreae de Cimaloco, ecclesiam S. Christophori, capellam S. Bartholomæi, ecclesiam S. Martini de Franchelams, ecclesiam S. Euphemie de Inviniaco, ecclesiam S. Florentii et ecclesiam S. Mariæ de Visiniaco, ecclesiam S. Petri de la Montaneyo, ecclesiam S. Bartholomæi, ecclesiam S. Martini de Fioriaco, eccle-

siam S. Pauli de Petra Incisa. Ecclesiam S. Petri de Firminiaco, ecclesiam S. Petri de Biriaco, ecclesiam de Bressola. In Jalliaco ecclesiam S. Vincentii, ecclesiam de Pisiaco, ecclesiam de Sancta Cruce; ecclesiam de Corziaco, ecclesiam de Romanèche, capellam de Miribello, ecclesiam de Maximiaco mortuo, ecclesiam S. Petri in Rilliaco, ecclesiam de Buxiaco, ecclesiam de Fironda, ecclesiam de Crispiaco, ecclesiam de Beyno, ecclesiam de Villorges, ecclesias de Noyosco et de Gordanis et S. Mauriti, ecclesiam S. Petri de Mura, ecclesiam S. Julittæ, ecclesiam S. Petri de Balma. Capellam S. Mariæ; ecclesiam S. Romani de Solemiaco, ecclesiam S. Gregorii, ecclesiam de Asnieres, capellas de montibus, de Villata et de Jons et de Moiffone, ecclesiam de Pusiniaco et Joennages, capellam de Antone, in Fluriaco ecclesiam S. Bartholomæi, ecclesiam de Tartaraco, ecclesiam de Taurinis, ecclesiam de Castellucio, ecclesiam de Constantiis, ecclesiam de Cruento, ecclesiam de Claipiaco, ecclesiam de Marsiliaco, ecclesiam de Cella, ecclesiam de Magniaco, ecclesiam de Mareloco, ecclesiam de Versiaco, ecclesiam de Benerone, ecclesiam de Boteone, ecclesiam S. Laurentii, ecclesiam S. Romani, ecclesiam S. Petri de A....., ecclesiam S. Beneberti de Novellis, ecclesiam S. Romani Vetuli, ecclesiam S. Fidei, ecclesiam S. Mariæ Magdalenzæ, jus quod habetis in ecclesia Castri S. Germani, ecclesiam S. Agathæ, ecclesiam S. Andreae de Suriaco, ecclesiam S. Martini de Folliosa, ecclesiam S. Juliani de Turre, ecclesiam S. Justi super Ligerim et capellam de Grangent, ecclesiam de Chambla, monasterium S. Ragneberti, ecclesiam S. Cosmæ et Damiani, ecclesiam S. Petri, ecclesiam S. Mariæ, ecclesiam S. Martini, ecclesiam S. Justi de Velay, ecclesiam S. Clementis. In episcopatu Cabilonensi ecclesiam S. Laurentii, ecclesiam S. Martini de la Carre. In episcopatu Claromontensi ecclesiam S. Mariæ. In episcopatu Aniciensi ecclesiam S. Ferreoli, ecclesiam S. Romani de Junsiac, ecclesiam S. Martini de Tirangiis, ecclesiam S. Hilarii. In episcopatu Viennensi, ecclesiam de Cabanosco, ecclesiam S. Ragneberti de Fulcimagnia, ecclesiam S. Saturnini, capellam Sarverizæ, ecclesiam de Sablone, de Baudinis, de Jëssanis et de Appesiaco. In episcopatu Valentinensi, ecclesiam S. Desiderii de Revoria, ecclesias Montilii Adhemari, S. Petri, S. Crucis, S. Martini Hospitalis et aliam S. Martini, ecclesiam S. Præjecti; Sancti Michaelis et S. Marcelli, ecclesiam de Piosaco. In Aiguno, ecclesiam S. Mariæ, S. Desiderii et S. Saturnini. In episcopatu Tricastro sive Aurasicensi, ecclesiam S. Andreae, de Barres, ecclesiam S. Mariæ de Alono et capellam ejusdem castri; ecclesiam S. Petri de Sallas, monasterium Abolenæ, ecclesiam S. Genesisii, ecclesiam de Mota de Monte Dracone, ecclesiam S. Joannis de Lagoneria, ecclesiam de Torcularibus cum decimis, ecclesiam S. Arigii, ecclesiam de Belgione de Sprancaiano, ecclesiam S. Mariæ de Albuna, ecclesiam

A S. Nazarii cum capella de Balma S. Dalmatiani de Causanti, ecclesiam de Mulieratis, ecclesiam S. Thirsi. In episcopatu Carpenteractensi ecclesiam S. Mariæ de Innocentibus. In episcopatu Vasionensi, ecclesiam de Malatera, monasterium S. Benedicti de Capella, ecclesiam S. Romani, ecclesiam de Podio Almerado, ecclesiam S. Georgii, ecclesiam S. Marcelli, ecclesiam de Tilletoupis, ecclesiam S. Blasii, cum capella de Placiano. In episcopatu Sistaricensi monasterium S. Marii, ecclesiam S. Joannis cum capella de Castro Assarna, S. Petri, S. Juliani, ecclesiam de Lingosterio, de Cibarrano, ecclesias de Torrendos et S. Mariæ Sisæ. In episcopatu Diensi, ecclesiam S. Mariæ, S. Jacobi de Arrolas, ecclesiam de Cassabone, ecclesiam de Brusaco, ecclesiam de Castilione. In episcopatu Vapincei monasterium S. Petri de Lent, ecclesiam de Pellona, de Tormareto, ecclesiam S. Plandicii et S. Mariæ, capellam de Phara, ecclesiam S. Michaelis de Durfort, ecclesias de Cornilio S. Michaelis, capellam S. Joannis, ecclesiam S. Mariæ de Buriensis, ecclesiam de Assenaco, ecclesiam S. Leontii, S. Albani et S. Verani in Valle Brosii, ecclesiam S. Petri, S. Joannis et S. Mariæ, capellam de Castro, ecclesiam de Torretis, ecclesiam S. Mariæ de Carcere et capellam Carceris ecclesiæ S. Romani et capellam de Pomariolo, ecclesiam S. Georgii, capellam de Castro Lazari, monasterium Almonii, cum ecclesiis infra oppidum et in circuitu constitutis, ecclesiam S. Clementis, capellam S. Victorizæ, in territorio Castri Larderii, ecclesias duas quas habetis et capellam castri, ecclesiam de Clemensana et capellam de ipso castro. In episcopatu Ebredunensi ecclesiam S. Mametis, ecclesias de Bayonne, ecclesiam de Augustoduno, S. Martini, S. Mariæ et aliam ecclesiam S. Mariæ, ecclesias S. Petri et S. Domitiani et ecclesias de Sallone. Ad hæc castellum de Ligniaco cum terris, nemoribus, et aliis pertinentiis suis, sicut ipsum de dono Stephani de Villario, rationaliter et pacifice possidetis, vobis et monasterio vestro, auctoritate duximus apostolica confirmandum.

Sane novalium vestrorum, quæ proprijs manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos a sæculo fugientes, liberos et absolutos ad professionem vestram recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eo loco professionem, fas sit de eodem absque abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu discedere, discedentes vero, absque communi litterarum vestrarum cautione, nullus audeat retinere. In parochialibus autem ecclesiis quas tenetis liceat vobis presbyteros eligere et diocesanis episcopis præsentare quibus, si idonei fuerint, episcopi curam animarum committant ut eis de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Vo-

bis quoque indulgemus ut infra terminos parochiarum vestrarum, sine assensu diocesanorum episcoporum et nostro, ecclesiam de novo vel oratorium construendi (salvis privilegiis Romanorum pontificum) nullus habeat facultatem. Sepulturam quoque loci ipsius liberam esse decrevimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen illarum ecclesiarum iustitia a quibus mortuorum corpora assumuntur. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis januis clausis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, submissa voce civina officia celebrare. Præterea auctoritate apostolica iuhibemus, ut nulli personæ liceat in vos vel monasterium vestrum, absque manifesta et rationabili causa, excommunicationis vel interdicti sententiam promulgare. Obeunte vero te nunc ejusdem loci ablate vel aliquo tuorum successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam promulgarunt eligendum, discernimus. Ergo nulli hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare. Sed omnia integra, conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva apostolicæ sedis auctoritate et diocesanorum episcoporum canonica iustitia. Ad iudicium autem hujus a sede apostolica perceptæ protectionis duos bysantios aureos nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona, etc.

Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis et cancellarii, quinto Idus Maii, Indictione prima, Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo octogesimo tertio, pontificatus vero domini Lucii papæ tertii anno secundo.

CVI.

Monasterii S. Dionysii protectionem suscipit, possessionesque ac jura confirmat.

(Velletri, Jun. 3.)

[FÉLÉBIEN, *Hist. de l'abbaye royale de Saint-Denis*, p. 112.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis WILLELMO abbati S. Dionysii, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantis indulgere et vigor æquitatis et ordo postulat rationis, præsertim quando petentium voluntates et pietas adjuvat, et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium, quod spe-

cialiter beati Petri juris existit, in quo divine estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communitus, imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Dei timorem, et beati Benedicti Regulam in loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium im præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabalis :

Locum ipsi in quo præfatum monasterium est situm, cum omnibus pertinentiis suis; dominationem præbendarum in ecclesia S. Pauli; in episcopatu Parisiensi ecclesiam S. Leodegarii, ecclesiam S. Martini in Strata, ecclesiam de Trembleaco: in archiepiscopatu Rothomagensi, ecclesiam de Charz, ecclesiam de Cergi, ecclesiam de Bussiaco; in episcopatu Carnotensi ecclesiam de Trapis; in episcopatu Aurelianensi ecclesiam de Tauriaco; ad hæc compositionem illam quam venerabilis frater noster Henricus Silvanectensis episcopus super diversis querelis, quæ inter vos et nobilem virum Willelmum de Melloto, tam in talliis quam in corveis et in terris censualibus, et quibusdam aliis vertebantur, statuit observandam. Concessionem vobis et per vos monasterio vestro sanctam a venerabili fratre nostro Guidone Senonensi archiepiscopo et ejus antecessoribus, de ecclesiis de Belna, de Sancto Lupo, de Josenvilla, de Ver, de Fericiaco, de Grandi Puteo et de Sancto Audeno; præsentationem etiam presbyterorum in eisdem ecclesiis; concessionem vobis similiter factam a venerabili fratre nostro Rogerio Cameracensi episcopo, et ejus antecessoribus bonæ memoriæ Walchero, Odone et Nicolao, de ecclesia de Forest, altari de Solemma, altari de Vertinolis; portionem cujusdam cœcimæ de Kivi; item compositionem quam jam dictus Silvanectensis

episcopus super controversia quæ inter vos et Albertum de monte Homerio de quadam viatura et quibusdam pravis consuetudinibus vertebatur, statuit observandam; concessionem quoque cœnobio vestro factam a venerabili fratre nostro Philippo Belvacensi episcopo, tam de personatu quam de repræsentatione in ecclesiis sacerdotum, videlicet ecclesia S. Martini de Colle, ecclesia de Ulliaco, ecclesia de Ciris, ecclesia de Croy, ecclesia de Asneriis, ecclesia de Morancia-co, ecclesia de Masters, ecclesia de Noisiaco, ecclesia de Murno et ecclesia de Buxorta; præterea refutationem pravæ consuetudinis, quam Buccardus de Montemorancia in vineis vestri monasterii, in Dioillo villa sitis, habebat, et Rotagici terræ

sua; similiter compositionem initam inter monasterium vestrum et ecclesiam S. Exuperii Corbolicensis in presentia bonæ memoriæ Joannis quondam Carnotensis episcopi, super integritate præbendæ ejusdem ecclesiæ.

Has siquidem omnes compositiones seu refutationes, sicut absque pravitate factæ sunt et receptæ, et in scriptis authenticis continentur, et etiam hactenus sunt servatæ, apostolico munimine roboramus. Sane novarum vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus cõctis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes, ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eo loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia, nisi auctorioris religionis obtentu, discedere de eodem; discedentem vero, absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere et diocæsano episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere; justitias etiam aut officia laicorum quæ tu, fili abbas, ad manus tuas ab hominibus in burgo S. Dionysii commemorantibus legitime revocasti, de cætero aliis assignari; regulares etiam consuetudines a prædecessoribus vestris et a vobis hactenus observatas aliqua levitate mutari, nisi de tua sive tuorum fuerit providentia successorum, cum assensu capituli, vel majoris et sanioris partis, auctoritate apostolica prohibemus. Novas præterea et indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis, seu decanis, aliisque ecclesiarum prælatis omnino vobis fieri prohibemus. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum seu monachorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a quocumque malueritis suscipiatis episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam apostolicæ sedis habuerit, et ea vobis gratis absque aliqua pravitate voluerit exhibere.

Inhibemus insuper ut infra fines parochiarum ecclesiarum vestrarum, nullus, sine diocæsani episcopi et vestro assensu, capellam vel oratorium ædificare præsumat, salvis privilegiis Romanæ Ecclesiæ. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, fas sit vobis januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem

A loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia, præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, mindere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva apostolicæ sedis auctoritate et in prædictis ecclesiis diocæsanorum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

B Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli Sanctæ Susannæ subscripsi.

Ego Vivianus tituli Sancti Stephani in Cœlio Monte presb. card. subscripsi.

Ego Laborans presb. card. Sanctæ Mariæ Trans Tiberim tit. Calixti subscripsi.

Ego Pandulphus presb. card. tit. Basilicæ Duodecim apostolorum subscripsi.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Ruffæ sedis episcopus subscripsi.

Ego Henricus Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Paulus Prænestinus episcopus subscripsi.

C Ego Arditiio decanus card. tit. Sancti Theodori subscripsi.

Ego Gratianus tit. Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card. subscripsi.

Ego Bobo diac. card. tit. Sancti Angeli subscripsi.

Ego Gerardus Sancti Adriani diac. cardinalis subscripsi.

Ego Soffredus diaconus cardinalis tit. Sanctæ Mariæ in Via Lata subscripsi.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diac. card. subscripsi.

D Datum Velletri, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, tertio Nonas Junii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus domini Lucii papæ III anno secundo.

CVII.

Monasterium SS. Floræ et Lucillæ Arretin. sub protectione sanctæ Romanæ Ecclesiæ recipit, ejusque bona enumerat et confirmat.

(Velletri, Jun. 6.)

[MARGARINI, Bullar. Casin., II, 202.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis CARITATI, abbati monasterii Sanctæ Floræ, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantes indulgere et vigor equitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando potentium voluntatem et pietas adjuvat et justitiam

tiā veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sanctæ Floræ, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum Innocentii et Alexandri, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Castrum Sanctæ Floræ cum capellis quæ in eodem castro sitæ sunt, capellam videlicet Sancti Anastasii, capellam Sancti Angeli, capellam Sancti Apollinaris, capellam Sancti Zenonis, et quidquid juris habetis in capella Sanctæ Mariæ, monasterium Sancti Petri Majoris in civitate Arretina cum hospitio et omnibus pertinentiis suis: adjicientes ut vos, secundum antiquam et rationabilem consuetudinem vestram, possitis illud libere ordinare; capellam Sancti Gregorii et quidquid juris habetis in ecclesia Sancti Laurentini, monasterium Sancti Michaelis de monte Pinculi cum capellis et aliis suis pertinentiis, ecclesiam Sancti Petri et Sancti Tiburtii in Gargonsa cum pertinentiis suis, plebem Sancti Martini de Galognano cum omnibus pertinentiis suis, quidquid juris habetis in plebe Sanctæ Mustiolæ, quidquid juris habetis in ecclesia Sancti Vincentii in Cortona, castrum de Quarata cum ecclesia Sancti Andreae et curte sua, quidquid habetis in Sancto Mamma, castrum de Muglano cum ecclesia Sancti Angeli et curte sua, quidquid juris habetis in curte Sancti Prosperi, quidquid juris habetis in ecclesia Sanctæ Mariæ in Villa Alba, castrum de Fontiano cum ecclesia Sancti Petri et pertinentiis suis, castrum de Rughitino cum ecclesia et curte sua, ecclesiam Sancti Leonis cum pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Floræ Minoris cum medietate suæ curtis et curtis de Bulgari cum jure quod habetis in ecclesia Sancti Laurentii et Sancti Sebastiani, ecclesiam S. Petri in Maiano cum jure quod sibi habetis, et quidquid habetis in Polliciano, Pilli et in vico.

Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia vel violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati benedicti Regulam providerint eligendum. Sepultura quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illi sepeliri delibaverint, nisi sint excommunicati, nullus obsistat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, etc. Si qua igitur in futurum, etc.

Ego Luclus catholice Ecclesiæ episcopus ss.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus ss.

Ego presbyter cardinalis tit. Sanctæ Susannæ ss.

Ego Vivianus tituli Sancti Stephani in Cælio Monte presbyter cardinalis ss.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti ss.

Ego Landus presbyter cardinalis tit. Basilicæ XII Apostolorum ss.

Ego Hyacinthus diac. cardinalis S. Mariæ in Cosmedin ss.

Ego Ardicio diaconus cardinalis tit. Sancti Thomæ ss.

Ego Gratianus tit. Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card. ss.

Ego Bobo diaconus cardinalis tit. Sancti Angeli ss.

Ego Gerardus tit. S. Adriani diaconus cardinalis ss.

Ego Octavianus diac. card. tit. Sanctorum Sergii et Bacchi ss.

Ego Soffredus diac. card. tit. Sanctæ Mariæ in Via Lata ss.

Ego Albinus diaconus cardinalis tit. Sanctæ Mariæ Novæ ss.

Datum Velletri, per manum Hugonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, octavo Idus Junii, indictione prima, Incarnationis Domini anno millesimo centesimo octogesimo secundo, pontificatus vero domni Lucii III papæ anno tertio.

Signum Lucii III papæ.

Adjuva nos, Deus salutaris noster.

CVIII.

Monasterii S. Himerii protectionem suscipit possessionesque ac privilegia confirmat.

(Jun. 18.)

[MABILLON, *Annal. Bened.*, VI, 696.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori ecclesiæ Sanctæ Ymerii, ejusdem fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, salutem et apostolicam benedictionem.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis aliquatenus infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam, in qua divino estis obsequio mancipati, sub Leati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus: imprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in ecclesia vestra institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia præsentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum,

largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo monasterium vestrum situm est, ex dono Hugonis de Monteforti cum omnibus pertinentiis suis, scilicet cum capella Sanctæ Mariæ in villa sancti Ymerii, et cum capella sancti Michaelis apud Pontem-episcopi, et cum decimationibus molendinorum de Cornevilla, et aliorum nemonum, et forestarum, et pisciariorum, et vivariorum, et caseorum, et virgultorum, et omnium quæ decimari debent de honore de Monteforti in Normannia, et Anglia. Et in Anglia ecclesias de Bradeburna, et Tiltentona, et de Esbrugge cum omnibus pertinentiis suis, et nominatim decimis piscium de Heca, et unam domum apud Ircam, sicut donatorum [f. donationum] chartæ testantur. Ex dono Hugonis filii Gilleberti de Gant partem illam silvæ, quæ vocatur nemus Heroldi, et Valliscorvi, et virgultum quod fuit Ricardo Poree in Perrefita, et decimas de salinis, et nudinis de Ponte-episcopi, et de valle Ancre, sicut ejus charta testatur. Ex dono illustris Henrici Anglorum regis capellam de Bello-loco cum decimis et omnibus pertinentiis suis. Ex dono Willelmi de Perrefita, assensu uxoris suæ, et filiorum suorum, et Hugonis de Monteforti domini sui, decimam de mortua aqua, et de omnibus molendinis suis, sicut in ejus charta continetur. Ex dono Roberti Mauviel, assensu uxoris, et filiorum suorum, virgultum, et terram, et boscum quæ tenet at de eo Herbertus clericus, et boscum de Quarrerria, et hortum unum juxta fontem sancti Ymerii. Et in Ferravilla unum hortum et unam acram terræ. Ex dono Hugonis præpositi de Torta quercu tres acras terræ in eadem villa. Ex dono Willermi Furtel apud Magnam-villam unum vavassorem reddentem decem solidos cum pertinentiis suis. Ex dono Roberti de Monteforti pasturam, et terram de monte supra domum Hugonis Peissun, et aquam et piscariam de Ivca, et gardinum quod fuit Willelmi presbyteri, et decimam novi molendini, et molendini Fulleretii. Ex dono Helicæ de Baillolio terram apud Tortam Quercum in essartis forestæ, et unam salinam ad Tolcam, concessu domini sui Roberti de Monteforti. Ex dono Walteri Pipard terram de Guvifosse, quam Hugo de Monteforti ei dederat pro servitio ejus. Ex dono Oliverii de Albineo unum vavassorem reddentem quinque solidos cum regardis, et omnibus pertinentiis suis. Ex dono Albrede de Tilio, et Roberti filii ejus tertiam partem decimæ molenini de Perrefita cum omnibus pertinentiis suis. Ex dono Willermi de Betevilla decimam molendini sui in eadem villa, et terram quam eis dedit apud Sanctum Ymerium juxta forestam, sicut in authenticis scriptis singulorum donatorum continetur.

Sane novalium vestrorum quos propriis manibus,

A vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos a sæculo fugientes liberos, et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque prioris sui licentia de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu discedere, discedentem vero, sine communi litterarum cautione, ullus audeat retinere. In parochialibus autem ecclesiis, quas habetis, liceat vobis clericos vel sacerdotes eligere, et diocesano episcopo præsentare; quibus si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Cum autem generale interdictum fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Antiquas quoque et..... in ecclesia vestra hæcenus..... habemus, easque futuris illibis..... Præterea statuimus ut..... episcopo, decano, archidiacono, vel eorum officiali..... ecclesias vestras, seu clericos familiæ vestræ..... manifesta, et rationabili causa, interdicti, excommunicationis aut suspensionis sententiam liceat pervulgare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni, et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri desideraverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur.

C Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua ergo in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis titulo Sanctæ Suzannæ.

Ego Vivianus titulo Sancti Stephani in Cælio Monte presbyter cardinalis.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ Trans Tiberim titulo Calixti.

Ego Pandulphus cardinalis titulo duodecim apostolorum..... diaconus cardinalis Sancti Theodori.

Ego Gra..... diaconus cardinalis titulo Sancti Angeli.

Ego... Oriani diaconus cardinalis....

Ego Galfredus titulo Sanctæ Mariæ in Via Lata A
diaconus cardinalis.

Ego Albinus titulo Sanctæ Mariæ Novæ diaconus
cardinalis.

... Per manum Hugonis sanctæ Romanæ... no-
tarii, xiv Kalendas Julii, indictione... Incarnatio-
nis Dominicæ anno 1182, pontificatus vero domini
Lucii tertii anno secundo.

CIX.

Abbati Sieburgensi scribit ut vel ipse afferat vel
mittat testimonia ad id necessaria, quod sæpe
petierit, ut Anno, monasterii patronus, sanctus
declararetur. Monet ut nuntio hæc epistolam
præferenti aliquod honestum beneficium ecclesia-
sticum tribuat.

(Signisæ, Jun. 24.)

[LACOMBLET, *Urkund.*, I, 343.]

CX.

Ecclesiæ S. Aniani Aurelianensis protectionem sus-
cipit bonaque confirmat.

(Signisæ, Jun. 24.)

[*Antiquités de Saint-Aignan d'Orléans*, Pr., p. 118.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis CADURCO decano ecclesiæ S. Aniani Aurelia-
nensis, ejusque fratribus, tam præsentibus quam
futuris, canonicè substituendis, in perpetuum.

Cum omnium Ecclesiarum attentam curam et
sollicitudinem ex injuncto nobis a Deo apostolatus
officio gerere debeamus, de illis tamen præcipue
nos oportet esse sollicitos quæ ad jus et proprie-
tatem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ specialius
pertinere noscuntur, et de apostolicæ sedis prote-
ctione ampliori devotione confidunt. Et ne quorum-
libet hominum in bonis seu etiam in dignitatibus
temerariis ausibus fatigentur, auctoritatis nostræ
suffragio eas convenit pariter communiri. Ideoque,
dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus
clementer annuimus, et, ad exemplar felicitis recor-
dationis Alexandri papæ prædecessoris nostri, præ-
fatam Sancti Aniani ecclesiam, in qua divino man-
cipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra pro-
tectione suscipimus et præsentis scripti privilegio
communimus, statuentes ut quascunque possessiones
et quæcunque bona eadem ecclesia impræsen-
tiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum
concessione pontificum, largitione regum vel prin-
cipum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis,
Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis vestris-
que successoribus, et illibata permaneant. In quibus
hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Villam videlicet de Sentiliaco cum ecclesia, vil-
lam de Rum cum ecclesia, villam de Tiliaco cum
ecclesia, ecclesiam de Chalo et villam de Arthenaio,
a charissima in Christo filia nostra Alizia, illustri
Francorum regina, vobis communicatam, pro villa
de Chalo in ea libertate et immunitate tuendam in
qua bonæ memoriæ Ludovicus, quondam illustris
Francorum rex, quemadmodum in ejus scripto con-
tinetur authenticè, eam noscitur habuisse; medie-
tatem quoque proventuum tam in minutis decimis

A quam in oblationibus et omnibus beneficiis vivorum
et mortuorum in prædicta ecclesia de Chalo, juxta
quod vobis olim concessum est a venerabili fratre
nostro W. Senonensi, nunc vero Remensi archiepi-
scopo Sanctæ Sabinæ cardinali, apostolicæ sedis le-
gato, ut in ejus scripto authentico redactum est,
eo tamen tenore quod si plures in eadem villa pa-
rochiales ecclesiæ constructæ fuerint, in omnibus
quæ ibidem surrexerint, id juris habeatis quod in
prædicta ecclesia habuisse noscimini, et habere;
villam de Herbiliaco cum ecclesia et omnibus dec-
imis et pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Aniani
veteris quæ Capella vocatur, et ecclesiam Sancti
Germani infra muros civitatis; quidquid habeatis in
villa de Fonteneto, et ecclesiam ejusdem villæ cum
decimis et aliis redditibus ad jus vestrum pertinen-
tibus; etquam Ligeris a muro veteris civitatis us-
que ad Sanctum Lupum, et molendina omnia quæ
in eadem aqua habeatis cum piscationibus suis;
quidquid habeatis ultra Ligerim et in Secalonia,
quidquid habeatis in Gastineio, villam de Barleziaco
cum omnibus pertinentiis suis, quidquid habeatis in
foresta quæ Bolonia dicitur, et villam de Cazellis,
quidquid pertinet ad Majoriam de Jarria et villam
de Seteis.

In supradictis vero parochialibus ecclesiis, vide-
licet de Sentiliaco, de Ruem, de Tiliaco, de Fonte-
neio, de Centolio, de Herbiliaco, de Chalo, quas
tenetis, presbyteros eligatis et episcopis præsentis
C quibus, si idonei fuerint, episcopi curam ani-
marum absque venalitate committant, ut de plebis
quidem cura eis respondeant, pro rebus vero tem-
poralibus debitam vobis obedientiam et consuetam
subjectionem exhibeant. In reliquis vero duabus
ecclesiis, videlicet S. Aniani et S. Germani, et ad
servitium altaris Crucifixi ecclesiæ Sancti Aniani li-
bere et absque alicujus contradictione et præsen-
tatione, sicut hactenus, ita et deinceps liceat vobis
substituere sacerdotes. Liceat etiam vobis in pa-
rochialibus vestris vacantibus, uti consuetum est et
ab antiquis hactenus temporibus observatum, po-
nere sacerdotes ad succursum, qui, donec conve-
neritis in personas idoneas quæ institui debeant in
eis, omnipotenti Deo famulentur. Férias prætere-
in duabus solemnitatibus beati Aniani, ad lumina
ejusdem ecclesiæ concinnanda, tam a bonæ me-
moriæ Ludovico illustri rege Francorum quam a
Joanne quondam Aurelianensi episcopo vobis et
ecclesiæ vestræ concessas, et scripti sui munimine
roboratas, quemadmodum in eorum scriptis au-
thenticis continetur, auctoritate apostolica confir-
mamus. Nihilominus præsentis decreto in perpe-
tuum mansuro statuimus ut duæ præbendæ et an-
nuales canonicorum, quocunque modo præbendæ
mutentur, officio confrariæ permaneant. Vinces
insuper et omnia quæ præfatæ confrariæ collata
sunt, vobis et per vos ipsi confrariæ, prout com-
muni assensu capituli statutum est et scripto firma-
tum, apostolicæ sedis munimine roboramus, et

constitutionem illam ratam et inconvulsam futuris temporibus decernimus permanere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes canonicorum seu clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis et absque pecunia vel exactione aliqua vobis voluerit exhibere; alioquin ad quemcumque malueritis antistitem recurrere, qui nostra fultus auctoritate, quod postulat indulgeat. Præterea, omnes libertates seu etiam immunitates ac regias consuetudines a Francorum regibus vobis et ecclesiæ vestræ indultas et scripti sui munimine roboratas auctoritate apostolica confirmamus et illibatas statuimus perpetuo permanere.

Sancimus quoque et præsentī decreto statuimus ut nulli archiepiscopo vel episcopo seu cuiuslibet personæ commissam vobis ecclesiam, vel vos aut clericos chori vestri, nisi Romano pontifici vel legato ejus, aut etiam de speciali mandato apostolicæ sedis, excommunicare, seu a divinis officiis interdiciere aut suspendere liceat. Prohibemus insuper ut nulli ecclesiasticæ vel cuiuscunque ordinis personæ fas sit indebitas exactiones ecclesiis vestris aut capellis, aut sacerdotibus earum imponere. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Petrus cardinalis Sanctæ Susannæ.

Ego V. vianus Sancti Stephani in Cælio-Monte presbyt. cardinalis.

Ego Laborans presb. cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Pandus presb. card. tit. Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Ardicio diac. card. Sancti Theodori.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. cardinalis.

Ego Gerardus S. Adriani diac. cardinalis.

Ego Soffredus diac. card. S. Mariæ in Via Lata.

Ego Albinus diac. card. S. Mariæ Novæ.

Datum Segniæ, per manum Alberti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, VIII Kal. Julii, indict. I, Incarnationis Dominicæ 1183, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno secundo.

CXI.

Privilegia parthenoni S. Zachariæ Veneti ab Alexandro III concessa confirmat.

(Signiæ, Jul. 6.)

[Cornelius, *Ecclesiæ Venetæ*, XI, 376.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus CASOTÆ abbatisse monasterii S. Zachariæ de Venetiis, ejusque sororibus, tam presentibus quam futuris, regulariter substituendis, in perpetuum.

Prudentibus virginibus quæ sub habitu religionis, accensis lampadibus, per opera sanctitatis jugiter se præparant ire obviam Sponso, sedes apostolica debet præsidium impertiri, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus, aut eas appositu [a proposito] revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilectæ in Domino filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium S. Zachariæ de Venetiis in quo divino estis obsequio maucipatæ, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Deum et Cluniacensium fratrum observantiam ibi noscitur institutus, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impresentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidei sum, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis et his quæ post vos successerint, et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus expruenda vocabulis:

Curtem sitam in loco qui Petrolio vocatur cum ecclesia Sancti Thomæ et omnibus pertinentiis suis, curtem positam in loco qui dicitur Clugia, cum omnibus pertinentiis suis; mansos qui positi sunt in loco qui dicitur Runcaberto cum omnibus pertinentiis suis; mansos qui positi sunt in comitatu Tarvisino et pertinentiis; Tarvisii et possessiones quas habetis in episcopatu Civitatis Novæ cum omnibus pertinentiis suis, et quidquid habetis in Sacco et in Lupa et in Paduano districtu, in Livenza et in Laurentiaca atque earum appendiciis. Decimas quoque omnium colonorum et terrarum quas in prædictis locis et curtibus rationabiliter secundum antiquam possessionem possidetis, vobis nihilominus confirmamus. Prohibemus autem ut nulla deinceps soror in eodem monasterio admittatur, quæ proprietatem modis quibuslibet hinc præsumat. S. pulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus corpora mortuorum assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, earum, pro quarum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua quidem ecclesiastica secularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

(L. S.)

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ episc.

Ego Petrus presbyter cardinalis titulo S. Susepianæ.

Ego Vivianus tit. S. Stephani in Coelio Monte presb. cardinalis.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ Trans Tiberim tit. Calixti.

Et sex alii.

Datum Signiæ, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presb. cardinalis et cancellarii, nonas Julii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1185, pontificatus vero domni Lucii papæ tertii anno secundo.

CXII.

Monasterii Ebersheimensis tutelam suscipit, possessionesque et jura confirmat.

(Signiæ, Jul. 19.)

[SCHOEPFLIN *Als. dipl.*, t. 1, p. 278.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Eckelolfo abbati monasterii Sanctorum Petri et Pauli atque Mauriti de Ebersheim, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem tam professis, in perpetuam memoriam.

Quoties a nobis petitur, quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenter concedere et petentium desiderii congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium sanctorum Petri et Pauli atque Mauriti sociorumque ejus de Ebersheim, situm in pago Alsaciense, super fluvium quod dicitur Ylla, in quo divino mancipati estis obsequio sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuantes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in presentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. In Sulza curtem Portæ cum decimis suis et cum decimis dominicæ curtis in agris, pratis et vineis. In Regenesheim decimas duorum mansorum. In Gundolvesheim decimas quatuor mansorum. In Bercholtz decimas unius vineæ. In Balteresheim, in Rattenheim, in Bolichesheim, in Bollenwilre decimas quas in eis habetis. Capellam Zelle cum decimis allodii sui. Capellam Sarmonzhe cum decimis allodii sui. In Egènesheim decimas unius dominicæ curtis. In Sigoltesheim curtem dominicam cum

A omnibus appendiciis suis, vineis, agris et pratis et banno, et capellam ipsius curtis cum omnibus decimis prædii sui et cum decimis duodecim mansorum et aliorum duorum mansorum Argentinensis ecclesiæ. In Orheswilæ curtem dominicam cum decimis ipsius prædii et banno. In Bunegesheim curtem cum allodio vinearum et agrorum cum omni decima sua, quod Ringardis regina vobis dedit. Insuper allodium in ipsa villa quod Ojalricus vobis dedit. In Scerwilre curtem dominicam cum vineis, agris, pratis et cum decimis, et banno ipsius prædii. In Tamwilre allodium cum agris et pratis et aquarum decursibus et capellam cum decimis. In Ebersheim curtem dominicam cum forestis et quarta parte banni ipsius villæ. In Kagen-

B heim curtem dominicam cum omnibus appendiciis suis et banno. In Sermesheim curtem dominicam, cum decima salicæ terræ et ecclesiam cum decimis ipsius villæ. In Hittenheim decimas unius dominicæ curtis. In Mzenheim decimas sexaginta octo jugerum. In Outenheim curtem dominicam et ecclesiam cum decimis ipsius villæ. In Northus decimas unius dominicæ curtis. In Hundenesheim et in Lumersheim similiter. In Valna curtem dominicam cum quarta parte banni ipsius villæ. In Birenheim curtem dominicam cum medietate banni. In Hiltesheim curtem dominicam cum decimis salicæ terræ et ecclesiam cum decima ipsius villæ et banno et cum omni mundiburde sua ac libertate. Item in ipsa villa curtem dominicam ad sa-

C crarium pertinens, cum decimis et appendiciis suis, scilicet Cellesheim, Conenheim et Hagensheim. In Azolveswilre curtem dominicam cum ecclesia et banno et omni dominio. In Mutersholz curtem dominicam cum ecclesia et decimis ipsius villæ et medietate banni. In Baldenheim capellam cum medietate decimarum ipsius villæ. In Wittensheim curtem dominicam cum tribus partibus banni et ecclesiam ipsius loci cum decimis. In Niveratesheim allodium et ecclesiam cum decimis ipsius villæ. In Swavesheim curtem dominicam cum medietate banni. In Artusvesheim, curtem dominicam cum ecclesia et decimis ipsius villæ et banno. Capellam in Bireheim cum decimis suis. In Cruzenheim curtem dominicam, cum tribus partibus banni et omni dominio ipsius villæ et ecclesiam cum decimis suis. In Arzenheim curtem dominicam cum omni jure suo. In Burheim decimas dominicæ curtis. In Castineto prædium unum. In Tambaco prædium unum. In Ilichirchen tres mansos. In Ofenbeheim duos mansos. In pago Brisaugiensi curtem dominicam in villa Wizwilre cum omnibus appendiciis suis et ecclesiam cum decimis ipsius villæ, Lanno et omni dominio. In Baldovesheim novem mansos. In Ibenheim mansum unum. In Widenseln mansum et dimidium. In Uresheim mansum unum. In Otrateswilre tres mansos. In Ostheim mansum unum, in Onheim duos mansos, in Velchirichen vineam unam et dimidium mansum. In Roleswilre duos

mansos, insuper vineam trium jugerum cum curtibus suis, item aliam vin. am. In Bateresheim duos mandos. In Burchheim dimidium mansum. I. Berolvesheim novem mansos. In Bliemaresheim quartam partem mansi. In Stocesheim duos mansos et dimidium. In Hessenheim dimidium mansum. In Amricheswilro vineam unam. In Pfassenheim vineam unam. In Dubelshheim duos mansos. In Hedolvesheim mansum et dimidium. Et in Mochenheim dimidium mansum et capellam in Ebersheim sitam cum omnibus pertinentiis suis.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere aut extorquere, præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fuguleros liberos et absolutos ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere; discedentem vero, absque communium litterarum cautione, nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obiunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate atque ejusdem canonica justitia. Si qua ergo in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. R. I. I. I. sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænестinus episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli S. Suseannæ.

Ego Vivianus tituli Sancti Stephani in Cœlio Monte presbyter cardinalis.

(10) Bois du roi.

(11) Lagny.

(12) Conche près de Lagny.

Ego Laborans presbyter cardinalis sanctæ Mariæ Transiberim tituli Calisti.

Ego Pandulfus tituli Basilicæ Duodecim apostolorum presbyter card.

Ego Jacobus diaconus cardinalis S. Mariæ....

Ego Ardizio diaconus cardinalis S. Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani cardinalis.

Ego Bobo diaconus cardinalis Sancti Angeli.

Ego Octavianus diac. card. SS. Sergii et Bacchi.

Ego Goffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diac. card.

Datum Sig., per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xiv Kalend. Augusti, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero domini Lucii papæ tertii anno secundo.

CXIII.

Monasterii S. Nicolai Hermetiensis protectionem suscipit, bonaque ac privilegia confirmat.

(Signæ, Jul. 28.)

[Hugo, *Annales Præmonst.*, t. I, Prob., p. 648.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Roberto abbati ecclesiæ S. Nicolai Hermeriam, fratribus, tunc presentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Quoties illud a nobis petitur quod virtuti et honestati convenire dignoscitur, animo nos libenti decet concedere et petentium desideris congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulacionibus clementer annuimus et præfatum ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuantes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quasunque possessiones, quasunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum terris, pratis, et Nemore regis (10) et omnibus abbatie appendiciis; omnes domos et vineas quas apud Latinicum (11) habetis, et quidquid apud Conche (12) tam in domibus quam in vineis et aliis tenementis possidetis; curtem quam apud Sarias (13) habetis, cum terris, pratis et nemore et omnibus quæ juris vestri sunt; et quidquid apud Meldum (14) tam in nemore quam in pratis acqui-

(13) Sery.

(14) Melan aut Meaux.

sistis, de elemosyna comitis Henrici; duo molen-
dina apud Buterches et apud Espault (15); et cen-
tum solidos annuatim reddendos in Barcho de
Ari (16); ecclesiam Sancti Medardi (17) cum domi-
bus, terris, vineis et pratis ad presbyterum ejusdem
ecclesiæ pertinentibus, et ab omni consuetudine
census et decimarum pertinentium ad dominum
Simonem de Gliseria (18) et fratrem et hæredes ejus,
liberis et immunibus; medietatem decimarum mi-
nutarum Turnonii (19) de Castris (20), de Campo
Roboris (21), de Uracia (22), de Bernaio (23), de
capella Hewidis (24), de capella Morcengiu (25);
duos modios annonæ de elemosyna Guidonis de
Garlanda (26), et filii ejus Ancelli in grangia campi
Roboris annuatim solvendos; itemque duos modios
annonæ de elemosyna domini Radulphi de
Bucy.

Sumptibus vestrorum quæ propriis manibus
aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium
aut de hortis, seu de fructibus arborum vestrarum
nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat
quoque vobis clericos vel laicos, e sæculo fugientes
liberos et absolutos, ad conversionem recipere et
eos absque ullius contradictione in vestro collegio
retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum
vestrorum, post factam in eodem loco professionem,
fas sit aliqua levitate animi, sine abbatis sui
licentia de claustris vestris discedere; discedentem
vero sine communium litterarum cautione nullus
audeat retinere. Ad hæc, auctoritate apostolica pro-
hibemus ne quis in ecclesias vestras interdicti, vel
in vos aut clericos vestros excommunicationis vel
suspensionis sententiam, absque manifesta et ratio-
nabili causa, pronuntiet. Pro benedictione sane ab-
batis sive pro ipso deducendo aut ponendo in sede
vel pro aliis quibuslibet sacramentis, sive sub
obtentu consuetudinibus, sive quolibet alio modo
quiquam a vobis exigi districtius prohibemus.

Paci quoque et tranquillitati vestræ paternæ solli-
citudine providere volentes, auctoritate apostolica
prohibemus ut, infra clausuras locorum seu gran-
giarum vestrarum nullus violentiam, vel rapinam,
seu furtum committere, aut ignem apponere, seu
hominem capere vel interficere, vel in aliquem manus
præsumat injicere violentas. In parochialibus vero
ecclesiis quas habetis, liceat a vobis tres ad minus
vel quatuor ex vobis ponere quorum unus dicece-
sano episcopo præsentetur, ut ab eo curam recipiat
animarum, ita tamen quod ei de spiritualibus, vo-
bis vero de temporalibus, et de ordinis observantia
debeat respondere. Cum autem generale interdictum
terræ fuerit, fas vobis sit, clausis januis, exclusis
excommunicatis et interdictis, non pulsatis cam-
panis, suppressa voce divina officia celebrare. Sepultu-

- (15) *Buire et Espaux; près de Château-Thierry.*
(16) *Berchère.*
(17) *Damadard près de Lagny.*
(18) *Glisy.*
(19) *Tournant.*
(20) *Chatres.*

A ram quoque ipsius loci liberam esse decernimus
ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illi-
ce sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati
vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen
justitia ecclesiarum illarum a quibus mortuorum
corpora assumuntur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat
præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus
possessiones auferre vel ablatas minuere, retinere
seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia
integra conserventur, eorum, pro quorum governa-
tione ac sustentatione concessa sunt, usibus omni-
modis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate
ac dicecesani episcopi canonica justitia. Si qua
igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve per-
sona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rudinæ sedis
episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis tit. S. Su-
sannæ.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ Trans Tibe-
rim et Calixti.

Ego Pandulphus presb. card. tit. Basilicæ Duode-
cim Apostolorum.

Ego Jacobus diaconus card. S. Mariæ in Cos-
medin.

Ego Ardicio diac. card. tit. S. Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus
cardinalis.

Datum Signiæ, per manum Alberti S. Romanæ
Ecclesiæ presbyteri card. et cancel., v Kal Augusti,
indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno
1183, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno
secundo.

CXIV.

Privilegium pro canonicis Reginensibus.

(Signiæ, Aug. 13.)

[TIRABOSCHI, *Memorie Modenesi*, III, p. 89.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilec-
tis filiis canonicis Reginensibus deservientibus
Sancto Prospero, tam præsentibus quam futuris,
canonice substituendis, in perpetuum.

D Effectum justa postulantis indulgere et vigor
æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando
potentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas
non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulat onibus clementer annuimus
et ecclesiam Beati Prosperi, in qua divino estis ob-
sequio mancipati, sub beati Petri et nostra prote-
ctione suscipimus et præsentis scripti privilegio
communimus, statuantes ut quascunque possessiones,
quæcunque bona, quæ eadem Ecclesia in præ-

(21) *Champrose près Tournant.*

(22) *Houssaye.*

(23) *Bernay près Rosay.*

(24) *Les Chapelles près la Houssaye.*

(25) *Marchange près Neuf-Moutier, ut suspicor.*

(26) *Gui de Garlande seigneur de Tournant.*

sentiarum iuste et canonice possidet, aut in futuro concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium vel aliis iustis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsam in quo ecclesia memorata sita est cum omnibus adjacentiis quæ ad eam pertinent; in civitate Regina capellam Sancti Stephani, capellam Sancti Faustini, capellam Sancti Apollinaris prope portam Bernonem, capellam Sancti Martini de Vineâ passiva, capellam Sancti Mauriti in Strata, capellam Sancti Adalberti in vico Disbracato juxta civitatem; in comitatu vero plebem de Bagnolo cum capellis et pertinentiis suis, tertiam partem plebis de Nebularia cum pertinentiis suis, tertiam partem plebis Sancti Stephani cum pertinentiis suis, et tertiam partem curiæ ejusdem loci, ecclesiam Sancti Martini de Pinizo, ecclesiam Sancti Dalmatii de Sisso, ecclesiam Sancti Joannis de Corigia, Braidam de Fontaneto cum segete et omnibus pertinentiis suis.

Præterea libertates et immunitates a prædecessoribus venerabilis fratris nostri Regini episcopi rationabiliter vobis et antecessoribus vestris indultas et hactenus observatas nec non rationabiles et antiquas consuetudines ipsius Ecclesiæ integras illibatasque manere præsentis decreto sancimus. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Prohibemus insuper ut nulli liceat in vos aut subditos vestros sine manifesta et rationabili causa interdicti vel excommunicationis sententiam promulgare.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra et illibata conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocessani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Theod.... Portuensis et Sanctæ Rufinæ episcopus subscripsi.

Ego Henricus Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Petrus presbyter cardinalis titulo Sanctæ Euphemiæ subscripsi.

Ego Vivianus titulo Sancti Stephani in Coelio Monte presbyt. cardinalis subscripsi.

Ego Laborans presbyt. cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim titulo Calixti subscripsi.

Ego Pand.... presb. cardinalis titulo Basilicæ XII Apostolorum subscripsi.

Ego Andreas diaconus cardinalis Sancti Theodori subscripsi.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Girardus Sancti Adriani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Octavianus diaconus cardinalis Sanctorum Sergii et Bacchi subscripsi.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Sign., per manum Hugonis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, Idibus Augusti, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero domni Lucii III papæ anno secundo.

CXV.

Ad universos Germaniæ præsules. — Christianum I^o archiepiscopum Moguntinum pie defunctum precibus eorum commendat.

(Signiæ, Sept. 2.)

[Mansi, Concil., XXII, 480.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, et dilectis filiis abbatibus, conventibus, aliisque prælatibus Ecclesiæ Teutonicæ, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad vestram volumus notitiam pervenire quod bonæ memoriæ Christianus, Moguntinus archiepiscopus, vir valde providus et magnificus cum charissimo in Christo filio nostro Friderico, illustri Romanorum imperatori et semper Augusto, longo tempore magnifice servivisset, et contra officii sui debitum excessisset in multis; cum Romanorum perfidiam, qui patrimonium Ecclesiæ hostiliter devastantes Tusculanum nequiter obsidebant, aliter comprimere non possemus, eundem archiepiscopum ad obsequium Ecclesiæ convocavimus, ipse vero factus obediens usque ad mortem, ut sicut antea exhibuerat membra sua iniquitati ad iniquitatem, ita se et suos exhiberet ad serviendum justitiæ in sanctificationem vitæ, aeris intemperiem parvipendens, ad succurrendum Ecclesiæ fluctuanti cum ingenti exercitus multitudine properavit, factumque est, volente Domino, quod Romani bis ad solius nominis ejus terrorem fugerunt. Illo autem Tusculanum ingresso, muros civitatis jampridem collapsos pro magna parte per illius auxilium, antequam decederet, fecimus reparari. Tandem Dominus misertus illius, ut salubriter impleret in eo quod legitur: *Ubi te invenero, ibi te judicabo*, febris eum ægritudine flagellavit, juxta quod scriptum est: *Quem diligit Dominus corripit; flagellat autem omnem filium quem recipit*; unde idem archiepiscopus in vera confessione et multa contritione cordis, servitio beati Petri et Romanæ Ecclesiæ totus intendens, assumpta cruce et resignatis dignitatibus universis, viii Kal. Septembris diem clausit extremum. Quia autem multum tenemur de illius salute esse solliciti, qui pro servitio universalis Ecclesiæ mori non recusavit, et ex ejus sine magnam possi-

mus de remedio fiduciam obtinere, monemus universitatem vestram, hortamur in Domino et mandamus quatenus eundem archiepiscopum, memoriam ejus in vestris orationibus facientes, vestris apud Dominum intercessionibus adjuvetis, et in omnibus conventualibus ecclesiis tricenarium pro eo et anniversarium faciatis, ut maculas quæ illi de terrenis contagiis adhæserunt, divina clementia indulgeat et abstergat, et vos de opere pietatis inefficiens mereamini a Domino præmium obtinere.

CXVI.

Ad Petrum abbatem et fratres Casinenses.

(Signiæ, Sept. 5.)

[TOSTI, *Storia di Monte-Casino*, II, 209.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis PETRO abbati et fratribus Casinensibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Ea quæ in domibus religiosis fraternæ charitatis intuitu, pie ac rationabiliter ordinantur, in sua debent firmitate consistere, et ex apostolicæ sedis vigore robur perpetuum obtinere. Eapropter præsentis paginæ auctoritate decernimus, ut ea, quæ bonæ memoriæ Richerius abbas, et alii qui vestro monasterio præfuerunt, infirmario domus vestræ ad opus ægrotantium fratrum regulari providentia concessisse noscuntur, firma eis et illibata permaneant infirmorum fratrum usibus, sicut ratio exigit omnimodis profutura. Si qua vero ex his alienata sunt, vel in usus alios incauta qualibet præsumptione detorta, in statum pristinum revocari præcipimus et eorum infirmorum commoditatibus assignari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Signiæ, Nonas Septembris.

CXVII.

Capitulum Terracincuse intendum suscipit ejusque bona confirmat.

(Anagninæ, Sept. 22.)

[CONTATORE, *Hist. Terrac.*, p. 365.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis LEONI archipresbytero et capitulo Terracincensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetæ pietatis officio diligere, propensius consuevit et ne pravorum hominum molestiis agitentur, tanquam pia mater suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, et devotionem vestram quam erga B. Petrum et nos ipsos habere dignoscimini, attendentes personas vestras cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, quæ in præsentiarum juste et canonice possidetis aut in futurum, donante Domino, justis modis poteritis adipisci sub B. Petri et nostræ protectione suscipimus, et præsentis scri-

PATROL. CCI.

pti patrocinio communimus districtius inibitentes, ne quis vos molestare audeat, vel ad res vestras manus extendere aliqua temeritate præsumat. Quod si præsumpserit, excommunicationis sint ut a se noverit feriendum.

Nullus ergo omnino hominum audeat hanc paginam nostræ protectionis et prohibitionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, etc., etc.

Datum Anagninæ, x Kal. Octobris.

CXVIII.

Monasterium S. Petri Thierhauptensis protectionem suscipit, possessionesque ac privilegia confirmat.

(Anagninæ, N. v. 1.)

[*Monum. Boic.*, XV, 101.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis abbati et conventui monasterii Sancti Petri in Thierhaupten, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, salutem et apostolicam benedictionem.

Religiosis viris, qui per opera sanctitatis jugiter se præparant ad vitam immortalem, apostolicum debet patrocinium imperitari, ne forte cujuslibet temeritatis incursum aut eos a proposito revocet, aut robur (quod absit!) religionis infringat. Eapropter, dilecti in Christo filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium vestrum, ad exemplar felicitis recordationis Eugenii papæ prædecessoris nostri, sub Beati Petri, et nostræ protectione, suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes et concedentes vobis liberam exceptionem abbatis, et ut ordo monasticus, qui secundum Deum, et Beati Benedicti Regulam in vestra ecclesia noscitur institutus, perpetuis illidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quasunque possessiones, quasunque bona idem monasterium juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis et his qui post vos successerint et illibata permaneant. Liceat quoque vobis personas liberas et absolutas ad conversionem recipere, et eas absque contradictione aliqua retinere. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus et sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Cum autem generalis interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, officia divina celebrare. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus qua-

nimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctori-
tate, et diœcesani episcopi canonica iustitia. Si
qua igitur in posterum ecclesiastica sæcularisve
persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens,
contra eam temere venire tentaverit, secundo ter-
tiove communita, nisi reatum suum congrua satisfac-
tione correxerit, potestatis honorisque sui careat
dignitate, ream que se divino iudicio existere de
perpetrata iniquitate cognoscat, et a sanctissimo
corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris no-
stri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo exa-
mine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem ei-
dem loco sua jura servantibus sit pax Domini no-
stri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ ac-
tionis percipiant, et apud districtum iudicem præ-
mia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus,
etc...

Datum Anagninæ per manum Hugonis S. Roma-
næ Ecclesiæ notarii, Kal. Novembris, indictione
secunda, Incarnationis Dominicæ anno 1183, ponti-
ficatus vero dom. Lucii papæ tertio.

CXIX.

*Sententia in sacrilegos juris ecclesiastici pervasores,
quibus omne auferitur appellationis remedium.*

(Anagninæ, Nov. 8.)

[PETIT. *Theodori Pœnitentiale*, p. 561.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis G. decano et capitulo Carnotensi, salutem et
apostolicam benedictionem.

Relatum est auribus nostris quod quidam paro-
chianorum vestrorum bona ecclesiæ vestræ violent-
ter invadunt, et tam vobis quam hominibus vestris
irrogare iniurias pro suæ voluntatis arbitrio non
formidant; communiti autem a sua non possunt
malitia revocari. Quoniam igitur nobis imminet ec-
clesiis et personis ecclesiasticis providere pacem
debitam et quietem, et contra insolentiam laicorum
apostolicum præsidium impertiri, auctoritate vobis
apostolica indulgemus ut quicumque parochianorum
vestrorum, sive sit B. comes Perticensis, B. Drocen-
sis, sive Vindocinensis, sive Ebroicensis, aut de
Monteforti, vel barones, aut alii quilibet, qui ec-
clesiam aut homines vestros damnis vel iniuriis
affecerint vel affecerunt, et communiti satisfactio-
nem contempserint, congruam iustitiam exhibere
eos usque ad dignam satisfactionem, sublatæ ap-
pellationis obstaculo, censura ecclesiastica compul-
satis, et in terris ipsorum præter baptismum et pœ-
nitentias divina prohibeatis officia celebrari, nullis
litteris obstantibus, si quæ sunt a nobis vel a felicitis
memoriæ Adriano apostolico impetratæ.

Datum Anagninæ, vi Idus Novem. 1183.

CXX.

Privilegium pro abbacia Longipontis.

(Anagninæ, Nov. 9.)

[HULDRAC, *hist. abb. Longipontis*, p. 72.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dile-

ctis filiis..... abbati et fratribus Longipontis, salu-
tem et apostolicam benedictionem.

Iustis potentium desideriis facilem nos conve-
nit præbere consensum et ea quæ a rationis tramite
non discordant, effectu prosequente, complere. Ea-
propter, dilecti in Domino filii, vestris iustis po-
sulationibus grato concurrentes assensu ea quæ
vobis nobilis mulier Agatha domina Petrarfontis
monasterio vestro pia et rationabili elemosyna
contulit, vobis et eidem monasterio sicut ea iuste
et pacifice possidetis auctoritate apostolica con-
firmamus et præsentis scripti patrocinio commu-
nimus. In quibus hæc proprii dnximus exprimenda
vocalibus: nemus de Caisueto cum omni iure quod
in eo habebat in venatione, in grieria sive in alia
re qualibet ad exhortandum, vel quidquid volueritis
faciendum, usuagiura quoque plenarium mortui
nemoris in foresta de Rest et pascua ibidem vestris
animalibus obtinenda, totam præterea terram suam
arabilem quam apud Fontemmortuum excolebat
cum duobus pratellis, uno de Matherival et alio de
Bulbul, sicut venerabilis frater noster Nivelus Sues-
sionensis episcopus de cuius feudo erant, con-
cessit pariter et laudavit.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat
hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel
ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc
attentare præsumperit, indignationem omnipoten-
tis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus
se noverit incursurum.

Datum Anagninæ, v Idus Novembris.

CXXI.

*Constitutum, a canonicis S. Ursi de Augusta curæ
episcopo Augustensi per Haimonem archiepiscopum
Tarentasiensem de ecclesiis quibusdam factum
confirmat.*

(Anagninæ, Nov. 11.)

[*Historiæ patriæ Monum.*, Chartæ, I, 936, ex arch.
S. Ursi de Aosta.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis priori et fratribus ecclesiæ Sancti Ursi, salu-
tem et apostolicam benedictionem.

Iustis potentium desideriis dignum est nos faci-
lem præbere consensum, et vota quæ a rationis
tramite non discordant, effectu prosequente, com-
plere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris
iustis postulationibus grato concurrentes assensu
transactionem quæ inter vos et venerabilem fratrem
nostrum Augustensem episcopum super ecclesia
Sanctæ Mariæ et Sancti Petri de Castro Argenteo
et ecclesia Sancti Stephani de Grazano, ecclesia
quoque Sancti Salvatoris de Valesia et Casaria
quadam consilio religiosorum et sapientum viro-
rum per venerabilem fratrem nostrum Aimonem
Tarentasiensem archiepiscopum canonice facta est,
et ab utraque parte quiete et pacifice recepta sicut
in scriptis authenticis factis exinde continetur, vo-
bis et ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confir-
mamus et præsentis scripti patrocinio communi-

mus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Anagninæ, III Idus Novembris.

CXXII.

Petro Cisterciensi et Petro Clarævallensi abbatibus scribit Petri quondam archiepiscopi Tarentasiensis in sanctorum numerum referendi nondum esse tempus. Mandat ut de actibus ejus et conversatione ea quæ certa sint in scripta redigi faciant.

(Anagninæ, Dec. 9.)

[Vide Acta Sanctorum Bolland., Maii tom. II, p. 322.]

CXXIII.

Judicium in raptore, qui remedio appellationis abutebantur contra statuta ecclesiastica.

(Anagninæ, Dec. 12.)

[Theodori Pœnitentiale, p. 562.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis G. decano et capitulo Carnotensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum appellationis remedium in oppressorum auxilium ad defensionem male agentium sit inventum, providere volumus et debemus ne malefactorum ad bona ecclesiastica sub appellationis prætextu violentas impune manus extendant. Hac itaque ratione inducti auctoritate apostolica constituimus ut, si quisquam res ecclesiæ vestræ rapuerit et excessus ejus fuerit manifestus, aut coram episcopo vel archidiacono, in cujus archidiaconatu malefactor exstiterit, assertionem vestram canonice probaveritis, raptori non liceat per appellationis diffugium disciplinam ecclesiasticam declinare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Anagninæ, II Idus Decembris 1183

CXXIV.

Privilegium pro monasterio S. Matthæi de Castello.

(Anagninæ, Dec. 13.)

[GATTULA, Hist. Casin., II, 402.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis JOANNI abbati monasterii S. Matthæi servorum Dei de Castello, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

In eminenti apostolicæ sedis specula, largiente Domino, quanquam immeriti constituti ad universum corpus Ecclesiæ aciem nostræ considerationis debemus extendere, et servorum Dei quieti attentiori studio providere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, præfa-

tum monasterium in quo divino testis obsequio mancipati, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus; in primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et Beati Benedicti Regulam in vestro monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus in violabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

B Locum ipsam in quo monasterium præscriptum constructum est, cum omnibus pertinentiis suis, terras et vineas quas habetis in terra Sancti Benedicti, sive terragio, justitiam panis et vini quam de veteri concessione hactenus observata diebus singulis a Casinensi monasterio, et eam quam ab ecclesia S. Mariæ de Albaneta, et S. Nicolai de Siconia recipitis, sicut eas vobis prædictum monasterium Casinense in perpetuum obtinendas pietatis obtentu concessit; libertatem etiam a bonæ memoriæ Rainaldo Theodino, et dilecto filio Petro Casinensibus abbatibus cum assensu capituli sicut in eorum scriptis authenticis continetur, monasterio vestro indulgam, et bonas consuetudines hactenus observatas, necnon ecclesiam Sancti Martini de monte Montano, et ecclesiam Sancti Leonardi juxta montem Sambuelum cum pertinentiis suis ab ejusdem abbatibus rationabiliter vobis concessas, cum hominibus quos a præfato monasterio Casinensi tenetis, nihilominus vobis et monasterio vestro, auctoritate apostolica confirmamus. Liceat quoque vobis clericos vel laicos et sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et in vestro monasterio sine contradictione qualibet retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in loco vestro professionem, fas sit de eodem loco absque licentia abbatis sui discedere; discedentem vero sine communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere. Interdicimus etiam ne alicui **D** liceat aliquem monachum in eandem domum contra vestram voluntatem inducere, aut ex ea quemlibet de fratribus, vobis nolentibus, sine causa rationabili, remove. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus omnino a vobis decimas præsumat exigere. Statuimus insuper ut nulli penitus liceat eidem monasterio vestro indebitas exactiones, aut novos census imponere, seu veteres contra statuta sacrorum canonum adaugere. Sepulturam quoque loci ipsius liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illorum ecclesiarum a quibus

mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero tunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et Cassinensis monasterii debito jure et reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Theodorus Portuensis et S. Rullnæ episcopus subscripsi.

Ego Henricus Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Paulus Prænестinus episcopus subscripsi.

Ego Joannes presbyter cardinalis tit. S. Marci subscripsi.

Ego Laborans presbyter cardinalis S. Mariæ trans Tyberim, tit. Calixti subscripsi.

Ego Petrus presbyter cardinalis tit. S. Susannæ subscripsi.

Ego Jacobus diac. cardinalis S. Mariæ in Cosmedin subscripsi.

Ego Ardicio diaconus cardinalis S. Theodori subscripsi.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diacon. card. subscripsi.

Ego Octavianus SS. Sergii et Bacchi diac. card. subscripsi.

Datum Anagninæ, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xviii Kalend. Januarii, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno III.

—
ANNO 1184.

—
CXXV.

Ad Mauritium Parisiensem episcopum. — Contra presbyteros fornicationis accusatos.

(Anagninæ, Jan. 4.)

[Collection des Cartulaires, t. IV, p. 35.]

Lucius MAURICIO, episcopo.

Relatum est nobis, ex parte tua, quosdam presbyteros in tua diœcesi constitutos infamia laborare, quod non erubescant detinere publice concubinas. Cum autem illos quæris corrigere, obstaculum appellationis opponunt, ut canonicam correctionem evitent; et tamen a vitio et prava consue-

(27) Locus corruptus.

tudine non recedunt. Quia igitur appellationis remedium inventum non fuit ad præstandum incensivum alicui delinquendi, fraternitati tuæ auctoritate apostolica indulgemus, ut presbyteros qui publica super hoc infamia propulsantur, si communiti, infra xl dies canonicam purgationem nequiverint vel noluerint exhibere, contradictione et appellatione remota, suspendas, et, si nec sit respuerint, ab officio reddas et beneficio ecclesiastico alienos.

Datum Anagninæ, II Nonas Januarii.

CXXVI.

Sententiam a Theodino, episcopo Portuensi, et Octaviano, SS. Sergii et Bacchi diacono cardinali, latam inter Oderisium episcopum Pennensem et Senebaldum abbatem S. Quirici de Intrethoco, confirmat.

(Anagninæ, Jan. 19.)

[UGHELLI, Italia sacra, I, 1120.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, ven. fr. ODERISIO PENNEN. episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum controversia quæ inter te et dilectum filium Senebaldum abbatem S. Quirici de Intrethoco super ecclesiis et quibusdam aliis rebus fuerat diutius agitata, venerab. fratri nostro Theo. Portuën. (episc. p.), et dilecto filio Octavio SS. Sergii et Bacchi diac. card. fuisset de mandato nostro commissa, iidem consilio prudentum virorum inter vos scriptam concordiam statuerunt; ad majorem ejus evidentiam scriptum ipsorum confectum super eodem negotio inferius de verbo ad verbum duximus adnotandum: « Theo. Dei gratia Portuën. et S. Rufinæ sedis episcopus, et Octavio SS. Sergii et Bacchi diac. card., omnibus ad quos litteræ istæ pervenerint, æternam in Christo salutem. Noverit universitas vestra quod cum inter vener. fratrem nostrum Oderisium Pennen. episcopum, et Senebaldum abbatem S. Quirici de Intrethoco, super ecclesiis et aliis infra scriptis controversia verteretur in nos, de mandato D. papæ Lucii de ipsa causa cognoscetes, prænominatus abbas, et mag. Bert. præfati episcopi procurator, qui per eundem episcopum in causa ista in præsentia D. papæ Lucii, et quorundam cardinalium tam ad litigandum quam ad transigendum procurator fuerat constitutus, libere et absolute compromiserunt c. librarum providere pœnam sibi invicem stipulatione interposita, p. mittens (27), si ea quæ nos inter eos statueremus, abbas ipse vel conventus, et procurator vel episcopus rata semper non haberent. Nos autem habito virorum prudentium consilio pro bono pacis de assensu utriusque partis statuimus ut episcopus, vel ejus nuntius semel in anno in his duabus ecclesiis, id est S. Joannis in Insula, et S. Mariæ de Ronzano cum tot equituris et sociis, cum quot alias ecclesiæ episcopatus visitat, suscipiatur honorifice, et procuraretur ut in reditu suo de rebus Ecclesiæ secundum

quod consuevit, honoretur. In ecclesia S. Joannis de Casanello semel in anno ipse vel ejus nuntius honorifice suscipiatur et procuretur, capellani autem prædictarum ecclesiarum, scilicet S. Joannis in Insula, et S. Mariæ de Ronzano, et reliqui clerici qui sunt in ipsis capellis, dabunt episcopo cathedraticum, et quos episcopus excommunicaverit de parochianis suis, vel de clericis manentibus in capellis, ad communionem ipsi non admittent. Clerici curam animarum gerentes, et vocati ad synodum venient, et quos episcopus ad curam animarum promovebit, fidelitatem ei et ecclesiæ Pennen. jurabunt. De capella vero S. Joannis in Casanello, quæ est in Atrio Veteri, habeat episcopus quartam decimarum, et mortuorum, et ille qui ibi gerit curam animarum, jurabit fidelitatem Pennen. episcopo, et Pennensi Ecclesiæ; abbas vero habebit pleno jure institutionem et destinationem in his quinque ecclesiis, scilicet in S. Joannis de Insula, S. Mariæ ad Ronzanum, S. Joannis in Casanello, S. Nicolai in Galbano, S. Salvatoris ad Fanum; et interdictum quod ipse posuerit in jam dictis ecclesiis, et quos excommunicaverit de monachis vel clericis manentibus in prædictis ecclesiis, episcopus non absolvet. Si quis ad sacros ordines de monachis vel clericis qui sunt in dictis ecclesiis, episcopus promovebit, non exiget ab eis juramentum, nisi promoveat eos ad curam animarum gerendam; privilegia sane S. Romanæ Ecclesiæ monasterio S. Quirici indulta episcopus conservabit illibata, ita tamen ut præfata sint privilegia salva, et jam dicta monasteria, et omnia infra ipsa monasteria consistentia sint in dispositione abbatis, et salva sint ea quæ in hac concordia continentur. Monachis et clericis S. Joannis in Casanello, si quos episcopus sibi jurare fecit, absolvet, præter illum qui tenet et tenebit capellam Atri Veteris, qui tenebitur ad juramentum fidelitatis. Clerici vero gerentes curam animarum in capella ecclesiæ S. Joannis in Casanello suscipiant ipsam curam de manu episcopi, et tenebuntur juramento episcopo, et Pennensi Ecclesiæ. De reliquis vero dictis ecclesiis, si quos sibi jurare fecit, absolvet præter illos qui in ipsis ecclesiis curam gerunt animarum. Præterea episcopus in visitatione parochiæ, ipse vel ejus nuntius recipietur, et honorifice tractabitur. In ecclesia S. Salvatoris ad Fanum, et S. Nicolai in Galbano conductus census ei dabitur. De ecclesia S. Salvatoris, de qua destitutus fuerat, et omnes clerici, qui sunt in ecclesia, in quibus baptismus celebratur, et in quibus cura geritur animarum, tam in capellis omnibus S. Joannis in Casanello, quam in omnibus aliis ecclesiis, sive sint capellæ, sive non, in quibus geritur cura animarum, suscipiant eam curam de manu episcopi, et reddant ei cathedraticum, et tenebuntur ei juramento fidelitatis. De quarta vero decimarum et mortuorum omnium prædictarum ecclesiarum, excepta capella de Atrio, medietatem habebit episcopus, et medietatem alteram abbas.

A Correctio vero in spiritualibus pertinebit ad episcopum, in temporalibus ad abbatem. Manifesta sane crimina omnium laicorum parochianorum prædictarum ecclesiarum referentur ad episcopum. Ut autem hæc omnia perpetuum robur firmitatis obtineant, præsentis scripturæ paginam nostrorum sigillorum impressione signavimus. Acta sunt ista in civitate Anagninæ, anno Dom. 1183, pontificatus D. nostri Lucii III papæ anno tertio, ind. II, mens. Decemb. die 22. Hanc igitur compositionem sicut inter vos facta est et recepta; ut superius de verbo ad verbum adnotavimus, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et B. Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Anagninæ, XIV Kal. Februarii.

CXXVII.

Monasterii Lehenensis privilegia confirmat.

(Anagninæ, Febr. 16.)

[MORICE, *Mém. pour servir à l'hist. de Bret.*, t. 1, 689.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori et monachis cœnobii Lehenensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Quantum monasterium vestrum, pro causa quam adversus cœnobium S. Maglorii Parisiensis habuisse dignoscitur rerum suarum detrimentum incurrerit, nos latere non potest, qui toties querelam vestram audivimus, et expensas quas cœnobium vestrum subivit pro magna parte intelleximus et laborem. Quia vero Durandus, qui tunc in vestro cœnobio pro abbate gerebat super ecclesiis et beneficiis non vacantibus, et promissiones fecit quibusdam et chartas suas super tali promissione conscripsit, ut sic plurimum sibi posset favorem acquirere, cujus promissionis obtentu domus vestra nimium infestatur, præsentii vobis pagina duximus indulgendum, ut nulli obtentu promissionis factæ ab illo de beneficiis vel ecclesiis non vacantibus teneamini respondere, districtius inhibentes ne tales promissiones de cætero facere præsumatis; et si factæ fuerint, viribus carere censemus.

Datum Anagninæ, XIV Kal. Martii.

CXXVIII.

Monasterium S. Trinitatis Florentinum tuendum suscipit et ejus possessiones ac jura confirmat.

(Anagninæ, Febr. 17.)

[LAMI, *Eccl. Florent. Monum.*, t. I, p. 200.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Hieronymo abbati monasterii S. Trinitatis Florentinæ, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenter concedere et potentium desideriis congruum ista.

pertiri suffragium. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus elementer annuimus, et præfatum monasterium S. Trinitatis Florentinæ, in quo divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, in primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum, et B. Benedicti Regulam atque institutionem fratrum Vallisumbrosæ in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quæcumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, vel aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum parochia sua certis terminis diffinita, curtem de Ripule et de Varliano, curtem de Lignaria, curtem de Monte cum omnibus earum pertinentiis, agros de Mugnone et de Turri cum suis pertinentiis. Sanè novalium vestrorum, quæ propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, e sæculo fugientes liberos et absolutos, ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere; discedentem vero absque communium licentiarum cautione, nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare.

Inhibemus insuper ut nullus, infra terminos parochiæ vestræ, sine assensu diocesanis episcopi et vestro, ecclesiam vel oratorium de novo construere audeat, salvis tamen privilegiis Romanæ Ecclesiæ. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus illi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et B. Benedicti Regulam, providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, in nuere,

A seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione et gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanis episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, nisi reatum suum condigna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theoduinus Portuensis et S. Rufinæ episcopus subscripsi.

Ego Henricus Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Paulus Prænestinus episcopus subscripsi.

Ego Joannes presb. card. tit. S. Marci subscripsi.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ in trans Tiberim tit. Callisti subscripsi.

Ego Petrus presb. cardin. tit. S. Susannæ subscripsi.

Ego Pandolphus presb. card. tit. basilicæ Duodecim Apostolorum subscripsi.

Ego Jacobus diac. card. S. Mariæ in Cosmedin subscripsi.

Ego Gratianus diac. card. SS. Cosmæ et Damiani subscripsi.

Ego Bobo diac. card. S. Angeli subscripsi.

Ego Sofridus diac. card. S. Mariæ in Via Lata subscripsi.

Datum Anagninæ, per manum Alberti S. R. E. presb. card. ac cancellarii, xiii Kal. Martii, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero Lucii Papæ III anno tertio.

CXXIX.

In Ecclesia Mutinensi institui canonicos, nisi ab omnibus canonicis aut saniori parte electos, vetat.

(Anagninæ, Febr. 27.)

[ТРАВЛОСНИ, *Memorie Moden.*, III, 91.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis præposito et canonicis Mutinensibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Si quando ab apostolica sede requiritur, quod juri convenit et consonat rationi, petentium desideriis facilem debemus impertiri consensum, ne in eo (quod absit!) difficiles videamur, quod convenit celeriter indulgeri. Eapropter canonicos in ecclesia vestra institui, contra antiquam consuetudinem hactenus observatam, auctoritate apostolica prohibemus, nisi quos canonici communi consensu

elegerint, vel eorum pars consilii sanioris provide-
rit eligendos, salva nimirum constitutione Latera-
nensis concilii, si forte infra constitutum tempus
Ecclesiam de canonicis non curaveritis ordinare.
Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam
nostræ prohibitionis infringere vel ei ausu temera-
rio contraire. Si quis autem hoc attentare præsum-
pserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum
Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Anagninæ, III Kalendas Martii (28).

CXXX.

*Canonicis Mutinensibus capellam S. Dalmatii
asserit*

(Anagninæ, Febr. 27.)

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis BONIFACIO præposito et canonicis Mutinensibus,
salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis facilem nos convenit
præbere assensum et vota quæ a rationis tramite
non discordant effectu prosequente complere. Ea-
propter, vestris justis postulationibus grato con-
currentes assensu, capellam Sancti Dalmatii, quam
bonæ memoriæ Ildebrandus, quondam basilicæ
Duodecim Apostolorum presbyter cardinalis, cum
regimen episcopatus Mutinensis haberet, universi-
tati vestræ rationaliter contulit, sicut eam sine
controversia possidetis, vobis et successoribus
vestris auctoritate apostolica confirmans et præ-
sentis scripti privilegio communimus, statuentes ut
nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ
confirmationis infringere, vel ei ausu temerario
contraire. Si quis autem hoc attentare præsump-
serit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum
Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Anagninæ, III Kal. Martii.

CXXXI.

*Monasterio S. Georgii in Silva Nigra cellam S. Marci
confirmat.*

(Anagninæ, Mart. 10.)

[NEUGART, *Cod. diplom. Alem.*, II, 110.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filio MANEGOLDO et capitulo S. Georgii, salutem et
apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem
præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite
non discordant, effectu prosequente complere. Ea-
propter, dilecti in Domino filii, vestris justis postu-
lationibus grato conniventes assensu, cellulam
S. Marci, a presbytero Semanno (29) fundatam et

(28) Lucio III eletto pontefice l'anno 1181, fu costretto dà sedizioni Romani a star lungo tempo fuori di Roma; e per lo piu in Anagni, finche l'anno 1184, venne in Lombardia, e fermatosi in Verona, ivi mori al 25 di Novembre del 1185. Quindi questi tre Breve segnati nel medesimo giorno sembrano appartenere all' anno 1163, o certo non essere molto lontani.

(29) Erat Semannus pastor ecclesiæ in Gebwei-

A curæ vestræ ad observantiam regularis disciplinæ
commissam, sicut eam juste et pacifice possidetis,
vobis et monasterio vestro auctoritate apostolica
confirmamus, et præsentis scripti patrocinio com-
munimus; statuentes ut sanctimoniales quæ ibi
sub vestro regimine divinis noscuntur officiis man-
cipatæ, fundum loci cum pertinentiis suis, sicut ad
eas de jure pertinet, in pace possideant, et vobis
pro spiritualis cura regiminis obedientiam et re-
verentiam regularem impendant. Nulli ergo omnino
hominum liceat, hanc paginam nostræ confirma-
tionis et constitutionis infringere vel ei ausu temera-
rio contraire. Si quis autem hoc attentare præsum-
pserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum
Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Anagninæ, VI Idus Martii (50).

CXXXII.

*Ordinis Præmonstratensis protectionem suscipit, le-
gesque ac privilegia confirmat.*

(Anagninæ, Mart. 10.)

[LE PAIGE, *Biblioth. Præmonstrat.*, I, III,
p. 635.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis HUON abbati Præmonstratensi et ceteris ab-
batibus et canonicis Præmonstratensis ordinis, tam
præsentibus quam futuris, regularem vitam profes-
sis in perpetuum.

In eminenti apostolicæ sedis specula, licet imme-
riti, disponente Domino, constituti, pro singulorum
statu solliciti esse compellimur, et ea sincere
tenemur amplecti quæ ad incrementum religionis
pertinent et ad virtutum spectant ornatum, quatenus
religiosorum quies ab omni sit perturbatione
secura, et a jugo mundanæ oppressionis servetur,
illæsa, cum apostolica fuerit tuitione munita. At-
tendentes itaque quomodo religio et ordo vester,
multa refulgens gloria meritorum et gratia redolens
sanctitatis palmites suos a mari usque ad mare
extenderit, ipsum ordinem et universas domos ejusdem
ordinis apostolicæ protectionis præsidio duximus
confovendas et præsentis privilegio muniendas.
Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis
postulationibus benignius annuentes, ad exemplar
felicitatis recordationis Alexandri prædecessoris nostri,
universas regulares institutiones et dispositiones,
quas de communi consensu vel majoris et sanioris
partis fecistis, sicut inferius denotantur, auctoritate
apostolica roboramus et præsentis scripti privilegio
communimus, videlicet ut ordo canonicus, quemadmodum
in Præmonstratensi Ecclesia,

ler, Alsatia superinris oppido, qui parthenonem
S. Marci, anno 1105 flammis exustum; anno 1105
propriis sumptibus restauravit. P. Bern. LENZ in
Hist. ms. S. Georgii.

(30) Commorari aliquandiu Anagninæ poterat Lucius III an. 1183, antequam eodem anno Romam rediret, cum antea Velitæ habitasset, et ab anno 1184 Veronæ, ut a vexationibus Romanorum se liberaret.

secundum beati Augustini Regulam et dispositionem recolendæ memoriæ Norberti quondam Præmonstratensis ordinis institutoris et successorum suorum in candido habitu institutus esse dignoscitur, per omnes ejusdem ordinis Ecclesias perpetuis temporibus inviolabiliter observetur, et eædem penitus observantiæ, iidem quoque libri qui ad divinum officium pertinent, ab omnibus ejusdem ordinis Ecclesiis uniformiter teneantur. Nec aliqua Ecclesia vel persona ordinis vestri adversus communia ipsius ordinis instituta privilegium aliquid postulare vel obtentum audeat quomodolibet retinere. Nulla etiam Ecclesiarum ei quam genuit quamlibet terreni commodi exactionem imponat, sed tantum Pater abbas curam de profectu tam illi abbatis quam fratrum domus illius habeat, et potestatem habeat secundum ordinem corrigendi quæ in ea novit corrigenda; et illi ei tanquam patri reverentiam filialem humiliter exhibeant. Abbas autem Præmonstratensis Ecclesiæ, quæ mater esse dignoscitur aliarum, non solum iis Ecclesiis quas instituit, sed etiam in omnibus aliis Ecclesiis ejusdem ordinis et dignitatem et officium Patris obtineat, et ei ab omnibus, tam abbatibus quam fratribus, debita Patri obedientia impendatur.

Præterea omnes abbates ordinis vestri singulis annis ad generale capitulum Præmonstratum, postposita omni occasione, conveniant; illis solis exceptis quos a labore viæ corporis retardaverit infirmitas: qui tamen idoneum pro se delegare debebunt nuntium, per quem necessitas et causa remotionis suæ capitulo valeant renuntiari. Illi autem, qui in remotioribus partibus habitantes, sine gravi difficultate singulis annis se necuiverint capitulo præsentare, in eo termino conveniant qui in ipso eis capitulo fuerit constitutus. Si vero quilibet abbatum aut præpositorum per contumaciam vestrum capitulum frequentare desiderint, liceat abbati Præmonstratensi, consilio sui capituli eas usque ad condignam satisfactionem sententia percellere regulari, et sententiam quam præfatus Præmonstratensis abbas, sive in generali capitulo, sive extra capitulum, consilio coabbatum in prælatos et subditos totius ordinis vestri canonicè tulerit, nulli archiepiscoporum seu episcoporum, nisi forte de mandato Romani pontificis, liceat relaxare. In generali igitur vestro capitulo, præsertim abbas Præmonstratensis cæterisque confidentibus et in Spiritu Dei cooperantibus, de iis quæ ad ædificationem animarum, ad instructionem morum, et ad informationem virtutum atque incrementum regularis disciplinæ spectabunt, sermo diligens habeatur. Porro de omnibus quæstionibus et querelis, tam spiritualibus quam temporalibus, quæ in ipso capitulo, propositæ fuerint, illud teneatur irrefragabiliter et servetur quod abbas Præmonstratensis, eum iis qui senioris consilii et magis idonei apparuerint, juste ac provide judicabit. Sane si abbas aliquis vestri ordinis infamis vel inutilis,

A aut ordinis sui prævaricator inventus fuerit, et prius per Patrem suum abbatem aut per nuntios ejus admonitus, suum corrigere et emendare delictum neglexerit, aut cedere, si amovendus fuerit, sponte noluerit, auctoritate generalis capituli deponatur, et depositus, sine dilatione ad domum unde exivit seu ad aliam ejusdem ordinis quam elegerit, sine ulla conditione temporalis commodi revertatur, in obedientiâ abbatis, sicut cæteri fratres ipsius domus, firmiter permansurus. Id ipsum etiam alio tempore, si necesse fuerit et capitulum sine scandalo vel periculo expectari nequiverit, per abbatem Præmonstratensem, et Patrem abbatem et alios abbates quos vocaverit, fieri licebit. Quod si depositus in se datæ sententiæ contumaciter contraire tentaverit, tam ipse quam principales ejus qui de ordine vestro fuerint in contumacia sua fautores, ab abbate Præmonstratensi et cæteris abbatibus censura ecclesiastica, donec satisfaciant, areantur.

Verum cum aliqua Ecclesiarum vestrarum abbate proprio fuerit destituta, vel cum ibi abbatis electio regulariter non fuerit celebrata, sub Patris abbatis potestate ac dispensatione consistat, et cum ejusdem consilio qui eligendus fuerit a canonicis eligatur. Electo autem fratres Ecclesiæ statim obedientiam promittant, qui non quasi absolutus a potestate Patris abbatis vel ordinis sui archiepiscopo vel episcopo, in cujus diocesi fuerit, præsentetur, plenitudinem ab eo officii percipiturus, ita tamen quod, post factam archiepiscopo vel episcopo suo professionem, occasione illa non transgrediatur constitutiones ordinis sui, nec in aliquo ejus prævaricator existat. Si quis etiam ex vobis canonicè electus in abbatem, diocesanò episcopo semel et iterum per abbates vestri ordinis præsentatus, benedictionem ab ea non potuerit obtinere, ne Ecclesia, ad quam vocatus est, destituta consilio periclitetur, officio et loco abbatis plenarie secundum ordinem fungatur in eo, tam in exterioribus providendis quam in interioribus corrigendis, donec aut interventu generalis capituli vestri aut præcepto Romani pontificis, seu metropolitani benedictionem suam obtineat. Porro nulla persona ecclesiastica pro chrismate, aut consecrationibus et ordinationibus, aut pro sepultura pretium, aut pro benedicendo abbate et deducendo in sedem suam palafidum, aut aliquid aliud a vobis exigere nullus vestrum, etiamsi exigatur, dare præsumat, quia et exigentem et dantem nota et periculum Simoniacæ pravitatis involvit.

Cæterum si aliqua Ecclesiarum vestrarum pastoris solatio destituta, inter fratres de substituendo abbate discordia fuerit vel scissura suborta, et ipsi facile ad concordiam vel unitatem revocari nequiverint, Pater abbas consilio coabbatum suorum eis idoneam provideat personam; et illi eam sine contradictione recipiant in abbatem. Quam si recipere contempserint, sententiæ subjaceant quam Pater

abbas cum consilio coabatum suorum in eos duxerit auctoritate ordinis promulgandam. Ad hæc quoniam Præmonstratensis Ecclesia prima mater est omnium Ecclesiarum totius ordinis et Patrem super se alium non habet, sicut ad cautelam et custodiam ordinis statutum est per tres primos abbates, Laudunensem, Flaouessensem et Cuisiacensem, annua ibidem visitatio fiat; et si quid in ipsa domo corrigendum fuerit, absque majori per eos audientia corrigatur. Quod si abbas in corrigendo tepidus fuerit, et fratres sæpius moniti incorrigibiles permanserint, ad generale capitulum referatur, et, sicut melius visum fuerit, consilio generalis capituli emendetur, et sententia in hæc parte capituli sine retractatione aliqua observetur. Quoties vero Ecclesia Præmonstratensis sine abbate fuerit, ad præfatos tres abbates ejus cura respiciat, et a canonicis ipsius Ecclesiæ, cum eorum consilio, persona in abbatem idonea eligatur ad consilium suum quatuor aliis abbatibus ad eandem Ecclesiam pertinentibus pariter advocatis, quos ipsi canonici providerint advocandos. Liceat quoque unicuique matri Ecclesiæ ordinis vestri, cum consilio abbatis Præmonstratensis, de abbatibus Ecclesiarum, quæ ab ea processisse noscuntur, sive etiam de alia ejusdem ordinis inferiore Ecclesia, sibi, quemcumque voluerint, si tamen idoneus exstiterit, in abbatem assumere. Personam autem de alio ordine nulla Ecclesiarum vestrarum sibi eligat in abbatem, nec vestri ordinis aliqua in abbatem monasterii alterius ordinis, nisi de auctoritate Romanæ Ecclesiæ ordinetur. Nulli etiam canonicos vel conversos vestros, sine licentia abbatum suorum, recipere aut susceptos liceat retinere. Sane nulli Ecclesiæ vestri ordinis liceat ad aliquam aliam professionem temeritate qualibet se transferre. Si quæ vero Ecclesiæ canonicorum alterius ordinis ad ordinem vestrum venerint, ad Ecclesiam vestri ordinis habeant sine refragatione respectum, in qua noscuntur ordinem vestrum assumpsisse.

Præterea, si inter aliquas Ecclesias vestri ordinis de temporalibus quæstio emerit, non extra ordinem ecclesiastica vel sæcularis audientia requiratur; sed, mediante Præmonstratensi abbate et cæteris quos vocaverit, aut charitative inter eas componatur, aut, auditis utriusque rationibus, eadem controversia justo iudicio terminetur. Ad majorem quoque ordinis vestri pacem conservandam districtius prohibemus, ne aliquis prælatorum vel subditorum vestrorum, in iis quæ ad disciplinam et instituta ordinis spectant, audeat, prout statutum est in Lateranensi concilio, appellare; sed si quispiam appellare tentaverit, nihilominus illi quorum interest regularem disciplinam exercere debebunt. De cætero, quoniam a strepitu et tumultu sæculari remoti, pacem et quietem diligitis, grangias vestras et curtes, sicut et atria ecclesiarum a pravorum ineursu et violentia liberas fore sancimus, prohibentes ut nullus ibi hominem capere, spoliare,

A verberare seu interficere, aut furtum vel rapinam committere audeat. Ob evitandas vero sæcularium virorum frequentias, liberum sit vobis, salvo jure diocæsanorum episcoporum, oratoria in grangiis et curtibus vestris construere, et in ipsis vobis et familiæ vestræ divina officia, cum necesse fuerit, celebrare, et ipsam familiam, nisi aliqui sint qui in vicina propria habeant domicilia, ad confessionem, communionem et sepulturam cum vestri ordinis suscipere honestate. Liceat quoque vobis personas, liberas et absolutas e sæculo fugientes, ad conversionem suscipere, ac eas cum rebus suis absque contradictione aliqua retinere; infirmos quoque absolutos, qui in extrema voluntate ad vos se trans ferri, aut apud vos sepeliri deliberaverint, nullus B impedire, seu res eorum legitimas retinere præsumat, salva tamen hæredum legitima portione, et canonica justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Ad majorem etiam ordinis vestri reverentiam et regularis disciplinæ observantiam, vobis, filii abbates, subjectos vestros ligandi et solvendi plenam concedimus facultatem. Quia vero singula quæ ad religionis profectum et animarum salutem ordinastis, præænti abbreviationi nequiverunt annexi, nos cum iis quæ scripta sunt, consuetudines vestras, quas inter vos religionis intuitu regulariter statuistis et deinceps, auctore Domino, statuistis, auctoritate apostolica roboramus, et vobis vestrisque successoribus et omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint perpetuis temporibus inviolabiliter observandas decernimus. Nec aliqua litteræ habeant firmitatem quæ, tacito nomine ordinis Præmonstratensis, contra libertatem vobis ab apostolica sede indultam fuerint impetratæ. Sane laborum vestrorum de possessionibus habitis ante concilium generale, ac etiam novalium, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, de quibus novalibus aliqua hactenus non percepit, sive de hortis et virgultis, pratis, pascuis, de piscationibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Interdicimus vero episcopis et aliis ecclesiarum prælatis, nisi servato erectionis numero in Lateranensi concilio C constituto, in vestris monasteriis hospitari. Ad grangias autem vestras et ad curtes hospitandi gratia, nonnisi in magna necessitate divertant; et tunc contenti sint ipsarum mansionum cihariis consuetis cum honestate atque charitate exhibitis. Nulli autem sæculari personæ vel ecclesiasticæ in aliqua domorum vestrarum liceat carnibus vesci, nisi manifeste ægritudinis causa et in solis monasteriis conventualibus vestris.

Prohibemus insuper ne aliqua persona, fratres, ordinis vestri audeat ad sæcularia judicia provocare. Sed si quis adversus vos aliquid sibi crediderit de jure competere, sub ecclesiastici examine iudicii experiendi habeat facultatem. Licitum præterea vobis sit in causis vestris fratres vestros idoneos ad

testificandum adducere, et eorum testimonio, sicut A
rectum fuerit, et propulsare violentiam et justitiam
vindicare. Prohibemus quoque ne cuilibet ecclesia-
sticæ vel sæculari personæ fas sit in ecclesiis vestris,
contra statutum Lateranensis concilii, tallias
exercere vel quaslibet alias vobis ineptas et iniquas
exactiones imponere. Interdicimus etiam vobis ne
feras, aves, canes, sive cætera hujusmodi curiosi-
tatis animalia a quolibet nutrienda sive custodienda,
in detractionem vestri ordinis, suscipere præsumatis.
Porro, ut quietius Deo servire possitis, et dis-
currendi a vobis necessitas auferatur præsentis scri-
pto duximus indulgendum ut si, episcopis vestris,
aut malitiose differentibus, vel pro justo impedi-
mento non valentibus ordinationes et cætera eccle-
siastica mysteria vobis conferre, aliquem episcopum,
de cujus ordinatione et officio plena sit vobis
notitia, hospitem vos habere contigerit, liberum sit
vobis ab eo et ordinationes et cætera sacramenta
suscipere, dum tamen diocæsano episcopo præjudi-
cium non debeat generare.

Præterea postulationi vestræ clementius inclinati,
præsentis pagina duximus inhibendum, ne quis archie-
piscopus vel episcopus, aut eorum officiales,
ecclesias vestras, seu regulares personas earum,
absque manifesta et rationabili causa, interdicere
seu suspendere præsumat. Sed, si quid in eis fuerit
corrigen- dum, ad audientiam generali capituli Præ-
monstratensis referatur, et ibi, prout justitiæ et
honestati congruerit, emendetur. Porro si qui epi-
scopi aut eorum officiales in personas vestras vel
ecclesias scientiam aliquam contra libertatem, eis-
dem a prædecessoribus vestris vel a nobis indul-
tam, promulgaverint, eandem sententiam, tanquam
contra apostolicæ sedis indulta prolatam, statuimus
irritandam.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum
liceat ecclesias vestras tenere perturbare, aut
earum possessiones auferre, vel ablatas reti-
nere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare;
sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum
gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus,
omnismodis profutura, salva sedis apostolicæ au-
toritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica
sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis
paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit,
secundo tertiove commonita, nisi reatum suum
congrua satisfactione correxerit, potestatis honoris-
que sui careat dignitate, reamque se divino iudicio
existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a
sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini
Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque
in extremo examine districtæ subiaceat ultioni.
Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit
pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic
fructum bonæ actionis percipiant et apud distri-
ctum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis
episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli Sanctæ
Susannæ.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ
trans Tiberim tituli Calixti.

Ego Pandarus presbyter cardinalis tituli basilicæ
Duodecim Apostolorum

Ego Jacobus Sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconus
cardinalis.

Ego Arditio diaconus cardinalis S. Theodori.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani
diaconus cardinalis.

Ego Octavianus Sanctorum Sergii et Bacchi dia-
conus cardinalis.

Ego Albinus cardinalis Sanctæ Mariæ Novæ.

Datum Anagninæ per manum Alberti sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii
vi Idus Martii, indictione secunda, Incarnationis
Dominicæ anno 1183, pontificatus domini nostri
Lucii papæ III anno tertio.

CXXXIII.

*Abbati et monachis Classensibus præcipit ut archi-
episcopo Ravennati obediant.*

(Anagninæ, Mart. 20.)

[MITTARELLI, *Annal. Camaldul.* IV, 111.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis... abbati et monachis Classensibus, salutem
et apostolicam benedictionem.

Cum a vestra non debeat memoria excidisse quot et
quanta beneficia recipitis ab Ecclesia Ravennatensi,
et quanta monasterium vestrum de gratia et favore
venerabilis fratris nostri archiepiscopi spiritualiter
et temporaliter valeat recipere incrementa, satis per
vos ipsos in devotionem ipsius deberetis esse fer-
ventes, et exemplo vestro ad ejus obedientiam et
obsequium alios invitare. Quorocirca universitati
vestræ per apostolica scripta mandamus atque præ-
cipimus, quatenus, solo excepto quod bonæ memo-
riæ Gualterius, quondam archiepiscopus Ravenna-
tis, de præstanda fidelitate remisit, in aliis præser-
tim in promissione obedientiæ et intronizatione
sedis, quando tibi, filii abbas, fuerint successores
electi, præfato archiepiscopo et ejus Ecclesiæ, omni
contradictione et excusatione cessante, obedientiam
debitam et consuetam reverentiam impendatis, ita
quod de inobedienciæ non possitis culpa redargui,
nec de apostolici dissimulatione præcepti repre-
hensionem aliquam sustinere. Alioquin cum præ-
fato archiepiscopo nec velimus, nec salva conscien-
tia possimus in jure deesse, sententiam quam
propter hoc canonice tulerit, auctore Domino, ra-
tam habebimus et præcipiemus inviolabiliter ob-
servari.

Datum Anagninæ, xiii Kalendas Aprilis.

CXXXIV.

Fratribus Casæ-Dei significat se e in Cæna Domini (die 29 Martii) Lantelmo abbati ejusque successoribus mitræ usum concessisse.

(Verulis, April. 8.)

[*MAB., Acta SS. ord. S. Ben., Sæc. VI, p. ii, p. 187.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis conventus Casæ Dei, salutem et apostolicam benedictionem.

Romanæ sedis auctoritas, a qua honores ecclesiastici manaverunt, eos consuevit largitione sui muneris honorare, qui cum sint præditi honestate, beato Petro et successoribus ejus sincera devotione noscuntur astricti. Quod nos utique diligentius attendentes, cum in Cæna Domini missarum deberemus solemnia celebrare, et plures nobis astarent mitras in suis capitibus deferentes, inspecto quod dilectus filius noster Lantelmus, abbas vester, mitram in suo capite non haberet, nullius super hoc nobis petitione porrecta, nec alicujus inducti suggestione, tum pro ipsius honestate abbatis et devotionis ejus constantia, tum quia monasterium vestrum ad dispositionem et jurisdictionem beati Petri et nostram, nullo pertinet mediante, mitram ei contulimus, sicut moris est, in capite deferendam. Licet autem ipse postmodum apud nos multum instaret ut eum reideremus a portanda mitra liberum et solutum, nos tamen eidem injunximus in virtute obedientiæ, in præcipuis festivitibus, ut mitra, sicut ab aliis personis fieri solet, utatur; et vobis etiam ut ei prosequi suggeratis quod injunximus, harum significatione mandamus, tam ipsi, sicut diximus, usum mitræ, quam ejus successoribus, de consueta sedis apostolicæ benignitate indulgentes. Statuimus ergo ut nulli omnino hominum, liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Verulis, vi Idus Aprilis.

CXXXV.

Bona et jura prioratus S. Arnulphi Crispeiensis, ordinis Cluniacensis, Silvanectensis diocesis, confirmat.
(Verulis, April. 20.)

Bullar. Cluniac., p. 78.

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Humberto, priori monasterii Sancti Arnulphi martyris Crespeii, aliisque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuam memoriam.

Effectum justa postulantis indulgere et vigor æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando potentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in domino filii, vestris postulationibus clementer annuimus, et prædecessorum nostrorum sanctæ recordationis Joannis, Paschalis, Innocentii, Eugenii et Alexandri, Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, præ-

A fatum Sancti Arnulphi martyris monasterium Crespeii, in quo divino mancipati estis obsequio, quod etiam nullius ditioni vel potestati, nisi Romani pontificis et abbatis Cluniacensis subjectum esse dignoscitur, sub beati Petri et nostræ protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. Inprimis siquidem statuantes ut omnia quæ a fundatoribus loci vestri, a Gualterio videlicet Ambianensi quondam comite et conjuge ejus Adela vestro monasterio concessa et tradita esse noscuntur, ad exemplar eorundem prædecessorum nostrorum vobis vestrisque successoribus in ea qua sunt tradita libertate conservari sancimus. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum aut principum, oblatione fidelium, sive aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, tam a vobis quam ab aliis qui per Cluniacenses abbates priores præpositi fuerint, perpetuo possidenda, disponenda ac regenda; in quibus hæc propriis duximus experimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum terris, vineis, decimis, et aliis omnibus pertinentiis suis, marcatum scilicet et suburbium castri Crespeii cum cultura quæ eidem castro adjacet, in qua pars castri fundata est, altare et villam Ogeri cum decimis et omnibus eidem loco pertinentibus, molendinum unum sub declivio montis castri Crespeii positum, in villa de Dilveiro unum, super Altarnam aquam pratum unum et vineas, Chasiam villam in Othivensi pago sitam cum omnibus pertinentiis suis, terris, silvis, pratis, molendinis duabusque ecclesiis, matricem videlicet ecclesiam ejusdem villæ, quæ est fundata in honorem Sancti Dionysii martyris, et subjacentem capellam Sancti Gengulphi cum decimis suis, ecclesiam Sancti Martini sitam penes castellum pontis Arensis cum terris, vineis et aliis pertinentiis suis; quæ quidem juxta tenorem privilegiorum vestrorum tam vobis quam vestris subjacent successoribus, vestroque favore consilioque ordinetur. In silva Biera, villam quæ dicitur Fagil cum omnibus pertinentiis suis, in Meldensi pago ecclesiam unam, in villa quæ dicitur Malos cum terris, hominibus et decimis. In episcopatu Silvanectensi ecclesiam Sanctæ Agathæ toto jure parochiali totius castri Crespeii, et omnibus pertinentiis suis, altare de Frengo, in episcopatu Belvacensi altare et villam de Locellis cum omnibus pertinentiis suis, cellam de Frenceriis cum omnibus pertinentiis suis, tenebram de Nôirrello, domos videlicet et vineas et decimas de Harcheri. In episcopatu Ambianensi cellam quæ vocatur Morandi, monasterium cum grangia de avenis et omnibus suis pertinentiis, quam quidem in eadem libertate semper manere sancimus, in qua hactenus mansisse dignoscitur. Possessiones

de villa Vilet prope montem Desiderii, altare Vil- A
laris, altaria de Germiniac, quæ per Falconis
quondam Ambianensis episcopi chirographum pos-
sidetis cum omni jure parochiali ejusdem villæ et
decimis. In episcopatu Suessionensi ecclesiam de
Bunoculo cum grangia, terris, vineis, pratis, ac
decimis, aliisque redditibus. Allodium Guidonis mi-
litis apud Meromontem, allodium Leotaldi apud
Dilucium cum aliis quæ ibi habetis, villam Vallis,
villam Novam, villam Galcherii militis, et allodium
de Frovesta.

Adjicientes quoque, apostolicæ sedis auctoritate
sancimus, ut quemadmodum sanctæ recordationis
prædecessore nostro Joanne papa statutum atque
firmatum est, quando idem locus sibi a jam dicto
bonæ memoriæ Gualterio Ambianensi comite in suæ B
foundationis exordio oblatas est, atque ab eo tan-
quam novella plantatio in propriam et specialem
sanctæ sedis apostolicæ filiam eadem domus est
adaptata, ut nulli unquam archiepiscoporum vel
episcoporum liceat excommunicationis seu inter-
dicti sententiam absque assensu et mandato Ro-
mani pontificis, vel legati ejus a latere distincti in
eodem cœnobium promulgare, seu consuetudines
aliquas ibi exigere, vel missas publicas contra vo-
luntatem vestram celebrare, aut alicujus, gravami-
n's causa manum apponere. Neque enim dignum
est ut qui ad jus sacræ Romanæ Ecclesiæ, quæ
omnium Ecclesiarum caput et mater est, pertinere
noscentur, quorumlibet oppressionibus graventur, C
vel incursionibus agitentur. Liceat quoque vobis in
ecclesiis vestris presbyteros eligere et diocesano
episcopo præsentare, quibus si idonei inventi fue-
rint, episcopus animarum curam committat, ita
quidem quod ei de spiritualibus, vobis de tempora-
libus sine aliqua contradictione respondeant. Sane
si presbyterum aliquem ad divina officia cele-
branda, in quo divino mancipati estis obsequio du-
xeritis retinendum, de altari Crucis, quod ad vos
pertinet, nulli interim teneatur respondere. Deci-
mas quoque novarum vestrorum quæ propriis ma-
nibus aut sumptibus colitis sive de nutrimentis
vestrorum animalium nullus a vobis præsumat exi-
gere, sed sine omni contradictione episcoporum et
episcopalium ministrorum eas deinceps quiete pos-
sideatis, qui vestra peregrinis et pauperibus erogatis.
Neque cuilibet facultas sit vos pro vivorum seu
defunctorum elemosynis ob salutem animarum
vobis canonice datis inquietare. Sed tam vivorum
quam defunctorum in dona et oblationes quæ ad
vos deferuntur, in usus servorum Dei et pauperum
profuturas, salva justitia matricis ecclesiæ vobis
retinere liceat et habere. Porrò idem monasterium
cum omnibus pertinentiis suis, sicut hactenus ex
concessione sanctæ sedis apostolicæ fuisse digno-
scitur, sub Cluniacensis monasterii libera ordina-
tione et dispositione consistat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas
sit præfatum monasterium temere perturbare, aut

ejus possessiones auferre, aut ablatas retinere nu-
nuereve, seu quibuslibet exactionibus fatigare; sed
omnia integra conserventur eorum, pro quorum
gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus
omnibus profutura, salva in omnibus eedis aposto-
licæ dignitate, et in supradictis ecclesiis diocesa-
norum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur
in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ epi-
scopus.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli Sancti
Marci.

Ego Petrus presbyter cardinalis tituli Sanctæ
Susannæ.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ
trans Tiberim, tituli Sancti Calixti.

Ego Paulus presbyter cardinalis tituli Basilicæ
Sanctorum Apostolorum.

Ego Jacobus diac. card. S. Mariæ.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani
diaconus cardinalis

Ego Laborans S. Angeli diac. cardinalis.

Ego Goffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diaco-
nus cardinalis.

Datum Verul. per manum Alberti sanctæ Roma-
næ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xii
Kalendas Maii, indictione ii, Incarnationis Do-
minicæ anno millesimo centesimo octogesimo
quarto, pontificatus vero domni Lucii papæ tertii
anno tertio,

CXXXVI.

R. decano et capitulo Rothomagensi mandat, cum
mortuus archiepiscopus sit, ut W[illelmum], ele-
ctum Constantiensem, a suffraganeis Ecclesiæ Ro-
thomagensis episcopis consecrandum curent.

(Verulis, April. 24.)

MARTEN., *Thesaur.*, III, 987.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis R. decano et capitulo Rothom.; salutem et
apostolicam benedictionem

Significantibus dilectis filiis nostris capitulo Con-
stantiensis Ecclesiæ, intelleximus quod cum dile-
ctum filium nostrum W., decanum quondam Ba-
jocensem, canonice et concorditer elegisset in epi-
scopum a bonæ memoriæ R. archiepiscopo vestro,
electio fuit solemniter confirmata, et consecrationi
terminus assignatus. Sed interit archiepiscopus,
sicut Domino placuit, diem clausit extremum, et ita
sub occasu isto, non sine gravi dispendio, conse-
cratio hactenus est dilata, cum sex annis et amplius
jam dicta Ecclesia pastorali manserit providentia
destituta. Unde quoniam mora trahit ad se pericu-
lum, discretionis vestræ per apostolica scripta man-
damus atque præcipimus, quatenus, si res ita se
habet, suffraganeis episcopis ad vestram Ecclesiam
convocatis, præfato electo, sine difficultate, dila-
tione et appellatione remota, munus faciatis conse-
crationis impendi, ita quod plenitudinem officii
pontificalis adeptus, commissò sibi gregi sacramenta

possit salubria ministrare, et tam in ordinatione clericorum quam in dedicatione ecclesiarum, et aliis quæ ad episcopum solum respiciunt, sicut fuerit necessarium, providere.

Datum Verul., VIII Kal. Maii.

CXXXVII.

Privilegium pro monasterio S. Severi Ravennate.

(Verulis, April. 27.)

[MITTARELLI, *Annal. Camaldu.*, IV, 113.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis HENRICO abbati Sancti Severi Ravennatis, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regulariter substituendis, in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis effectum congruum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; monasterium Sancti Pulionis, ecclesiam Sanctæ Mariæ in Xenodochio, ecclesiam Sancti Thomæ; medietatem portæ Sancti Laurentii cum ripa fluminis usque ad turrim Sancti Cypriani, cum ipsa turri, et ab ipsa porta usque ad palatium quondam Theodorici regis cum casamentis et tenementis; quidquid habetis infra urbem Ravennatem vel infra totum territorium ipsius civitatis; insulam a Badanero usque ad portum Candiani et a monasterio vestro usque ad mare cum usu piscandi et pascendi; quidquid habetis in comitatu Imolensi, ecclesiam de Butrio cum suis pertinentiis, ecclesiam Sancti Cassiani infra civitatem Faventinam cum omnibus pertinentiis suis, et quidquid habetis in ipsa civitate vel episcopatu suo; quidquid habetis in episcopatu Bononiensi, et quidquid habetis in episcopatu Iuviensi; ecclesiam Sanctæ Suffiæ in episcopatu Ferrariensi, et quidquid habetis in ipso episcopatu; ecclesiam Sancti Ægidii in Carpenella, et tertiam partem ecclesiæ Sanctæ Mariæ ipsius villæ cum ipsa villa; capellam Sancti Severi, capellam Sancti Martini, capellam Sancti Christophori, capellam Sancti Andreæ in Catignano, capellam Sancti Paterniani cum omnibus pertinentiis earum; totam massam de Sclao et quidquid habetis in episcopatu Popiliensi; ecclesiam Sancti Pauli de Casameruli cum pertinentiis suis, et quidquid habetis in civitate Ficloclensi vel in episcopatu, ecclesiam Sancti Angeli in civitate

Ariminensi, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Marignano, Ecclesiam Sancti Stephani in Pereto, ecclesiam Sancti Martini in Luciano, cum omnibus pertinentiis earum, et quidquid habetis in episcopatu Ariminensi; ecclesiarum Sancti Jacobi in civitate Pensauriensi cum pertinentiis suis, et quidquid habetis in ipsa civitate vel episcopatu; quidquid habetis in episcopatu Fanensi, vel Callensi, seu etiam Eugubieni; quidquid habetis in comitatu Castelli, castrum Coriæ cum ecclesiis et pertinentiis suis; tertiam partem castri de Afra cum tertia parte ecclesiæ ipsius castri; monasterium Sancti Benedicti de Castagnola cum omnibus suis pertinentiis, ecclesiam Sancti Joannis de Cassiano, ecclesiam Sancti Andreæ, ecclesiam Sancti Petri in Capiano cum omnibus pertinentiis suis, et quidquid habetis in comitatu Senogallensi; monasterium de Castagnola, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Remorta cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Stephani in Lemiciano, ecclesiam Sancti Sergii, ecclesiam Sancti Cassiani, et quidquid habetis in episcopatu Esino cum ecclesiis et pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Angeli in Casabie cum toto fundo, ecclesiam Sancti Ariaci in Gaona cum toto fundo, ecclesiam Sancti Joannis in Palumbice cum toto fundo, ecclesiam Sancti Joannis de Agello cum pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Camorata, et quidquid habetis in comitatu Anconitano et Auximano.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos et sæculo fugientes liberos et absolutos, ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque licentia sui abbatis de eodem loco discedere; discedentem vero sine communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce, divina officia celebrare. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus tibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam, providerint eligendum. Sepulturam præterea monasterii vestri liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti fuerint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Ad hæc, constitutionem quam charissimus in Christo filius noster Fridericus, illustris Romanorum imperator semper augustus, de non alienandis possessionibus vel redditibus monasterii fecit ab his qui nomine vestro tenent, et scripto authentico roboravit, aucto-

ritate apostolica ratam habentes futuris decernimus A temporibus valituram, eamque præsentî privilegio confirmamus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

ADJUVA NOS, DEUS, SALUTARIS NOSTER.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ episcopus

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Paulus Prænestinus episcopus.

Ego Petrus presb. card. tit. S. Susannæ.

Ego Vivianus presb. card. Sancti Stephani in Cælio Monte.

Ego Laborans presb. card. Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Pandulfus presb. card. tit. Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Jacobus diac. card. S. Mariæ in Cosmedin.

Ego Gratianus SS. Comæ et Damiani diac. card.

Ego Bobo diac. card. Sancti Angeli.

Ego Octavianus SS. Sergii et Bacchi diac. card.

Ego Soffredus S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Albinus diac. card. Sanctæ Mariæ Novæ.

Datum Verulis, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, v Kald. Maii, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno III.

CXXXVIII-IX.

Ecclesiam de Capite Ursuli tuendam suscipit ejusque bona ac privilegia confirmat.

(Verulis, Maii 4.)

[MURATORI, *Antiq. Ital.*, III, 1179.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio PETRO presbytero, rectore ecclesiæ de Capite Ursuli, salutem et apostolicam benedictionem.

Apostolicæ sedis benignitate inducimur, et susceptæ administrationis debito provocamur, venerabilia loca paterna charitate diligere, et contra malignorum incursum protectionis eis apostolicæ præsidium impertiri. Eapropter ad exemplar felicit recordationis Paschalis papæ, prædecessoris nostri, domum, cui Deo auctore præesse dignosceris, cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possides, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio commu-
D nimus: statuentes ut quæcunque bona a Gualandi filii Theodorico et Groffoello, vel a Ranerio et Gottolo Gotti filiis, seu a Benni filiis Hiligone et Theodorico, vel a Bernardo et Henrico Benni filiis, et a Rodolfo et Ildebrandino Ildebrandi filiis, vel a quibuscunque fidelibus in eadem domum oblata

sunt, vel in posterum offerri contigerit, quietæ et integra in ejusdem domus possessione permaneant illibata, peregrinorum et pauperum usibus profutura. Prohibemus etiam ne quis in eadem domum assultum facere, vel eam temere perturbare, aut ejus bona diripere, vel modis quibuslibet alienare præsumat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Verulis, quarto Nonas Maii.

CXL.

B *Possessiones ecclesiæ collegiatae B. Mariæ Brugis recenset, easque privilegio apostolico confirmat.*

(Verulis, Maii 4.)

[MIRÆUS, *Opp. Diplom.*, II, 977.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GILBERTO præposito S. Mariæ Brugensis ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris canonicè substituendis, in perpetuum.

Effectum justa postulantis indulgere et vigor postulat æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando potentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit.

Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum ecclesiam in qua divino mancipati estis servitio, ad exemplar felicit recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio commuimus; statuentes ut quæcunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonicè possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu alii justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permanent. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam de Sisela cum decimis et aliis pertinentiis suis; census quos homines vestri vobis annuatim exsolvunt; concessionem quoque Lonæ memoriæ Balderici quondam Noviomensis episcopi quam parochiali ecclesiæ vestræ Sanctæ Mariæ quæ apud Brugense oppidum sita est fecit, felicit memoriæ prædecessorum nostrorum Paschalis et Alexandri papæ vestigiis inhærentes auctoritate apostolica confirmamus; silicet ut altare beatæ Mariæ juxta quod prædecessor noster decrevit, ab omni exactione sit liberum. Canonici illic constituti eligendi præpositum suum canonicam habeant et liberam potestatem, in canonibus videlicet expressam, qualem enim canonici habuisse noscuntur, nunc de propria ecclesia, nunc de aliena præpositum eligentes. Cui quidem episcopus canonicorum spiritualem curam et providentiam substantiæ temporalis assignet. Ipse vero ab episcopo utramque prælationem accipiat, et pro utraque ei revo-

rentiam canonicam et subjectionem impendat. A

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce, divina officia celebrare.

Sepulturam præterea ecclesiæ vestræ liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti fuerint, nullus obstet, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Ad hæc libertates et immunitates ac rationabiles consuetudines in ecclesia vestra hactenus observatas ratas habemus, easque futuris sancimus temporibus permanere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Ruinæ episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Petrus presbyter cardinalis titulo Sanctæ C
Susannæ.

Ego Vinciamus presbyter cardinalis titulo S. Stephani de Monte.

Ego Laborans presbyter cardinalis S. Mariæ trans Tiberim, titulo Calixti.

Ego Isandus presbyter cardinalis titulo Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Jacobus diaconus Sanctæ Mariæ in Cosmedino.

Ego Bobo diaconus cardinalis S. Angeli.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Soffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis

Ego Albinus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ D
Novæ

Datum Verulæ, per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii IV Nonas Maii, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno III.

CXLI.

Statutum pro juramento personarum super residentia.

(Verulis, Maii 4.)

[PETIT, *Theodori Pœnitentiale*, p. 453.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis G. decano et canonicis Carnotensis Ecclesiæ, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum aliqua pro Ecclesiarum utilitate fuerint ordinata, quæ non sunt ol'va rationi, ne cuiquam temeritas ea violare præsumat, munimur sunt apostolico roboranda. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus annuetis, quod bonæ memoriæ J. quoniam episcopus vester in capitulo vestro de communi fratrum consilio statuit, scilicet ut cuicumque extunc personatus ecclesiæ vestræ daretur, juramentum præstaret in capitulo infra civitatem vestram residentiam se facturum (quo sacramento dicuntur astricti, quibus postmodum honores sunt et personatus ecclesiæ vestræ collati), sicut idem statutum rationabiliter est editum, et hactenus pro ipsius ecclesiæ utilitate sine contradictione servatum auctoritate apostolica confirmamus. Statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Verulæ, IV Non. Maii.

CXLII.

Concordiam Guichurdi Lugdunensis archiepiscopi confirmat.

(Verulis, Maii 6.)

[JURNIN, *Novæ hist. de Tournaus*, Pr., p. 179.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori et fratribus domus Balgiacensis, salutem et apostolicam benedictionem.

..... Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, concordiam et compositionem quam bonæ memoriæ Guichardus quondam Lugdunensis archiepiscopus fecit super controversia quæ inter domum vestram et Petrum præcentorem, custodem S. Stephani super jure parochiali castri Balgiacensis fuerat diutius agitata, sicut eadem compositio atque concordia rationabiliter facta est, et ab utraque parte recepta, et in scripto authentico continetur, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Verulis, II Nonas Maii.

CXLIII.

Monasterii Lætiens possessiones confirmat.

(Verulis, Maii 6.)

[REIFFENBERG, *Monuments*, VII, 643.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis HELGOTO abbati Lætiens monasterii ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Quoties a vobis petitur, etc. Eapropter, etc., statuentes ut quascunque possessiones, quascunque

bona idem monasterium in præsens juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum et principum, etc.

Datum Verulæ, per manum Alberi sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, 11 Nonas Maii, indictione 1., anno 1184, pontificatus vero dicti Lucii papæ III anno III.

CXLIV.

Monasterii Capeiensis protectionem suscipit et possessiones confirmat.

(Verulis, Maii 6.)

[D. MARRIÆ, *Historia S. Martini a Campis* 341

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis ROBERTO priori Capeiensis monasterii ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantes indulgere et vigor postulat æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntatem et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. Statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Ecclesiam S. Medardi de Capeio et tertiam partem decimæ ipsius castri et quidquid ibi habetis. Altare de Longavalle, tertiam partem decimæ ipsius loci, et quidquid ibi habetis. Illud juris et possessionis quod in altari de Clary Gaufridus clericus, filius Matthæi Peronensis viri illustris habebat, cum parte decimæ quam ibi habetis et quidquid ibidem possidetis. Præbendam unam in ecclesiam S. Fursei in Peronensi castro, ex donatione Radulfi comitis Viromand. Altare de Framarevilla, cum tertia parte decimæ, et quidquid ibi habetis. Altare de Waviller, cum tertia et decima et terra et curte quam ibi habetis. Altare de Veteri Ambianensi liberum et absolutum et ab omni custodia, et quidquid ibi in decima vel terra habetis. Terram de Remecurt et quidquid ibi habetis. Terram de Fulconcurt et quidquid ibi habetis. Alodium de Choinnoles et hospites et quidquid ibi habetis. Altare de Mames et quidquid in decima illius loci habetis. Quidquid habetis in decima de Carnai. Altare de Fontanis, cum curte et quidquid ibi habetis. Viginti solidos ad luminare ecclesiæ singulis annis in conductu mercatorum, quod vulgo Guionagium dicitur, Peronæ capiendos et in festo S. Remigii persolvendos, de dono Radulfi comitis Viromand et Adelcidis uxoris ejus. Terram quæ

A dicitur S. Cornelli, sub redditione census quinque solidorum. Sexaginta solidos Atrebatensis monetæ. Apud Warneston, tres bonucrios terræ de dono Petri militis de Capeio, assentientibus et concedentibus Eva uxore ipsius et Gila filia ejusdem.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas extorquere præsumat. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diocesano episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus vobis, vero de temporalibus, debeant respondere: liceat vobis quoque clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Priorem insuper vel monachos sicut a bonæ memoriæ papa Lucio et aliis Romanis pontificibus constitutum est, sine auctoritate Rom. pontificis nullus excommunicationi vel interdicto subijcere propria voluntate præsumat. Si vero, quod absit! in alio vestro, vel in effusione sanguinis, vel in verberum illatione, sive in aliquo hujusmodi violentiam irrogari forte contigerit, nequaquam propter hoc a divinis ecclesia vestra prohibeatur officiis. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumantur.

Prohibemus insuper ut infra fines parochiarum vestrarum, sine assensu vestro, capellam vel oratorium, nullus ædificare præsumat, salvis tamen privilegiis Romanæ Ecclesiæ. Statuimus etiam ut si prior qui pro tempore fuerit in vestra ecclesia constitutus, præbendam quam in ecclesia S. Fursei de Perona debetis habere, alicui personæ idoneæ quæ assidue deserviat ad tempus duxerit committendam, integritatem fructuum sicut alii qui assidui fuerint, consequatur. Chrisma quoque, oleum sanctum, consecrationes altarium, ordinationes clericorum et cætera ecclesiastica sacramenta a diocesano suscipietis episcopo; siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit et ea gratis et absque pravitare aliqua vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem, qui nostra fultus auctoritate, quod postulatur indulgeat. Libertates vero et immunitates ac rationabiles consuetudines in ecclesia vestra hactenus observatas, ratas habemus, easque futuris temporibus illibatas manere sancimus. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ne quis

infra clausuras locorum vestrorum, seu grangiarum vestrarum furtum facere, ignem apponere, seu hominem capere vel interficere audeat. Adijcimus autem auctoritate nihilominus apostolica prohibemus, ut nulli episcopo liceat in ecclesia vestra stationes facere vel missas publicas sine assensu vestro celebrare, ne monasticæ simplicitatis disciplinæ quæ per prælatos ecclesiarum fovenda dignoscitur, popularibus tumultibus perturbetur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et Cluniacensis monasterii et ecclesiæ S. Martini de Campis debita reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Verulani, per manum Alberti S. R. E. presbyteri cardinalis et cancellarii, ii Nonas Maii, indictione ii, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno iii.

CXLV.

Privilegia, immunitates ac possessiones canonicæ S. Ursi de Aosta confirmat.

(Verulis, Maii 7.)

[*Historiæ patriæ Monum., Chartæ, I, 930.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis HUGRICO priori Sancti Petri et Sancti Ursi de Augusta, et canonicis ejusdem ecclesiæ, tam præsentibus quam futuris, canonicam vitam professis, in perpetuum.

Religiosis votis annuere et ea operis exhibitione complere officium nos invitat suscepti regiminis et ordo videtur exigere rationis. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostræ protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Dei timorem et B. Augustini Regulam in ipsa ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascun-

A que possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Deo, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis, ecclesias Sanctæ Mariæ et Sancti Petri de Castro Argenteo cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Albani de Mosterio cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Laurentii de moate Girolt cum decimis et pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Ursii de Conia cum decimis et pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Stephani de Grazano cum decimis et pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Martini de Varata cum decimis et pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Salvatoris de Valesia cum appendiciis suis, ecclesiam Sancti Jacobi de Ussoniam et locum de Sillano cum appendiciis suis, ecclesiam Sancti Joannis de Quarto, et ecclesiam Sancti Andræ de Pavone cum decimis et appendiciis suis, ecclesiam de Salugia cum decimis et appendiciis suis, ecclesiam Sancti Pauli de Verzel juxta Sesiam cum appendiciis suis. Sane novallium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, e sæculo fugientes liberos et absolutos, ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum nostrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque prioris sui licentia de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu, discedere; discedentem vero, absque litterarum communium cautione, nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. In parochialibus autem ecclesiis, quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diocæsano episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obuente vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullas ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam, providerint eligendum. Inhibemus etiam ne ecclesias

aut terras seu quodlibet beneficium ecclesiæ vestræ collatum liceat alicui personaliter dare sive alio modo alienari siue consensu totius capituli aut majoris et sanioris partis. Si quæ vero donationes vel alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, irritas esse censemus.

Ad hæc autem adjicimus ne aliqui canonici seu conversi, sub professione domus vestræ astricti, sine consensu et licentia prioris ac majoris et sanioris partis capituli vestri, pro aliquo fidejubeant, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiant ultra pretium capituli sui providentia provisum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere præsumperint, non teneatur conventus, sine cujus licentia et consensu hoc egerant, aliquatenus respondere

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit præfatas ecclesias temere perturbare, aut earum possessiones auferre vel ablatas retinere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Bene valete.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Petrus presb. carilin. tit. S. Susannæ subscripsi.

Ego Vocanus tit. S. Stephani in Cœlio Monte presb. card. subscripsi.

Ego Laborans presbyter cardin. Sanctæ Mariæ Trans Tiberim tit. Calixti subscripsi.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ episcopus subscripsi.

Ego Henricus Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Paulus Prænestinus episcopus subscripsi.

Ego Jacobus diac. card. S. Mariæ in Cosmedin subscripsi.

Ego Ardicio diaconus cardin. S. Theodori subscripsi.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diacon. card. subscripsi.

Ego Ottonianus diaconus cardinalis Sanctorum Sergii et Bacchi subscripsi.

Datum Verulis, per manum Alberti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, Nonas Maii, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno tertio.

CXLVI.

Bulla pro capitulo S. Martini Turonensis.

(Verulis, Maii 28.)

[*Défense des privilèges de Saint-Martin de Tours, p. 24.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano, thesaurario et capitulo Beati Mar-

tini Turonensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum ecclesia vestra ad apostolicam sedem nullo mediante pertineat, dubitatis ne, si causas quæ motæ fuerint contra eam venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo delegemus, occasione delegationis jurisdictionem in vos quærat perpetuam vindicare. Vestræ proinde libertati pro nostro volentes officio providere, auctoritate vobis apostolica indulgemus ut, si ad jam dictum archiepiscopum aliquæ contra ecclesiam vestram litteræ sunt obtentæ, vel fuerint impofterum impetratæ, liceat vobis ipsum de apostolica licentia recusare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Dat. Verul. v Kal. Junii.

CXLVII.

Bulla pro ecclesia S. Martini Turonensi.

(Verulis, Maii 28.)

[*Ibid.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Philippo decano, Ro. thesaurario et capitulo Sancti Martini Turonensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, de his qui fidelitatem promiserunt et juramento etiam firmaverunt stare judicio capituli vestri, juxta consuetudines ecclesiæ vestræ, si quod vobis jurarunt noluerint adimplere, plenam vobis auctoritatem concedimus, et conferimus potestatem, eis, sublato appellationis obstaculo, beneficia subtrahendi quæ ipsius ecclesiæ nomine tenere noscuntur quousque satisfecerint competenter. Libertates quoque, dignitates et consuetudines approbatas ecclesiæ vestræ vobis auctoritate apostolica confirmantes, illibatas et integras permanere sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis et confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Verul., v Kal. Junii.

CXLVIII.

Bulla pro capitulo S. Martini Turonensis.

(Verulis, Maii 28.)

[*Ibid.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Philippo decano, Ro. thesaurario et capitulo Sancti Martini Turonensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Quanto Ecclesia vestra specialius noscitur ad jus

et proprietatem sedis apostolicæ pertinere, tanto amplius nobis imminet providendum ut integritas pacis et libertatis ipsius in sua jugiter firmitate consistat, et honorabilis status ejus per adventionis illicitæ pravitatem aliquid juris sui dispendium non incurrat. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus annuentes, antiquam ipsius ecclesiæ dignitatem secundam quod in Romanorum pontificum et regum privilegiis continetur, in suo statu manere decernimus, et eam auctoritate apostolica confirmamus, de communi fratrum consilio statuente ut omnia communia juramenta vel conjuratio quam burgenses vestri de Castronovo sub appellatione communis vel communis sacramenti fecerunt, quocumque nomine censeatur, irrita sint et cassa, et principales auctores eorum cum fautoribus suis, si ea abjurare noluerint, vinculo anathematis innoventur. Illud quoque juramentum quo se illis temere populus obligaverat irritum esse decernimus, et præcepimus non teneri, ita tamen ut de temeritate ipsius juramenti digna pœnitentia satisfaciant, quia illud contra Ecclesiam Dei præsumptione dampnabili præstiterunt; maxime cum ex hoc et libertas deperiret Ecclesiæ, et in his quæ ad jurisdictionem ejus pertinere noscuntur, multa sæpius contra juris ordinem et servatam hactenus justitiam provenirent. Si qui ergo de actoribus juramentorum præscriptorum vel conjurationis ipsius exstiterint qui, ea abjurare communiti, contradicant, vel hujusmodi deinceps conventiculis manu tenendis aut roborandis insistant, liberam vobis damus, nullius contradictione vel appellatione obstante, excommunicandi eos auctoritate apostolica facultatem.

Ad hæc prædecessorum nostrorum felices recordationis Alexandri et aliorum quorundam Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, de consueta clementia et benignitate sedis apostolicæ vobis duximus indulgendum ut, si archiepiscopi vel episcopi in quorum episcopatibus malefactores vestri fuerint, tertio per intervallum trium mensium a vobis reverenter et devote atque humiliter requisiti, de ipsis usque ad annum vobis et ecclesiæ vestræ plenam et sufficientem justitiam non exhibuerint, extunc habito saniori consilio et maturitate quam decet servata, liceat vobis eos auctoritate nostra infra missarum solemnias, nullius appellatione vel contradictione obstante, excommunicationis vinculo innodare. De his autem qui fidelitatem vobis promiserunt, et juramento confirmaverunt stare justitiæ capituli vestri, juxta consuetudines ecclesiæ vestræ, si infra sex menses postquam archiepiscopi vel episcopi quorum parochiani sunt, a vobis requisiti fuerint, eos secundum quod diximus de aliis quod vobis juraverunt non compulerunt adimplere, eandem per omnia vobis auctoritatem concedimus et conferimus potestatem. Adjicimus quoque ut quos de malefactoribus vestris archiepiscopi vel

A episcopi excommunicaverint, liberum sit vobis excommunicatos denunciare.

Prohibemus insuper ut nulli archiepiscopo, vel episcopo, vel alii ecclesiasticæ personæ liceat excommunicationis vel interdicti sententiam, quam in prædictos malefactores vel juratos vestros servata forma et ordine quem diximus, de communi consilio vel majoris et sanioris partis rationabiliter protuleritis, sine satisfactione congrua relaxare; sed usque ad dignam emendationem sententia ipsa rata et firma permaneat, et irrefragabiliter observetur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ definitionis, concessionis et confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum

Datum Verul., v Kalendas Junii.

CXLIX.

Aimerico priori et capitulo Silviniacensi concedit et ne quis infra ejusdem ecclesiæ parochias sine ipsorum assensu ecclesiam vel capellam construat, nec excommunicationis sive interdicti sententiam in Silviniacenses promulget.

(Castri, Jun. 13.)

Histoire du prieur de Souvigny, 342, teste Bréquigny, Table chronologique, IV, 43.]

CL.

Monasterium S. Mariæ Noviportus tuendum suscipit et ejus bona ac jura confirmat.

(Anconæ, Jun. 17.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, I, 332. — Pontificis et cardinalium subscriptiones, cum die illis ascripta, hic tantum exhibentur, Lectore ad bullam Alexandri III eidem monasterio, iisdem verbis, concessam revocato. Vide *Patrologia* t. CC, in Alexandro III, ad an. 1177, Junii 29.]

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis S. Ruinæ sedis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velletrensis episcopus.

Ego Joannes presbyter card. tit. S. Marci.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ Trans Tiberim, tit. Calixti.

Ego Ardilio diac. card. S. Theodori.

D Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Solfredus S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Datum Anconæ, per manum Hugonis S. R. E. notarii, xv Kal. Julii, indict. II, Incarn. Domin. 1183, pontificatus vero D. Lucii papæ III anno III.

CLI

Donationes Godefridi I, Henrici I et Godefridi II, Brabantiae ducum, in favorem equitum Templariorum confirmat.

(Arimini, Jun. 22.)

[MIRÆUS, *Opp. diplom.*, II, 1189.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis magistro et fratribus domus militiæ Templi salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis mente non discordant, effectu prosequente complere. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu iam concessionem bonæ memoriæ Godefridi quondam ducis Lotharingiæ vobis et domui vestræ rationaliter factam, ratam esse decernimus, eamque ut indissolubilem obtineat firmitatem, presentibus litteris duximus inserendam.

Statuit namque divinitus inspiratus ut quindecim mansos et maresium et prata usque ad flumen Lane in loco ubi silva fuit, et vadit secus terram monachorum Sanctæ Mariæ et terram viri nobilis Gosowini, ex donæ suo, propria consentiente uxore sua, habeatis in posterum et ad utilitatem domus vestræ utiliter teneatis.

Præterea nepos ejus Godefridus, dux Lotharingiæ, cum propriæ uxoris assensu, donum a prædicto Godefrido avo suo factum recognovit et ratum habuit, et, ad exemplar ipsius, relevamentum hominum suorum, tam in ducatu de Brabantia, quam in comitatu de Arescot, et in tota terra, et in ducatu suo, sicut ex authentico scripto ejus agnovimus, vos habere concessit.

Adjiciens ut quicumque de fratribus vestris in curia ejus pro reditu illo colligendo morabitur, pro se et duobus scuteriis et tribus equitaturis fenum et avenam habeat, et candelas, et ferraturas equorum de curia ipsa percipiat. Quæ utique omnia, sicut pie et rationaliter data sunt et concessa, rata esse decernimus, et ea vobis et domui vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus; statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere et ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Arimini, x Kal. Julii.

CLII.

Monasteria Camaldulensia adimi congregationi vetat.
(Bononiæ, Jul. 7.)

[*Annal. Camaldul.*, IV, p. 116.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis PLACIDO Camaldulensi priori, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Officii nostri nos admonet et iuvat auctoritas pro Ecclesiarum statu salagere, et earum quieti et tranquillitati salubriter, auxiliante Domino, providere. Dignum namque et honestati conveniens esse dignoscitur ut quid ad earum regimen, Domino disponente, assumpti sumus, eas et a pravo hominum nequitia tueamur, et beati Petri atque sedis apostolicæ patrocinio muniamus. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prædecessorum nostro un-

A felicitis memoriæ Paschalis, Eugenii, Anastasii, Adriani et Alexandri Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, præcipimus et præsentis decreti auctoritate sancimus, ne cuiquam omnino personæ, clerico, monacho, laico cujuscunque ordinis aut dignitatis, presentibus aut futuris temporibus, liceat congregationes illas et loca illa quæ Camaldulensis eremi sive cœnobii disciplinam et ordinem susceperint, quæque hodie sub illius regimine continentur, ullo modo ab ejus subjectione et unitate dividere. Quæ videlicet loca et congregationes conservandæ unitatis gratia singularibus visa sunt vocabulis adnotanda :

In episcopatu Arretino monasterium Sancti Salvatoris Berardingorum, Sancti Petri in Rota, Sanctæ Mariæ in Agnano, Sancti Quirici in Rosa, eremum de Fleri, monasterium Sancti Viriani, Sancti Bartholomæi in Anglari, Sanctæ Mariæ de Pratalia, monasterium Silvæmundæ, Sancti Petri Minoris, Sancti Michaelis de Burgo, ecclesiam de curte Luponis, Sancti Andree de Castellione, Sancti Savini in Arretino, monasterium Sanctæ Mariæ in Trivio; in Galiata monasterium de Insula, Eremum Novum, monasterium de Ferrazzano; in episcopatu Montis-Fertranensi monasterium Montis-Herculis; in episcopatu Pesauriensi monasterium Sancti Dionatii, eremum Sajoli; in episcopatu Bononiensi monasterium Sancti Archangeli, Sancti Felicis, Sanctæ Christinæ, Sanctorum Cosmæ et Damiani, hospitale Sanctæ Mariæ in Ragone; in episcopatu Faventino monasterium Sancti Hippolyti; in episcopatu Esino monasterium Sancti Georgii, eremum Rainaldi, monasterium de Accoli; in episcopatu Cæmerinensi monasterium Sanctæ Helenæ, monasterium de Pirella; in episcopatu Spoletinensi monasterium Sancti Sylvestri; in episcopatu Fulginiensi monasterium de Landun...; in episcopatu Castellano monasterium Sancti Sepulcri, monasterium Sanctæ Mariæ de Deciano, Sancti Petri de Planetio; in episcopatu Florentino monasterium Sancti Petri in Luco, Sancti Salvatoris juxta civitatem; in episcopatu Fesulano monasterium Montismuri; ecclesiam Sanctæ Margarete, monasterium de Pratoveteri; in episcopatu Vulturno monasterium Sanctæ Mariæ in Policiano, Sancti Petri in Fontiano, Sancti Petri in Cerreto, monasterium Sancti Justi; in episcopatu Pisano, monasterium Sanctæ Mariæ de Morrona, Sancti Stephani in Cinctoria, monasterium Sancti Savini, monasterium Sancti Michaelis de Burgo, Sancti Fridiani, Sancti Zenonis; in episcopatu Lucano monasterium Sancti Salvatoris in Cantignano, Sancti Petri in Puteolis; in Sardinia, in episcopatu Turritano, monasterium Sanctæ Trinitatis de Saccharia, ecclesiam Sanctæ Eugenæ in Samanar, ecclesiam Sancti Michaelis et Sancti Laurentii in Vanari, ecclesiam Sanctæ Mariæ et Sancti Joannis in Altasar, ecclesiam Sanctæ Mariæ in Contra, ecclesiam Sancti Joannis et Sancti Simeonis in Salvereno, ecclesiam Sancti

Nicolai de Trulla, ecclesiam Sancti Petri in Scano, A
ecclesiam Sancti Pauli in Cotrognano, ecclesiam
Sancti Petri in Olim; in Tuscia, in episcopatu
Clusino eremum Vivi in monte Amiato cum omni-
bus supradictorum locorum pertinentiis; villam
præterea de Mojona, quam emistis ab Henrico
præposito et reliquis canonicis cum omnibus
pertinentiis suis; villam de Moutione, quam ab
abbate Sanctæ Floræ emistis, quemadmodum in
vestris chartulis continetur, et vobis a prædeces-
sore nostro bonæ memoriæ papæ Anastasio, me-
diante justitiâ, adjudicata est, et scripti sui sen-
tentia confirmata.

Omnia igitur monasteria cum omnibus ad ipsa
pertinentibus statuimus et apostolicæ sedis aucto-
ritate sancimus, tanquam corpus unum sub uno
capite, id est sub priore Camaldulensis eremi tem-
poribus perpetuis permanere, et in illius observa-
tione persistere: sub eo, inquam, priore, qui ab
ipsius congregationis abbatibus sive prioribus et ab
eremitis regulariter electus, præstante Domino,
fuerit. Porro congregationem ipsam ita sub apo-
stolicæ sedis tutela perpetuo conservandam decerni-
mus ut nulli episcoporum facultas sit aliquid ex
his monasteriis absque prioris conniventia et apo-
stolicæ sedis licentia excommunicare vel a divinis
officiis interdicare. Fratribus autem ipsis licentia
sit a quo maluerint episcopo consecrationum et ordi-
nationum sacramenta suscipere. Ad hæc mona-
sterium de Urano vobis et conventui vestro, salvo
jure Ravennatis Ecclesiæ, auctoritate apostolica
confirmamus. Decernimus ergo ut nulli omnino
hominum liceat præfatum monasterium temere
perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas
retinere, minuere seu aliis quibuslibet vexa-
tionibus fatigare; sed illibata omnia et integra
conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et
sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis præ-
futura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocesa-
norum episcoporum canonica justitia. Si qua
igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona
hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra
eam temere venire tentaverit, secundo tertiove
commonita, nisi reatum suum digna satisfactione
correxerit, potestatis honorisque sui dignitate car-
eat, reamque se divino iudicio existere de perpe-
trata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore
ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri
Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine
districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem
loco jura sua servantibus sit pax Domini Jesu
Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis
percipiant, et apud districtum Judicem præmia
æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

ADJUVA NOS, DEUS SALUTARIS NOSTER.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus ss.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis
episcopus ss.

Ego Henricus Albanensis episcopus ss.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velletrensis episco-
pus ss.

Ego Joannes presb. card. tit. Sancti Marci ss.

Ego Laborans presb. card. tit. Sanctæ Mariæ
Trans-Tiberim tit. Calixtiss.

Ego Pandolphus presb. card. tit. basilicæ xii
Apostolorum ss.

Ego Ardicio S. Theodori diac. card. ss.

Ego Gratianus Sanctorum Cosinæ et Damiani
diac. card. ss.

Ego Soffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diac.
card. ss.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diac. card. ss.

Datum Bononiæ, per manum Hugonis sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ notarii, Nonis Julii, indictione se-
cunda, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontifi-
catus vero domni Lucii papæ III anno III.

CLIII.

*Monasterii S. Benigni Divionensis possessiones et
privilegia confirmat.*

(Veronæ, Jul. 31.)

[PÉARD, *Recueil*, 258.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
fratris Hamoni abbati Sancti Benigni Divionensis ejus-
que fratribus, tam præsentibus quam futuris, regu-
larem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantes indulgere et vigor
æquitatis et ordo postulat rationis præsertim quando
petentium voluntates et pietas adjuvat et veritas
non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulationibus clementer annuimus
et præfatum monasterium in quo divino mancipati
estis obsequio; ad exemplar felicitis recordationis
prædecessorum nostrorum, Gregorii VII, Honorii,
Innocentii, et Alexandri Romanorum pontificum,
sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et
presentis scripti privilegio communimus; imprimis
siquidem statuantes ut ordo monasticus qui
secundum Deum et B. Benedicti Regulam in eodem
loco institutus esse dignoscitur, perpetuis
ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea
quascunque possessiones, quæcunque bona idem
monasterium impræsentiarum juste et canonice
possidet, aut in futurum concessione pontificum,
largitione regum vel principum, oblatione fidelium
seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit
adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et
illibata permaneant. In quibus hæc propriis duxi-
mus exprimenda vocabulis:

... vestro sitæ sunt, libertatem presbyterorum
..... ecclesiis Domino servientium, quam
Robertus quondam Lingonensis episcopus monaste-
rio..... frater noster Manasses episcopus
Lingonensis in eisdem..... ecclesia Sancti
Apollinaris et in ecclesia de Longo Vado, de Plum-
bahiis et Villariis, vobis perpetuo concessit, et
scripto proprio confirmavit; ecclesiam Sancti Ger-
mani de Lariaco in qua sanctimoniales consistunt,
ita quidem ut et ipsæ sanctimoniales vobis vestris-

que successoribus ecclesieque Divionensi debitam obedienciam et consuetam exhibeant, sicut ejusdem loci monachi exhibere noscuntur, sicut eam canonicè ac pacificè possidetis, vobis nihilominus confirmamus; cellam etiam Clementini prati in qua conversi consistunt: locum de Fordemunt in quo similiter conversi consistunt; illud etiam remissionis et immunitatis, quod bonæ memoriæ Robertus quondam Lingonensis episcopus, vel sui prædecessores, de paratis et synodis vobis rationabiliter indulsisse noscuntur, præsentis scripti auctoritate confirmamus. Villam præterea quæ Dianetum dicitur, sicut per iudicium Stephani Aduorum episcopi monasterio vestro juste adjudicata est, et vos eam pacificè possidetis, cum omnibus pertinentiis suis, nihilominus auctoritate apostolica confirmamus. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem vestram recipere, et eos absque contradictione aliqua in vestro monasterio retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis licentia, vel ejus ministerio, nisi arctioris religionis obtentu, discedere; discedentem vero absque communium literarum cautione, nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis vel interdictis, non pulsatis campanis, summissa voce divina officia celebrare. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis presbyteros nominare, eosque diocæsano episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, qui ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nullus obsistet; salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Ea vero quæ a prædecessoribus nostris, Sergio, Joanne, et Alexandro de cæmoterio, vel de aliis provida vobis sunt deliberatione concessa, sicut in privilegiis eorum continetur, illibata de cætero manere censensus,

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium tenere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra et illibata conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

A Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velletreusis episcopus.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli Sancti Marci.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ Trans Tiberim tituli Calixti.

Ego Humbertus presbyter cardinalis tituli Sancti Laurentii in Damaso.

Ego Pant. presbyt. cardinalis tit. basilicæ XII Apostolorum.

Ego Arditiu diaconus cardinalis Sancti Theodori.

B Ego Gratianus diaconus cardinalis Sanctorum Cosmæ et Damiani.

Ego Joffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diaconus cardinalis.

Datum Veronæ, per manum Hagonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, secundo Kalendas Augusti, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno tertio.

CLIV.

Ecclesiam S. Petri Nessinam tuendam suscipit ejusque possessiones et privilegia confirmat.

(Veronæ, Aug. 10.)

[TATTI Ann. di Como, t. II, p. 884.]

C LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis præposito ecclesiæ S. Petri de Nessii ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, canonice substituendis, in perpetuum.

Quoties illud a nobis petitur, quod rationi et honestati convenire videtur, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum ecclesiam S. Petri, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Statuentes ut quæcumque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstanto Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo ecclesia memorata sita est cum omnibus adjacentiis, quæ ad eandem ecclesiam pertinent. Ex dono et concessione B. Cumani episcopi quartam partem decimationis ejusdem plebis vestræ. Runcum S. Joannis de Domo, quem Stephanus archipresbyter excolebat. Silvam insulanam, quam memoratus episcopus emerat. Oratoria SS. Victoris et Nazarii de Briennio cum quibusdam

nibus appendiciis eorum. Decimam de Domo Crescentii de Brjennio. Oratorium SS. Georgii et Nazarii de Hilo cum omnibus appendiciis ejus. Oratorium S. Andreae apostoli de Nervo cum omnibus appendiciis ejus. Oratorium S. Mariæ de Vico cum omnibus appendiciis ejus. Oratorium S. Martini de Careno cum omnibus appendiciis ejus. Oratorium S. Mariæ et S. Fidelis de Ciserno cum omnibus appendiciis ejus. Oratorium S. Ambrosii de Palanzo cum omnibus appendiciis ejus. Oratoria S. Mariæ et S. Alexandri de Hemenia cum omnibus appendiciis eorum. Oratorium S. Margaritæ de Molina cum omnibus appendiciis ejus; terram de Curticella; decimam de casa Ursonis de Pino et Joannis presbyteri fratris ejus; decimam de casa illiorum Stephani presbyteri; decimam filiorum Martini de Calcariola et beneficium custodiae.

Decernimus ergo, ut nulli omnino liceat præfatam ecclesiam temere perturbare aut possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere seu aliquibus vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanæ episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ conservationis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine divinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Veronæ, per manum Hugonis notarii, 14 Idus Augusti, indictione 11, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno III.

CLV.

Parthenonem SS. Salvatoris et Julii Brixien. sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ protectione cum suis bonis, juribus et jurisdictionibus confirmat.

(Veronæ, Aug. 18.)

[MARGARINI, Bullar. Casin., II, 205.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus GRATIÆ abbatissæ monasterii Sanctæ Julii Brixienensis, ejusque sororibus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Prudentibus virginibus quæ sub habitu religionis, accensis lampadibus, per opera sanctitatis jugiter se præparant ire obviam Sponso, sedes apostolica debet præsidium impertiri, ne forte cujuslibet temeri-

tatis incursus, aut eas a proposito revocet, aut robur, quod abbat, sacræ religionis infringat. Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatam monasterium Sanctæ Julii Brixienensis, in quo divino estis obsequio mancipatæ, quod ad jus et proprietatem beati Petri, nullo mediante, pertinere dignoscitur, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicis recordationis Calixti, Innocentii, Eugenii Romanorum pontificum, sub beati Petri tutela et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communitus; statuentes ut quæcunque prædia, quascunque possessiones, quæcunque bona, ex munificentia bonæ memoriæ Ansæ reginæ, seu ex largitione illustris memoriæ imperatorum, qui post eam regni gubernacula susceperunt, vel ab aliis fidelibus collata, idem monasterium in præsentiarum justè et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis et his quæ vobis successerint, et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Sermionem cum duabus ecclesiis Domini videlicet nostri Salvatoris et Sancti Viti martyris Cervanicam cum ecclesia Sanctæ Julii martyris; Nubelariam cum ecclesia Sancti Laurentii; Berciagum cum duabus ecclesiis Sancti Zenonis et Sancti Stephani; Magonenicum cum ecclesia Sancti Alexandri; Thimolinam cum ecclesia Sanctæ Julii; Barbadam cum duabus ecclesiis Sanctæ Mariæ et Sanctæ Julii et Sancti Petri; Monticellum cum ecclesia Sanctæ Mariæ; Voum cum ecclesiis Sancti Petri et Sancti Laurentii; Calvatonem cum ecclesiis Sanctæ Mariæ, Sanctæ Julii et Sancti Blasii; Scandolaariam cum ecclesia Sancti Michaelis; Ciconariam cum ecclesia Sanctæ Mariæ; Gosenagum cum ecclesia Sancti Martini; Miljarinam cum ecclesia Sanctæ Julii; Sermidam cum ecclesia Sancti Petri in Solado, et capellam Sanctæ Julii de Pradellis. Præterea quascunque alias curtes, villas, castella, ecclesias, portum Placentinum, et ripaticum ejus, districtum servorum et liberorum ad vestrum cœnobium pertinentium, et omnia ad idem monasterium pertinentia nihilominus confirmamus. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus collitis sive de nutrimentis animalium vestrorum nullis a vobis decimas exigere aut extorquere præsumat. Decimas etiam quas idem monasterium a quadraginta annis inconcusse possedit et in præsentiarum sine controversia possidet, vobis et per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus. Præsentis quoque decreto sancimus, ut prædictum monasterium apostolicæ sedis tutela et regia defensione munitum, sub nullius unquam alterius potestate vel jurisdictionibus redigatur; adeo ut quisque sacerdotum, nisi ab ipsius loci abbatissa fuerit invitatus, missarum ibi solemnia celebrare præsumat. Præterea ipsius loci abbatissæ licentiæ

indulgemus ecclesias ad honorem Dei construere, A et libertatem ab imperatoribus et regibus monasterio præfato concessam tam in mercatis constituendis, quam in castellis, in terris ipsius monasterii ubicunque voluerit pro utilitate ejusdem monasterii ædificandis, pariter roboramus. Nullus etiam episcopus, dux, marchio, comes, vicecomes, seu aliqua magna parvaque persona, ullum districtum in aliquibus locis ipsius monasterii tenere vel judicare, aut aliquid placitum, absque licentia abbatissæ habere præsumat, aut res ipsius spirituales, sæcularesve quovismodo alienare vel molestiam ei inferre, aut fodrum vel monsonaticum, seu ripaticum, aut paratas, sive functiones aliquas exigere audeat. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, sive basilicarum, ordinationes abbatissæ vel monacharum, seu clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, seu quidquid ad sacrum ministerium pertinet, a quibuscunque malueritis catholicis suscipiatis episcopis, qui nimirum absque pravitate et reprehensione aliqua, ea vobis concedant, quemadmodum a supradictis prædecessoribus nostris Calixto, Innocentio, Eugenio, Romanis pontificibus, vestro monasterio pro fragilitate feminei sexus constat esse concessum. Obeunte vero tunc ejusdem loci abbatissa vel earum qualibet quæ tibi successerint, nulla tibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quam sorores communi consensu, vel sororum pars concilii sanioris, secundum Dei timorem et B. Benedicti Regulam providerint eligendam.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, earum, pro quarum gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Omnia supra scripta statuimus cum auctoritate Romanæ Ecclesiæ. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, hanc nostre constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se B divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Lucius catholice Ecclesiæ episcopus.

Ego Theobaldus Ostien. et Velletrensis episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Joannes presbyter card. tit. ecclesiæ Sancti Marci.

Ego Laborans presb. card. tit. Sanctæ Mariæ Trans Tiberim.

Ego Pandolphus presbyter card, tit. basilicæ XII Apostolorum.

Ego Ardicio diac. card. tit. S. Theodori.

Ego Gratianus tit. SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Goffredus tit. Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Albinus tit. Sanctæ Mariæ Novæ diacon. card.

Datum Veronæ, per manum Hugonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, xv Kalend. Septembris, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno IV.

Signum Lucii papæ III.

ADJUVA NOS, DEUS, SALUTARIS NOSTER.

CLVI.

Bulla papæ pro monasterio Boni-radii.

(Veronæ, Aug. 31.)

[*Gall. Christ. nov. XII, Instrum. 158.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GIRARDO abbati monasterii Boni-radii, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse presidium, ne forte cujuslibet temeritas incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulacionibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Boni-radii, in quo divino participati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Dei timorem in vestro cœnobio, et beati Benedicti Regulam ac Cisterciensium fratrum institutionem noscitur institutus, perpetuis illidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum possidet, aut in futurum, concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus etiam illibata permanent. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, quæ sunt a via trita quæ tendit a Nivernis Warziacum, usque ad tritam veterem quæ ducit a Charitate Warziacum; et omnia usuaria in omni potestate Cademisi, tam in nemoribus quam in plana terra: nemus quod dicitur Booles, grangiam Boni-radii cum pertinentiis suis; pasturas in Boiplano, grangiam Cathelai eum pertinentiis suis; terras Lamberti Salonis, nemus Milonis, nemus quod dicitur Castales (*Chastelet*), terras Gaudrici, vitam qua itur

ad grangiam; grangiam Caviniaci (*Cherigny*) cum pertinentiis suis; nemus quod dedit vobis domina de Grenat; usuaria in nemore Britan... grangiam Avantigiarum cum pertinentiis suis; parvum f. u. dum, planum etiam nemus quod dicitur Neardes; molendinum de Pruvera, et molam ipsorum molendinorum; terram quæ dicitur Caumes (*Chaumes*), quam vobis dedit Everardus Motet; grangiam Concisi cum pertinentiis suis; prata, terras dominæ Mariæ de Nauminia (*Naunain*); rufam forestam, domum et vineas Warziaci; domum et vineas Serbeati; Montem-Agleuti (*Montaignaut*) et vineas; Pontem-tilium, terras de Constabli (*Constables*); pratum Galeraudi (*Pré Galeraud*), et exclusam ipsius prati, Noassegaudi (*Novesegaud*); prata Angelorum (*Pré des Auges*) usque ad lapidiscinium; prata S. Macuti, pratum Petri Constables, prata de Linerolas (*Ligneroles*). Sane laborum vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos a sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de eodem discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus violentiam, vel rapinam, aut furtum committere, ignem apponere, hominem capere vel interficere aliqua temeritate præsumat. Decernimus ergo nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, etc.

Datum Veronæ, per manum Hugonis sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, ii Kalendas Septembris, indictione ii, Incarnationis Dominicæ 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno iii.

CLVII.

Monasterium Altahense superius tractandum suscipit et ejus bona juraque confirmat.

(Veronæ, Sept. 2.)

[*Monumenta Boica*, tom. XII, 112.]

LCCIIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis WOLFRANO abbati monasterii Sancti Petri in Alta, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium Sancti Petri in Alta, in quo divino mancipati estis obsequio, sub Legati Petri et nostra protectione suscipimus, et præ-

sentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. Drascesriede, Ossenpach, Leivannesriede, Calberespach, Haimesperge, Aitinha, Plassanesperch, Adelhartsdorf, Hagenperg, Heich, Melpach, Pirche tres curtes, Gocholdesgrute, Chroleinesdorf, Hübennare, tres curtes Borascelle, tres curtes, Toveranesdorf, Rensten, duas curtes, Sikeleinesperge; Mennaha. Molendinum, Hicenperge, prædium, Grube, unum prædium. Ricemannesdorf, tres curtes, Temanesdorf, tres vineas et quidquid ibi habetis. Velberch, curtem, Teusenbach, duas curtes, juxta unam curtem. Mertanne, Puchperge, Radesmanesperge, Menna unam curtem, et molendinum. Haugencelle, Freindorf, curtem Riute, duas curtes. Harde, Strazchirchen, Vulpach, mansum unum. In Buizchouen, duas curtes, Mætigen curtem. Silihing, tres curtes Hatterhouen, novem mansos Wiatpözzingen, curtem. Harde, Hunderdorf tres curtes, Scoringe dimidium mansum Berndorf, tres mansos. Dietrichesdorf, curtem, Tatingem mansum, Hovedorf duas curtes. Pinningen curtem Mirendorf villam Wacenriede villam et Laderaren, quatuor curtes. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere aut extorquere præsumat.

Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco possessionem fas sit absque abbatis sui licentia nisi arctioris religionis obtentu de eodem loco discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Decimas præterea quas a quadraginta annis inconcusse tenuistis, vobis nihilominus confirmamus. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere, et diocæsano episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere.

Auctoritate quoque apostolica prohibemus ne advocatus vester, qui pro tempore fuerit, aliquam violentiam in vestro monasterio exercere, seu bona ipsius alienare aliqua occasione præsumat; sed co-

jure contentus existat, quod sibi antiquitus noscitur institutum. Si vero fratribus gravis et monasterio inutilis apparuerit, eo amoto, alium idoneum eligendi de auctoritate apostolica vobis et successoribus vestris concedimus facultatem. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat; salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successore nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem, et beati Benedicti Regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocesanæ episcopi canonice justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona etc.

Ego Joannes presb. card. titulo S. Marci.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodorus Portuensis et Sanctæ Rufinensis C sedis episcopus.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ Transtiberim titulo Calixti.

Ego Pandulfus presb. card. titulo Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velleitrensis episcopus.

Ego Ardilio diacon. card. S. Theodori.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Gofredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diac. card.

Datum Veronæ per manum Hugonis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, IV Non. Sept., indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno III.

CLVIII.

Privilegium de usu mitræ pro abbatibus S. Michaelis Bambergensis.

(Veronæ, Sept. 4.)

[USERMANN, *Episcopatus Bamberg. Prob.* 126.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio WOLFRANO abbati Sancti Michaelis in monte Babenbergen, salutem et apostolicam benedictionem.

Eos qui sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ sinceræ devotionis exhibent puritatem, clementiori sicut

A convenit benignitate respicimus, et placidi favoris assensum justis eorum petitionibus non negamus. Eapropter, dilecte in Domino filii, tuis justis postulationibus annuentes, et preces venerabilis fratris nostri O. Bambergensis episcopi executione favorabili prosequentes usum mitræ, qui tibi personaliter est concessus, tuis quoque successoribus indulgemus, ut Ecclesia tua semper præ oculis habeat, in quo exhibitum sibi largius favorem et gratiam sedis apostolicæ recognoscat. Nulli ergo, etc.

Dat. Veronæ, II Non. Septembris.

CLIX.

Bononiensem et Mutinensem ecclesias testatur a sese, salvo jure Gerardi archiepiscopi Ravennatis, consecratas esse.

(Veronæ, Sept. 4.)

[RUBI Hist. Ravenn., p. 356.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri, GERARDO RAVENNATI archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Dignum est et consonum rationi ut cum ad tuæ fraternitatis instantiam Bononiensi et Mutinensi ecclesiis impenderimus dedicationis munus, nunquam ex hoc adversus ecclesiam tuam, cui tantquam metropoli sunt subjectæ, et aliquantam vindicare valeant libertatem. Nos itaque providere volentes, ne de facto nostro, contraire vel successores tuos, injuriæ aut scandali materia oriatur, auctoritate apostolica constituimus, ut nullum ex hoc tibi, vel successoribus tuis præjudicium in posterum generetur, sed semper jam dictæ ecclesie, sicut ante dedicationem quam eis impendimus erat, in tua et successorum tuorum obedientia, et subjectione, sine contradictione consistent. Nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contravenire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Veronæ II Non. Septembr.

CLX.

Privilegium pro Ecclesia S. Thomæ Regiensis.

(Veronæ, Sept. 9.)

[TIRABOSCHI, *Memorie Moden.*, III, 94.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus BEATRICE abbatisse Sancti Thomæ Regiensis ejusque sororibus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Prudentibus virginibus quæ sub habitu religionis accensis lampadibus per opera sanctitatis jugiter se præparant ire obviam Sponso, sedis apostolicæ debet præsidium impertiri, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eas a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilectæ in Christo filiae, vestris justis postulationibus elementer annuimus et præfatum ecclesiam Sancti Thomæ in qua Dei estis obsequio mancipatæ sub beati Petri et nostra pro-

tectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio A raverint, devotioni et extremæ voluntati, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Antiquas et rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ a quadraginta armis inconcusse usque ad hæc tempora sine controversia conservatas auctoritate apostolica manere volumus illibatas. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbatissa vel qualibet eorum quæ tibi successerint, nulla ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quam sorores communi consensu vel sororum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendam.

Locum ipsum in quo memorata ecclesia sita est, sicut a strata regia venit ad viam Sanctæ Crucis, et ab eadem via currit ad fossatum civitatis, et interiorius sicut fossatum extenditur usque ad tenutam filiorum Balbi, et ab eo loco revertitur ad stratam regiam; plebem de Mutilena, quæ in honore Sancti Michaelis dedicata est, cum capellis et pertinentiis suis, scilicet capellam de Sisio Sanctæ Mariæ cum omnibus ad eandem ecclesiam pertinentibus; capellam Sancti Dalmatii cum pertinentiis suis; capellam Sancti Celestini cum pertinentiis suis in Vicojoario; capellam Sancti Blasii in Runcesso, cum omnibus pertinentiis suis; rationes quas habetis in ecclesia de Curviaco; capellam Sancti Pauli in civitate cum omnibus quæ ad eandem ecclesiam pertinent; ecclesiam Sancti Viti cum omnibus quæ ad eandem ecclesiam pertinent; ecclesiam Sancti Vigili in Saxo-Forte cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Blasii de Villanova cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Domini de Fozano cum omnibus pertinentiis suis; terram quam habet Asto de Novis Libellario nomine ab ecclesia vestra cum casis, casamentis, et vineis; tredecim jugera terræ et casamentum in civitate, quæ omnia domina Beatrix precario nomine tenebat ab ecclesia vestra et mansum de Monte detentum per Guidonem et nepotem suum, sicut ea juste et sine controversia possidetis. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, seu nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas extorquere præsumat.

Quia vero declinationum proventus ecclesiis et D carum sunt deputati personis, prohibemus ut nulli laico de terris seu redditibus vestris decimas exigere liceat. Inhibemus insuper ut nulli archiepiscopo in vos aut ecclesiam vestram sine manifesta et rationabili causa suspensionis liceat vel excommunicationis sententiam promulgare. Liceat quoque..... vobis personas sæculo fugientes liberare et absolutas ad conversionem vestram recipere et eas absque contradictione qualibet retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis non pulsatis campanis, clausis januis, exclusis excommunicationis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Sepulturam præterea ipsius loci liberam decernimus, ut eorum, qui se illic sepeliri delibe-

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur earum pro quarum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocæsani episcopi canonica justitia.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velletrensis episcopus.

Ego Joannes presbyter cardinalis tit. Sancti Marci.

Ego Laborans presbyt. cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim titulo Calixti

Ego Pandulphus presbyter cardinalis titulo basilicæ XII Apostolorum.

Ego Ardicio diaconus cardinalis Sancti Theodori.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Soffredus S. Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diaconus cardinalis.

Datum Veronæ per manum Hugonis notarii, v Idus Septembris, indictione tertia, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno tertio.

CLXI.

Privilegium pro ecclesia S. Evasii de Casali.

(Veronæ, Sept. 24.)

[De CONTI, *Memorie storiche di Casale*, I, 357.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis STEPHANO præposito ecclesiæ Sancti Evasii de Casali ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Piæ postulatio voluntatis debet effectu proso-

quente compleri etc..... et ad exemplar prædecessorum nostrorum bonæ memoriæ Calixti, Paschalis et Innocentii Romanorum pontificum præsentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conservetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia vestra in præsentiarum juste et canonicè possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permanent. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Omnes ecclesias sitas in curia Casalis cum omnibus suis pertinentiis; ecclesiam Sancti Hilarii et domum laboris ecclesiastici; in Paciliano ecclesiam Sancti Germani, etc.; mansum Radulfi Quecea cum primitiis et tertia parte decimarum totius loci Casalis, et tota decima terrarum familiæ Sancti Evasii, et tota decima Braydarum episcopi, et quidquid ecclesia de Paciliano de jure vel longa consuetudine vestræ ecclesiæ facere consuevit; villam Luvintini cum decimis et omnibus pertinentiis suis. In Sancto Georgio XIV mansos; sextamdecimam partem Torcelli et tenimentum quondam Petri Crassi cum omnibus pertinentiis suis. In Montedo tres mansos. In Fraxineto mansum unum et dimidium. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas auferre præsumat. Liceat quoque urbis clericos vel laicos a sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem vestram recipere, et eos in ecclesia vestra sine contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in loco vestro professi nem, fas sit absque præpositi sui licentia de claustris descendere; discedentem vero sine communi litterarum cautione nullus audeat retinere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi a diocesano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem sedis apostolicæ habuerit, et ea gratis et absque pravitate aliqua vobis exhibere voluerit. Alioquin liceat vobis catholicum quemcunque malueritis adire antistitem, qui nimirum nostra factus auctoritate, quod postulat indulgeat. Obeunte quoque te nunc ejusdem loci præposito, vel tuorum quolibet successorum, nullus tibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones

A auferre; vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva diocæsani episcopi canonica justitia.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Lucius, Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Joannes, presbyter cardinalis tit. Sancti Marci.

Ego Hubertus, presb. card. tit. S. Laurentii in Damaso.

Ego Pandolphus, presb. card. tit. Basilicæ XII Apostolorum.

B Ego Theodorus, Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus, Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcopus.

Ego Ardicio, diac. card. Sancti Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diacon. card.

Ego Goffredus S. Mariæ in Via Lata diac. cardinalis.

Ego Albinus, S. Mariæ Novæ diac. card.

Datum Veronæ per manum Hugonis, S. Romanæ Ecclesiæ notarii, viii Kal. Octobris., indict. tertia, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domui Lucii papæ III anno quarto.

CLXII.

C *Monasterii S. Petri Radoliensis protectionem suscipit bonaque confirmat.*

(Veronæ, Sept. 26.)

[*Bullarium Cluniacensis*, 79.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Simonis priori monasterii Sancti Petri de Radolio, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuribus regularem vitam professis in perpetuum

D Quoties a vobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, et potentium desideriis congruum suffragium impertiri. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus elementer annuimus, et præfatam monasterium Sancti Petri de Radolio, quod ad Cluniacense monasterium spectare dignoscitur, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permanent, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo præfatam monasterium situm est cum tota villa Radiolensi et pertinentiis suis, et quidquid habetis juxta confines ejusdem

villæ tam in bosco quam in plano, ecclesiam Sancti Stephani de Condeïaco cum decimis et duabus partibus tortellorum in crastino Natalis Domini, et candelarum in Purificatione Beatæ Mariæ, capellam Sancti Martini in eadem parochia, novem arpenta pratorum inter eundem et pontem de Conde, furnum et molendinum de firmitate Anculsi, ecclesiam de Chaminiaco cum decimis et capella Beatæ Mariæ Magdalene in eodem loco sita, tertiam partem decimarum de Lusenciaco cum aliis decimis et redditibus quæ in eadem parochia possidetis, molendinum unum apud Vavas cum prato quod Brubium dicitur cum hospitibus etiam et aliis redditibus et pratis, quæ habetis in parochiis de Chaminiaco et Lusentiaco, terras, aquas, prata, nemora et hospites quæ habetis apud Grupellarias, apud Canescellam, et apud Caminiacum octo sextaria avenæ quos red sit Ausculsus de Marvo pro excambio molendini, ecclesiam de Chælliaco cum decimis et oblationibus, et quidquid habetis in eadem parochia, in terris et terragiis sive aliis redditibus, ecclesiam de Bussy cum decimis et duabus partibus candelarum in Purificatione Sanctæ Mariæ, et oblationum in Pascha, Nativitate Domini, et festo Omnium Sanctorum et S. Sulpicii, ecclesiam de Ducis cum tertia parte tortellorum in Nativitate Domini, et candelarum in Purificatione Sanctæ Mariæ, terram de Chalmot, nemus de Rugel, nemus Bulardi cum nemore de Molera in parochia de Staalda, dimidium molendinum, decimas, et alios redditus, terras, hospites, prata quæ habetis apud Tevians, decimam partem decimæ de Montiniaco ex ea parte aquæ quæ versus ecclesiam est exceptis aquis et vitellis, terram et prata de Usco, tertiam partem decimæ de Mesilam in blado cum tractu et tertiam partem minutarum decimarum, apud Iahamias terram arabilem cum viginti tribus denariis de censu, sex solidos de censu in ecclesia de Venderia, et undecim partes decimarum tam minutarum quam aliarum et tortellarum in Nativitate Domini, et omnes candelas in Purificatione Beatæ Mariæ, exceptis duodecim et exceptis minutis decimis quatuor hospitum Sancti Faronis, terras, prata, homines seu hospites et redditus, quos in illa parochia habetis : tertiam partem decimarum de Huguerre, cum tertia parte tortellorum in Nativitate Domini, terras et hospites et redditus alios, quos habetis apud Leriaco; medietatem decimæ de Crespeel tractu apud Vendeul, tertiam partem decimæ Sancti Juliani cum tertia parte hospitum, atrii, et tortellarum, et quod habetis in decimis et redditibus apud Gandelus, dimidium modium frumenti in molendino de Trema, capellam B. Mariæ de Lisiaco cum tribus modiis frumenti, qui recipiuntur in molendinis ejusdem loci, et decem solidos cum duobus modiis vinagii et duobus denariis, unaquæque hebdomada in foro et cæteris ad eandem capellam pertinentibus in eodem loco et apud Villerias, medietatem decimæ de blado cum tractu et unum

septarium plus in singulis modiis, pecuniam quam habetis apud Asverias, apud Eschaneru quatuor solidos de censu, de terra Salviniaci in ecclesia de Placcio quartam partem tortellarum et oblationum in Nativitate Domini, in Pascha, in festo Omnium Sanctorum, et Sancti Victoris, et duas partes decimarum, villam quæ dicitur Bennarim cum appendiciis suis, et justitia, et quidquid habetis in hominibus, pratis, et censibus apud Congiacum et apud Uvivum, sextam partem decimæ de blado, apud Sanctipelliacum duos sextarios avenæ et duos de frumento cum terragio et censu, apud Orthollim duas partes decimæ, quatuor sextarios frumenti qui debent recipi in grangia Sancti Faronis, apud Vanderiam pro encambio de Pauchat. In civitate Meldensi ecclesiam Sancti Christophori cum tertia parte oblationum in Nativitate, in Epiphania, in Pascha, in Pentecoste, in festivitate Omnium Sanctorum, in Purificatione vero Beatæ Mariæ, in festo sancti Christophori tertiam partem candelarum; item in eadem civitate tertiam partem censuum, quos habent ex dono Wiardi de Venderia cum quibusdam censibus, dimidium modium bladi quem reddunt vobis leprosi ejusdem urbis, pro terra de Chamolt duas partes decimæ de Varenna cum jure presentationis, quod in eisdem ecclesiis habetis in villis etiam vestris, et hominibus liberam justitiam, sicut ab Ada vicecomitissa, et ab Hugone filio ejus scripto est authentico confirmata, item decimam de Firmitate et de Canday tam in vino quam in grano. Villa Eleemosynarii, villarium cum justitia, villam de Vorpellariis cum justitia ex dono Agathæ, decimam de Chaviniaco, medietatem decimæ de Nucimento, molendinum de Vannis, boscum et hospites de Chasverel ex dono Radulfi de monte mirabili, allodium de Chamot cum appendiciis suis, homines quoque et ancillas de Firmitate, sicut Hugo albus eos tenuerat, allodium de Pavant cum octo hospitibus, et justitia, et possessionibus eorum, decimam de Rutel, allodium de Crutis ex dono Willelmi Joharanni, terram et redditum de Frecco ex dono Petri de Trema, et Simonis fratris sui, terram et hospites de Jorcham ex dono Reginaldi Gurdonis. Item terram, decimam, censum et casamentum Anculsi de Conde apud Lori et Tauro medietatem terræ, et grangiæ de Ducis, ex dono Roberti de Lisy, terram de Cusiis ex dono Roberti de Lisiaro Goonis, de Gaudi et Odonis de Staalda, decimam de Montiniaco, furnum de Gaudeluco et foragium ejusdem castri prædictæ comitissæ et Hugonis filii ejus, usum furni et domus sicut in authentico eorum scripto continetur, in ecclesia Beatæ Mariæ de Ducis quinque modios frumenti in Meldensi granario viginti solidos in consuetudine quæ passagium dicitur, duos sextarios salis singulis annis, jus et domum, quæ juxta domum sita est ex dono prædictæ vicecomitissæ et filii ejus, mortuas etiam manus, et recognitiones servorum et ancillarum, quas Hugo albus dedit, apud firmitates An-

culti, sicut ipse tenuit capellam Sanctæ Mariæ de Fonte Sereno cum appendiciis suis, et quidquid habetis, Naudelu, Choisy, et Cury decem solidos de Bernardo de Charon, quos sextarios frumenti apud Choisy quatuor sextarios bladi, in decima de Canos quidquid habetis apud Latingis, apud Currem ecclesiam ipsius loci cum præsentatione presbyteri, quidquid habetis apud Frenios, Trebure, Curogiis, castrum Theoderici, Varenas, Panant, Crutis, Neustorel, Cardulet, Villarium, Vestulum, Vuelli, Selonts, medietatem magnæ molendini, et quidquid habetis Buzæ Bivul, Premaat, medietatem decimæ de Damant, et quidquid habetis apud Lory, Socom, et apud Villerslevast, quidquid habetis in firmitate Anculsi et finibus ejus ex dono prædictæ vicecomitissæ Adæ et Hugonis filii ejus, sicut in eorum scripto authentico continetur. Possessiones vero alias quas monasterium vestrum a quadraginta annis inconcusse possedit, et impræsentiarum sine controversia possidetis vobis nihilominus confirmamus.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere aut extorquere præsumat, liceatque vobis clericos vel laicos a sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversiones recipere, et eos absque contradictione aliqua remanere. Prohibemus insuper ne cui fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit absque prioris sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere; discedentem, absque communium litterarum testimonio canonice nullus audeat recipere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis suspensa voce divina officia celebrare. Inhibemus etiam ut intra fines parochiarum vestrarum nullus ecclesiam vel oratorium sine consensu diocessani episcopi et vestro ædificare præsumat, salvis tamen privilegiis Romanorum pontificum: libertates præterea et immunitates vestras antiquas, et rationabiles consuetudines monasterio vestro concessas et hactenus observatas, ratas habemus, et eas futuris temporibus illibatas manere sancimus, sepulturam vero illius loci liberam esse decernimus ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usi-

(31) Vide *Patrologiæ* tom. CLXXX.

bus omnibus profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, diocessani episcopi justitia, et Cluniacensis monasterii debita reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Datum Veronæ per manum Hugonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, vi Kalendas Octobris, indictione III, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus domni Lucii papæ III anno IV.

CLXIII

Privilegium pro Ecclesia Tarvisina.

(Veronæ, Oct. 1.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, V, 530.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, ven. fratri CONRADO Tarvisino episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

In eminenti sedis apostolicæ specula constituti fratres nostros episcopos, tam propinquos quam longe positos, fraterna debemus charitate diligere, et Ecclesiis quibus Domino auctore præesse nocentur, paterna sollicitudine providere. Eapropter, ven. in Christo frater Conrade episcopo, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et ecclesiam B. Petri Tarvisin., cui Deo auctore præesse dignosceris, ad exemplar felicitatis recordationis Eugenii pp. prædecessoris nostri sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio confirmamus; statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

Ecclesiam S. Mariæ de Asylo cum castro, curte, et omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Mariæ de Mullano, etc. *Omissis reliquis, quæ in bulla etiam Eugenii II supra relata (31) leguntur.* Ecclesiam SS. Quadragenta cum pertinentiis suis. Hospitale S. Juliani de Fossapudia cum pertinentiis suis. Hospitale de Aceto cum pertinentiis suis. Hospitale de Mergara cum pertinentiis suis. Ordinationem monachorum, et clericorum pertinentium ad monasterium de Narvisia, et ad monasterium S. Fuscæ, et ad monasterium S. Martini, et ad monasterium S. Fumiæ, et ad monasterium de Cripignaga, et ad monasterium S. Elenæ de Tessara, qui debet recipere Tarvisinum episcopum in die festivitatis S. Elenæ, et ad monasterium de Piro, sicut hactenus fuisse noscitur observatum, tibi, tuisque successoribus auctoritate Apostolica confirmamus. Clerici vero prædictorum monasteriorum, qui ministrant populo. Tarvisini episcopatus, debent Tarvisino episcopo facere obedientiam, et tam abbatibus, quam eorum clerici interesse debent capitulis generalibus, decimas molendinorum de Plavi a Negrisia usque ad mare ecclesiam S. Stephani de Tarvisio,

ecclesiam S. Viti, ecclesiam S. Augustini, ecclesiam S. Gregorii, hospitale S. Leonardi. Decernimus ergo, etc. Si qua, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus ss.

Ego Henricus Alban. episc. ss.

Ego Theobaldus Ostien. et Velletren. episc. ss.

Ego Joan. presbyt. card. titulo Sancti Marci ss.

Ego Laborans presb. card. Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti ss.

Ego Hubertus presb. card. tit. Sancti Laurentii in Damaso ss.

Ego Willelmus Remorum archiep. tit. S. Sabini card. ss.

Ego Pandulphus presb. card. tit. Basilicæ xii Apostolorum ss.

Ego Ardicio diac. card. Sancti Theodori ss.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani, diaconus cardinalis ss.

Ego Soffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. card. ss.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diac. card. ss.

Datum Veronæ, per manum Hugonis S. R. E. notar., Kal. Octob., ind. iii, Incarnat. Dom. anno 1184, pontificatus vero D. Lucii PP. III anno iv.

CLXIV.

Canonicorum Tarvisinorum possessiones ac privilegia confirmat.

(Veronæ, Oct. 4.)

[*Ibid.*, 535.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis OSBERTO decano ecclesiæ S. Petri Tarvisinæ, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, canonice substituendis in perpetuum.

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, et ut devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar patrum et prædecessorum nostr. S. record. Eugenii et Alexandri PP. præfatam ecclesiam Sancti Petri, in qua divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. Communem vero vitam, quam in eadem ecclesia observare promisistis, sedis apostolicæ auctoritate confirmamus, et ne cuiquam vestrum post factam promissionem nisi obtenta religionis retro abire liceat prohibemus, et si quis hoc attentare præsumperit ejusdem ecclesiæ beneficio privetur, nec aliquis, nisi qui hanc communem vitam se observaturum promiserit, in eadem ecclesia de cætero canonicus instituat. Statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste, ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, vel aliis iustis modis, præstante

A Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant: in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Decimas, oblationes, primitias, sepulturas, et subjectiones capellanorum et clericorum in eadem civitate commorantium, sicut eas quiete et canonice hactenus possedistis: ecclesiam S. Nicolai, quæ est sita in claustro vestro cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Joan. Baptistæ, ecclesiam S. Joan. de Ripa cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Bartholomæi cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Sophiæ, quæ est extra muros civitatis cum pertinentiis suis, terras quas habetis in civitate Tarvisii ædificatas et inædificatas, clausuram quam habetis juxta fossas ejusdem civitatis, et terras quas habetis in.... mansos et terras quas habetis in Spauciano, et in Maltuco, et Ursinico, et Bauliaco, mansos quos habetis in Castaniola, mansos quos habetis in Malsago, et in Postomia, et in Musano, ecclesiam S. Bonæ cum pertinentiis suis et molendinis, ecclesiam S. Mariæ de Fontanis cum pertinentiis suis, et terram quam habetis juxta sedimen Pelagium de Spineta, mansos uos habetis in Lanzanigo, et Braida, et Macersida, et Luvadina, ecclesiam S. Pelagii de Aurinis cum pertinentiis suis, et mansos quos habetis in eodem loco, et terras, et decimas quas habetis in Ponzano, mansos quos habetis in Paduano, et in villa orba, et ad pedem montelli, mansos quos habetis in Storga, in villa pendula, et in Salimbercu, et locum ad molendinum faciendum, mansos quos habetis in Carbonara, villam Melmæ cum ecclesia S. Michaelis ejusdem villæ et tredecim rotis molendini cum pertinentiis suis ibidem, mansos quos habetis in Campo storto, et in Lanzago, in Cunfo, in Nerbono, mansos quos habetis in Luviniaco, et in ripa rupta, et severa, et terras quas habetis in Fuligno, mansos quos habetis in Dulfon. Villam cum prato Gulzoli, ecclesiam S. Mariæ ejusdem villæ cum decimis et cæteris pertinentiis suis, mansum unum in curte natica, terras quas habetis in Mestre ædificatas, et inædificatas, mansos quos habetis in Zello, et nemus ibidem, terram cum vinea quam habetis in Cellarino, mansum unum in Brenulo, et unum mansum in Canollata, mansos, quos habetis in Burbiliaco, et terras quas habetis in Podenzano, et terras quas habetis in Scaltinico, et terras quas habetis in Carpino, ecclesiam S. Angeli cum suis pertinentiis, mansum unum in Mediolantiis, ecclesiam S. Gervasii cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Vitalis cum pertinentiis suis, et mansos quos habetis ibidem, mansos quos habetis in Zero, mansos quos habetis in Canizano, et in Reveno, mansos quos habetis in Quinto, et in Cervaria, ecclesiam S. Christinæ cum pertinentiis suis, et mansos quos habetis ibidem, et in Tiverono, ecclesiam S. Andree de Cavasagra cum pertinentiis suis, mansum unum in puteo bono, mansos quos habetis in Vedelago, mansos quos habetis in silva rotunda, villam Silvæ-Rosæ, et ecclesiam S. Andree, quæ in eadem villa

sita est cum pertinentiis suis, mansos quos habetis in Sobiolla, mansos quos habetis in Bassano, in Marmano, et Romano, et in Burso, et in Canili, et in S. Maria, et in Leudulis, et in Fonte, et in S. Zenone, mansos quos habetis in Asilo, in Braida, et in Maliagello, et in Nugaretto, mansos quos habetis in Montebeiluna, et finibus ejus : terras quas habetis in Trivignano, et in Casello, et in Pusnovo, mansos quos habetis in Dupladino, et in Segusino, et mansum unum in Vipicano, mansos quos habetis in Petrarubea, et in Fenario, et in Lano, mansos quos habetis in Auno, et in aliis locis per episcopatum Feltrensem, et terras quas habetis in episcopatu Bellunensi ex dono bo. mem. Gregorii Tarvisini episcopi, omnem decimam totius terræ de Cilianio, si quocunque tempore fuerit laborata : præterea omnes decimas quæ in territorio urbis Tarvisii juri ejusdem ecclesiæ dicatæ esse noscuntur, quemadmodum prælibatus episcopus jam dictæ ecclesiæ vestræ concessit, et scripto authentico roboravit, nos eas vobis, et per vos eidem ecclesiæ auctoritate apostol. nihilominus confirmamus. Plebem de Medulo cum decimis quas possidetis in eadem villa, ecclesiam S. Margaritæ de Petrarubea cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Antolini de Aspa, et mansos qui fuerunt de Vidoro canonico, et terram de Grintina. Sane quoniam per quosdam præpositos, qui curam honorum canonicæ vestræ gerebant, usque adeo distrahebantur bona prædicta, quod vix poteratis ex eis congrue sustentari, ad tantum incommodum removendum cum venerab. fratre nostro Conrado episcopo vestro, et quibusdam aliis suis prædecessoribus communiter statuistis, ut unus ex vobis annis singulis assumatur, qui vice præpositi ad commodum vestrum ejusdem canonicæ bona dispenset. Nos vestris postulationibus annuentes constitutionem ipsam ad exemplar ejusdem prædecessoris nostri Alexandri PP. auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, etc. Si quis autem, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanen. episcopus.

Ego Theobaldus Ostien. et Velletren. episcopus.

Ego Joan. presb. card. S. Marci.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim titulo Calixti.

Ego Willelinus Remorum archiep. tit. S. Sabinæ card.

Ego Hubertus presbyter cardinalis Sancti Laurentii in Damaso.

Ego Gandulphus presb. card. tit. Basilicæ Duodecim Apostolorum.

Ego Ardito diaconus cardinalis Sancti Theodori.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diac. card.

(32) Tam miti vocabulo utitur pontifex ut etiam ecclesias spoliis aliorum locupletare ad studium et

Ego Soffredus diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ in Via Lata.

Ego Albericus Sanctæ Mariæ Novæ diaconus cardinalis.

Datum Veronæ, per manum Ugonis S. Romanæ Ecclesiæ notarii Kal. Octobris, indictione tertia, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno iv.

CLXV.

Monasterii S. Petri Viennensis protectionem suscipit.

(Fragmentum.— Veronæ, Oct. 23.)

[Bosco, Floriac. Biblioth., lav. xyst. 106.]

Subscripserunt :

Joannes presbyter cardinalis TT. S. Mariæ.

Laborans presb. card. TT. S. Mariæ trans Tiberim.

Hubertus S. Laurentii in Damaso.

Theodinus Portuensis et S. Rufinæ episcopus.

Henricus Albanensis episcopus.

Theobaldus Ostiens. et Veliti co.

Additio diac. S. Theodori.

Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac.

Safredus S. Mariæ in Via Lata diac.

Albinus S. Mariæ Novæ diac. card.

Landus presb. card. TT. Basilicæ XII Apostolorum.

Dat. Veronæ per manum Hugonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, x Kal. Novemb., indictione III, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus anno iv.

CLXVI.

Privilegium pro Ecclesia Magdeburgensi.

(Veronæ, Oct. 23.)

[Origin. Guelph., Præf., p. xxv.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Wichmanno Magdeburgensi archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Officii nostri debitum attendentes quo cunctis sumus in eo quod digne postulant debitores, illud specialiter cogitamus, ut in eos qui nobiscum vocati sunt in partem sollicitudinis grata semper et ubique solatia de nostræ fundantur plenitudine potestatis. Eapropter, dilecte in Domino frater, charitatis tuæ studium dignis in Domino laudibus prosequentes, quo videlicet ecclesiæ tibi creditæ ita salubriter providisse dignosceris, ut digne in Domino commendabilis habearis, justis petitionibus libenter annuimus, et castrum Seburg, quod cum reliqua hereditate præfata ecclesiæ contulisti, eidem ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegio communitimus; statuentes ut Sumersenburg quoque cum appendiciis suis et Juterburg cum pertinentiis ejus, aliæque possessiones et prædia quæ prædictæ Magdeburgensi ecclesiæ studium et industria tuæ sollicitudinis acquisivit (32), firma tibi et illi industriam sollicitudinis episcopalis referat. Non tamen, ut id obiter dicam, Henrici Leo. is filii hoc

bata permaneant, nec a dominio et proprietate ipsius temeraria qualibet mutabilitate recedant. Quod ut cautius futuris semper temporibus observetur, presentibus constitutionibus decernimus, ut quicunque tibi archiepiscopali dignitate successerint, specialem, exhibeant in susceptione pallii cautionem, quod ea a te relicta, vel inter vetustas ecclesie possessiones inventa receperint sine apostolice sedis licentia et consilio majoris et sanioris partis capituli, titulo quolibet alienare non debeant, sed ea semper ad utilitatem Magdeburgensis ecclesie bona fide custodiant et defendant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis et constitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita; nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultionis subjaceat.

Cunctis autem eam servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Ego Lucius, catholice Ecclesie episcopus ss.

Ego Joannes, tit. Sancti Laurentii presbyter cardinalis ss.

praepcepto acieverunt, aut sufficere illud ad roborandam archiepiscopi injustam possessionem crediderunt. Potius sicuti juris naturalis esse noverant, ut injuste erepta ad iniquo possessore quavis tempore iterum revindicari queant, sic castrum Summerseburg praecise ab iisdem inter possessiones suas numeratum fuisse inter alia documeta evincit charta divisionis quae alias exhibetur; quippe qui illud ad Ottonis IV portionem haereditariam pertinuisse edocemur. Neque est, ut hic immorigeros eos aut temeratores mandatorum pontificiorum fuisse existimes; etenim clausula: *Si preces veritate nitantur*, quae omnibus pontificiis rescriptis ex natura rei inest, has ipsas Wichmanni technas a primis suis initis irritas statim atque ipso jure nullas reddiderat, quia nec auditus Henricus Leo, de cujus corio fabula ludebatur, nec justus titulus, quo occupatio illa consolidaretur, in iudicio allegatur, sed omnia a Wichmanno tumultuarie acta, atque hinc ipsa confirmatio pontificia, ut jurisconsulti loquuntur, sub et obreptitiae obtenta erat. Lusus quidem est ex ingenio magis quam rei veritate natus, quando direpta atque spoliatae Henrici Leonis provinciae sub equi lacerati et excarnificati pictura representantur; verissimum tamen spectaculum exhibent ab uno latere ecclesiasticis, ab altero saecularibus quidam proceres his exuviis mirum in modum ditati. Cum non recess sit pictura, non metuendum foret, ut saturam scripsisse videretur, qui explicationem Henningesiam ad sensum ejus rectius divinandum recitaret. Sed cum nullo prorsus safe condita sint epigrammata illa, nostris verbis pictam in-

A Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctae Mariae Transiberim et Sancti Calixti.

Ego Hubertus, presbyter cardinalis tit. S. Laurentii in Damaso.

Ego Paulus, presbyter cardinalis tit. Basilicae XII Apostolorum.

Ego Conradus, Sabinensis episcopus et Moguntinae sedis archiepiscopus.

Ego Theodinus, Portuensis et Sanctae Rufinae sedis episcopus.

Ego Henricus, Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Sanctae Vithetrensis Ecclesiae episcopus.

Ego Ardicio, diaconus cardinalis Sancti Theodori.

B Ego Gratianus, Sanctorum Cosmae et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Soffredus, Sanctae Mariae in Via Lata diaconus cardinalis.

Ego Albinus, Sanctae Mariae Novae diaconus cardinalis.

Datum Veronae, per manum Hugonis, sanctae Romanae Ecclesiae notarii, viii Kal. Novembris, indictione III, Incarnationis Dominicae 1184, pontificatus vero domini Lucii III papae anno quarto.

CLXVII.

Privilegium pro monasterio SS. Petri et Pauli Munsteriensis.

(Veronae, Oct. 28.)

[HARDING, *Metropol. Salzburg.*, II, 521.]

C Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis HARTWICO, abbati Sancti Petri monasterii siti in

bulam brevissimis explicabimus. A dextro igitur latere cernuntur quae sibi vindicarunt 1° Moguntinus (quanquam falsa sit Henningesii opinio Eirchfeldiam ex spoliis Leonis ab archiepiscopo jam acquisitam fuisse); 2° Coloniensis; 3° Paderbornensis; 4° Bremensis et Verdensis; 5° Halberstadensis et Magdeburgensis (qui tamen minus recte in una persona conjunguntur, cum aeternae sigillatim rationes suas ex hac calamitate plurimum auxerit); 6° Hildesheimensis; 7° Mindensis; 8° Lubecensis (quamvis non tam ad episcopum quam civitatem, quae nunc sui juris facta Casari sive duci intermedio subjecta esse coepit, cum ex proscriptione Henrici Leonis commoda illa provenerint, hujus jacturae inter spolia sacri ordinis antistitum minus recte mentio injiciatur). A laevo latere representantur, quae ad proceres saeculares devoluta sunt. Unde hic comparent insignia 1° Anhaltina sive Ascaniae principum, ex quibus Bernardus primus post Henricum Leonem Saxoniae dux; 2° Brunsvicensis (quod tamen valde ridiculum, cum Brunsvicensis propago sint Henrici Leonis, nec ex ejus infortunio creverint); 3° Bavarica sive relictus Schirensia; 4° Palatina (tamen tamen lapsu manifesto, cum Palatinatus non Henrico Leoni sed filio ejus fuerit ereptus); 5° Holsatica 6° Misnensis; 7° Hassiaca (quae tamen domus tunc nondum nata, superstitibus adhuc Landgraviis Thuringiae); 8° Goslariensis. Sed haec de aenigmatate Henningesiano dicta sufficiant, quod cum minus accurate rem explicet, multa etiam dicenda plane praetermittat, non recitasse, nisi figuram intra typis aeneis expressam verbulo illustrandam consuissem.

loco qui vocatur Monasterium, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regulariter substituendis, in perpetuum.

Justis votis assensum præbere, et justis petitionibus aures accommodare nos convenit, qui scilicet indigni justitiæ custodes atque præcones in excelsa apostolorum principum Petri et Pauli specula positi, Domino disponente, conspicimur. Quapropter, dilecte in Domino filii Hartwice abbas, tuis postulationibus debitæ charitatis affectione accommodamus assensum, et monasterium Beati Petri cui, Deo auctore, præses, in tutelam et protectionem sedis apostolicæ suscipientes, per præsentis scripti privilegii communimus. Imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus secundum beati Benedicti Regulam inibi institutus, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Domino volente, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Duas videlicet partes decimarum et oblationum de duabus parochiis, scilicet Altenhoven et Menching, quæ ad præfatum monasterium pertinere noscuntur. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas præsumat exigere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in loco vestro professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de claustro vestro discedere, discedentem vero sine communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Interdicimus etiam ut nullus monasterium vestrum vel homines ad ipsum spectantes, occasione advocacionis nequiter inquietare vel injustis audeat exactionibus molestare. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis quatuor vel tres eligere sacerdotes, qui nihilominus diocæsano episcopo præsententur, ut ab eo curam recipiant animarum, et illi de spiritualibus, vobis autem de temporalibus et ordinis observantia debeant respondere. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres unanimi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva justitia matricis ecclesiæ.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia

integra conserventur eorum pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura; salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

S. PETRUS, S. PAULUS.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Joannes, presbyter cardinalis tit. Sancti Marci.

Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Hubertus, presbyter cardinalis tituli S. Laurentii in Damaso.

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus, Albanensis episcopus.

Datum Veronæ, per manum Hugonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, v. Kalend. Novembris, indict. III, anno Domini 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ tertii anno IV.

CLXVIII.

Ecclesiam Feltriensem tuendam suscipit, ejusque possessiones et privilegia confirmat, peten: e Drudoni episcopo.

(Veronæ, Oct. 29.)

[VERCI, *Storia della Marca Trivigiana e Veronese*, t. I, p. 33.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili frat. DRUDONI, Feltrensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in . . .

In eminentiis apostolicæ sedis specula, disponente Domino, constituti, fratres nostros, tam propinquos quam longe positos, fraterna debemus charitate diligere, et Ecclesiis sibi a Deo commissis paterna sollicitudine providere. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcopo, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et Feltrensem Ecclesiam, cui, auctore Deo, præesse dignosceris ad exemplar felicitis record. Anastasii prædecessoris nostri sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc duximus propriis exprimenda vocabulis:

Possessiones quas habetis in Pergino, in Levigo, in Calcedraniga, in Lavaron, et Ravesia; Suvia, in Alsugo, in Tongeno, et per totam vallem Suganam, tam in castris quam in villis pertinentibus ecclesiæ, in Grino, in prato Imolano, Crivulis, quos habetis in canale Brente, possessiones quas habetis in Lamone, in Primerio cum omni jure quod ibi habetis, possessiones quas habetis in plebe Arsedì, et in plebe Fungasi, et in plebe Sini, et in cunctis villis

existentibus in planitie civitatis Felt, possessiones A
 quas habetis ultra flumen Cantani, cum castró Tocho
 in plebe de Ceto, in plebe de Formicano, et quid-
 quid habetis in valle Belluni cum jure, quod habe-
 tis in canale Plavis tam in montibus, quam in pla-
 nitiis; possessiones, et jura, quæ habetis in Masse-
 rio cum castro ejusdem loci, et possessionibus
 Malzagi, et aliis omnibus quæ habetis in comita-
 tu Tar., et quidquid juris habetis in civit. Felt.,
 et Soro, et aliis locis, cum terris, ædificiis, vineis,
 pratis, pascuis, campis, silvis, placitis, aquis,
 aquarumve decursibus, molendinis, piscationibus,
 montibus, vallibus, herbaticis cultis et incultis,
 cum teloneo S. Victoris, et omnium SS., cum tel-
 oneo Cuvoli de Brenta, et Sori civitatis; quidquid
 etiam bonæ memoriæ rex Conradus ecclesiæ tuæ B
 juste concessit, et authentici scripti sui pagina ro-
 boravit ratum et inconvulsam perpetuis temporibus
 permanere sancimus. Prohibemus insuper ut pro-
 prios præsentis ecclesiæ famulos contra volunta-
 tem episcopi ejusdem loci retinere, vel man tenere
 nemo præsumat. Libertates præterea, et immunita-
 tes a charissimo in Christo filio nostro Frederico,
 Roman. imperatore, ecclesiæ tuæ rationabiliter
 concessas, sicuti in ejus scripto authentico plenius
 continetur, ratas habemus, et eas futuris temporibus
 illibatas manere sancimus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas
 sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus
 possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, C
 seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia
 integre conserventur, eorum, pro quorum gubernatione
 et sustentatione concessa sunt, usibus omni-
 modis profutura, salva sedis apostolicæ auctori-
 tate, et Aquil. patriarchæ debita reverentia. Si qua
 igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve perso-
 na, etc.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcop.

Ego Joannes, presbyter cardinalis tit. S. Marci.

Ego Laborans, presb. card. S. Mariæ Transtiberim.

Ego Ubertus, presb. card. titulo Jerusalem in Damaso.

Ego Pandulfus, presb. card. titulo Basilicæ XII Apost.

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus, Albanensis episcop.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcop.

Ego Arditio, diaconus card. S. Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Sofredus, S. Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis.

Ego Albinus, S. Mariæ Novæ diac. card.

Dat. Veronæ, per manum Ugonis, S. R. E. not.,
 iv Kal. Nov., ind. iii, Incarn. Dom. anno 1184,
 pontif. vero dom. Lucii papæ III anno iv.

CLXIX.

Privilegia et possessiones abbatiæ Corbeiensis confirmat.

(Veronæ, Oct. 29.)

[FALKE, *Cod. Trad. Corb.*, p. 741.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis
 filiis CONRADO, Corbeiensis abbati, ejusque fratribus,
 tam præsentibus quam futuris, regularem vitam pro-
 fessis, in perpetuum.

Justitiæ ratio exigit et apostolicæ sedis benignitas
 deposcit ut personis et locis beato Petro specia-
 lius adhærentibus et in sanctæ Romanæ Ecclesiæ
 fidelitate atque obedientia devotius permanentibus,
 protectionis nostræ manum abundantius extendamus
 atque illis sua jura et collatas dignitates benignitate
 debita conservemus. Eapropter, dilecte in Christo
 filii Conrade Corbeiensis abbas, devotionem quam
 erga sedem apostolicam geris diligentius attendentes,
 dignitatem prædecessoribus tuis per nostrorum
 prædecessorum Romanorum pontificum privilegia
 traditam nos quoque, propitiante Domino, inconvulsam
 volumus conservari. Quocirca præsentis decreti auctoritate
 concedimus te in præcipuis solemnitatibus sandalliis
 et dalmatica uti, juxta altare sedere, populum infra
 commissum tibi monasterium vel prioratus conventuales
 quæ pertinent ad animæ salutem docere; præterea usum
 mitræ et annuli in iisdem solemnitatibus tam tibi
 quam tuis successoribus, Dei et apostolicæ sedis
 clementia, perpetuis temporibus indulgemus, sicut
 prædecessoribus tuis a Romanorum pontificibus est
 concessum. Ipsum præterea Corbeienſe monasterium,
 cui, Deo auctore, præesse dignosceris, sub beati
 Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis
 scripti privilegio communimus, statuentes ut quascun-
 que possessiones, quæcunque bona idem monasterium
 impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in
 futurum, concessione pontificum, largitione regum
 vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis
 modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma
 vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant.
 In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

Decimam videlicet de curia Luithardessen, decimam
 de curia Beneringen, decimam de curia Dasborg,
 decimam de curia Mulenbusen, decimam de curia
 Heldorp, decimam de curia Munden, decimam de
 curia Boderike, decimam de curia Munichusen,
 decimam de curia Bederinkhusen, decimam de curia
 Winelage, decimam de curia Homburſtelde, decimam
 de curia Nienstede, decimam de curia Wolkmaresse,
 decimam de curia Luithmaresun, decimam de curia
 Luitheressen, decimam de curia Erclen, decimam de
 curia Brumelinktorp, decimam de curia Leziaci,
 decimam de curia Castinaci, decimam de curia
 Hostepe, decimam de curia Nuthlon, decimam de
 curia Keflike, decimam de curia Nen, decimam de
 curia Croppenstide, decimam de curia Hemmenthorp,
 decimam de curia

Holthusen, decimam de curia Gruminge. In Frisia, quādam possessionem quæ vocatur Nerthen, et in eodem loco ecclesiam de Linguord, insulam Ruene-nam et piscationem Hocwar. Concedimus etiam ut omnia quæcunque in tui memoriam vel jam constituisti, vel in posterum es constiturus, vel alii ante constituerunt vel post te constituri sunt, nullus immutare vel auferre præsumat sine communi fratrum consensu. Statuimus quoque ut quicumque abbas castrum Wilboig, quod tu ad defensionem Corbeiensis ecclesiæ munivisse videris, in beneficiū alicui concesserit anathematis vinculo, donec resipuerit, teneatur. Sancimus etiam ut ipsum monasterium nulli omnino personæ in beneficium quibuslibet occasionibus aliquando concedatur, sed semper sub protectione Romanorum pontificum atque imperatorum vel regum defensione permaneat; adjicientes quod monasterium Heresburg cum decimis circa montem per duas Saxonicas ristas, sicut a beatæ memoriæ Leone papa ex petitione Caroli magni impemis qui ipsum montem expugnauerat collatæ noscuntur, monasterium quoque in Groninga, et monasterium in Keminata nunquam ab eodem Corbeiensi alienentur cœnobio, sed per ipsius loci abbatem semper regantur, et salubriter sub monasticæ disciplinæ Regula ordinentur, nec alicui facultas sit quidquam de bonis eorumdem trium monasteriorum ad usus et præbendam Domino inibi famulantium pertinentibus commutare, in beneficium concedere vel alienare, sine assensu fratrum in eisdem cœnobii manentium, favore Corbeiensis capituli. Volumus etiam ut præpositura clericorum ecclesiæ Sancti Pauli, quæ vocatur Nova ecclesia, sub ejusdem Corbeiensis abbatis ordinatione, sicut hactenus, semper constet, nec abbati vel præposito liceat clericorum præbendas absque clericorum conniventia in beneficium conferre, seu commutare atque distrahere. Præterea constituimus ut infra ambitum muri sæpe memorati Corbeiensis monasterii nemo clericorum vel laicorum jure proprietatis vel beneficii mansionem aliquam ullo tempore habeat, sed totus ipsius loci ambitus abbatis, monachorum et aliarum religionis personarum usibus et habitationibus pateat. Prohibemus autem ut in eodem monasterio nulli episcoporum, præter Romanum pontificem, liceat quamlibet jurisdictionem habere, ita ut nisi ab abbate illius monasterii fuerit invitatus, nec missarum solemniam ibidem celebrare præsumat. Ut igitur hæc omnia quæ supra diximus plenum in posterum robur obtineant, sicut in authenticis prædecessorum nostrorum privilegiis continentur, tam tibi quam successoribus tuis ea favoris nostri auctoritate confirmamus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia et integra conserventur eorum, pro quorum

A gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus

Ego Joannes, presb. card. tit. S. Marci

Ego Laborans, presb. card. tit. Sanctæ Mariæ Transiberim.

Ego Hubert. presb. card. tit. S. Laurentii in Damaso.

Ego Pandulphus, presb. card. tit. Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Conradus, Sabinensis et Moguntinæ sedis archiepiscopus.

B Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus, Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcopus.

Ego Arditio, diac. card. tit. S. Theodori.

Ego Gratianus, tit. SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Solfredus, tit. S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Albinus, tit. S. Mariæ Novæ diac. card.

Datum Veronæ, per manum Hugonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, iv Kal. Novemb., indict., iii, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno iv.

CLXX.

Privilegium pro ecclesia S. Martini Turonensis.

(Veronæ, Oct. 30.)

[*Défense de l'église de Saint-Martin de Tours, 25.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri W[ILLELMO] Remensi archiepiscopo Sanctæ Sabinæ cardinali, apostolicæ sedis legato, et dilecto filio. . . abbati Majoris-Monasterii, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum olim ad audientiam nostram Ecclesiæ Beati Martini Turonensis querimonia pervenisset super conjuratione, quam sub appellatione communis vel communis sacramenti a burgensibus Castrinovi factam eadem Ecclesia proponebat, dilectis filiis nostris canonicis ejusdem Ecclesiæ liberam dedimus auctoritate apostolica facultatem, ut si qui de actoribus ipsius conjurationis existent qui eam abjurare commoniti recusarent, eos cum fautoribus suis, appellatioue remota, vinculo anathematis innodarent. Illi vero sicut burgenses asserunt, fines hujus indulgentiæ prætergressi, in eosdem minus canonicè commonitos, sententiam dicuntur anathematis promulgasse; cum burgenses parati essent, sicut adhuc existere perhibentur, apostolicum observare mandatum; quamvis canonici e contrario asseverent se ad illam sententiam, servato tenore indulgentiæ, processisse, unde ne absolutio in eorum qui ligati dicuntur periculum pro. . . volumus, firmiterque mandamus quatenus, recepta ab eis qui excommunicati te-

neuntur juratoria cautione, quod nostro debeat A parere mandato, ipsos, appellatione remota, a vinculo sententiæ hujus nostra fultâ auctoritate solvatis, et per diœceses, in quibus excommunicati denunciati sunt, solutos denunciari publice faciatis, ac deinde inter prædictos canonicos et burgenses pacem reformare sollicitè laboretis. Quod si pax pervenire non poterit, præfatos burgenses, juxta formam indulgentiæ cujus auctoritate sententiam canonici protulerunt, nostro parere mandato, nullius appellatione obstante rationabiliter compellatis. Quod si aliqui ex eis juramentum se præstasse negaverint, de præfata communia vel conjuratione, quocunque nomine censeatur, jurent se illud non jurasse, nec esse de cætero Juratores. Quod si B mandato nostro super his parere noluerint, sublato appellationis obstaculo, per excommunicationis sententiam eos tanquam contumaces districtius compellatis. Si vero inter se invicem de damnis et injuriis irrogatis hinc inde duxerint disceptandum, causam ipsam convocatis partibus audiatis, et eam, appellatione remota, sine canonico terminetis. Quod si in absolutione quam diximus et absolutionis denuntiatione facienda ambo nequiveritis interesse, alter vestrum et nuntius absentis cum litteris ejusdem, appellatione remota, ea nihilominus exsequantur. In aliis vero articulis frater archiepiscopus collega tuus sine tua præsentia non procedat, nullis obstantibus litteris, si quæ fuerint sine assensu partium contra harum tenorem a sede C apostolica impetratæ.

Datum Veronæ, III Kal. Nov.

CLXXI.

Decretum contra hæreticos.

(Veronæ? Nov.?)

[MANSI, Concil., XXII, 476.]

Ad abolendam diversarum hæresum pravitatem, quæ in plerisque mundi partibus, modernis cœpit temporibus pullulare, vigor debet ecclesiasticus excitari: cum nimirum, imperialis fortitudinis suffragante potentia, et hæreticorum protervitas in ipsis falsitatis suæ conatibus [at. in pravis falsitatibus sive conatibus] elidatur, et catholiciæ simplicitatis veritas in Ecclesia sancta resplendens, eam utique demonstrat ab omni execratione falsorum dogmatum expiatam. Ideoque nos, charissimi filii nostri Friderici illustris Romanorum imperatoris, semper Augusti, præsentia pariter et vigore suffulti, de communi consilio fratrum nostrorum, nec non aliorum patriarcharum, archiepiscoporum, multorumque principum, qui de diversis mundi partibus convenerunt: contra ipsos hæreticos, quibus diversa vocabula [at. capitula] diversarum indidit professio falsitatum, præsentis decreti generali sanctione consurgimus, et omnem hæresim, quocunque nomine censeatur, per hujus constitutionis seriem, auctoritate apostolica condemnamus.

In primis ergo Catharos, et Patarinos, et eos qui se Humiliatos, vel Pauperes de Lugduno, falso

nomine mentiuntur, Passaginos, Josephinos, Arnaldistas, perpetuo decernimus anathemati subjacere. Et quoniam nonnulli sub specie pietatis, virtutem ejus, juxta quod ait Apostolus, denegantes, auctoritatem sibi vindicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* (Rom. x) omnes, qui vel prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab apostolica sede, vel episcopo loci susceptam, publice vel privatim prædicare præsumperint; et universos, qui de sacramento corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, vel de baptismo, seu peccatorum remissione, aut de matrimonio, vel de reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire aut docere non metuunt quam sacrosancta Romana Ecclesia prædicat et observat, et generaliter quoscunque eadem Romana Ecclesia, vel singuli episcopi per diœceses suas, cum consilio clericorum, vel clerici ipsi, sede vacante, cum consilio, si oportuerit, viciniorum episcoporum, hæreticos judicaverint, pari vinculo perpetui anathematis innodamus. Receptores et defensores eorum, cunctosque pariter qui prædictis hæreticis ad fovendam in eis hæresis pravitatem, patrocinium præstiterint aliquod, vel favorem, sive Consolati, sive Credentes, sive Perfecti, seu quibuscunque superstitionis nominibus nuncupentur, simili decernimus subjacere sententiæ.

Quia vero peccatis exigentibus quandoque contingit, ut ecclesiasticæ severitas disciplinæ, ab iis qui virtutem ejus non intelligunt, condemnentur, præsentii nihilominus ordinatione sancimus ut qui manifeste fuerint in supradictis erroribus deprehensi, si clericus est, vel cujuslibet religionis obumbratione fucatus, totius ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur: et sic omni pariter officio et beneficio ecclesiastico spoliatus, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendus, nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ unitatem sponte recurrere, et errorem suum, ad arbitrium episcopi regionis, publice consenserit abjurare, et satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem quem aliqua prædicatorum pestium notoria vel privata culpa resperderit, nisi, prout dictum est, abjurata hæresi, et D satisfactione exhibita, confestim ad fidem confugerit orthodoxam, sæcularis judicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem.

Qui vero inventi fuerint sola Ecclesiæ suspitione notabiles, nisi ad arbitrium episcopi, juxta considerationem suspitionis qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, simili sententiæ subjacebunt. Illos autem qui post abjuracionem erroris, vel postquam se, ut diximus, proprii antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, sæculari judicio, sine ulla penitus audientia, decernimus relinquendos, bonis damnatorum, ecclesiis quibus deserviebant, secundum

sanctiones legitimas applicandis.

Sane prædictam excommunicationem, cui omnes cupimus hæreticos subjacere, ab omnibus patriarchis, archiepisc., episc. in præcipuis festi-
vitatibus, et quoties solemnitates habuerint, vel qualibet occasione, ad gloriam Dei et reprehensionem hæreticæ pravitatis, decernimus innovari; auctoritate apostolica statuente ut si quis de ordine episcoporum negligens in his fuerit vel desidiosus inventus, per triennale spatium ab episcopali habeatur dignitate et administratione suspensus.

Ad hæc, de episcopali consilio et suggestionem culminis imperialis, et principum ejus, adjecimus ut quilibet archiepiscopus vel episcopus, per se, vel archidiaconum suum, aut per alias honestas idoneasque personas, bis vel semel in anno parochiam in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat; et ibi tres vel plures boni testimonii viros, vel etiam, si expedire videbitur, totam viciniam jurare compellat quod si quis ibidem hæreticos aciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita et moribus dissidentes, eos episcopo vel archidiacono studeat indicare. Episcopus autem seu archidiaconus ad præsentiam suam convocet accusatos: qui, nisi se ad eorum arbitrium juxta patriæ consuetudinem ab objecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, episcoporum judicio puniantur. Si qui vero ex eis jurationem superstitione damnabili respuentes, jurare forte noluerint, ex hoc ipso hæretici judicentur, et pœnis quæ prænominate sunt percillantur.

Statuimus insuper ut comites, barones, rectores, consules civitatum et aliorum locorum, juxta commonitionem archiepiscoporum et episcoporum, præstito corporaliter juramento promittant quod in omnibus prædictis fortiter et efficaciter, cum ab eis fuerint exinde requisiti, Ecclesiam contra hæreticos, et eorum complices adjuvabunt, et studebunt bona fide juxta officium et posse suum, ecclesiastica similiter et imperialia statuta, circa ea quæ diximus, executioni mandare. Si vero id observare noluerint, honore quem obtinent spolientur, et ad alios nullatenus assumantur, eis nihilominus excommunicatione ligandis et terris ipsorum interdicto Ecclesiæ supponendis. Civitas autem quæ his decretalibus institutis duxerit resistendum, vel contra commonitionem episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio civitatum et episcopali se noverit dignitate privandam.

Omnes etiam fautores hæreticorum, tanquam perpetua infamia condemnatos, ab advocacione et testimonio et aliis publicis officiis decernimus repellendos. Si qui vero fuerint qui, a lege diœce-

A sanæ jurisdictionis exempti, soli subiaceant sedis apostolicæ potestati, nihilominus in iis quæ superius sunt contra hæreticos instituta archiepiscoporum vel episcoporum subeant judicium, et eis in hac parte, tanquam a sede apostolica delegatis, non obstantibus libertatis suæ privilegii, obsequantur.

CLXXII.

Gabrieli præposito et canonicis Aquileiensi Ecclesiæ quæ jam Alexander III papa confirmaverat (33), eundem et iisdem verbis asserit privilegia, his paucis mutatis: « Præterea, sicut Burkardus, Aquileiensi Ecclesiæ advocatus, et postea Henricus placitum advocatiæ in manibus bonæ memoria patriarchæ Ulrici resularunt pro se, » etc,

(Veronæ, Nov. 9.)

[UCHELLI, *Italia sacra*, V, 76.]

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Joannes presb. card. tit. S. Marci.

Ego Laborans presb. card. Sanctæ Mariæ Transiberim tit. Callisti.

Ego Ubertus tit. S. Laurentii in Damaso presb. card.

Ego Pandulphus presb. card. Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Ardicio diac. card. S. Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Conradus Sabinen. episcopus, Maguntinæ sedis archiepiscopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis et Veliternensis episcopus.

Ego Albinus diac. card. S. Mariæ Novæ.

Ego Sofredus S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Datum Veronæ, per manum Ugonis S. Romanæ Ecclesiæ notarii, v Idus. Novembris, indict. III, incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero D. Lucii papæ III anno IV.

CLXXIII.

Ad capitulum Rothomagense. — Gratiam habet electionem factam de Lincolniensi episcopo in Rothomagensem archiepiscopum.

(Veronæ, Nov. 17.)

[MARTEN. *Anecd.* I, 622.]

Lucrus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano et capitulo Rothomagensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Misistis ad nos dilectos filios nostros magistrum Hubertum, archidiaconum Ebroicensem, et Eliam Ecclesiæ vestræ canonicos; quos quidem eo honore suscepimus, quem et vestræ devotionis et propriæ honestatis intuitu decuit exhiberi. Petitiones vero eorum debita benignitate recepimus, et quanto secundum Deum et justitiam potuimus, votivum perduximus ad effectum. Sane electionem venerat

(33) Diploma Alexandri III datum est anno 1176, Jul. 5. Vide *Patrologiæ* tom. CC.

bilis fratris nostri Lincolnienſis epiſcopi, unanimi veſtræ univerſitatis aſſenſu debito ordine celebra- tam, gratanter admisiſimus, eo prouiore imper- tientes aſſenſum quod perſonam memorati epi- ſcopi ſeruentiori charitate diligimus, et promo- tioni ejus et honori amplius intendimus, auctore Domino, providere. Pallium vero, plenitudinem pontificalis officii, ad veſtræ poſtulationis instan- tiam, per dilectum filium Hubaldum ſubdiaconum noſtrum curaviſus deſtinare. Præſatum itaque Hubaldum, quem charum habemus admodum et acceptum, benigno accipiatis affectu, et pro reve- rentia beati Petri et noſtra honorem ei debitum impendatis, et habeatis ipſum propenſius commen- datum.

Datum Veronæ, xv Kal. Decembris.

CLXXIV.

Ordinis Cisterciensis abbatibus concedit, ut nulli omnino liceat in eas vel monasteria eorum seu fratres inibi constitutos excommunicationis vel suspensionis seu interdicti sententiam promere, neve abbates ullam professionem facere compellantur.

(Veronæ, Nov. 21.)

[MARIQUE, *Annal. Cisterc.*, III, 151.]

Lucius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbati Cisterciensi et univerſis coabbatibus ejus, ſub eodem ordine Domino ſervientibus, ſalu- tem et apoſtolicam benedictionem.

Monasticæ ſinceritas diſciplinæ, quam in puri- tate ordinis quem tenetis, æterni Conditoris pro- videntia reſtauravit, illam ſemper invenit in apo- ſtolica ſede clementiam, qua et vobis in Domino accreſceret propositum virtutis, et aliorum devo- tio veſtris provocaretur exemplis, ut per cœleſtium ſemitam mandatorum ad propositum feliciter bra- vium feſtinaret. Inter cætera vero, licet ordo ve- ſter ea ſe ſervaverit epiſcopis humilitate ſubje- ctum, ut ſalvis originalibus inſtitutis, eorum ſemper vellet magiſterio ſubjacere, illud tamen hactenus de favore et protectione apoſtolicæ ſe- dis obtinuit ut nullus in monaſteria vel abbates ordinis memorati quamlibet eccleſiaſticam ſenten- tiam promeret; vel perſonas in eodem ordine conſtitutas excommunicationis, vel ſuſpenſionis, ſeu interdicti promulgatione gravaret.

Quia vero refrigeſcente charitate multorum, us- que adeo malitia noſcitur abundaſſe, ut nonnulli eorum, qui Eccleſiis Dei modernis temporibus ſunt prælati, transgrediantur terminos ab antiquioribus conſtitutos, et in veſtrum ſpecialiter ordinem in- delictam exercere non dubitent ultionem, præſen- tium litterarum inſcriptione ſtatuiſus et auctori- tate apoſtolica confirmaviſus, ut nulli omnino li- ceat in vos vel monaſteria veſtra ſeu fratres inibi conſtitutos contra id quod ab origine ordinis no- ſcitur obſervatum, excommunicationis vel ſuſpen- ſionis ſeu interdicti ſententiam promere. Quam, ſi deprompta fuerit, auctoritate apoſtolica decerni- mus non tenere. Adjicientes quoque decernimus

A ut archiepiſcopi et epiſcopi in recipiendis profes- ſionibus, quæ a benedictis vel a benedicendis ab- batibus exhibentur, ea ſint forma et expreſſione contenti quæ ab origine ordinis noſcitur inſtituta, ſcilicet, ut abbates ipſi, *ſalvo ordine ſuo*, profiteri debeant, et contra inſtituta ordinis nullam profes- ſionem facere compellantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutio- nis et conſirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præ- ſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, et bea- torum Petri et Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Veronæ, xi Kalendas Decembris, ponti- ficatus ejuſdem domini papæ Lucii anno III.

B

CLXXV.

Privilegium pro congregatione Veronensi.

(Veronæ, Nov. 22.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, V, 801.]

Lucius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis SICHARIO archipreſbytero congrega- tionis Ve- ronæ, ejuſque fratribus, tam præſentibus quam fu- turis, in perpetuum.

Quoties, etc., illibata permaneant. In quibus hæc vobis propriis duximus exprimenda vocabulis. Terram in caſtro Victoris, terram Roverinæ, terram Piſcantinæ, terram Bondis, terram Valdesaſſæ, ter- ram Caſanaæ, terram Averæ, terram Saxi, terram Subclevæ, terram S. Mariæ in Stellis, terram Po- lanæ, terram Montisauri, terram Novalis, terram Illaſii, terram Calegnolæ, terram Porcillis, terram Pupeclare cum decimis ſuis, terram Leniaci, Mara- liſcam cum omni jurisdic- tione ſua, Cavaredum cum decima ſua, eccleſiam S. Georgii cum perti- nentiis ſuis; eccleſiam Omnium Sanctorum cum pertinentiis ſuis; eccleſiam S. Marci cum perti- nentiis ſuis, eccleſiam SS. Jacobi et Philippi cum pertinentiis ſuis, terram Tumulæ, terram, quæ eſt ad Crucem Maraticam. Quia vero tam in veteri, quam nova lege juſtitia eccleſiæ noſcun- tur eſſe conſeſſæ, ſub anathematis interminatione prohibemus, ne ullus laicus a vobis decimas exi- gere præſumat. Inhibemus quoque ne quis in vos, vel eccleſias veſtras ſine manifeſta et rationabili causa excommunicationis, vel interdicti ſententiam promulgare audeat, etiam antiquas libertates quo- que, et immunitates in eccleſiis veſtris rationa- bilitate vobis conſeſſas, et hactenus obſervatas ratas habemus, eaſque in futuris temporibus illiba- tas manere cenſemus. Interdicimus inſuper ne ali- quis novas, et indebitas exactiones vobis, vel eccle- ſiis veſtris imponat. Decernimus ergo, etc., ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate, et diœceſani epiſcopi canonica juſtitia. Si qua igitur, etc.

Ego Lucius catholicæ Eccleſiæ epiſcopus ſubſc.
Ego Joannes preſb. card. tit. S. Marci ſubſc.

Ego Laborans preſb. card. tit. S. Mariæ Tranſti- berim tit. Calliſti ſubſc.

Ego Ubertus, tit. S. Laurentii in Damaso presb. card. subsc.

Ego Pandulphus, presb. card. tit. Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Albanus, S. Mariæ Novæ diac. card. subsc.

Ego Ardicio, S. Theodori diac. card. subsc.

Ego Sofredus, S. Mariæ in Via Lata diac. card. subsc.

Ego Theodinus, S. Rufinæ Sedis Apostolicæ card. episcopus.

Ego Henricus, Albanus episcopus

Ego Theobaldus, Ostiensis episcopus sa.

Ego Octavianus, SS. Cosmæ et Damiani diac. card. subsc.

Datum Veronæ, per manum Ugonis, S. R. E. notarii, x Kal. Decembris, indictione III, Incarnationis Dominicæ anno M84, pontificatus vero D. Lucii papæ III anno quarto.

CLXXVI.

Privilegium pro ecclesia S. Ursi de Augusta.

(Veronæ, Nov. 29.)

[*Hist. patriæ Monum.*, Chartæ, I, 933.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GONTERO priori et canonicis Ecclesiæ Sancti Ursi de Augusta, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantes indulgere et vigor postulat æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntatem et pietas adjuvat, et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam Sancti Ursi de Augusta ecclesiam in qua divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus; imprimis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quæcumque possessiones, quæcumque bona in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permanent; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis; terram quam dedit vobis Vuillelmus de Palatio; terram quam Vuillelmus Moranti vobis dedit; terram quam dedit vobis Albor et Maria mater ejus, et alpem de Gerzola et de Terre, decimas de Thauone, et de Ouri, et de Varais, et decimam vineæ jacentis inter hospitale et vicum Clementis, et illius quæ jacet inter Viridarium et Arcum, et decimam de Morgi et de Liverogni et de Aruer, et alias quas alibi habetis. Ad hæc ne aliquis laicus res vestras rapere vel invadere, seu homines ecclesiæ vestræ capere, aut vel ipsos ho-

mines vestros tallia, vel exactionibus indebite gravare præsumat, sub interminatione anathematis prohibemus. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes, liberos et absolutos, ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper et nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit sine prioris sui licentia de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu discedere, discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. In ecclesiis autem quas habetis, liceat vobis tres vel quatuor de fratribus vestris ponere quorum unum dicecesano episcopo præsentis qui ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus et ordinis observantia debeat respondere.

B Sepulturam præterea ecclesiæ vestræ liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen iustitia ecclesiarum illarum a quibus corpora mortuorum assumuntur. Obente vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibidem qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, aut fratrum pars consilii senioris, providerint eligendum, secundum Dei timorem et B. Augustini Regulam. Ad hæc auctoritate apostolica prohibemus ne aliquis episcopus contra statuta Lateranensis concilii tallis vel exactionibus vos vel ecclesias vestras de cætero gravare præsumat, nec interdicto vel excommunicationi, sine manifesta et rationabili causa supponat. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc. Si qua igitur in futurum, etc. Cunctis autem eidem loco jura servantibus, etc.

Bene valeto.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Joannes, tituli Sancti Marci, subscripsi.

Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ Transtiberim tituli Calixti, subscripsi.

Ego Humbertus, tituli S. Laurentii in Damaso presbyter cardinalis subscripsi.

D Ego Pandulphus, presbyter cardinalis tit. Basilicæ XII Apostolorum subscripsi.

Ego Theodinus, Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus subscripsi.

Ego Henricus, Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcopus subscripsi.

Ego Ardicio, diaconus cardinalis Sancti Theodori subscripsi.

Ego Gratianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Albinus, Sanctæ Mariæ Novæ diaconus cardinalis subscripsi.

Data Veronæ, per manum Hugonis sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, III Kalendas Decembris, indictione tertia, Incarnationis Dominicæ anno

1184, pontificatus vero domni Lucii III papæ anno A
IV.

CLXXVI bis.

Bulla pro Hermanno abbate Rhenhardsbornensi.

(Veronæ, Dec. 5.)

[*Thuringia sacra*, p. 177.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio HERMANNO abbati in Reinharsborn, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum sit sancta Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum, Domino disponente, magistra, jura ipsarum ea moderatione disponit ut quasdam aliis præmittere constituat et singulares speciali privilegio indulgeat dignitates, ut sicut in compage humani corporis quedam membra præ aliis honorentur, sic in ipsa ecclesiastici ordinis unitate, aliæ ecclesiæ ante alias indultis sibi privilegiis decorentur. Eapropter, dilecte in Domino, nobilis viri tertii Ludewici, landgravii Thuringie, precibus et supplicationibus inducti, tibi et successoribus tuis in perpetuum præsentis pagina duximus indulgendum ut, ad honorem Dei et domus vestræ imposterum ampliandum, uti mitra valeatis, ad cumulum autem gratiæ et libertatis impensæ, mitram quam de capite nostro assumpsimus, præfato Ludewico landgravo tradidimus, per ipsum tibi in argumentum nostri beneficii præsentandum; proinde volumus ut in memoriam tanti honoris, favore ipsius indulti, pro salute ejus, et parentum suorum, in ipsa ecclesia speciales Domino deinceps orationes offerantur. Ut ergo hæc nostra concessio futuris temporibus indeficiens robur obtineat, eam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis et concessionis infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Dat. Veronæ, Nonis Decembris.

CLXXVII.

Roberto archiepiscopo Viennensi, ejusque suffraganeis ordinem Carthusiensem commendat.

(Veronæ, Dec. 10.)

[*Privilegia ordinis Carthus.*, edit. 1510, fol. 26.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Viennensi et suffraganeis ejus, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum omnibus debeamus apostolice cum patrocinio impertiri, eis potissimum providere tenemur qui charitatis fervent operibus et, sæculi vanitatibus spreto, divinis inveniuntur poenitentiae obsequiis mancipati. Eapropter fraternitatem vestram rogamus attentius et exhortamur in Domino, quatenus dilectos filios fratres Carthusienses et eorum ordinem diligere et manu tenere curetis eorumque domos et jura contra omnem servetis nequitiam, ut illibata permaneant et segura, malefactores eorum

conterere et benefactoribus favere velit, et gratiam ac obsequium impertiri ut nullum sentiat præfata domus sub nostra protectione defectum; sed auctore Domino de die in diem percipiat incrementum. Et quoniam nos defensores et benefactores eorum sub apostolicæ protectionis defensione suscipimus, vos eos ab omni injuria et perturbatione ampliori fiducia et favore auctoritate apostolica defendatis, nullis litteris obstantibus tacita veritate a sede apostolica impetratis.

Datum Veronæ, IV Idus Decembris.

CLXXVIII.

Domus Carthusiensis protectionem suscipit possessioneque confirmat.

(Veronæ, Dec. 21.)

[*Privilegia ordinis Carth.*, fol. 2.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori et fratribus Carthusiensibus, tam præsentibus quam futuris, eremiticam vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et felicitis recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, vestigiis inhærentes domum Carthusiensem eremi in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. Et in primis siquidem statuentes ut ordo eremiticæ vitæ qui secundum Deum in eodem loco institutus esse dignoscitur perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Et præterea possessiones omnes a Christi fidelibus pietatis intuitu domui vestræ concessas, quæ infra terminos vestros continentur, scilicet infra locum qui vocatur Cluss et rupem claudentem vallem et protinentem usque ad molarem claudentem et dividendam Combam chaldam et provenientem usque ad rupem quæ est sub Boçgelos; deinde molarem alium qui ascendendo protenditur usque ad rupem Bonviant. Exinde molarem alium, qui ascendendo producit per crepidinem plataneti a Bonviant D usque ad rupem quæ est supra furnum de la Follia. Similiter ab illo monte qui de eadem rupe porrigitur usque ad montem Aillinart et a monte Aillinart descendendo extenditur juxta Mortam contra occidentem usque ad rupem quæ est super Carreriam, et ab hac rupe porrigitur usque ad rupem de Pertuso. Inde postremo protenditur descendendo usque ad flumen quod vocatur Guerus Mortuus. Et a Guero Mortuo ascendendo procedit per rupem claudentem minorem Carreiam usque ad terrassiam, et a terrassia per crepidinem plataneti et per lo Foleys divertens usque ad Januarium. Et a Januario sicut Alpes vergunt contra Proveysien usque ad Calmetam Goncelim. Et a Calmeta Goncelim porrigitur per crepidinem usque ad rupem de Chalvionton, et inde

descendit per rupem Herardi usque ad clusam; A vobis et successoribus vestris confirmamus. Quia vestros dñatores ipsarum possessionum piscatione et venatione et avium captione, ovium vel caprarum atque omnium domesticorum animalium pascua et transitum infra præscriptos terminos prohibuerunt; nos eandem prohibitionem nihilominus auctoritate apostolica roboramus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit domum vestram temere perturbare ejusque supradictas possessiones auferre vel ablatas retinere, in nuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva in omnibus apostolice sedis auctoritate. Si igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Datum Veronæ, per manum Alberti, S. Romanæ Ecclesiæ presbyteri card. et cancellarii, xii Kalen. Januarii, indictione iii, Incarnationis Dominicæ, anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno iv.

CLXXIX.

Privilegium pro monasterio S. Bertini Sithiensis.
(Veronæ, Dec. 22.)

[Collection des Cartulaires, III, 363.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis S. moni, abbati monasterii Sancti Bertini, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, monasticam vitam professis, in perpetuum.

In eminenti apostolicæ sedis specula, disponente Domino, constituti, sicut imitari prædecessores nostros in bonis debemus operibus, sicut etiam summam curam adhibere nos convenit, ne quod ab ipsis pia fuerit provisione statutum, nobis, quod avertat Dominus, negligentibus, quorumlibet valeat impulsione turbari. Eapropter, dilecti in Domino filii, decisionem controversiæ, quæ inter monasterium vestrum et bonæ memoriæ Petrum, quondam Cluniacensem abbatem, pro subjectione, quam idem abbas sibi in vestro monasterio vindicabat, quemadmodum a prædecessore nostro felicis memoriæ papa Innocentio, fratribus suis præsentibus et collaudantibus, facta est, et scripti sui munimine roborata, imitantes piæ recordationis prædecessorum nostrorum Eugenii et Alexandri, pontificum Romanorum vestigia, auctoritate apostolica confirmamus, et ratam permanere censemus. Privilegiis itaque, Cluniacenses quæ super hoc se habere ab apostolica sede dicebant, ab eodem Innocentio, justitia dictante, cassatis, ad exemplar prædictorum prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, tam vos quam successores vestros, necnon et ipsum monasterium Sancti Bertini ab hujusmodi lite et Cluniacensium subjectione absolvimus; idemque cœnobium libertati propriæ restitutum, salvo jure Tarvanensis ecclesiæ vel episcopi, sub solius Ro-

manæ Ecclesiæ ditione vel tutela perpetuo permanere decernimus. Ad indicium autem, etc. *Ut in privilegio Innocentii papæ, superscripto (34).* Locum ipsum, juxta castrum Sancti Audomari, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. In Morinensi parochia, etc. *Ut in eodem privilegio Innocentii.* In Cantuariensi parochia, ecclesiam de Trulega, ecclesiam de Cilham, cum earum capellis et aliis pertinentiis suis.

Compositionem præterea inter vos et abbatissam de Broburg super terminos parochiæ vestræ, de assensu partium factam, sicut hinc inde recepta est, et in scripto authentico venerabilis fratris nostri Morinorum episcopi continetur, ratam habemus, et eam auctoritate apostolica confirmamus. Quod autem de capella et cœmeterio leprosorum de Broburg a bonæ memoriæ Milone, episcopo Morinensi, statutum est, et scripto suo firmatum, ratum manere censemus, ita videlicet ut in eadem capella leprosis tantum et sibi servientibus divinum celebretur officium; atque in eorum cœmeterio nulli, nisi leprosi et eorum familiæ tumultentur. In monasterio quoque Sancti Silvini, apud Alchiacum, abbas vester, qui pro tempore fuerit, tanquam in speciali filia, secundum Dei timorem, et beati Benedicti Regulam, corrigendi quæ corrigenda sunt, cum religiosorum virorum consilio, plenam, sicut hactenus, habeat potestatem.

Statuimus etiam ut, infra terminos parochiarum vestrarum, nullus ecclesiam vel oratorium absque vestro assensu edificare præsumat, salvis tamen privilegiis Romanorum pontificum. Stationes autem publicas ab episcopo in vestro monasterio, seu episcopum illuc venire, nisi ab abbate et fratribus fuerit evocatus, omnimodo fieri prohibemus. Possessiones præterea et decimas, quas monasterium vestrum a quadraginta annis inconcusse possedit, et inpresentiarum sine controversia possidetis, in omnibus et per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquerè præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, e sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, januis clausis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. In parochialibus siquidem ecclesiis, quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere, et diocæsano Ecclesiæ præsentare, quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum committat: ita quidem quod ei de spiritalibus, vobis autem de temporalibus, debeant respondere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes vero monachorum qui ad sa-

(34) *Patrologiæ* t. CLXXIX, sub num. 398.

eros ordines fuerint promovendi, a diocesano suscipiatis episcopo, siquidem catholicus fuerit, et gratiam atque communionem sedis apostolicæ habuerit, et ea vobis gratis et absque pravitare aliqua voluerit exhibere; alioquin liceat vobis quem malueritis catholicum adire antistitem, qui nimirum, hostra fultus auctoritate, quod postulat iudulgeat. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres, communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam, providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., usque ad finem, ut in privilegiis Innocentii papæ et Cælestini (35) superscriptis.

Ego Joannes, tituli Sancti Marci presbyter cardinalis.

Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ Transtiberim, tituli Calixti.

Ego Humbertus, tituli Sancti Laurentii in Damaso presbyter cardinalis.

Ego Pandulfus, presbyter cardinalis tituli Basilicæ Duodecim Apostolorum.

Ego Lucius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

SANCTUS PETRUS. SANCTUS PAULUS.

Datum Veronæ, per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xi Kal. Januarii, indictione iii, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ tertii anno quarto.

CLXXX.

Canonicis Regularibus monasterii Sanctæ Mariæ ad Carceres in territorio Estensi privilegium renovat.

(Veronæ, Dec. 22.)

[MURATORI, *Antiq. Ital.*, V, 265.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis LIVALDO, priori ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Carceribus, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis,

Quoties illud a nobis petitur quod religioni et honestati videtur convenire, animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis apostolicum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Carceribus, in qua divino estis mancipati obsequio, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communitus.

A In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum, et beati Augustini Regulam, et institutionem Portuensium fratrum, in eodem loco institutus esse cognoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quæcunque possessiones, etc., in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum, in quo memorata ecclesia sita est, cum omnibus adjacentiis et pertinentiis suis: et decimas novalium totius loci qui Carrateculum vocatur, sicut privilegium prædecessoris nostri Alexandri plenius continet; et in Augutiano, et in tota Scudechia, in Fracta, in Montaniana, et in Vigosolo; quidquid habetis in Cavalliga; quidquid habetis in Craterolo, in Carpo, in Portu, in Minevio,

B Bonadico, Urbano, Casale, Milliarino, Pause, Vigezolo, Est, in Plebe de Villa, in Montesilice, Baono: et quidquid ibidem B. Paduanus episcopus rationabiliter vobis concessit: quidquid habetis in Spasano, Cona, Tribano, in Villa Pantena, in Montegnana, in Albetona; quæcunque a bonæ memoriæ Bellino et Sinibaldo Paduanis quondam episcopis vobis canonice data sunt, nihilominus confirmamus: ecclesiam Sancti Salvatoris, cum omnibus possessionibus suis, etc., sicut juste ac pacifice eandem possideis: terram, quam habetis in Vicotineseo et in Gazolo: ecclesiam Sancti Joannis de Vighizolo, cum omnibus possessionibus et aliis quæ ad eandem ecclesiam pertinere noscuntur, terris videlicet, paludibus, piscationibus ac decimis: decimationes etiam totius paludis de Baone, sicut vobis a Paduano episcopo rationabiliter concessæ sunt, et ejus instrumentum plenius continet: decimam quoque de territorio villæ quæ dicitur Cavallile. Sententiam vero illam quam præfatus B. super contentione quæ inter vos et clericos Sanctæ Teclæ de Adest, de persona Ugonis Balisterii et filii ejus, et bonis ipsius agebatur, legitime promulgavit, ratam habemus, et auctoritate apostolica confirmamus. Præterea venditionem quam vobis archipresbyter de Runco cum fratribus suis de quadam terra in Minerva rationabiliter fecit, vobis et ecclesiæ vestræ nihilominus confirmamus; statuentes ut de possessionibus quas

C nunc habet ecclesia vestra, vel est in posterum habitura, nullus laicus decimas præsumat exigere. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, seu de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos, e sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione, qualibet retinere. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis eligere sacerdotes, et diocesano episcopo præsentare, quibus, si idonei inventi fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Aliquas et ratio-

nabiles consuetudines ecclesie usque ad presentia A tempora reservatas, et decimas quas a quadraginta annis usque nunc possidetis, vobis auctoritate apostolica roboramus. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, non pulsatis campanis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce, divina officia celebrare. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati sunt, nullus obsistat, salva tamen justitia ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, etc., salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanæ episcopi canonica justitiâ. Si qua igitur, etc.

Datum Veronæ, per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesie presbyteri cardinalis et cancellarii, decimo Kalendas Januarii, indictione III, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ tertii anno IV.

CLXXXI.

Ad Henricum Anglorum regem.

[TWISDEN, *Hist. Angl. Script.*, I, 624.]

Lucius papa tertius illustri Anglorum regi.

Ea quæ credimus ad salutem tuam et exaltationem regie celsitudinis pertinere, tanto libentius tuæ sublimitati suggerimus, quanto tui nominis gloriam cum incremento salutis et pacis sincerioribus semper affectibus exoptamus. Hinc est quod tuæ celsitudinis pietatem presentibus duximus litteris admonendam, ut amorem Dei ante oculos cordis tui salubri consideratione proponens, et amorem piæ recordationis Ludovici, regis Francorum ad mentem revocans et reducens, bonum quoque tranquillitatis et pacis quæ inter te et charissimum in Christo filium nostrum illustrem Francorum regem communitor desideratur attendens, circa statum in Christo charissimæ nostræ M. [Margarethæ] reginæ, relictæ videlicet bonæ memoriæ H. [Henrici] filii tui piam habeas providentiam et cautelam, ut in dote sua et donatione propter nuptias ita cum ea componas, quod ei et his qui pro ea sunt, murmurandi vel conquerendi materiam non relinquas, nec tu ipse propter hoc apud patrem orphanorum et iudicem viduarum districtioris iudicii sententiam pertimescas. Quia igitur ad instantiam quorundam amicorum suorum super certa pecuniæ quantitate ei satisfacere decrevisti, rogamus excellentiam tuam, et exhortamur in Domino atque in peccatorum tuorum remissionem injungimus, quatenus ei ad interventionem nostram pro pacis charitatisque custodia summam congruam secundum quod Petrus Bermundi nobis ex parte tua significavit decenter adaugeas, et eam sibi in certis assignare redditibus non omittas, ita quod ipsa sortis hujus consolatione recepta possit in pace consistere, et tu pro impensæ benignitatis effectu indeficiens præmium ab omnipotenti Domino debeas expectare.

CLXXXII.

Ad eundem. — Pro subventionem faciendam terræ Hierosolymitanæ.

[MANSI, XXII, 475.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, HENRICO, illustri Anglorum regi, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum cuncti prædecessores tui præ cæteris terræ principibus armorum gloria et animi nobilitate longe retro claruerint, eosque fidelium populus habere in sua didicerit adversitate patronos, merito ad te, non tantum regni sed paternarum virtutum hæredem, quadam securitate præsumpta recurritur, ubi populo Christiano imminere periculum, imo exterminium formidatur; ut per brachium regie magnitudinis membris ejus impendatur præsidium, qui te, ut ad tantæ gloriæ et prælationis apicem pervenires, sua pietate concessit, et te contra tui nominis impugnatores nefarios murum inexpugnabilem ordinavit. Primum noverit serenitas tua, jam crebris et molestis sub hæc pulsata querelis, qualiter terra Hierosolymitana, specialis hæreditas Crucifixi, in qua nostræ salutis sunt præntiata mysteria, et ipsius rei exhibitione completa, quam ille qui cuncta condidit in suam sortem peculiari privilegio deputavit, perfidæ et spurcissimæ gentis atrita et convallata pressuris, nisi ei celeri remedio succurratur, prona sit ad ruinam, et inde, quod absit, sustineat irreparabilem religio Christiana jacturam. Ille enim Saladinus, sancti et tremendi nominis immanissimus persecutor, ita spiritu furoris incanduit, et totius nequitie suæ vires ad interuersionem populi fidelis exercet, ut nisi immanitatis ejus vehemens impetus, quasi objectis obicibus, reprimatur, certam spem fiduciamque suscipiat, quod Jordanis influat in os ejus, et terra aspersione vivifici sanguinis consecrata, spurcissimæ superstitionis ipsius contagio polluetur, et quam gloriosi et nobiles prædecessores tui a dominio gentis incredulæ multis laboribus et periculis exemerunt, rursus nefando tyranni nequissimi dominio subjugetur. Ob hanc itaque necessitatis et imminens doloria instantiam, magnificentiam tuam apostolicis litteris duximus exorandam, imo dilatatis præcordiis summa acclamatione pulsandam, quatenus ad honorem ipsius respiciens, qui te constituit in sublimi, et juxta nomen magnorum, qui sunt in terris, nomen tibi contulit gloriosum, ad desolationem præfatæ terræ pietatis studio te convertas, et ut ejus confusio in hac parte tollatur, qui pro te in ipsa terra voluit haberi ludibrio, operam adhibeas efficacem: quatenus prædecessorum tuorum vestigia subsecutus, quam ipsi de principis tenebrarum faucibus eriperunt, in cultu magni Dei per tuam diligentiam, auxiliante Domino, conservetur. Eo autem curiosius celsitudinem tuam in tanta oppressionis angustia convenit laborare, quod terram ipsam regis intelligis præsidio destitutam, et totam spem defensionis suæ ipsius proceres in tuæ magnitudinis

duxerunt patrocinio collocandam. Quod inde clarius tua serenitas potest agnoscere, quod summus terræ illius et magnificos defensores venerabilem fratrem nostrum Heraclium patriarcham, et dilectum filium nostrum magistrum Hospitalis ad tuam excellentiam destinarunt, ut ex ipsorum præsentia considerata dignitate perpenderes quanta fuerit necessitatis angustia, pro qua eorum sustinent tandem carere præsidio, ut per ipsos facilius ad vota sua tuam devotionem inclinent. Viros igitur præfatos, tanquam ab ipso Domino tibi destinatos, benigne suscipias, et debita charitate pertractes, eorumque postulationibus tanto facilius acquiescas, quanto gravitatis et honestatis intuitu favor est eis et gratia exhibenda. Sane recolat prudentia tua, et sollicita secum meditatione revolvat, promissionem illam qua de impendendo sæpe dictæ terræ præsidio tuam celsitudinem obligasti : et ita in hac parte te cautum et studiosum exhibeas, ut te in tremendo iudicio tua conscientia non accuset, et ejus qui non fallitur districti Judicis interrogatio non condemnet.

ANNO 1181-1185.

CLXXXII bis.

Privilegium pro ecclesia S. Germani Montensi.

[MIRÆUS, Opp. diplom., II, 1187.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis NICOLAO, præposito ecclesiæ S. Germani, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, canonicè instituendis, in perpetuum.

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, et ut devotionis sinceritas laudabiliter entescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatam ecclesiam S. Germani de Montibus, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; statuente ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonicè possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illiata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo præfata ecclesia S. Germani sita est cum appendiciis suis; altaria omnia ecclesiarum ipsius castri, qui dicitur Castri locus, locum, etiam ecclesiam S. Waldetrudis; ecclesiam Sancti Petri, jus alterius ecclesiæ in portis Sancti Petri; capellam S. Andrea; capellam comitis supra portam; capellam Sancti Nicolai in Berteimonte, capellam infirmorum.

Et liberam quoque atque canonicam presbyterorum institutionem, cum altarum oblationibus et obventionibus, quæ vestris usibus sunt deputatæ,

A prata, molendina, curtilla, combas, domos et quæcunque in locis adjacentibus dicto castro possidetis; quidquid etiam apud Quom, apud Jemappes, apud Geuly, atque apud Elonges habere noscimini; frumentum quoque et avenam, quæ ab ecclesia S. Waldetrudis debentur presbyteris canonicis ecclesiæ vestræ specialiter; censum insuper quem in die Cœnæ Domini parochialis presbyter vester gerens curam animarum, annuatim vobis solvere tenetur, scilicet quindecim fertones argenti, servos et ancillas ad ecclesiam vestram pertinentes; antiquas etiam et rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ hactenus observatas, ratas habemus, easque decernimus inviolabiliter observari. Auctoritate quoque apostolica duximus statuendum ne quis in vos vel ecclesias vestras excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiam absque manifesta et rationabili causa promulget.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos sine contradictione retinere. Prohibemus insuper ne ulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit de eodem nisi majoris religionis obtentu discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione, nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare.

Inhibemus etiam ut intra claustra locorum seu grangiarum vestrarum, capellam vel oratorium absque diocæsani et vestro assensu nullus construere de novo præsumat, salvis privilegiis apostolicæ sedis.

In parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere et diocæsano episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, et ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus respondere debeant.

Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, et eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare, ad omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva apostolicæ sedis et episcopi diocæsani canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire

tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem condigna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei ac Domini nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

—
ANNO 1184-1185.
—

CLXXXIII.

Pactensem et Cephalodiensem episcopos obedire R[ichardo] archiepiscopo Messanensi jubet.

(Veronæ, Jul. 25.)

[PIRRI, *Sicilia sacra*, I, 399.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Cephaludensis et Pactensi episcopis, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum Dominus et Salvator noster humilitatis formam suis tradens fidelibus observandam, majoribus reverentiam curaverit exhibere, non est discipulus, sed contrarius merito reputatur, qui suis majoribus debitam reverentiam non impendit. Ideo fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus venerabili fratri nostro R[ichardo] Messanensi archiepiscopo reverentiam debitam et obedientiam impendatis, et ecclesiam ejus ad ipsius monita statutis temporibus visitantes, eum in necessitatibus et expensis suis humiliter assistatis.

Datum Veronæ, viii Kalend. Augusti.

CLXXXIV.

Synagogæ Stampensis, Judæis a Philippo Francorum rege exulsis, in ecclesiam S. Crucis mutata, protectionem suscipit.

(Veronæ, Jul. 26.)

[FLEUREAU, *Les Antiquitez de la ville et du duché d'Estampes*, in-4°, page 381.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano et canonicis Sanctæ Crucis de Stampis, salutem et apostolicam benedictionem.

Loca divinis cultibus mancipata, et quæ post Judæicæ perfidiæ cecitatem lumen gratiæ sub Christianæ fidei titulo perciperunt, apostolicis sunt nuntianda præsiidiis, et perpetuo munere donanda libertatis; cum constet eos jam non esse filios ancillæ sed liberæ, qui elegerint ibi, in libertate spiritus Domino deservire. Quapropter, dilecti in Domino filii, prædictam ecclesiam vestram, quam charissimus in Christo filius noster Philippus, illustris Francorum rex, de assensu venerabilis fratris nostri G. Senonensis archiepiscopi, in synagoga de qua Judæos ejecerat, in honorem victoriosissimæ crucis ædificari constituit, cum omnibus quæ in præsentiarum juste et pacifice possidet, aut in fu-

aturum, præstante Domino, rationabiliter peterit adipisci, sub beati Petri ac nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio communitus; statuentes ut clerici qui in circumpositis ecclesiis, sicut nihil in loco ipso Judæis possessoribus capiebant, ita deinceps ecclesiæ inibi constitutæ conditionem aliquam vel gravamen, in libertatis præjudicium, non imponant, ne deterior efficiatur status ecclesiæ; sicque quæ fuerat Judæis inhabitantibus libera, sub observantia fiat Christianæ libertatis ancilla. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Veronæ, vii Kal. Augusti.

CLXXXV.

Privilegium pro eadem ecclesia.

(Veronæ, Aug. 8.)

[*Ibid.*, p. 382.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano et canonicis S. Crucis Stamparum, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum per mutationem dexteræ Excelsi de synagoga Judaica facta sit ecclesia vestra; et domus orationis ibi surrexerit, ubi paulo ante Judæorum impius cultus servabatur; officio susceptæ administrationis inducimur profectibus vestris et commodis libenter intendere et petitionibus vestris effectum tam facilem quam debitum indulgere. Quapropter ut magistrum scholarum unum in musica et alium in aliis disciplinis sine contradictione qualibet habeatis, auctoritate vobis apostolica indulgemus, statuentes ut de novallibus vestris, et animalium nutrimentis nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Prohibemus insuper ne de possessionibus vestris decimæ a laicis exigantur. Ad hæc, præsentium auctoritate decernimus, ne quis in ipsam ecclesiam interdicti, vel in canonicos ejus excommunicationis aut suspensionis sententiam absque manifesta et rationabili causa promulget. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, expulsis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, submissa voce divina officia celebrare. Decernimus ergo, etc.

Datum Veronæ, vi Id. Augusti.

LXXXVI.

Privilegium pro fratribus S. Bertini Sithiensis.

(Veronæ, Aug. 11.)

[*Collect. des Cartul.*, III, 354.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et conventui Sancti Bertini, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum a sede apostolica petuntur ea quæ a rationis tramite non discordant, facilem nos convenit præbere consensum, et justa vota petentium effectum prosequente complere, ut et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires in-

dubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, presentibus vobis litteris auctoritate apostolica indulgemus, ut vobis in omnibus parochiis vestris liceat clericos instituere, qui, assensu et propria voluntate vestra, regimen scholarum obtineant; et hæc firma et illibata decernimus omni tempore permanere, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum apostolorum Petri et Pauli se noverit incursum.

Datum Veronæ, tertio Idus Augusti.

CLXXXVII.

Privilegium pro monasterio de Curia Dei.

(Veronæ, Aug. 18.)

[*Gall. Christ. nov.*, VIII, Instr. 522.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis HUGONI abbati et conventui de Curia Dei, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum omnibus Christi fidelibus in sua providere justitia debeamus, specialius eis existimus debitores, qui regularem vitam professi arctius divinis se obsequiis manciparunt, eoque libertati vestræ volentes et justitiæ providere, privilegia illustris memoriæ Francorum regum et Aurelianensium episcoporum pia liberalitate et provida concessione monasterio vestro collata auctoritate apostolica confirmamus. Quia vero canonici Sanctæ Cræcis privilegia calumniantur episcoporum, cum in ipsis contineatur, quod ex consensu totius capituli donationes et libertates concessæ sunt abbatibus, et ipsa privilegia sint omnium personarum subscriptionibus roborata, auctoritate apostolica prohibemus, ne pro eo quod sigilla capituli non sicut privilegiis ipsis apposita, nihil contra tenorem privilegiorum ipsorum in vestrum valeant præjudicium vindicare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis et prohibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, xv Kal. Sept.

CLXXXVIII.

Decano Cenomanensi, J. de Veteri-Ponte, archidiacono Rothomagensi, et magistro Hug. Januensi mandat ut in Dolensis et Turonensis Ecclesiarum controversia testimonia testium perscribant.

(Veronæ, Aug. 18.)

[*MARTEN., Thesaur.*, III, 910.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano Cenomanensi, J. de Veteri-Ponte, archidiacono Rothomagensi, et magistro Hug. Januensi, præposito ecclesiæ S. Mariæ de Castello, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum dilectus filius noster electus Dolensis, et nuntius venerabilis fratris nostri Turonensis ar-

chiepiscopi, pro causâ quæ jam pridem inter eos et eorum ecclesias emerit, et fuit coram felicis recordationis Alexandro papa prædecessore nostro diutius actitata, et ab eo receptio testium utriusque partis sub certa forma commissa, in nostra essent presentia constituti, post diutinam moram concorditer postularunt ut vobis tribus, duobus electis a partibus et tertio a nobis dato, receptionem testium juxta formam, quam jam dictus prædecessor noster præfixerat, committere deberemus. Nos autem, considerantes utramque Ecclesiam maximis laboribus et expensis hactenus inutiliter laborasse, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, et in obedientiæ virtute præcipimus, quatenus ad competentem locum proximiorum Dolensis Ecclesiæ, securum archiepiscopo vel procuratori suo, ad recipiendos testes Dolensis Ecclesiæ, et postea ad locum securum electo vel procuratori suo, ad recipiendos testes Turonensis Ecclesiæ accedentes, omni gratia et timore postposito, testes utriusque partis juxta formam præscriptam ab eodem prædecessore nostro infra tres menses post harum susceptionem recipiatis, nullius contradictione vel appellatione obstante. Si vero alterutra partium absentaverit, neque procuratorem miserit; nisi legitimum impedimentum manifeste probaverit, ejus qui præsens fuerit testes jurisjurandi religione astrictos præcipimus recipi, et diligentius interrogari, atque cum omni diligentia, et cautela eorum dicta conscribi. Deinde attestaciones sigillis vestris inclusas ad sedem apostolicam transmittatis, spatium duorum mensium post predictos tres in quibus testes recepti fuerint partibus præfictos, quo se debeant cum ipsis attestacionibus apostolico conspectui præsentare, et visis et cognitis rationibus utriusque, vel illius partis, quæ testes produxerit, controversia finem debitum, omni cessante diffugio, sortiatur. Si autem his exsequendis nequiveritis aut nolueritis interesse, duo, omni appellatione et excusatione cessante, mandatum apostolicum exsequantur. Cæterum si negligentia judicum, vel tergiversatione alicujus partium testes recepti non fuerint, nihilominus pars utraque pleno instructa per se vel per sufficientem responsalem termino constituto, quem utrique parti preceptorium assignamus, ad apostolicam sedem accedat, quoniam altera veniente, si altera venire noluerit, nihilominus quantum ratio dictaverit procedatur.

Datum Veronæ, xv Kalendas Septembris.

CLXXXIX.

Monasterium Fullinense episcopis Marchiæ Tarvisinæ commendat.

(Veronæ, Aug. 23.)

[*Annal. Camald.*, IV, App., p. 149.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus... Tarvisino [SIGIFREDO], Cenetensi [ARDONICO], Feltrensi et [GERARDO] Bellunensi episcopis, salutem et apostolicam benedictionem.

Quanto in par..... magis abundat malitia sæcu-

laris et rasilor in eis religionis puritas, tanto nobis A
attente agendum et summopere laborandum, ut si
qua ibi plantatio piæ conversationis erigitur, per
vos, qui esse debetis plantationis hujusmodi
rigatores, opportune consolationis imbribus irri-
getur. Audivimus autem quod domus de Fulino, in
ipsis partibus vestris sub professione Cisterciensis
ordinis instituta, cum sit religione venerabilis,
et multa nihilominus miserabilis paupertate, qui-
dam de magnatibus terræ vestræ domum ipsam
multipliciter inquietant, extorquendo ab ea pauca
illa quæ possidet, et sub angariis plurimis, a quibus
sacras ecclesias etiam sæculares principes immu-
nes existere consueverunt, exactiones ei et ejus
hominibus imponendo. Ideoque vobis per apostolica
scripta mandamus, quatenus contra hujus violentiæ
pravitatem, sicut ex officio vestro tenemini, viriliter
exsurgentes, magnates ipsos, de quibus ad vos hu-
jusmodi querela pervenerit ab iniquitate ista de-
sistere moneatis, et nisi monitis acquieverint, eos
et maxime Jeremiam, qui duos mansos ipsius domus
violenter dicitur et illicite detinere, si res ita se
habet, censura ecclesiastica percellatis, ita de cæ-
tero de prædicti monasterii solliciti, quod fratres,
qui in eo divinæ militiæ bajulant servitutem, plene
de vobis possint in Domino gloriari.

Datum Veronæ, x Kal. Septembris.

CXC.

Archiepiscopis et episcopis in regno Francorum con-
stitutis mandat, ut monachis S. Dionysii ad ex-
sequenda monasterii jura optulenter.

(Veronæ, Aug. 25.)

[DOUBLET, *Hist. de Saint-Denys*, t. I, p. 518.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venera-
bilibus fratribus archiepiscopis et episcopis consti-
tutis in regno Francorum, salutem et apostolicam
benedictionem.

Cum Beati Dionysii monasterium a longis retro
temporibus in magna sit habitum reverentia, et
cura illius specialius spectet ad nos, quibus est,
nullo mediante, subjectum, tanto per vos ipsos et
aliarum Ecclesiarum prælatos ipsum a pravorum
molestiis defensare tenemur, quanto refrigerante
charitate multorum et succrescente malitia, plures
sunt qui rapinis idem et aliis molestationibus as-
sidue inquietant. Unde nos earum nequitiae obviare
volentes, et indemnitati consulere, monasterii ipsius
negotia diversis delegavimus iudicibus finienda.
Mandamus itaque fraternitati vestræ, quatenus sen-
tentias quas idem super negotiis ipsis duxerint pro-
mulgandas, unusquisque vestrum in diocesi sua,
nullius appellatione obstante, cum requisitus fuerit
non differat executionem mandare, ita quod et mo-
nasterium ipsum per officium vestrum plenius jus
suum consequi valeat, et nos cum audierimus sol-
licitudinem vestram, debeamus non immerito com-
mendare.

Datum Veronæ, octavo Kal. Septembris.

CXCI.

Parthenoni Sancti Zachariæ Veneto asserit bona a
Leonardo comite concessa.

(Veronæ, Sept. 5.)

[CORNELII, *Eccles. Venet.*, t. XI, p. 381.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis
in Christo filiabus, Cayotæ abbatissæ S. Zachariæ
de Venetiis, et sororibus ejusdem monasterii, sa-
lutem et apostolicam benedictionem.

Ex tenore instrumenti publici nobis innotuit
quod cum bonæ memoriæ comes Leonardus con-
deret testamentum, te, illa abbatissa, fideicommis-
sariam instituit de fide tua et religione confusus.
Tuo vero monasterio pro remedio animæ suæ, et
progenitorum suorum, omnes vineas, salinas, ter-
ras, aquas, cultas et incultas, et totum alodium
quantumcunque habebat in clugia et finibus ejus,
et omnia, tam mobilia, quam immobilia, ordinata
sive inordinata omniaque jura, et actiones, quæ
illi competeant, vel competere poterant adversus
aliquem, illis exceptis, quæ certis personis nomi-
natum legaverat, in ultima voluntate relinquit. Unde
quoniam nihil est, quod amplius hominibus debeat
ur, quam ut supremæ voluntatis, si rationabilis
fuerit, liber sit stylus, dispositionem præfati comitis
ratam habentes, et omnia quæ monasterio vestro
rationabiliter in suo contulit testamento vobis et
eidem monasterio auctoritate apostolica confirma-
mus, et præsentis scripti patrocinio communimus.
Statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc
paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu
temerario contraire. Si quis autem hoc attentare
presumpserit indignationem omnipotentis Dei, et
Beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se nove-
rit incursum.

Datum Veronæ, Nonis Septembris.

CXCH.

Episcopo Veronensi præcipit ut a laicis decimas
exhiberi canonicis Veronensibus jubeat.

(Veronæ, Sept. 11.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, V, 800.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri Veronensi episcopo, salutem et apostoli-
cam benedictionem.

Cum dilectos filios nostros archipresbyterum, et
canonicos Ecclesiæ tuæ specialius diligere debeas,
et in jure suo attentius confovere, super hoc tanto
secarius nostra tibi scripta dirigimus, quanto te
libentius credimus mandatis apostolicis pariturum.
Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta man-
damus atque præcipimus quatenus [contra] omnes
laicos qui de illorum redditibus decimas auferre
presumpserint, vel eos super decimis ante sæcula-
rem iudicem convenerint, si commoniti non destite-
riat, omni gratia et timore postposito, nullius
appellatione obstante, canonica censura procedas,
quam absque satisfactione congrua non relaxes.

Dat. Veronæ, ii Id. Septemb.

CXCIH.

Castellano [Veneto] et Torcellano episcopis mandat, ut quosdam ecclesie S. Salvatoris parochianos ad solvendas decimas cogant.

(Veronæ, Sept. 17.)

[CORNELII, *Eccles. Venet.*, t. XIV, p. 111.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Castellano et Torcellano episcopis, salutem et apostolicam benedictionem.

Dilecti filii nostri... prior et fratres S. Salvatoris transmissa nobis insinuatione monstrarunt quod habitantes in domibus adjudicatis eis per venerabilem fratrem nostrum... Gradensem patriarcham et bonæ memoriæ Ildebrandum S. R. E. cardinalem et apostolicæ sedis legatum, parochiali jure debere subesse, decimas eis reddere contradicunt. Volentes igitur eisdem fratribus suam conservare justitiam illibatam, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus habitatores ipsarum domorum, juxta tenorem privilegii apostolici; decimas eis sine difficultate persolvant, et satisficiant de subtractis, a die quo sententia lata fuit auctoritate nostrâ, sublato appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compellatis.

Datum Veronæ, xv Kalend. Octobris.

CXCIV.

Privilegium pro monasterio Reomensis.

(Veronæ, Sept. 17.)

[D. PLANCHE, *Hist. de Bour.*, I, Preuv., p. 60.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et capitulo Reomensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis potentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum et vota quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, ecclesiam quam venerabilis frater noster Lingonensis episcopus juxta pontem Montisbarri in honorem beati Thomæ martyris de novo fundavit et vobis ad instituendos ibi monachos de capitulo sui assensu concessit, sicut vobis canonice collata est et vos eam cum omnibus pertinentiis suis canonice possidetis, devotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitimus; stantes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ xv Kal. Octobris.

CXC.V.

Bulla pro capitulo S. Martini Turonensis.

(Veronæ, Sept. 17.)

[*Privil. de Saint-Martin de Tours*, p. 25.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decano, thesaurario et capitulo Beati Martini Turonensis, salutem et apostolicam benedictionem.

PATROL. CCI.

A Cum ecclesia Beati Martini Turonensis Romanæ sit Ecclesiæ filia specialis, non possumus in gravaminibus ejus tota sibi affectione non compati et contra malefactores ejus severitate debita non moveri. Audito igitur qualiter in burgenses vestros de Castro novo per communia seu communi juramento, quod in detrimentum Ecclesiæ ipsius et vestrum fecerant, secundum indultam vobis a sede apostolica facultatem, ecclesiasticam sententiam pertuleritis, nos eandem sententiam ratam esse decernimus et auctoritate apostolica confirmamus inviolabiliter eam observari volentes, donec vobis et Ecclesiæ plenarie satisfiat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, xv Kal. Octobris.

CXC.VI.

Bulla pro canonicis S. Petri Suessionensis.

(Veronæ, Sept. 20.)

[D. GERMAIN, *Hist. de Notre-Dame de Soissons*, 442.]

LUCIUS tertius episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus abbatissæ et conventui Sanctæ Mariæ Suessionensis sororibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Es quæ ad divini cultus pertinent honestatem et Ecclesiarum noscuntur profectibus deservire, prompta decet nos benignitate concedere et concessa de cætero in sua stabilitate servare. Cum igitur dilecti filii nostri canonici Sancti Petri Suessionensis, juxta antiquas observantias temporis præcedentis, altari Beatæ Mariæ in propriis tenentur deservire personis, et ad te, filia abbatissa, donatio pertineat præbendarum, præsentium auctoritate decernimus et firmamus ut, sicut hoc statutum est et hactenus observatum, nulli canonicorum illorum liceat ad curam parochialem, nisi præbenda ecclesiæ vestræ dimissa, transire, aut alium titulum suscipere, pro quo servitium ejus prædicto debeat altari deesse. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, xii Kal. Octobris.

CXC.VII.

Arnaldo Blesensi, canonico Ecclesiæ Remensis, villam de Fraillicourt asserit.

(Veronæ, Sept. 22.)

[VARIN, *Archives administratives de Reims*, t. I, p. 1, page 397.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio magistro ARNALDO Blesensi, canonico Remensis ecclesiæ, salutem et apostolicam benedictionem...

Dilecte filii, justis tuis postulationibus grato concurrentes assensu, villam de Fraillicourt a dilectis

filiis nostris R. præposito, R. decano, Th. cantore, A et capitulo Remensi, sub trecensu undecim annuatim capitulo solvendarum, labore tuo et fructu pensato qui de labore provenit, tibi collatam, sicut eam pacifice possides et in scripto authentico capituli continetur, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus.... scripti vero talis est tenor :

« R. præpositus, R. decanus, Th. cantor cæterique Remensis Ecclesiæ fratres, omnibus... notum fieri volumus universis, quod villam nostram de Fraillieurt, cum omnibus quæ ibidem nomine nostro poterunt evenire, tota vita sua habendam donavimus magistro Arnaldo Blesensi canonico nostro, sub trecensu undecim nobis annuatim solvendarum. Quia vero eandem villam tenuem quondam et humilem, numerosa incolarum multitudine relevavit et exaltavit, feudum quoque quod ibidem Joannes de Arduenna habebat, id est : duas partes decimæ lini et terram in villa eadem in qua vi vel vii mansionarii habitant, propria pecunia emit, molendinum etiam et furnos de novo construxit et bannales fecit, domum quoque egregiam et grangiam ibidem de proprio ædificavit et donavit nobis, nos eidem concessimus anniversarium suum solemniter faciendum. Omnium quoque bonorum præfatæ villæ quæ ex portione nostra supra summam xi excreverint, decimam partem, pro ipsius anima et omnium fidelium animabus, his qui anniversario interfuerint, die anniversarii sui æqualiter distribuendam, et tres pauperes eadem die pro eodem specialiter pascendos, præterea eadem die quinque solidos in hospitio, ad lautiolem visitationem languidorum, præter quotidianum et consuetum victum, ex bursa nostra erogandos, annuatim perpetuo communi assensu capituli immutabiliter constituimus; et ut pecuniam ex præfata decima pro te redactam in vigilia anniversarii paratam, persona quæ prædictam villam a nobis tenebit, sine dilatione persolvat, et in donatione trecensus hoc indubitanter sub religione fidei promittat, constituimus. Quod, ut ratum perpetuo maneat, communi assensu capituli et sigilli nostri munimine roboravimus. »

Nulli ergo, etc., etc.

Datum Veron., x Kalend. Octobris.

CXCVIII.

Privilegium pro monasterio Leodiensi S. Jacobi. — Confirmat ipsi ecclesiam S. Mariæ Magdalenæ.

(Veronæ, Sept. 25.)

[MARTEN., *Ampl. Collect.*, I, 950.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et conventui Sancti Jacobi Leodiensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad notitiam nostram certa relatione pervenit, quod ecclesia Beatæ Mariæ Magdalenæ, quæ in Leodio est, ad tantam quondam inopiam sub sæcularibus clericis devenisset, ut vix in ea unus ex multis honestam posset sustentationem habere, bonæ memoriæ Henricus, quondam Leodiensis episcopus,

eandem ecclesiam cum pertinentiis suis, de assensu Leodiensis Ecclesiæ et fundatorum illius, præfatam ecclesiam Beatæ Mariæ Magdalenæ monasterio vestro concessit, et ad divinum ibi servitium perpetuo celebrandum de eodem monasterio in eam monachos instituit, et concessionem suam scripto proprio confirmavit. Unde nos quod ab eodem rationabiliter factum est et hactenus observatum, ratum esse volentes, ecclesiam illam cum pertinentiis suis sicut eam ex dono episcopi memorati juste ac pacifice possidetis, et in scripto authentico continetur, vobis et monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, septimo Kalendas Octobris.

CXCIX.

Monachis S. Remigii in generalibus excommunicationibus sive interdictis, ostiis clausis officia, celebrare permittit.

(Veronæ, Sept. 26.)

[VARIN, *Archiv. administ. de Reims*, tom. I, p. 1, pag. 398.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et monachis B. Remigii Remensis, etc. Præsentis scripti pagina duximus statuendum ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, submissa voce, divina officia celebrare.

Datum Veron., vi Kal. Octob.

CC.

Civium Remensium consuetudines et libertates a Willelmo archiepiscopo institutas confirmat.

(Veronæ, Oct. 4.)

[VARIN, *ibid.*, p. 405.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis et civibus Remensibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Ea quæ pro pacis fœdere roborando piæ intentionis studio, ab his qui in sublimitate sunt positi, statuuntur, in sua debent firmitate persistere, et ex apostolicæ sedis gratia robur indeficiens obtinere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, honestas consuetudines et rationabiles libertates quas venerabilis frater noster Willelmus Remensis archiepiscopus, sanctæ Sabinæ cardinalis, apostolicæ sedis legatus, vobis ad custodiam pacis, pro justitia et æquitate servanda, concessit, et tam ipse, quam benignus in Christo filius noster Philippus, illustris Francorum rex, scripto authentico roboravit, nos quoque ad interventum præcipue archiepiscopi memorati, ratas esse decernimus, et eas vobis sicut in scriptis authenticis continentur auctoritate apo-

stolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio A
communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat
hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel
ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc at-
tentare præsumperit, indignationem omnipotentis
Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se
noverit incursurum.

Datum Veronæ, Kalendis Octobris.

CCI.

Privilegium pro abbate monachisque Lacensibus.

(Veronæ, Oct. 16.)

[GUNTHER, *Cod. diplom. Rheno-Mosell.*, I, 446.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis, abbati et fratribus de Laca, salutem et apo-
stolicam benedictionem.

Cum subditorum vita prælatorum moribus in-
struatur, dignum est et consonum rationi, ut cum
plebis devotio religiosos viros sibi præfici postulat
in pastores, ejus piis desideriis consensus facilis
præbeatur. Unde quia ad audientiam apostolatus
nostri pervenit, quod quædam parochialis ecclesia
Crusthe, ad vestrum monasterium pertinens, per
vos vel alios religiosos viros postulat gubernari,
auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut va-
cante ipsa ecclesia liceat vobis in ea tres vel qua-
tuor de fratribus vestris statuere, quorum unus epi-
scopo præsentetur, qui ab episcopo curam anima-
ram recipiens, ei de spiritualibus, vobis autem de
temporalibus debeat respondere. Nulli ergo omnino
hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis
infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis
autem hoc attentare præsumperit, indignationem
omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apo-
stolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Veronæ xvii Kal. Novembris.

CCII.

*Ad Walterum archiepiscopum Rothomagensem. — Non
instituendos in ecclesiis, nisi qui vel sint aut proxi-
me futuri sint sacerdotes, et residere ibidem parati
sint: nec minus idoneos, etiamsi a patronis præ-
sentati fuerint.*

(Veronæ, Oct. 16.)

[MANSI, *Concil.*, XXII, 479.]

Lucius episcopus. . . . WALTERO Rothomagensi
archiepiscopo. . . .

Quoniam sæpe in archiepiscopatu tuo dicitur eve-
nire, ut ex ecclesiis inibi constitutis inulium in-
stitutio personarum scandalum inferat et gravamen,
sollicitum te esse volumus et attentum, ut ita, Deo
propitio, ecclesiæ ipsæ tuis temporibus ordinentur,
quod et clericalis honestas inconvulsa permaneat,
et ecclesiarum status jugiter servetur illæsus.

Ideoque fraternitati tuæ presentibus litteris inhi-
bemus, ne ad vicarios parochialium ecclesiarum
aliquos nisi tales admittas, qui vel sint, vel esse
debeant in proximo sacerdotes, et qui velint et pos-
sint in propria persona ecclesiis ipsis deservire.

Nulli præterea curam committi consenties ani-
marum, nisi qui infra tempus quod a sacris cano-

nibus est præfixum, ad ordines sacerdotii possit et
debeat promoveri. Porro si patroni ecclesiarum ido-
neas non presentaverint tibi personas, liceat tibi
auctoritate nostra in ecclesiis ipsis, appellatione
remota, congruos ordinare ministros, quibus eccle-
siarum utilitas et in spiritualibus et temporalibus
salubriter committatur.

Nulli ergo, etc.

Datum Veronæ, xvii Kal. Novembris.

CCIII.

*Clericis Osnabrugensibus concedit facultatem condendi
testamentum.*

(Veronæ, Oct. 22.)

[MOSEK, *Osn. Gesch.* IV, 109.]

B Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis clericis Osnabrugensis Ecclesiæ, salutem et
apostolicam benedictionem.

Ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio cle-
ricorum juri tenemus prospicere et utilitati, atque
ipsis contra maleficiorum incursus patrocinium
nostrum fortius impertiri; ex parte siquidem vestra
nostris est auribus intimatum quod laici consan-
guinitatis intuitu testamenta quæ de propriis rebus
condita sunt, sua temeritate infringant, non sinen-
tes ea juxta dispositorum voluntatem impleri. Vo-
lentes igitur in hac parte vobis sollicitudine pater-
na prospicere discretioni vestræ, auctoritate præ-
sentium indulgemus ut condendi testamenta de qui-
buslibet propriis rebus vestris, juxta legum et ca-
nonum sanctiones, liberam de cætero habeatis fa-
cultatem, auctoritate nostra apostolica districtius
inhibentes ne quis testamenta vestra canonice facta
consanguinitatis obtuitu violare ullo modo præsumat.
Nulli omnino hominum liceat hanc paginam
nostræ jussionis et prohibitionis infringere, vel ei
ausu temerario contraire; si quis autem hoc atten-
tare præsumperit, excommunicationem omnipo-
tentis Dei et B. Petri et Pauli apostolorum ejus se
noverit incursurum.

Datum Veronæ, xi Kal. Novembris.

CCIV.

*Monasterio Cluniacensi assertit locum a Joceranno
Grosso concessum.*

(Veronæ, Oct. 23.)

[*Bullar. Cluniac.*, 77.]

D Lucius episcopus, servus servorum Dei, dile-
ctis filiis abbati et conventui Cluniacensi, salutem
et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos faci-
lem præbere consensum, et vota quæ a rationis
tramite non discordant, effectu prosequente com-
plere. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris
justis postulationibus grato concurrentes assensu,
locum quem vobis nobilis vir Jocerannus Grossus,
consentiente uxore sua, in allodio proprio et silva
de Gron, ubi ecclesia in honorem Sancti Joannis
evangelistæ ædificata dignoscitur, pia largitione
concessit secundum limitationes terminorum, qui
in scripto authentico ipsius continentur, et sicut

locus ipse a vobis cum appendiciis iuste et pacifice possidetur, vobis et monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Veronæ, x Kalendas Novembris.

CCV.

Ad Radulphum Andegavensem episcopum.

(Veronæ, Oct. 27.)

[MORICE, *Mémoires pour servir à l'hist. de Bretagne*, I, 699.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Andegavensi episcopo, et dilectis filiis G. archidiacono, et J. archipresbytero Turonensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Quanto monasterium S. Florentii Salmurensis specialius nostri ac B. Petri juris existit, tanto nobis debet esse molestius cum jura ipsius per aliquos imminui temeritatem audimus. Propositum siquidem noveritis esse auribus nostris, quod cum cœnobium S. Melanii Redonensis ita spectat ad monasterium Salmuriense, quod unius monachi sint fratres alterius, et non debeat in eo abbas institui nisi de convenientia abbatis Salmuriensis, et de cœnobio ipsorum altero eligatur; quidam per potentiam nobilis viri G. Britannicæ comitis, in jam dictum S. Melanii monasterium aliunde adductus, prædicto abbate Salmuriensi ac fratribus reclamantibus, est intrusus, et in illorum dispendium monasterium ipsum detinere contendit. Quia igitur quod nequiter actum est in eodem cœnobio ad rectitudinem convenit tramitem revocari, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandavimus quatenus utramque partem ad vestram audientiam convocantes, audiat rationes et allegationes hinc inde propositas, et causam ipsam mediante justitia terminetis.

Datum Veronæ, vi Kal. Novembris.

CCVI.

Monasterio Attembergensi villam Isacherode assignavit.

(Veronæ, Oct. 29.)

[LACOMBLET, *Urkundenbuch*, I, 347.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati et fratribus Bergensibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilius præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu alodium villæ Isacherode cum omnibus pertinentiis suis in ea immunitate et integritate in qua Willhelmus de Solebendorp et uxor ejus, de assensu et voluntate filiorum suorum, ob remedium animæ suæ illud vobis pro devotione dederunt et vos ipsum iuste et pacifice possidetis, vobis et monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus; statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre

A confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et B. Petri et Pauli apostolorum se noverit incursurum.

Datum Veronæ, iv Kal. Novembris.

CCVII.

Mauritio episcopo Parisiensi concedit ne seoda Parisiensis episcopatus sine consensu ipsius obligari possint, vel vendi.

(Veronæ, Oct. 30.)

[*Theodori Pœnitentiale*, II, 638.]

LUCIUS, MAURITIO Parisiensi episcopo.

Devotionis et probitatis tuæ meritum exigere comprobatur, ut quod aliis communi jure debetur, B fraternitati tuæ, quæ id humiliter et devote requirit, speciali indulgentiæ largitate, per officium quo fungimur, concedatur. Eapropter, venerabilis in Domino frater, presentibus tibi litteris indulgemus, ne aliqua ecclesiastica sæcularisve persona feoda tua sine consensu, sub pignore recipere aut emere aliqua auctoritate præsumat. Si quis autem hoc attentare præsumperit, et contractus sui dispendium et indignationem nostram se noverit incursum.

Datum Veronæ, iii Kal. Nov.

CCVIII.

Abbatibus monasterii S. Georgii in Silva Nigra usum mitræ, chirothecarum et Sandaliorum concedit.

(Veronæ, Oct. 31.)

C [GERBERT, *Codex diplomaticus Historiæ Silvæ Nigræ*, p. 109.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio MANEGALDO abbati S. Georgii de Silva Nigra salutem et apostolicam benedictionem.

Cum monasterium tuum, cui auctore Deo præesse dignosceris, speciale beati Petri juris existat, et regularis observantia polleat disciplinæ, dignum est, ut honori tuo, cui ejusdem monasterii sollicitudo administrationis incumbit, et illorum, qui, largiente Domino, in eadem tibi cura succedent, specialius intendamus, et in quantum cum Domino possumus, tuis piis desideriis optatum in Domino de indulgentia sedis apostolicæ impertiamus affectum. Hac siquidem ratione inducti, et consideratione venerabilis fratris nostri Godefridi patriarchæ Aquileicnsis qui nobis pro te et ecclesia tua affectuosius precibus supplicavit, nihilominus provocati, usum mitræ, chirothecarum et sandaliorum in precipuis solemnitatibus, tam in missarum solemnitatibus, quam in ecclesiæ tuæ possessionibus de apostolicæ sedis clementia tibi et canonicis successoribus tuis concedimus, et presentis scripti patrocinio confirmamus. Nulli quoque omnino hominum liceat paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem contra hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Veronæ, ii Kalend. Novemb.

CCIX

Ad Philippum archiepiscopum et B. præpositum Coloniensem.

(Veronæ, Oct. 31.)

[GUNTHER, *Cod. diplom. Rheno-Mosell.*, I, 447.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Pn. archiepiscopo, et dilecto filio B. præposito Coloniensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Transmissa nobis dilectarum in Christo filiarum nostrarum magistræ et monialium de Dunewalt querimonia patefecit, quod abbas et fratres Lacensis ecclesiæ super decimarum præstatione novem mansorum a qua secundum Romanorum pontificum privilegia sunt immunes, et de quibus dicecansano episcopo debitam justitiam solvunt, eas irrationabiliter vexare præsumunt. Unde discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus prædictos fratres Lacensis ecclesiæ ad complementum justitiæ memoratis monialibus exhibendum per censuram ecclesiasticam sine appellationis obstaculo compellatis.

Datum Veronæ, II Kal. Novembris.

CCX.

Episcopo Senogalliensi mandat, ne Ecclesiæ Ravennatis privilegia lædi sinat.

(Veronæ, Nov. 4.)

[RUBEI, *Hist. Ravenn.*, p. 356.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri... Senogalien. episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum ex injuncto nobis officio universis simus ecclesiis debitores, eo Ravennati specialius tenemur adesse, quo antiquius in Christiani nominis confessione fundate, præest pluribus, et proficit ad salutem. Cum igitur in episcopatu tuo, et in aliis jura ipsius a pluribus perturbentur, unde non modicum per reproborum malitiam, in suis noceatur possessionibus diminuta, fraternitatem tuam hortamur in Domino, et præcipiendo mandamus, quatenus et in suis justitiis tam prompta et sollicita charitate assistas, et parochianos tuos, de quibus ad te querela pervenerit, appellatione remota, excommunicationis censura compellas, ut archidiacono et fratribus ipsius Ecclesiæ super omnibus, quæ requirent, justitiæ non differant plenitudinem exhibere.

Dat. Veronæ, II Non. Novembr.

CCXI.

Conventui S. Remigii Remensis et decimam de Besenes et privilegia quædam asserit.

(Veronæ, Nov. 8.)

[VARRIN, *Archives administratives de Reims*, t. I, part. I, page 406.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et conventui S. Remigii....

Vestris postulationibus grato concurrentes assensu, quod in decima de Besenes juste et paci-

allice obtinetis vel possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus; nihilominus vobis presentibus litteris indulgemus ut sicut in authentico venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi [W.] tituli S. Sabinae cardinalis, apostolicæ sedis legati, rationabiliter continetur, sententiam in malefactores vestros canonicè promulgatam, sine promissa condigna satisfactione, vel sufficienti cautione de parendo mandato ecclesiæ, nemini liceat relaxare. Mansionarios insuper villarum S. Remigii, si alias duxerint divertendum, nisi terras dimittere sponte voluerint, solutioni nihilominus proventuum et reddituum et terrarum oneribus, sicut in eodem memorati Remensis (archiepiscopi ?) privilegio canonicè invenitur expressum, decernimus subjacere. Ad hæc autem, cum in ecclesia S. Timothei duodecim sint canonici constituti, ut vel in propria persona beneficiis sibi concessis deserviant, vel si absentes esse decreverint, vicarios idoneos pro se servituros instituunt, præsentis scripti pagina censemur in posterum obtinere, alioquin beneficia eorum aliis qui serviant conferendi vobis liberam concedimus præsentem indulgentiam facultatem; statuentes ut nulli omnino, etc...

Datum Veronæ, VI Idus Novembris.

CCXII.

Sententiam de præbenda ecclesiæ S. Exuperii Corboliensis ab I., quondam episcopo Carnotensi, latam inter eandem ecclesiam et monasterium S. Dionysii confirmat.

(Veronæ, Nov. 13.)

[DOUBLET, *Hist. de S. Denys*, t. I, p. 515.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et monachis beati Dionysii, salutem et apostolicam benedictionem.

Ea quæ judicio vel rationabili concordia terminantur firma decet et illibata manere, et ne alicujus valeant malitia perturbari scripti debent memorie commendari, apostolicoque præsidio communiri. Cum autem inter monasterium vestrum et ecclesiam Sancti Exuperii Corboliensis super integritate præbendæ ipsius ecclesiæ quam vos ad prioratum Beatæ Mariæ de Campis dicebatis de jure spectare, controversia verteretur, bonæ memoriæ quondam Carnotensis episcopus, cui causa ipsa fuerat de apostolico mandato commissa, inter vos taliter statuit in iis qui pro tempore fuerit prior in jam dicta ecclesia Sanctæ Mariæ de Campis præbendam ipsam cum integritate percipiat, et deserviat per vicarium. In eadem ecclesia qui majorem missam ibidem in festo Sancti Exuperii celebrabit, vel si maluerit per alium faciet celebrari. Nos igitur quod episcopus statuit super præbenda ipsa, sicut rationabiliter factum est et in scripto ejusdem episcopi plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ

confirmationis infringere, vel ei ausu temerario A
contraire. Si quis autem etc.

Datum Veron. Idus Novembris.

—
ANNO 1185.

—
CCXIII.

Balduino, archiepiscopo Cantuariensi susceptum munus gratulatur, palliumque per Transmundum, notarium suum, mittit.

[TWYSDEN *H. A. Script.*, t. I, p. 627]

Quanto de persona tua laudabilis conversatio-
nis odor et probatæ honestatis opinio jamdudum
ad nostram notitiam plenius emanarunt, tanto nos
et fratres nostri majori gaudio exsultamus in Do-
mino et omnipotenti Deo gratiarum exsolvimus
actiones quod Cantuariensem ecclesiam solita mi-
seratione respiciens, te ad regimen ipsius vocavit,
ut qui in pluribus probatus fueras et fidelis in-
ventus, invitante Domino ad altiora conscendens,
odoramentis virtutum tuarum plures reficias ad
salutem et commendanda opera tua eo pretiosius
enitescant, quo excellentiorem locum obtinueris
dignitatis. Credimus enim factum esse a Domino
et est acceptabile in oculis nostris, quod cuncto-
rum vota in electionem tuam divinitus inspirata
consenserunt et te apice dignitatis ad quam tan-
quam Aaron a Deo es vocatus, uno ore et conso-
nis vocibus dignissimum protestantur. Inde siqui-
dem fuit quod nuntios excellentiæ regiæ et tam
suffraganeorum quam capituli ecclesiæ Cantua-
riensis viros, utique providos et discretos, alacri
mente et debita benignitate suscepimus et electio-
nem tuam quam ex litteris quas gestarunt et re-
latione propria canonicam esse cognovimus ac Deo
et hominibus approbatam, halita deliberatione
cum fratribus nostris sub congrua celeritate et
gratia curavimus confirmare. Pallium præterea
plenitudinem pontificalis officii fraternitati tuæ
concessimus, et ipsum per dilectum filium Trans-
mundum notarium et familiarem nostrum et sub
aliis nostris ab antiquo nutritum duximus trans-
mittendum.

CCXIV.

*Privilegium priori Carthusiensi et omnibus ordinis D
fratribus concessum.*

(Veronæ, Jan. 8.)

[*Privilegia ord. Carthus.*, fol. 2b.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis priori Carthusiensi et omnibus fratribus ejus-
dem ordinis salutem et apostolicam benedictionem.

Quanto ferventius observantia regulari faciente
Domino insudatis, tanto sincerius universitatem ve-
stram diligimus et quieti vestræ attentius debemus
et volumus providere. Eapropter vestris postulatio-
bus annuentes, auctoritate vobis apostolica indul-
gemus ut si tempore ordinationum, diocesano epi-
scopo requisito, ejus habere copiam nequiverit-
is, liceat vobis alium catholicum de cujus ordina-

tione nullum proprium antistitem dispendium timere
oporteat invitare; qui auctoritate nostra quod po-
stulaveritis largiatur. Nulli et hominum omnino
liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere,
vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc
attemptare præsumperit, indignationem omnipoten-
tis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus
cognoverit incursum.

Datum Veronæ, vi Idus Januarii.

CCXV.

Privilegium pro monasterio Sancti Gisleini.

(Veronæ, Jan. 12.)

[REIFFENBERG, *Monuments*, VIII, 396.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis
filiis LAMBERTO, abbati monasterii Sancti Gisleini,
ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris re-
gularem vitam professis, in perpetuum.

Effectum justa postulantis indulgere et vigor
æquitatis et ordo exigit rationis, præsertim cum
potentium voluntates et pietas adjuvat et veritas
non relinquitur. Eapropter, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulationibus clementer annuimus
et præfatum monasterium in quo divino mancipati
estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione
suscipimus et præsentis scripti privilegio commu-
nimus, imprimis siquidem statuentes ut ordo mona-
sticus qui secundum Deum et Beati Benedicti Regu-
lam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur,
perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observe-
tur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque
bona idem monasterium in præsentiarum juste et
canonice possidet, aut in futurum concessione
pontificum largitione regum vel principum, obla-
tione fidelium, seu aliis justis modis, Deo propitio,
poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus,
et illibata permaneant. In quibus hæc propriis
duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm
est, cum omnibus pertinentiis suis; villam
Hornut cum pertinentiis suis; in villa Slogia cur-
tem dominicam et carrucatam terræ arabilis
cum curtibus et omni decima tam ipsius terræ
quam omnium feodorum ejusdem villæ et de terris
tam cultis quam incultis; de curte Sancti Petri,
decimas sicut hactenus habuistis; decimam de vi-
nea Hugonis, villare quod dicitur Ultra Montes cum
pertinentiis suis, et ejusdem loci ecclesiam cum
appendiciis suis Arminiaco et Bewermiis; decimam
de curte et de terris Sancti Landelini; in Novella
terram arabilem unius carrucatæ; quartam partem
villæ Blelgis cum pertinentiis suis et districto; in
in villa quæ dicitur Wamia allodium Gonteri, et
Ægidii filii ejus de Cing, terramque Hugonis de
Ængien cum aliis terris, curtibus, redditibus,
pratis et silvis; partem villæ Durni cum villa et
districto; villam Waherias et curtem dominicam,
ab omni advocacione et decima liberam; ecclesiam
quæ sub annuo censu centum solidorum Camera-
censis monetæ ab ecclesia Sancti Gaugerici possi-

decis; in villa Chavren, curtem dominicam cum terris, pratis, aquis, silvis et curtibus, et portione decimæ ab omni dominio libera et ab aliis partibus divisa; in villa quæ dicitur Harcheis tres fertones ad pondus Flandriæ, quos Alnensis debet ecclesia pro terra Heluidis; in Resbaco curtem dominicam et tres partes totius allodii, tam in terris quam in silvis, in aquis, pratis et redditibus cum districto. Apud Runcherias sex marcas argenti ad pondus Colonæ quas debet Camberonensis ecclesia sub annuo censu, pro ejusdem loci terris, et altari cum capella de Herieriponte; altare de Cella cum appendiciis suis Btelgiis, Mercana, Astices et Slogio; ecclesiam de Wiilari cum appendiciis suis Harminiaco et Beweniis; ecclesiam de Wamiis cum suis pertinentiis Wamiolo et Resiniis; Bassecles cum appendiciis suis; Altregium cum capella de villa, cum appendiciis omnibus ab omni exactione liberum præter episcopi obsonium. Apud Imbrechiis curtem et terras dominicatas cum pratis et aquis, et duas partes communis allodii ab omni exactione liberam; altare de Bossut a personatu et omni exactione liberum, præter annum sex denariorum redditum pro episcopi obsonio; altare de Baldurno cum appendicio suo Villerot ab omni exactione liberum, præter annum trium solidorum redditum pro episcopi obsonio; altare de Eligniis et de Tumaides; capellam de Ramegniis a personatu et omni exactione liberam præter episcopi obsonia; Abeceias cum appendiciis suis Belchi, Molembais, Popiola Petrewæ et aliis appendiciis suis; altaria quoque a bonæ memorie Nicolao quondam Cameracensi episcopo vobis collata et ejusdem privilegii confirmata; Harcheis cum appendiciis Grandi Ecclesia et Stambrusia, et capella de Equi-campo; altare de Blato liberum et sine personatu; capellam de Weltes liberam præter sonegium duodecim denariorum, altare de Thulin cum appendicio suo Hainin; altare de Hunceniis, altare de Herseela, altare de Rascengen, altare de Humberges, altare de Goi cum terra et aliis appendiciis suis; altare de Lovegniis cum appendiciis Dolziis et capella de Squeri; capellam de Fait et capellam de Herieriponte, liberam ab omni exactione et personatu. In villa Alemannis curtem dominicam et decimam ipsius curtis et terræ ad eandem villam pertinentem, in terris, vineis, pratis, silvis, et quæque in pago Suessionensi juste et pacifice possidetis; curtem et terras dominicatas apud Altregium et partes communis allodii in terris, aquis, pratis, silvis et redditibus, ab omni exactione et advocacy liberam; villam Bassecles cum omnibus appendiciis suis, et villicationem ejusdem villæ in eleemosynam vestro monasterio concessam cum libertatibus et pertinentiis quas prædicta beneficia habere noscuntur.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liccat quoque vobis

A clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et Beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Antiquas quoque et rationabiles consuetudines, libertates etiam et immunitates eidem monasterio rationabiliter concessas et hactenus observatas auctoritate apostolica confirmamus. Inhibemus insuper ne quis in vos vel ecclesias vestras, sine manifesta et rationabili causa, excommunicationis vel interdicti sententiam audeat promulgare.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanorum episcoporum canonica justitia.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisque persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant; et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Joannes tituli Sancti Marci presbyter cardinalis.

Ego Laborans presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ trans Tiberim, tit. Calixti.

Ego Hubertus presbyter cardinalis tit. S. Laurentii in Damaso.

Ego Pandulphus presbyter cardinalis tit. Basilicæ XII Apostolorum.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velletrensis episcopus.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Joffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diaconus cardinalis.

Datum Veronæ per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, non Idus Januarii, indictione III, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno quarto.

CCXVI.

Joanni priori et fratribus de Valle S. Joannis Seitzensis permittit, ut episcopum quemcunque invitent ad ordines accipiendos si tempore ordinationis diœcesanus nequeat.

(Veronæ, Jan. 23.)

[MANSI, Concil., XXII, 479.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis JOANNI priori et fratribus de Valle Sancti Joannis, salutem et apostolicam benedictionem.

Quanto ferventius observantiæ regulari, faciente Domino, insudatis, tanto sincerius universitatem vestram diligimus, et quieti vestræ attentius debemus et volumus providere. Eapropter vestris postulationibus annuente auctoritate vobis apostolica indulgeamus ut, si temporibus ordinationis diœcesani episcopi copiam habere nequiveritis, liceat vobis alium catholicum invitare, de quo diœcesanus non oporteat timere antistitem, quod talis ordinationis occasione terminos episcopatus sui in aliena jura velit extendere, et ipsius diœcesani minorare. Qui vocatus, auctoritate nostra, quod postulaveritis largiatur: nec id a vobis in posterum quasi debitum requirere possit.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Veronæ, x Kalendas Februarii.

CCXVII.

Adelberto archiepiscopo Salzburgensi ejusque suffraganeis commendat monasterium Rotense.

(Veronæ, Febr. 20.)

[Monum. Boica, t. I, p. 368.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus N. Salseburgensi episcopo et suffraganeis suis, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum universis Dei Ecclesiis ex injuncto nobis administrationis officio contra perversorum incursum patrocinium teneamur apostolicum impertiri: locis tamen regularibus institutis obnoxii et ad nos ac Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentibus diligentius debemus adesse, et ad conservationem eo-

rum juris fratres nostros episcopos provocare. Inde est quod cum Rotense cœnobium, quod specialius B. Petri et nostri juris existit, plurimis sepe molestiis agitetur, ipsum fraternitati vestræ duximus attentius commendandum: per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus cum super investituris Ecclesiarum vel amissione possessionum suarum seu gravaminibus aliis ab aliis vobis vel alicui vestrum fuerit querela proposita, eos clementer auxiliatis et malefactores, per ecclesiasticam censuram, ab eorum molestatione cessare, et restituere res ablatas, sicut justum fuerit, sine appellationis obstaculo compellatis, ita quod et fratres in eo manentes, vestra faciente sollicitudine, quiete valeant Domino famulari, et nos, cum audierimus, debeamus, gratum habere.

Dat Veronæ x. Kal. Martii

CCXVIII

Ecclesiæ S. Mariæ Ratisponensis protectionem suscipit juraque confirmat.

(Veronæ, Febr. 27.)

[RIED. Cod. diplom. Ratisb., I, 263.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis ERBORDO decano et canonicis S. Mariæ Ratispon. quæ dicitur antiqua capella, tam præsentibus quam futuris, canonicè substituendis in perpetuum.

Pie postulatio voluntatis effectu debet presequente compleri, ut et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatam ecclesiam Sanctæ Mariæ Ratispon. quæ dicitur antiqua capella, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communitus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesiæ in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesias in vestro fundo sitas, Rotigen scilicet cum appendiciis suis, ecclesiam Nitenowo cum appendiciis suis, ecclesiam Cydelarn cum appendiciis suis, ecclesiam Phaphenhoven cum appendiciis suis, ecclesiam Mosheym cum suis appendiciis, ecclesiam Æuningen cum appendiciis suis, prædium Wolhartstorf cum appendiciis suis, curiam in suburbio civitatis sitam cum appendiciis suis, curiam Helkeringen cum quatuor vineis, quinque vineas in monte ad præbendam pertinentes, et sex ad oblationem eum earum appendiciis; decimationes etiam omnium vinearum in termino vestro sitarum. Statuimus autem ut decedente præposito vestro, qui pro tempore fuerit, nullus ibi subreptionis astutia seu violentia orædonatur, nisi quem

fratres communi consensu vel fratrum pars consilii *sanioris* secundum Deum providerint eligendum. Inhibemus etiam ne præposito liceat ullas curias, *decimas*, mansos seu aliud beneficium ecclesie vestre collatum alicui personaliter dare vel locare, seu alio modo alienare sine communi consensu capituli aut majoris et sanioris partis; nihil etiam de bonis ecclesie in usum suum convertat, priusquam præ-*lenda* fratrum plenarie, sicut ab antiquo statutum est, fuerit dispensata, et cellerario, quem fratres utilem ac fidelem sibi elegerint, ad dispensandum commissa. Præterea de oblationibus, quæ sui juris non sunt, nihil sibi vindicare præsumat, sed camerarius oblationum, qui specialiter ex antiqua et rationabili institutione ad eas observandas distribuendasque præficitur, debita provisione dispenset. De vino vero sive de cerevisia fratrum nihil subtrahat, nisi quæ ad portionem suam juxta ecclesie vestre consuetudinem noverit pertinere. Interdicimus insuper ne præpositus ecclesias vestras contra justitiam alicui ipse tantum sacerdoti concedat, sed cum decano et aliis fratribus in capitulo residens sacerdotem honestæ conversationis eligat, et electum cum aliis senioribus episcopo representet, a quo animarum curam recipiens ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeat respondere. Auctoritate quoque apostolica nihilominus duximus prohibendum, ne advocatus vester locum ipsum, vel quæ ad eum pertinent, gravare seu quibuslibet indebitis exactionibus fatigare præsumat, sed his, quæ antiquitus sibi concessa sunt et ad justitiam suam pertinent, contentus existat. Sepulturam præterea ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Hæc autem omnia, sicut ab antiquo statuta sunt et servata, vobis et per vos eidem Ecclesie auctoritate apostolica confirmamus.

Decernimus igitur ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus profutura, salva canonica auctoritate et diocæsanæ episcopi sæcularis justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultionis subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini Jesu Christi, quatenus et hic fru-

ctum bonæ actionis percipiant et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesie episcopus.

Ego Theodinus Portuen. et S. Rufinæ sedis epis.

Ego Henricus Albanen. epis.

Ego Theobaldus Ostien. et Velletren. epis.

Ego Joannes presb. card. tit. S. Marci.

Ego Arditio diac. card. S. Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Goffredus S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Albinus. diac. card. S. Mariæ Novæ.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ trans Tiberin tit. Calixti.

Datum Veronæ per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesie presbyteri card. et cancellarii, III Kal. Martii, incarnationis Dominicæ anno 1184 pontificatus vero domini Lucii papæ III anno quarto.

Plumbum. Lucius PP. III.

CCXIX.

Privilegium pro monasterio Raitenhaselacensi et reliquis ordinis Cisterciensis cœnobiis.

(Veronæ, Mart. 4.)

[*Monumenta Boica*, III, 116.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus archiepiscopis, episcopis, et dilectis filiis abbatibus, prioribus et aliis Ecclesiarum prælatibus, ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Audivimus, et audientes vehementi sumus admiratione commoti, quod cum fratribus de Raitenhaslach, sicut aliis omnibus Cisterciensis ordinis, a fratribus et prædecessoribus nostris concessum sit, et a nobis ipsis postmodum confirmatum, ut de laboribus, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nemini decimasolvere teneantur, quidam ab eis extorquere præsumunt et sinistra interpretatione apostolica privilegiorum capitulum afferunt de novalibus debere intelligi, ubi *de laboribus* est inscriptum. Quoniam igitur manifestum est omnibus qui recte sapiunt interpretationem hujusmodi perversam esse et intellectui sano contrariam; cum secundum capitulum illud a solutione decimarum tam de terris illis quas deduxerunt vel deducunt ad cultum, quam etiam de terris cultis quas propriis manibus vel sumptibus excolunt sint penitus absoluti, ne ullus contra eos materiam habeat malignandi, aut quomodolibet contra justitiam molestandi per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus omnibus qui vestre sint potestatis, auctoritate nostra prohibere curetis, ne a memoratis fratribus de Raitenhaslach vel a fratribus aliorum monasteriorum Cisterciensis ordinis, qui in episcopatibus vestris consistunt, de novalibus vel de aliis terris quas propriis manibus vel sumptibus excolunt, vel de nutrimentis animalium suorum decimas præsumant quomodolibet extorquere. Nam si de novalibus vellemus tantum intelligi, ubi ponimus *de laboribus*, *de novalibus* poneremus, sicut

in privilegiis quorundam apponimus aliorum. Quia vero non est conveniens ut contra instituta sedis apostolicæ temere veniatur, quæ obtinere debent iuviolabilem firmitatem, per apostolica scripta ubique præcipiendo mandamus, ut si qui canonici, clerici, monachi, aut laici contra privilegia sedis apostolicæ prædictos fratres decimarum exactione gravaverint, appellatione remota laicos excommunicationis sententia percellatis, reliquos autem ab officio suo suspendatis et tam excommunicationis quam suspensionis sententiam faciatis, usque ad dignam satisfactionem, inviolabiliter observari. Ad hæc præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus, quatenus si qui in fratres præscriptorum monasteriorum manus violentas injecerint, eos accensis candelis excommunicatos publice nuntietis et faciatis ab omnibus sicut excommunicatos districtius evitari, donec congrue satisfaciant prædictis fratribus et cum litteris diocæsani episcopi rei veritatem continentibus apostolico se conspectui repræsentent.

Datum Veronæ. iv Non. Martii, pontificatus nostri. an. iii [iv].

CCXX.

Monasterii Parisiensis in pago Alsaciensi protectionem suscipit bonaque confirmat.

(Veronæ, Mart. 12.)

[Hugo, *Sacræ antiq. monum.*, t. II, p. 282.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Wezilo abbati monasterii Parisiensis in pago Alsaciensi, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, (quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Parisiense in pago Alsaciense situm, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus.

In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum, et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis temporibus ibidem inviolabiliter observetur.

Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omni-

bus suis appertinentiis: Kinuelden, Lehen, Scheferwald, Arceinhem, Mochenhem, Egensheim, Forst, Mittelwilre, Kolmere, als Paris, Rumimunt, Chazinthale, Tambach, Scrotegin, Pfaffenhem, et Ravache et Herlishem cum omnibus suis appertinentiis.

Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere aut extorquere præsumat.

Liceat vobis quoque clerici vel laicos a sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, aut eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus etiam iusuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Insuper apostolica auctoritate sancimus ut, quemadmodum a prædecessoribus nostris felicis memoriæ Innocentio, Eugenio et Alexandro Romanis pontificibus statutum est, nullus episcopus neque alia quælibet persona ad synodos vel ad conventus forenses vos invitos compellat.

Sancimus etiam ut, si episcopus, in cujus parochia domus vestra fundata est, ter, sed per intervalla temporis, cum humilitate ac devotione qua convenit, requisitus, substitutum abbatem benedicere forte renuerit, licitum sit eidem abbati proprios novitios benedicere, et alia quæ ad ipsius officium pertinent exercere, donec idem episcopus duritiam suam recogitet, et benedicendum abbatem benedicere non recuset.

Paci quoque ac tranquillitati vestræ paterna sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus violentiam, vel rapinam, furtum committere, ignem apponere, hominem capere vel interficere audeat.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salvâ sedis apostolicæ auctoritate.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi fiat aliena, atque in extremo examine divinæ ultionis subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ

actionis percipiant et apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Cardinales subscripserunt novem, scilicet episcopi tres, presbyteri tres, diaconi tres.

Datum Veronæ per manum Alberti, S. R. E., presbyteri cardinalis et cancellarii, iv Idus Martii, indict. iii, Incarnationis Dominicæ 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno quarto.

CCXXI.

Ad Guillelmum episcopum Pictavensem. — De quibusdam abusibus in diœcesi Pictavensi corrigendis, etc.

(Veronæ, Mart. 13.)

[MARTEN., *Thes.*, 620.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri GUILLELMO Pictavensi episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum sit in Lateranensi concilio constitutum ad immoderatam quorundam avaritiam coercendam, et tollendam materiam jurgiorum, ne beneficia ecclesiastica, donec vacaverint, promittantur, grave nobis est et molestum quod in diœcesi tua abbates et priores instituta salubria surda aure transire, et hujusmodi promissiones illicitas facere perhibentur. Unde ne hæc enormitas, quæ salubri fuerat constitutione præcisa, vires ex dissimulatione resumens, perniciose licentia denuo inolescat, fraternitati tuæ presentibus litteris indulgemus ut, hujusmodi promissionibus irritatis, si occasione dissensionum quæ exinde frequenter emergunt culpa illorum qui præsentationem habere noscuntur, ultra sex menses ecclesias vacare contigerit, liceat tibi de auctoritate apostolicæ sedis, omni contradictione vel appellatione cessante, de personis idoneis sine præjudicio tamen eorumdem in posterum ordinare. Nolumus autem ut ex hoc majoribus ecclesiis vel debita reverentia minuatur. Ut etiam injunctum tibi officium tanto liberius exsequaris, quanto apostolicum tibi videris adesse præsidium, sollicitudini tuæ præsentis auctoritate concedimus ut abbatissas et alias mulieres quæ in episcopatu tuo domibus religiosis præesse noscuntur, per quarum insufficientiam et negligentiam Deo devotæ semine observantiam religionis exorbitant, cum consilio dilectorum filiorum nostrorum Sancti Cypriani et de Pinu abbatum corrigere valeas; et si inventæ fuerint contumaces, absque appellationis diffugio disciplina ecclesiastica coercere, ut quæ remediorum fomenta non sentiunt, putrida ferro vulnera rescentur: salvis ecclesiis quæ nullo mediante Romano pontifici sunt subjectæ. Ad hæc autem præposituram Ecclesiæ tuæ cum vacaret, idoneæ assignandi personæ cum assensu majoris et sanioris partis capituli liberam tibi tribuimus facultatem. Quod si super ea, vel super alio ecclesiæ tuæ beneficio cui libet conferendo tuæ devotioni scripsimus, arctari te nolumus mandatum apostolicum adimplere, sed

nisi honesta persona et beneficio digna exstiterit pro qua litteras apostolicas contigerit emanare. Hoc autem propter futuram ecclesiæ tuæ quæ vacaret proponitur... idonei assignandi tuis nobis litteris intimetur, ne forte per ignorantiam veritatis denuo tibi scribere compellamur. Cum vero de jure et consuetudine ad episcopum Pictavensem qui pro tempore fuerit pertinere dicitur in conventualibus ecclesiis clericorum in diœcesi Pictavensi, et nihilominus in ecclesia Dauracensi unum canonicum facere præsentis pagina prohibemus, ne quis, appellationis prætextu, quod tibi competit in hac parte debeat impedire. Sane cum quidam viri religiosi qui ad unum prioratum regendum vix sufficiunt, plerumque duos ambitione damnabili appetant, et detinere præsumant discretionis tuæ præcipimus ut hanc præsumptionem compescas, et tam abbates quam archipresbyteros, decanos per tuam diœcesim constitutos ad suscipiendum ordinem sacerdotii, si idonei fuerint, appellatione remota, compellas. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis et prohibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli se noverit incursum.

Datum Veronæ, iii Idus Martii.

CCXXII.

Privilegium pro monasterio de Valle S. Joannis Seizensi.

(Veronæ, Mart. 19.)

[TRÄGLICH, *Diplomataria sacra ducatus Styriæ*, t. II, p. 65.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Carthusiæ fratribus qui sunt in Valle S. Joannis, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis facilem nos convenit præbere assensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, prædium de Gunwitz in patriarchatu Aquilegensi, in quo sunt cellæ vestræ fundatæ, cum usibus et appendiciis a dilectis filiis nostris, viris nobilibus, Otacher marchione de Styria, et Otacher duce, filio ejus, ordini vestro concessum, sicut illud juste et pacifice possidetis, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Hujus autem prædii termini, sicut in ejusdem marchionis rescripto habetur, sunt apices montium usque in vallem, et ex altera parte prædium Gurcensis ecclesiæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli app., ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, xiv Kal. Aprilis.

CCXXIII.

Monasterii S. Mariæ de Charitate protectionem suscipit, possessionesque et privilegia confirmat.

(Veronæ, Mart. 19.)

[Hugo, sacri et canonici ordinis Præmonstr. Annales, t. II, Prob., p. 96.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis JOANNI abbati S. Mariæ de Charitate ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosorum vitam eligentibus apostolicum conuenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos a præposito revocet, aut robur (quod absit!) sacre religionis infringat. Quapropter, dilecti in Christo filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatam ecclesiam Sanctæ Mariæ de Charitate, extra civitatem Roderici sitam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, imprimis siquidem statuente ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam atque institutionem Præmonstratensium fratrum in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione, pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permanent. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis et possessionibus circumadjacentibus; ecclesiam S. Leonardi cum pertinentiis suis; possessiones quas habet in Caldelis; possessiones quas habet in Gassapos; possessiones quas habet in Eltis; asenias quas habetis in rivo de Agada et domos quas habetis in civitate Roderici. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de eodem loco discedere; discedentem autem absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare; pro chrismate vero, oleo sacro, consecrationibus ecclesiarum, ordinationibus clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive abbate deducendo ad sedem, vel qui-

A huiuslibet aliis ecclesiasticis sacramentis, nullus a vobis, aut sub obtentu consuetudinis, aut quotlibet modo alio quidquam audeat postulare. Si quis autem contra hoc venire præsumperit, portionem cum Giezi se noverit habiturum, cujus factum exactione turpis muneris imitatur (IV Reg. v). Sepulchram quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti fuerint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam venire tentaverit, secundo tertioque communita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat; atque in extremo examine divinæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant et apud districtum Iudicem præmia pacis inveniant. Amen.

Ego Lucius catholice Ecclesiæ episcopus.

Ego Joannes presbyter cardinalis, tituli Calixti.

Ego Laborans presbyter cardinalis tituli S. Mariæ trans Tiberim.

Ego Hubertus presbyter cardinalis tituli S. Laurentii in Damaso.

Ego Pandolphus presbyter cardinalis tituli basilicæ Duodecim Apostolorum.

Ego Albicus tituli S. Crucis in Jerusalem presbyter cardinalis.

Ego Theobaldus Ostiensis Velleriensis episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albaensis episcopus.

Ego Arditiio cardinalis diaconus Sancti Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus.

Ego Soffredus S. Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis.

Datum Veronæ per manus Alberti, presbyteri cardinalis et cancellarii, xiv Kalendas Aprilis, indictionis, Incarnationis Domini anno 1184, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno iv.

CCXXIV.

Romani monasterii protectionem suscipit, immunitatemque talliarum seu aliarum novarum et indebitarum exactionum confirmat.

(Veronæ, Mart. 23.)

[*Mém. et Docum. de la société de la Suisse Rom., t. III, p. 588.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, priori et conventui Romani monasterii, salutem et apostolicam benedictionem.

Officii nostri nos hortatur auctoritas pro religionum locorum statu satagere et eorum paci et tranquillitati salubriter in posterum, auxiliante Domino, providere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, cœnobium vestrum cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, vel in futurum justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communitus, districtius inhibentes ne tales seu alias novas et indebitas exactiones archiepiscopi, episcopi, archidiaconi vel aliæ quælibet ecclesiasticæ personæ, a vobis vel a presbyteris vestris contra Lateranensis statuta concilii ulterius extorquere præsumant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis et constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignatione omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Veronæ, x Kalendas Aprilis.

CCXXV.

Privilegium pro monasterio S. Miniatis juxta Florentiam.

(Veronæ, Mart.)

[*Annal. Camaldul., IV, 126.*]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis ALBERTO Sancti Miniatis ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et abbatiam Sancti Miniatis, in quo divino mancipati estis obsequio sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communitus; imprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis in eò temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quas-cunque possessiones, quæcunque bona impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Deo præstante, poterit adipisci, firma tibi,

A tuisque successoribus, et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo memorata ecclesia sita est cum omnibus adjacentiis et pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Nicolai cum adjacente parochia, sicut eam juste et sine controversia possidetis, a rivo scilicet Corbuli usque..... super Arnum; ecclesiam Sancti Petri juxta Imam cum curte et pertinentiis suis..... de Musciano cum pertinentiis suis..... decimationem..... quam habetis in..... de Intinnula..... et nunc pacifice possidetis; cam etiam quam habetis in plebe Sancti Petri..... to in territorio plebis Sanctæ Mariæ de Pineta; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Quinto cum curte et pertinentiis suis, decimationem quam habetis in plebe Sancti Martini de Sexto; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Novule cum curte et pertinentiis suis; decimationem quam habetis in toto plebato Sancti Martini de Corella cum curte et omnibus decimationibus et pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Albuino cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Donati in plano majore; castrum Montis-Acuti cum ecclesia et pertinentiis suis; castrum Montis-Alti cum ecclesia, curte et pertinentiis suis; patronatum quem habetis in ecclesia Sancti Andree de Doccia; possessionem de Campi; decimam quam habetis in plebato Sancti Stephani de Campi; decimam quam habetis in plebe de Empuli; decimas de monte Crucis et de monte Fesuli, ecclesiam Sancti Petri de Camilla cum pertinentiis suis; omnem decimationem quam habetis in podio Sancti Miniatis et in plebe Sanctæ Reparatae, sicut hactenus eam canonice tenuistis, et nunc sine controversia possidetis. Liceat vobis quoque clericos et laicos..... liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos sine contradictione retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit liceat vobis non pulsatis campanis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Antiquas et rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ usque ad præsentia tempora observatas et decimas, quas a quadraginta annis usque nunc pacifice possidetis, vobis auctoritate apostolica roboramus et confirmamus. Sepulturam vero ipsius loci liberam esse concedimus, ut eorum devotioni, qui se illic sepeliri deliberaverint, et extremæ voluntati, nisi excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diœcesani episcopi canonica justitia. Si

qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, etc.

ADJUVA NOS, DEUS, SALUTARIS NOSTER.

Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodorus episcopus Portuensis et Sanctæ Rufinæ sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Joannes presb. card. tit. Sancti Marci.

Ego Laborans presb. card. Sanctæ Mariæ trans Tiberim, tit. Calixti.

Ego Pandolfus presb. card. tit. XII Apostolorum.

Ego Ardicio diaconus cardinalis Sancti Theodori.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus card.

Ego Soffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Albinus Sanctæ Mariæ Novæ diac. card.

Datum Veronæ per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presb. card. et cancellarii Martii, indictione tertia, Incarnationis Dominicæ anno 1184, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno 1v.

CCXXVI.

Privilegium pro capitulo Pistoriensi.

(Veronæ April. 4.)

[ZACHARIA, *Anecdota mediæ ævi* 235.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis NIVALDO Pistoriensis Ecclesiæ præposito, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris canonicè substituendis in perpetuum.

Desiderium quod ad religionis propositum et animarum salutem pertinere monstratur, Deo auctore sine aliqua est dilatione complendum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prædecessorum nostrorum felicis memoriæ Urbani, Eugenii et Alexandri Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, hospitalalem domum de Umbroncello, quam prædecessores vestri studii et impensis suis construxisse noscuntur, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona prædicta domus in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma ei et illibata permaneant in quibus hæc proprii duximus exprimenda vocabulis:

Decimarum, quæ vobis a populo dantur, partem decimam, et laborum vestrorum decimas, quemadmodum ab iisdem prædecessoribus vestris unanimiter est statutum. Præterea ejusdem tenoris privilegium cæteris quoque per vestrum episcopatum sibi hospitalibus indulgemus. Ei videlicet quod juxta villam Quarratam ædificatum est, et quod juxta Caprariam oppidum, et quod in prato quod

A dicitur Episcopi, et quod juxta locum qui dicitur Crux brandelliana; hospitale de Docio, quod ab ædificatore Esnello nomine per scriptum publicum vobis concessum est; et quoque quod in Brisecto prædecessorum vestrorum studiis impensisque ædificatum est. Quod nimirum prædicto vestro xenodochio de Umbroncello, quemadmodum a memorato prædecessore nostro statutum est, perpetuis temporibus subjectum esse decernimus. Quia vero extra urbes hæc hospitales domus consistunt, hujus privilegii decreto statuimus ut infra unum stadium nemo juxta eas aliquem capere, prædari, aut hostiliter disturbare præsumat. Quarum omnium ordinationes ac dispositiones vobis vestrisque successoribus ad exemplar præfati Alexandri papæ duximus committendas, ut eorum qui in vobis religiosiores fuerint voluntate communi, communicato etiam fratrum Vallis Umbrosiane consilio, consensu quoque vestri episcopi, si Catholicus fuerit, nihilominus adhibito. Rectores eisdem domibus præponantur qui secundum Deum earum curam habere et pauperibus eo convenientibus sollicitè ministrare procurent.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat easdem domos temere perturbare, aut in eisdem aliquem capere, aut eis subditas possessiones auferre, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnià integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione concessa sunt usibus, eorumque saluti qui obtulerint, profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, etc.

Ego Lucius catholicæ Ecc. episcopus.

Ego Theodinus Portuensis Sanctæ Rufinæ sedis episcopus subscripsi.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis, et Velletrensis episcopus.

Ego Joannes presbiter cardinalis tituli Sancti Marci.

Ego Laborans presb. card. tit. S. Mariæ trans Tiberim, ac Calixti.

Ego Umberto tit. S. Laurentii in Damaso presb. card.

Ego Pandulfus presb. card. tit. Duodecim Apostolorum.

Ego Albinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Melior presb. card. SS. Joannis, et Pauli, et Pamachii.

Ego Ardicio diac. card. S. Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Soffredus S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Datum Veronæ per manum Alberti, S. Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, 11 Nonas Aprilis, indict. III, Incarnationis Dominicæ anno 1185 pontificatus vero domni Lucii papæ III anno 1v.

CCXXVII.

Monasterii Sctorum S. Jacobi Ratisponensis tutelam suscipit possessionisque ac privilegiâ confirmat.

(Veronæ, April. 10.)

[RIED, *Cod. diplom. Ratisbon.*, II, 267.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GREGORIO abbati monasterii Sancti Jacobi Ratisponæ, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse presidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prædecessorum nostrorum felicitis memoriæ Eugenii, Adriani, Alexandri Romanorum pontificum vestigiis inhærentes præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuantes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem loco noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Deo, adipisci poterit, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et Beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Sane peregrinos et supervenientes hospites, si neque fuerint alicui Ratisbonen. Ecclesiæ parochiali jure subjecti, cum apud vos obierint, sicut in Ecclesia vestra de antiqua consuetudine est obtentum, liceat vobis nullius contradictione obstante ecclesiasticæ tradere sepulturæ, si sponte ibi voluerint sepeliri. Et quia quædam Ecclesiæ a vobis ordinem susceperunt, quæ vestro regimini sunt subjectæ, ne in eis regularis observantia depereat disciplinæ, statimus, ut, sicut consuetum est, majorum Ecclesiarum illarum personæ ad monasterium vestrum semel in anno accedant, ubi et correctiones excessuum et instituta ordinis a vobis suscipiant humiliter et observent.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare seu possessiones ejusdem auferre vel ablatas retinere, minuere aut aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimode profutura, salva Ratisponen. Episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

A Ego Lucius catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Deinde sequitur subscriptio x cardinalium.

Datum Veronæ per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, iv Idus Aprilis, indictione iv, Incarnationis Dominicæ anno 1185, pontificatus vero domni Lucii papæ III, anno iv.

CCXXVIII.

Bulla pro capitulo S. Martini Turonensis.

(Veronæ, April. 17.)

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis decauo, thesaurario et capitulo Sancti Martini Turonensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Quanto specialius ecclesia vestra beati Petri juris existit et a prædecessoribus nostris majorem prærogativam obtinuit libertatis, tanto amplius ejus necessitati compatimur, et commodis et quieti attentius debemus et volumus providere. Quapropter, abjuracionem communis vel conjurationis, quam de consilio fratrum quassavimus, quocunque nomine censeretur, receptam per venerabilem fratrem nostrum W. Remensem archiepiscopum Sanctæ Sabinæ cardinalem, apostolicæ sedis legatum, et per dilectum filium albatem Majoris Monasterii quibus hoc fuerat a nobis commissum ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, sub interminatione anathematis inhibentes ne quis ad eam deinceps sub quacunque occasione aspiraret. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis et prohibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Veron., xv Kalend. Maii.

CCXXIX.

Fundatio monasterii de Trutenhusen ordinis sancti Augustini diæcesis Argentinæ, seu potius ejusdem fundacionis confirmatio.

(Veronæ, April. 20.)

[*Gall. Christ. nov.*, V, Instr. p. 486.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus HERRARDI abbatissæ, et sororibus in monasterio Hohenburg tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum, apostolicam benedictionem, et perpetuæ salutis jucunditatem.

Totius Ecclesiæ fidelibus paterna dilectione familiariter insinuamus, quod audientis nostræ veridica assertione relatum est, qualiter Fridericus dux, pater Friderici imperatoris, ecclesiam, quæ dicitur Hohenburg, in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ fundatam, in qua requiescit corpus S. Odiliæ virginis, per indiscretam rerum invasionem disturbaverit, et usque ad tempus filii sui Friderici imperatoris pene destructam reliquerit; ipse vero Fridericus Romanorum imperator divina gratia instinctus, pro tam miserabili patris delicto graviter

doluit, et æterni Regis gratiam reconciliare volens, A præfatam ecclesiam consilio spiritualium personarum restaurare elaboravit, et sicut ab eis didicit, religiosam et idoneam personam, nomine Rilint, eidem ecclesie præfecit. Hæc enim, dum regimen ecclesie feliciter suscepit, pro Dei amore destructa diligenter reedificans, dissipata strenue plantans, auxilio et consilio Burkardi Argentinensis episcopi, aliorumque spiritualium, ipsam ecclesiam ad honorem Dei prudenter, et honorifice reformavit, omnemque divinæ legis religionem, ac canonicæ disciplinæ rigorem secundum Regulam beati Augustini inibi pleniter informavit; quam studii normam succedens ei abbatissa dilecta in Christo filia nostra Herrat fideliter in omnibus bonis secuta, inter cætera utilitatis opera, quibus invigilavit, prædium in Trutenhusen cum conventu suo, et cum Gunthero de Vinbege, a quibusdam ministerialibus ipsius cœnobii comparavit, et super majus altare in Hohenburc ea conditione tradidit, ut ad honorem Dei et Hohenburgensis cœnobii, per laborem suum præpositura ibi canonicorum regularium fundaretur, qui secundum beati Augustini Regulam, et consuetudinem Marbacensis ecclesie, institui et permansere deberent: hoc autem favore et consilio charissimi in Christo filii nostri Friderici, Romanorum imperatoris semper augusti, et consensu ecclesie ipsius ministerialium, approbatione quoque bonæ memoriæ Petri Tusculanensis episcopi, tunc apostolicæ sedis legati, et Henrici Argentinensis episcopi statuit et construxit primum ibi capellam ad honorem Dei, ac memoriam B. M. semper virginis, et curiam cum cæteris ædificiis, donec construeretur ibi major ecclesia, id est, monasterium in memoriam beati Nicolai, cum claustralibus officinis, videlicet cum hospitali pauperum, et hospitio advenientium hospitem, cæterisque ædificiis ecclesie necessariis, in quo duodecim canonici, cum idoneo præposito ejusdem ordinis collocandi sunt, qui sub regulari professione degentes, Hohenburgensis cœnobii abbatissis omnique collegio in negotiis spiritualibus seu temporalibus, prout abbatissa, et necessitas cœnobii postulerit, in timore Dei devote obtemperent, nec aliquo temerario ausu Hohenburgensem ecclesiam superbe inquietent, quibus utique præfatæ ecclesie in Trutenhusen ordinatione tali, ut prædictum est, fundatæ dare decrevit, cum prædictorum assensu, duarum hebdomadariarum stipendia præbendarum, non ad privatum usum, sed ad communem utilitatem distribuendarum, duas scilicet carratas vini, et duo talenta Argentinensium denariorum, et viginti octo maldros hyemalis frumenti, et quatuordecim maldros hordei, et beneficia in inferiori Ehenheim, et in Rodeshcim sita ad easdem præbendas pertinentia, et decimationem Salicæ terræ in Sunthusen, decimas quoque Salicæ terræ in Egensheim ad easdem præbendas pertinentes, et quidquid præposito, vel vicariis suis ad manus oblatum fuerit in Hohen-

burc. Insuper quoque ad eorundem usum modo concessit in Gokkeswilre triginta duo frugifera jugera, et dimidium, et duo vinifera, cum arhustis, et duos hortos, et curiam; in Bercheim vero concessit illis quatuordecim jugera et unam curiam, in Heilingenstein quoque septem jugera vinifera, quæ omnia non pertinent ad præbendas. Ad hæc etiam concessit illis ex integro ipsum allodium Trutenhusen. Statutum est itidem, ut quilibet præpositus in Trutenhusen, cum voluerit, Hohenburgensem ecclesiam visitet, et missarum solemniam secundum ordinem ipsius ecclesie celebret, ac duos ex canonicis suis religiosos et idoneos hebdomadarios in Hohenburc semper constituat servituros. Quod si prædicti sacerdotes aliquando commutandi fuerint, præpositus, absque ulla contradictione abbatissæ, libere eos ad claustrum revocans, alios idoneos restituere curet, qui de monte, sine licentia abbatissæ, non recedentes divina officia absque ullo gravamine secundum consuetudinem Hohenburgensis ecclesie celebrare non recusent. In Purificatione quoque S. Mariæ, et in die Palmarum, et in Cœna Domini, et in Nativitate, ac Decollatione S. Joannis Baptistæ, et in Assumptione S. Mariæ, et in festivitate S. Michaelis, et Omnium Sanctorum ad monasterium Hohenburgense, si inevitabilis causa non impediatur, missam solemnem celebraturus, annuatim veniat, et etiam in festo S. Odilæ, ac in capellæ ejus dedicatione et in Nativitate Domini missam diurnam priorem celebret.

Quod si præpositus, et canonici sui hæc privilegii decreta neglexerint, ecclesiamque Hohenburgensem irrationabili gravamine inquiete perturbaverint, abbatissa et conventus præbendas ac beneficia ad præbendas pertinentia subtrahant; et aliunde sibi sacerdotes, quos voluerint, quietos et religiosos sibi provideant, isti vero officia in missarum solemnibus prius sibi concessa amplius in monte Hohenburc, nisi permissione abbatissæ et conventus, sicut et alieni celebrare non audeant. Simili quidem modo, si Stivagiensis abbas, et canonici sui Hohenburgensem ecclesiam per injustam contradictionem contumaciter impugnaverint, nec privilegii sui statuta a manu Hohenburgensis abbatissæ data, mansuete obtemperando, observaverint, locus Gorgonii, qui est præbenda unius hebdomadarii, cum omnibus appendiciis suis, quem quilibet Stivagiensis abbas ab Hohenburgensi abbatissa accipere debet, cæteraque beneficia de Hohenburc suscepta, eis subtrahantur, alique sacerdotes idonei pro libitu abbatissæ et conventus aliunde eligantur; ipsi autem amplius in monte Hohenburc missarum solemniam, quemadmodum alieni, nisi permissione abbatissæ, celebrare non audeant. Unanimi quoque consilio et consensu decretum est, ut uno quoque præposito in Trutenhusen a præsentis vite decedente, vel mutato, fratres inibi commorantes idoneam et religiosam ordinis sui personam eligant,

et ipse electus investituram præposituræ de manu A
Hohenburgensis abbatissæ absque ulla contradic-
tione primo aditu per librum gratis accipiat. Ad-
jectum est nihilominus ut ecclesia in Trutenhusen
sub Hohenburgensis advocati patrocinio defendatur,
et quælibet sæcularis causa inibi ventilanda in
iudicio ipsius advocati discutatur. Nunc igitur,
quia hæc pia religiosaque statuta nostro confir-
mari munimine, atque apostolica protectione val-
lari prædicta filia nostra Herrat venerabilis abba-
tissa petivit, nos petitioni suæ benigno concurren-
tis assensu, prædictam constitutionem auctoritate
apostolica confirmamus, et locum ipsum sub beati
Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis
scripti privilegio communimus, statuantes ut quas-
cunque possessiones, quæcunque bona idem mo-
nasterium impræsentiarum iuste et canonicè possi-
det, aut in futurum concessione pontificum, largi-
tione regum vel principum, oblatione fidelium,
seu aliis iustis modis, præstante Domino, poterit
adipisci, firma fratribus eorumque succedentibus
et illibata permaneant.

Liceat quoque illis personas liberas et absolutas
a sæculo fugientes ad conversionem recipere, et
eas absque contradictione aliqua retinere. Prohi-
bemus insuper ut nulli canonicorum post fa-
ctam in eodem loco professionem fas sit absque
præpositi sui licentia de eodem discedere, dis-
cedentem vero absque communium litterarum
cautione nullus audeat retinere. Cum autem gene-
rale interdictum terræ fuerit, liceat ipsis clausis
januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non
pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia
celebrare. Paci quoque et tranquillitati fratrum pa-
terna sollicitudine providere volentes, auctoritate
apostolica prohibemus, ut nullus infra clausuras
locorum seu grangiarum suarum violentiam, vel
rapinam, seu furtum committere, ignem apponere,
hominem capere, vel interficere audeat. Sepultu-
ram præterea ipsius loci tam ad opus fratrum,
quam familiæ peregrinorum, seu hospitum inibi
decedentium, nisi forte excommunicati fue-
rint, vel interdicti, liberam esse decernimus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas
sit præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus
possessiones auferre, vel ablatas retinere, mi-
nuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed
omnia integra conserventur eorum, pro quorum
gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus
omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ au-
toritate et diocæsani episcopi canonica iustitia.
Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve
persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens,
contra eam temere venire temptaverit, secundo ter-
tiove communita, nisi reatum suum congrua satis-
factione correxerit, potestatis honorisque sui di-
gnitate careat, reamque se divino iudicio existere
de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratis-

PATROL. CCI.

simo corpore ac sanguine Domini nostri Jesu Chri-
sti aliena fiat, atque in extremo examine districtæ
ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua
jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Chri-
sti, quatenus et hic fructum bonæ actionis perci-
pian, et apud districtum iudicem præmia æternæ
pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Veronæ per manum Alberti, S. Romanæ
Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xii Kal.
Maii, indict. iv, Incarnationis Dominicæ an. 1185,
pontificatus vero domni Lucii papæ tertii anno
quarto.

CCXXX.

Privilegium pro monasterio S. Mariæ Holmecaltra-
mensi.

(Veronæ, Apr.-Mai.)

Monasticon Anglic., III

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis fi-
liis EVERARDO abbati monasterii Sanctæ Mariæ de
Holmecaltram, ejusque fratribus, tam præsentibus
quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum conve-
nit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeri-
tatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robor
(quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter,
dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus
clementer annuimus et præfatum monasterium
Sanctæ Mariæ de Holmecaltram, in quo divino
mancipati estis obsequio, sub boati Petri et nostra
protectione suscipimus et præsentis scripti privile-
gio communimus, inprimis siquidem statuantes ut
ordo monasticus, qui secundum Deum, et sancti
Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensem
in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis
ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea,
quæcunque possessiones, quæcunque bona idem
monasterium impræsentiarum iuste et canonicè possidet,
aut in futurum concessione pontificum, largitione
regum vel principum, oblatione fidelium aut aliis
iustis modis, præstante Domino, poterit adipisci,
firma vobis vestrisque successoribus et illibata
permaneant. In quibus hæc propriis duximus
exprimenda vocabulis

Ex dono illustris Anglorum regis Henrici totam
insulam de Holme, in qua præfatum monasterium
situm est, cum omnibus pertinentiis suis et omni-
bus libertatibus, a præfato illustri rege vobis indultis,
et ipsius charta confirmatis; grangiam veterem
cum omnibus appendiciis suis; grangiam de Ternis
cum omnibus appendiciis suis; grangiam de Senile
cum omnibus appendiciis suis; grangiam de Rabi,
cum omnibus, etc.; grangiam de Arlosk cum omni-
bus, etc.; et quicquid habetis infra insulam de
Holme per rectas divisas suas sicut fuit forestata
tempore Henrici regis senioris, et Ranulphi comitis
Cestriæ; extra insulam de Holme ex dono Cospatrii
filii Orni, et Thomæ filii Cospatrii, terram
et grangiam de Flemingby cum omnibus pertinen-

tiis suis, per rectas divisas suas, sicut in eorundem chartis continetur. Ex dono etiam ejusdem Cospatricii terram de Keltone cum omnibus visamentis suis, sicut in ejusdem charta continetur; libertates insuper ejusdem terræ ex dono Willelmi comitis et Cæciliæ comitissæ Alhemariæ; et ex dono ejusdem comitis et comitissæ forgiam unam in Winnesfel cum omnibus necessariis suis, sicut in chartis eorundem continetur; ex dono Waldevi filii Gamelli terram de Kirkebythore, cum omnibus pertinentiis suis; grangiam etiam et terram in Galwidia quæ dicitur Kirkewinni cum omnibus pertinentiis suis, per divisas suas in charta Rolandi filii Hratridi manifeste decer.....; unam etiam salinam, extra easdem divisas in Lotchchidale..... necessariis suis; et pasturam porcis sine pasuagio per omnes silvas infra dominium ejusdem Rolandi, et aisiamenta nemoris in Preston et Lotch..... et semitas, et aisiamenta portuum: omnia hæc, sicut in charta ipsius Rolandi continentur. In Hybernia quoque quilibet comes Ricardus, et Hugo de Lacy et alii nobiles pietatis intuitu, vobis et domui vestræ contulerunt et suis chartis munierunt, nihilominus vobis auctoritate apostolica confirmamus.

Inhibemus etiam ne terras, seu quodlibet beneficium ecclesiæ vestræ collatum liceat alicui personaliter dare, sive alio modo alienare, sine consensu totius capituli aut majoris et sanioris partis. Si quæ vero donationes vel alienationes aliter quam dictum est, factæ fuerint, eas irritas esse censemus.

Antiquas præterea et rationabiles ac regulares monasterii vestri consuetudines hactenus observatas, ratas habemus et eas futuris temporibus illibatas permanere censemus. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, seu de nutrimentis animalium vestrorum, sive de piscationibus vestris, ubicunque fuerint in aquis salis vel fluminibus, nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, e sæculo fugientes liberos et absolutos, ad conversionem recipere, et in vestro monasterio sine contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in loco vestro professionem fas sit, absque abbatis sui licentia de eodem discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Inhibemus etiam auctoritate apostolica ne quis præsumat monasterium vestrum novis exactionibus aggravare. Paci quoque et tranquillitati vestræ paternam sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra ambitum monasterii vestri et clausuras locorum, seu grangiarum vestrarum nullus violentiam vel rapinam sive furtum committere, aut ignem apponere, seu hominem capere, vel interficere aliquo modo præsumat. Ad hæc autem adjicimus ne aliquis frater sive conversus sub professione vestræ domus astrictus, sine consensu et licentia abbatis et majoris partis capituli

A vestri, pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat ultra, pretium capituli sui providentia constitutum, propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere forte præsumperit, non teneatur conventus, sine cujus licentia et consensu hoc exegerat, pro eis aliquatenus respondere.

Præterea licitum sit vobis in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, si rectum fuerit, et propulsare violentiam et justitiam vindicare. Pro olco sancto, consecrationibus altarium vel ecclesiarum, ordinationibus monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, sive abbate deducendo ad sedem, vel quibuslibet aliis sacramentis, nullus a vobis, aut sub contentu consuetudinis aut quolibet alio modo quidquid audeat postulare.

Statuimus etiam ne episcopi vel alia persona secularis seu alterius ordinis regularem et canonicam abbatis vestri electionem unquam impediatur, nec de deponendo eo qui pro tempore fuerit, contra statuta Cisterciensis ordinis et auctoritatem privilegiorum vestrorum, se nullatenus intromittat. Præter ea si episcopus in cujus parochia domus vestra fundata est, tertio cum humilitate et devotione, sicut convenit, requisitus, abbatem vestrum, cum substitutus fuerit, benedicere forte noluerit, liceat eidem abbati, si presbyter fuerit, proprios novitios benedicere, et alia quæ ad officium illud pertinent exercere, et donec idem episcopus duritiam recogitet et benedicendum abbatem benedicere non recuset.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, vel ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, vel quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanæ episcopi canonica justitia.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Data, etc., VIII Maii, anno Domini 1185, pontificatus vero domini Lucii papæ tertii anno quarto.

CCXXXI.

D [Hartwigo II] archiepiscopo Hamburgensi significat se inobedientes Daciæ, Sueciæ, Norwegiæ episcopos propter tumultuosum regnorum illorum statum evocare distulisse.

(Veronæ, Maii 4.)

[LAPPENBERG, Hamburg. Urkund., I, 238.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Bremensi archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum nuntius quem apud apostolicam sedem dimiseras, ut citarem episcopos per Daciam, Suetiam et Norwegiam constitutos ad respondendum de obedientia quam Ecclesiæ tuæ sub axe dicuntur, plurimum institisset, non est visum nobis aut fratribus nostris quod in tanta turbatione, quanta nunc in prædictis esse regnis asseritur, et in novi-

tate tua ejus satisfacere instantiæ deberemus. Tu itaque, considerans quia quod differtur non auferitur, ejus negligentiam aut minori affectioni, quam erga te habeamus, nequaquam ascribēs, quod petitionem ipsam distulimus exaudire, sed majorem nobiscum opportunitatem exspectes, quoniam tempore opportuno, auctore Deo, libenter tuis intendemus commodis et honori.

Datum Veronæ, iv Nonas Maii.

CXXIII.

Privilegia pro monasterio SS. Petri et Viti Calavenensi.

(Veronæ, Jun. 13.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, V, 803.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis SIMONI abbati monasterii SS. Petri et Viti de Calavena, ejusque fratribus, tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Pia postulatio, etc. communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona quæ idem monasterium in presentiarum, juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis diximus exprimenda vocabulis.

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; capellam Sancti Faustini in castro Veronen., capellam S. Ambrosii in curia Mezzane, et cum rivo, et moleninis, et omnibus aliis suis pertinentiis, et capellam S. Nicolai in Colonia cum omnibus pertinentiis suis; capellam S. Andreæ sitam in Illasio cum omnibus pertinentiis suis; capellam S. Vitalis sitam in Cuculo cum omnibus pertinentiis suis; curtem Coculi cum districto, et aliis pertinentiis suis. Quidquid juris et proprietatis habetis in curte Treniaci, et Marcemici, Centuli, Casali et Custnani; curiam Cosparini cum decimis, et aliis pertinentiis suis, et quidquid juris et proprietatis habetis in curia Illasii, et in curia Coloniolæ, et Calderii, Porcilli, Capituli Alponis, Sancti Joannis Adrovizæ, Mezzanæ, Trezzolani, Coloniæ et Cavaloni: ecclesiam S. Mariæ in Insula Veronæ; decimas Cosparini, Sorceti et Cesolini, decimas Calderii, et decimas quindecim capitum Casalvini in Treniaco Caseri et Cusnani; decimas Coculi, et decimas Cerredi, et deinde superius decimas totius alodii monasterii vestri. Sicut has decimas canonicè possidetis, vobis, et monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nul-

lus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat, liceatque vobis clericos et laicos, e sæculo fugientes, liberos, solutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit absque abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, de eodem loco discedere; discedentem vero sine communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Decimas vero de propriis laboribus, seu etiam redditibus a vobis exigere vel accipere clericorum nemo præsumat: compositionem quoque quæ inter vos et plebem de Cavalena super quibusdam decimis intercessit, sicut hinc inde recepta est et in scripturis publicis continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam præterea ipsius monasterii liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepelire deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamén justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quomodolibet successorum nullus ibi qualiter subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem, et B. Benedicti regulam providerint eligendum.

Decernimus ergo, etc., salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc.

Ego Lucius Catholicæ Ecclesiæ episcopus

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episc.

Ego Henricus Albanensis episc.

Theobaldus Ostiensis, et Velletrensis episc.

Ego Joannes presbyter card. tit. S. Marci.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ Transtib.

Ego Pandulphus presb. card. tit. XII Apost.

Ego Albinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem.

Ego Melior presb. card. SS. Joannis et Pauli tit. Pamachii.

Ego Adelardus tit. S. Marcelli presb. card.

Ego Ardicio diac. card. S. Theodori.

Ego Soffredus S. Mariæ in Via Lata diac. card.

Ego Rolandus S. Mariæ in Porticu diac. card.

Ego Petrus S. Nicolai in Carcere diac. card.

Ego Pandulphus S. Georgii ad Velum Aureum diac. card.

Datum Veronæ, per manum Alberti S. R. E. presb. card. et cancellar., Idibus Junii, indiet. III, Incarnationis Dominicæ anno 1185, pontif. vero D. Lucii tertii PP. anno IV.

CXXIII.

Compositionem factam inter [Joannem] Gratiano-

politatum episcopum et [Hugonem] ducem Burgundia confirmat.

(Veronæ, Jun. 13.)

[*Histoire du Dauphiné*, I, Preuv., 182.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Gratianopolitano episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Relatum est nobis ex parte tua, quod cum nobilis vir dux Burgundia contra te super terra de Plana et quibusdam molendinis et multis aliis controversiam suscitasset, inter vos tandem super omnibus amicabilem compositio intercessit, quæ religione jurisjurandi et scripto publico dicitur roborata. Ut igitur inconcussam habeat imposterum firmitatem, eandem compositionem, sicut de assensu partium facta est et recepta, et in scripto publico continetur, auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ confirmationis paginam infringere aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, Idus Junii.

CCXXXIV.

Hebdomadarum Ecclesie Spinalensis redditus quosdam asserit.

(Veronæ, Jun. 18.)

[D. CALMET, *Histoire de Lorraine*, II, Preuv., pag. 389.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis STEPHANO, BALDAMO, DOMINICO, GARINO, hebdomadariis Spinalensis Ecclesie, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilius præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, redditus ad sustentationem vestram a dilecta in Christo filia nostra abbatissa Spinalensi vobis canonice et integre assignatos, et a Petro Tullensi episcopo confirmatos, sicut eos juste et pacifice possidetis, et in scriptis bonæ memoriæ quondam Stephani et Petri episcoporum et ipsius abbatisse authenticis continetur, vobis quatuor et successoibus vestris auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, xiv Kal. Julii.

(36) Cette chartre, datée de 1182, se trouve cart. B. de Saint-Remi, p. 57. Elle ne contient rien que ne reproduise la bulle de Lucius III.

CCXXXV.

Privilegium pro parthenone Spinalensi.

(Veronæ, Jun. 19.)

[*Ibid.*]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus SYBILLE abbatisse et conventui Spinalensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Ea quæ ad divini cultus observantiam pertinent, de pontificum rationali providentia constituta, nulla debent præsumptione mutari, et ut majorem habeant firmitatem, apostolico sunt munimine confirmanda. Quapropter vestris justis postulationibus annuentes, constitutionem quam bonæ memoriæ Stephanus Metensis episcopus fecisse dicitur, et scripto proprio confirmasse, videlicet ut in ecclesia vestra quatuor hebdomadarii maturæ ætatis, et conversationis honestæ, jugiter sua vice deserviant, apostolica auctoritate confirmamus; litteris presentibus statuentes ut quod de præbendis eorum provida jam pridem fuit deliberatione dispositum, et hactenus observatum, inviolabiliter observetur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis et constitutionis infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Veronæ, xiii Kal. Julii.

CCXXXVI.

Privilegium de libertate burgi S. Remigii ab archiepiscopo concessa et quod homines ejusdem burgi capi non debent Remis et de mercatis.

(Veronæ, Jul. 5.)

[VARIN, *Archives admin. de Reims*, I, 1, 404.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis SIMONI abbati et conventui S. Remigii, salutem et apostolicam benedictionem.

Ex tenore authenticæ scripti (36) venerabilis fratris nostri W. Remensis archiepiscopi, cardinalis S. Sabinæ et apostolicæ sedis legati, nobis innuit quod ipse, Domino inspirante, vestræ et omnium vestrorum tranquillitati et paci prospiciens in futurum libertates et consuetudines vestras, census etiam, hannum, justitiam, sextellarium, mercato sextæ feriæ et diei Dominici, furnos atque molendina, et alia quæ hactenus habuistis, scripto proprio confirmavit, instituens ut homines vestri vel alii in burgo vestro manentes, Remis pro causis vel aliis quibuslibet negotiis euntes vel redeuntes, continua securitate lætentur, nec ipsi vel res eorum a præpositis vel officialibus ejus, vel ab aliis quibuslibet, capi debeant aut teneri, quandiu sub examine vestro voluerint justitiam exhibere, nisi forte in presenti forifacto fuerint deprehensi. Unde nos factum ejusdem archiepiscopi ratum habentes, præscriptam libertatem et alia quæ vobis sunt ab eodem

archiepiscopo rationabili provisione concessa, sicut in authentico ipsius archiepiscopi scripto plenius continetur devotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus.

Decernimus ergo, etc.

Datum Veronæ, III Non. Julii.

CCXXXVII.

Sententiam ab episcopo Torcellano et priore Charitatis delegatis apost. latam pro monasterio S. Salvatoris approbat.

(Veronæ, Jul. 13.)

[CORNELIUS, *Eccl. Venet.*, t. XIV, p. 111.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis G. priori et canonicis S. Salvatoris de Venetiis salutem et apostolicam benedictionem.

Ea quæ judicio vel concordia finiuntur, firma debent et illibata manere, et ne processu temporis per alicujus malitiam immutentur, litterarum..... nostroque præsidio communiti, cum autem inter vos et Jo. Premarinum plebanum S. Bartholomæi super quibusdam parochianis controversia fuerit aliquandiu agitata, tandem venerabilis frater noster Torcellanus... episcopus et dilectus filius... prior S. Mariæ de Charitate quibus causa ipsa fuit e apostolico mandato commissa, auditis rationibus et allegationibus hinc inde propositis, diffinitam sententiam terminarunt. Nos igitur eandem sententiam sicut rationabiliter lata est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli se noverit incursum.

Datum Veronæ, III Idus Julii.

CCXXXVIII.

Bona et privilegia cœnobii Admontensis confirmat, et nova de electionibus abbatissarum et aliorum monasteriorum regimine superaddit.

(Veronæ, Jul. 22.)

[PEZ, *Thesaurus*, III, III, 671.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis ISENICO abbati monasterii S. Blasii, quod Admunt dicitur, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Officii nostri nos admonet et invitat auctoritas pro Ecclesiarum statu satagere, et eorum quieti ac tranquillitati salubriter, auxiliante Domino, providere. Dignum namque et honestati conveniens esse dignoscitur, ut qui ad earum regimen, Domino disponente, assumpti sumus, eas a pravorum hominum nequitia tueamur, et B. Petri atque apostolicæ sedis patrocinio nuntiamus. Quapropter, dilecti in Domino filii, venerabilis fratris nostri Alberti archiepiscopi vestri, ac vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum mona-

sterium, in quo divino mancipati estis obsequio, prædecessorum nostrorum bonæ memoriæ Paschalis, Innocentii, Lucii, Alexandri, Romanorum pontificum, vestigiis inhærentes, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

(Hic enumerantur bona ut in bulla Alexandri III, data an. 1170, Febr. 4 [37].)

..... Nec episcopo, nec abbati ipsi, nec personæ alicui facultas sit bona ejusdem cœnobii in feudum sive beneficium aliquibus dare, nec modis aliis alienare. Sane sepulturam ipsius loci liberam esse censemus, ut qui se illic sepeliri desideraverint, nisi excommunicati sint vel interdicti, extremæ voluntati eorum nullus obsistat, salva justitia matricis Ecclesiæ. Laicos sive clericos sæculares ad conversionem suscipere, vel etiam ab aliis monasteriis personas arctioris vitæ desiderio, seu alia certa et rationabili causa ad vos venientes nullius episcopi, abbatis, vel præpositi vos inibeat contradictio. Prohibemus quoque ut nulli fratrum post factam professionem, absque abbatis totiusque congregationis permissione, liceat ex eodem claustrum discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas præsumat exigere. Nulli quoque liceat monasterio angarias, vel alias novas exactiones monasticæ quieti et religioni contrarias imponere. Quæcunque etiam dilectissimus filius noster Fridericus Romanorum imp. Augustus, imperialis edicti vigore vobis indulsit et privilegio confirmavit, et nos auctoritate apostolica confirmamus. In parochialibus vero ecclesiis, sive capellis, quas tenetis, liceat vobis sacerdotes eligere et episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut de plebis cura quidem episcopo, vobis autem de temporalibus debeant respondere.

Præterea apostolica auctoritate statuimus ut in monasteriis monialium quæ vestro regimini commissa noscuntur, decedentibus abbatissis, alia cum consilio et assensu abbatis et fratrum, qui eis necessaria provident, communiter a sororibus eligantur, aut electis celebrata abbati repræsententur, ut suo assensu et favore episcopis, in quorum episcopatus permanent, postmodum debeat præsentari confirmanda, vel improbanda. Sane si consilio et

(37) Vide *Patrologiæ* tom. CC.

assensu abbatis et fratrum, qui habent illis necessaria providere, electionem moniales non fecerint, aut electio celebrata abbati tunc vestro representata non fuerit, nulli episcoporum liceat personas electas absque illius representatione benedicere, quæ quidem ipsi abbati vestro obedientiam et subjectionem prouident. Ad hæc præsentis decreto sancimus ut si cuius monasterii non cogamini regimen vel administrationem in perpetuum recipere, nisi plenam facultatem habueritis ipsum monasterium secundum statuta vestri ordinis disponendi pariter et gubernandi. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel pars consilii sanioris, secundum timorem Dei et B. Benedicti Regulam præviderint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prælatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Salzpurgensis archiepiscopi canonica reverentia, cui tamen omnino non liceat ei vexationem aliquam vel consuetudinem, quæ regularium quieti noceat, irrogare. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen.

Ego Lucius Catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Conradus Sabinens. episcopus, Maguntinæ sedis archiepiscopus subscripsi.

Ego Theodwinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episc. subscripsi.

Ego Heinricus Albanensis episc. subsc.

Ego Theobaldus Ostiensis et Veliternens. episc. subscripsi.

Ego Joannes tit. S. Marci presbyter card. subscripsi.

Ego Laborans presbyter card. S. Mariæ Transiberim subscripsi.

Ego Hubertus tit. Laurentii presbyter card. subscripsi.

Ego Pandulfus presbyter card. tit. basilicæ XII Apostolorum subscripsi.

A Ego Albinus tit. S. Crucis in Jerusalem presbyter card. subscripsi.

Ego Adelardus tit. S. Marcelli presbyter card. subscripsi.

Ego Ardutio S. Theodori diacon. card. subscripsi.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diacon. card. subscripsi.

Ego Sofredus S. Mariæ in Via Lata diacon. card. subscripsi.

Ego Rolandus S. Mariæ in Porticu diacon. card. subscripsi.

Ego Petrus S. Nicolai in Carcere Tulliano diacon. card. subscripsi.

Ego Radulfus S. Georgii ad Velum Aureum subscripsi.

Datum Veronæ per manum Alberti sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, xi Kal. Aug., indictione iii, Incarnationis Dominicæ anno 1185, pontificatus vero domini Lucii PP. III anno v [iv].

CCXXXIX.

Clericis de Rhodigio significat se delegasse episcopo Patavino causam novæ ecclesiæ ab ipsis constructæ in præjudicium ecclesiæ S. Jo. Baptistæ de Costa, subjectæ monasterio S. Cypriani de Muriano.

(Veronæ, Jul. 26.)

[Cornellii Eccles. Venet., t. X, pars iv, p. 204.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis clericis de Rodigo salutem et apostolicam benedictionem.

Significante dilecto filio nostro abbate S. Benedicti super Padum cum dilecto filio nostro priore S. Cypriani de Venetiis intelleximus, quod cum decem et octo jam annis elapsis ecclesiam baptismalem in memoriam S. Joannis in villa, quæ Costa dicitur, de licentia bonæ memoriæ V. qu. Adriensi episcopi construxissent, vos in eadem villa post appellationem ad sedem apostolicam interpositam, et denuntiationem novi operis ecclesiam novam construere in detrimentum veteris incœpistis. Ideoque causam venerab. fratri nostro Paduano episcopo committentes, per apostolica scripta mandamus quatenus cum propter hoc fueritis evocati ad ejus præsentiam accedatis, et quod inter vos judicaverit appellatione remota suscipiatis et firmiter observetis.

Datum Veronæ, vii Kal. Aug.

CCXL.

Privilegium pro fratribus ordinis S. Joannis Hierosolymitani.

(Veronæ, Aug. 22.)

[Bosio, *Istoria della mil. di S. Gio.*, I, 66.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis R. magistro et fratribus Hospitalis Hierosolymitani, salutem et apostolicam benedictionem.

Quanto per gratiam Dei obsequio pauperum et solatio infirmorum attentius insudatis et de die in diem proficitis circa opera pietatis extendentes vos ad anteriora, posteriorum oblitii, tanto sincerius religionem vestram diligimus, et petitiones vestras, quæ juri con-

veniunt et consonant pietati, facilius debemus et volumus exaudire, ut eo devotius Regulæ vestræ observantiæ insistatis, quo magis eam noveritis a sede apostolica roboratam. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris postulationibus clementer annuimus, et Regulam, quam piæ recordationis Raymundus magister vester de communi consilio et voluntate capituli salubriter ordinavit, et felicitis memoriæ Eugenius papa prædecessor noster, ut accepimus, confirmavit, auctoritate apostolica confirmamus. Fiduciam quidem habemus per Christum ad Deum, ut quemadmodum canonicis regularibus beati Augustini Regula concessa est ad salutem, ita vestram custodientes regulam, ad æternæ beatitudinis bravium pertingatis.

Remedia præterea ad infirmorum curam deliberatione provida constituta, videlicet ut in domo Hospitalis semper quatuor medici et totidem sint chirurgici, ad quorum dispositionem ea quæ in cibariis aut aliis infirmis necessaria fuerint, ministrantur, et alia plura quæ in scriptis vestris redigentes utiliter ordinastis, nihilominus approbantes, revocari a quoquam sub interminatione anathematis prohibemus, nisi forte augendo in melius mutarentur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis et prohibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Ego Lucius Catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Theodonius cardinalis Portuensis et Sanctæ Rufinæ subscripsi.

Ego Henricus cardinalis episcopus Albanensis, subscripsi.

Ego Theobaldus episcopus cardinalis Ostiensis et Velliternus subscripsi.

Ego Joannes presbyter cardinalis tit. Sancti Marci subscripsi.

Ego Laborans presbyter cardinalis S. Mariæ Transtiberim tit. Calixti subscripsi.

Ego Pandulphus presbyt. card. basilicæ Duodecim Apostolorum subscripsi.

Ego Albinus presb. card. tit. S. Crucis in Jerusalem subscripsi.

Ego Melior presb. card. SS. Joannis et Pauli tit. Pammachii subscripsi.

Ego Adelardus presb. cardinalis tituli S. Marcelli subscripsi.

Ego Ardicio diac. card. S. Theodori subscripsi.

Ego Gratianus diac. card. SS. Cosmæ et Damiani subscripsi.

Ego Gofredus diacon. cardinalis S. Mariæ in Via Lata subscripsi.

Ego Rolandus diac. card. S. Mariæ in Porticu subscripsi.

A Ego Petrus diacon. card. S. Nicolai in Carcere Tulliano subscripsi.

Ego Rainerius diacon. card. S. Georgii in Velabro subscripsi.

Datum Veronæ per manus Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis, xi Kalendas, Septembris, indictione iv, Incarnationis Dominicæ anno 1185, pontificatus vero domni Alexandri pape III anno quarto.

CCXLI.

Privilegium pro monasterio Burthonensi.

(Veronæ, Sept. 3.)

[*Monasticon Anglican.*, tom. I, p. 270.]

B LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis RICHARDO abbati monasterii de Burthonia, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, ut et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium de Burthonia in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Domini et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum

C juste et canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneat. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

D Locum ipsum in quo idem monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis; villam de Burthonia cum ecclesiis et omnibus appendiciis suis, villam de Branteston, Sobenhal, terram de Tatenhille, Horniglawe, Straton, Withmere, Ansedelega; villam de Wineshult, Bersicote, Lichenhale; villam de Stapenhulle, Appelby, Adulfestre, Caldewell; terram de Wulfricheston; villam de Derlaheston cum omnibus pertinentiis suis; villam de Bromlega cum ecclesia et omnibus pertinentiis suis; villam de Felda et villam de Lega cum ecclesia et omnibus pertinentiis suis, ex dono Wulfrici Spotti vestræ ecclesiæ fundatoris. Ex donatione bonæ memoriæ Willielmi regis Angliæ, villam de Offra cum ecclesia et omnibus pertinentiis suis; villam de Parva Offra cum capella; Findernam cum capella; Pothlac cum capella, villam de Wilentona cum ecclesia; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Derbeya cum duobus molendinis, et terram in eadem villa; terram de Hanofra. Ex donatione quoque prædicti Wulfrici Spotti, Plum cum ecclesia et omnibus appendiciis suis; Acofram cum capella; Cathesturne et capellam de Blora cum

portinentiis suis; capellam de Grendona cum pertinentiis suis; capellam de Caldona, capellam de Scona cum tota decima; decimam de Lintona de terra illa quæ pertinet ad feudum de Caldewella cum tota decima, totam etiam decimam de Truelga, decimam de Molidepe, decimam de Waterfale, de parte illa quæ vocatur Haselbache cum tertia garba de alia parte; terram quam habetis in Staffordia, decimam de Neutuna, terram de Hamtona, ecclesiam de Stapehull cum omnibus pertinentiis suis, decimam videlicet de Drachelawe cum capella, capellam de Hescote cum tota decima, capellam de Nova Aula cum tota decima, et totam decimam de Stanton.

Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in monasterio vestro professionem, fas sit de ipso absque abbatis sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, discedere; discedentem vero sine communium litterarum cautione nullus audeat retinere. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis, licet vobis clericos vel sacerdotes eligere, et diocæsano episcopo præsentare, quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, et ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Chrisma quoque, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi a diocæsano episcopo vobis sine pravitare aliqua præcipimus exhiberi. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Sepulturam quoque illius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat; salva tamen iustitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Prohibemus etiam ut nullus archiepiscopus vel episcopus, aut eorum officialis in vos vel ecclesiam vestram excommunicationis, vel suspensionis aut interdicti sententiam, sine manifesta et rationabili causa promulgare præsumat, vel novas aut indebitas exactiones imponat. Libertates insuper et immunitates, ac rationabiles consuetudines in ecclesia vestra hæcenus observatas, ratas habemus, easque futuris temporibus illibatas volumus permanere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omni-

A modis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani canonica iustitia.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli Sancti Marci subscribo, etc.

Datum Veronæ per manum Hugonis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ notarii, III Non. Septembris, indictione III, incarnationis Dominicæ anno 1185, pontificatus vero domni Lucii papæ III anno quarto. CCXLII.

Privilegium pro canonicis Ecclesiæ Spinalensis.
(Veronæ, Oct. 17.)

[D. CALMET, *Hist. de Lorraine*, II, Pr., p. 390.]

B LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis canonicis Ecclesiæ Spinalensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetæ pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, tanquam pia mater, suæ protectionis munimine confovere. Quapropter, dilecti in Domino filii, devotionem quam erga beatum Petrum et nos ipsos habere noscimus attendentes, prædictam ecclesiam nostram in qua providentia venerabilis fratris nostri B. [Bertranni] Metensis episcopi, divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio communitus; statuantes ut liceat vobis personas e sæculo fugientes, liberas et absolutas ad conversionem recipere, et sine contradictione aliqua retinere; sepulturamque ipsius loci liberam esse decernimus, et eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen iustitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Adjicientes auctoritate Apostolica prohibemus, ut diocæsanus episcopus ad synodum suam vos accedere non compellat, nisi in diocæsi ejus ecclesiam habeatis, vel tales excessus in vobis appareant, quod decanus vester nec possit nec debeat emendare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam protectionis, constitutionis et prohibitionis nostræ infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Veronæ, XVII Kal. Novemb.

CCXLIII.

Privilegium pro Ecclesia Bellunensi.

(Veronæ, Oct. 18.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, V, 153.]

LUCIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio GERARDO Bellunensis Ecclesiæ electo, ejusque successoribus canonicè substituendis in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati conveniens dignoscitur, animo nos decet la-

benti concedere, et petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecte in Domino filii, tuis justis petitionibus clementer annuimus, et Bellunensem Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, sub beati Petri et nostra potestate suscipimus, et præsentis scripti privilegio communiinus : in primis siquidem statuentes ut nulli laico de terris, quas in tua vel Cenetensi diocesi excolis, sive de animalium nutrimentis, a te vel successoribus tuis decimas liceat extorquere. Decimas etiam novalium in tuo episcopatu, et curia Opitergii laboribus tuis sumptibusve cultorum concedimus te habere. Prohibemus insuper ut nulli contra voluntatem tuam liceat Ecclesiæ tuæ famulos recipere, vel retinere. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona impræsentiarum juste et canonice possides, aut in futurum rationabilibus modis, Deo propitio, poteris adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Plebem S. Petri de Mussolento cum capellis, et castro, et pertinentiis suis, tam in spiritualibus quam temporalibus. Plebem S. Gregorii cum capellis suis, capellam S. Petri de Tuba, capellam S. Crucis, civitatem cum curia et dominio tam spiritualibus quam in temporalibus, et cum Anta, quæ est juxta civitatem. Castrum de Castellione cum plebe et capellis suis et curte, et pertinentiis suis; castrum de Medone; castrum de Agorde cum comitatu, et cum monte de Falcata, et aliis pertinentiis suis. Medietatem castri de Zumellis, et jus ordinationis quod habes in capella ipsius castri, et in cortis ipsius; castrum S. Georgii cum pertinentiis suis. Plebem de Cadula cum capellis suis. Pontem de Polpecho cum ripa, et pedagiis suis. Plebem S. Mariæ de Alpago cum capellis suis, et comitatum cum duabus decimis, quæ sunt in eodem comitatu. Castellum de Pucenico cum comitatu terminante per montis summitatem Petræ Cisæ, et per montem, qui dicitur Crux ferrea, et summitatem montis Caballi. Campum Sillium inter eosdem confines, et silvam cum decimis et pertinentiis suis. Plebem S. Floriani de Zaudo cum capellis suis, et comitatum cum jurisdictione, et districtu in pertinentiis ipsius Zaudi. Districtum, et ordinationem castri de Lavatio. Montem Farræ cum decimis suis. Silvam Canalis S. Crucis a Levina Leverada respiciente ad Ecclesiam S. Crucis cum decimis et pertinentiis suis. Curtem de Fregona cum castriis de Carone, cum capella S. Justî, et capellam S. Martini cum dominio et pertinentiis ejusdem. Villam de Pinedo. Castrum de Opitergio cum curte, et villis, et campaneis suis. Capellam S. Blasii, S. Petri, S. Martini, et S. Mariæ cum alia capella, et campanea, quæ omnes dicuntur esse in pertinentiis castri de Opitergio. Jus ordinationis earundem in plebe S. Joannis de Opitergio; et capellæ curtis Franconis, et

Livellaticum aliarum ecclesiarum, et ordinationum earundem in pertinentiis Opitergii; curtem et castra de Soligo cum villis, et pertinentiis suis; curtem de Candone cum capellis ipsius.

Auctoritate quoque apostolica nihilominus duximus prohibendum, ne ullus advocatus, vel minister ejus Ecclesiam tuam, vel quæ ad eam pertinent, gravare, seu quibuslibet indebitis exactionibus fatigare præsumat. Prohibemus insuper ut infra fines parochiæ tuæ nullus sine tuo assensu capellan, seu oratorium de novo construere audeat: salvis privilegiis Romanorum pontificum. Præterea novas et indebitas exactiones a patriarchis, episcopis, aliisque omnibus ecclesiasticis sæcularibusve personis tibi sive ministris tuis ecclesiasticis, sæcularibusve hominibus, vel rebus tuis imponi auctoritate apostolica prohibemus. Ad hæc libertates et immunitates a regibus et principibus, et ab aliis personis tam ecclesiasticis quam mundanis eidem concessas Ecclesiæ, et antiquas et rationabiles consuetudines, integras illibatasque inanere præsentî decreto sancimus. Inhibemus etiam ne interdictos ac excommunicatos tuos ad officium, et ad communionem ecclesiasticammittere quisquam sine congrua satisfactione præsumat. Ob eunte vero te nunc ejusdem Ecclesiæ electo, vel tuorum quolibet successorum, nullus qualibet subreptionis astutia vel violentia præponatur, nisi quem canonici ejusdem Ecclesiæ communi consensu, vel pars consilii sanioris secundum Dei timorem, et sanctorum Patrum institutionem providerint eligendum.

Decernimus etiam, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuerè, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, salva sedis apostolicæ auctoritate, et Aquileiensis Ecclesiæ debita reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sanctæ Rufinæ episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis episcopus.

Ego Joannes presb. card. tit. Sanctæ Mariæ Transtib.

Ego Laborans presb. card. tit. S. Marci.

Ego Ubertus tit. S. Laurentii in Damaso presb. card.

Ego Pandulfus presb. card. tit. SS. Joan. et Pauli.

Ego Adelardus tit. Sancti Marcelli presbyter card.

Ego Melior presb. card. tit. SS. XII Apostolorum.

Ego Albinus tit. S. Crucis presb. card.

Ego Ardicus, diac. card.

Ego Rotandus Sanctæ Mariæ in Porticu diac. card. A
Ego Petrus S. Nicolai in Carcere Tulliano diac. card.

Ego Rodolphus S. Georgii ad Velum Aureum diac. card.

Datum Veronæ per manum Alberti S. R. E. presb. card. et cancell., xv Kal. Novembris, indict. iv, anno Dominicæ Incarnationis 1185, pontificatus vero D. Lucii papæ III anno v.

CCXLIV.

Ecclesiæ S. Mariæ Garzensis tutelam suscipit bonaque et jura confirmat.

(Veronæ, Nov.)

[*Monumenta Boica*, t. I, p. 61.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis BERNOLDO, ecclesiæ S. Mariæ in Garze præposito, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur animo nos decet libenti concedere et potentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam ecclesiam S. Mariæ in Garze, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Omnes decimæ parochiæ vestræ, in qua monasterium vestrum consistit et aliæ decimæ, quas sive in episcopatu Salzburgensi, sive in episcopatu Frisingensi, ecclesia vestra juste et legitime possidet. Omnes etiam decimæ de novalibus Garzensis foræ inter Bramberg et Hollenstain nec non et silvam Aichenawe, quam Conradus archiepiscopus senior ecclesiæ vestræ contulit. Capellam quoque Burthen cum dotibus et decimis, quam ejusdem loci præpositi habuerunt, nos in communem usum fratrum regularium ibidem Deo servientium confirmamus. Prædia etiam omnia, quæ Auram de Isene ecclesiæ vestræ contulit cum capella in eodem prædio Isene sita, quam Conradus Salzburgensis Ecclesiæ archiepiscopus petitione ipsius Auram cum omnibus ad eam pertinentibus ecclesiæ vestræ tradidit et confirmavit; prædium etiam Bettenhaim cum capella in eo sita, et alias capellas ad vestræ ecclesiæ jus pertinentes. In episcopatu quoque Frisingensi, capellas in fundo vestræ ecclesiæ sitas Sewen, et Pennanigen cum decimis, quas præpositi ejusdem ecclesiæ coram Ottone Frisingensi episcopo juste et legitime ecclesiam vestram possidere comprobaverunt, nos confirmamus.

Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus sumptibus aut colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos et laicos e sæculo fugientes, liberos et absolutos absque alicujus contradictione ad conversionem recipere, et in vestra ecclesia retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem sine præpositi sui licentia, nisi arctioris religionis obtentu, fas sit de claustris discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, submissa voce divina officia celebrare. In parochialibus insuper ecclesiis, quas tenetis, liceat vobis sacerdotes eligere, et diocæsano episcopo præsentare, quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeant respondere. Porro advocatum ecclesiæ vestræ, si male se gesserit, liceat vobis sine contradictione qualibet facere ab ipso monasterio alienum, et loco ejus alium idoneum, si necesse fuerit, subrogare. Obcunte vero te nunc ejusdem loci præposito, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Deum et B. Augustini regulam providerint eligendum. Præterea sepulturam ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extreme voluntati, qui se illie sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat ecclesiam vestram temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Lucius Catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Theodinus Portuensis et Sancti Rufini sedis episcopus.

Ego Henricus Albanensis episcopus.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velet. episcopus.

Ego Joannes presb. card. tit. S. Marci.

Ego Laborans presb. card. S. Mariæ Trans tiberim. tit. Calixti.

Ego Pandulfus presb. card. tit. XII Apostol.

Ego Hubertus tit. S. Laurentii in Damaso Rom. Ecclesiæ cardinalis.

Ego Albinus tit. S. Crucis in Hierusalem.

Ego Melior presb. card. SS. Joann. et Pauli tit. Pammachii.

Ego Adelardus tit. S. Marcelli presb. card.

Ego Arditio diac. card. S. Theodori.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

Ego Goffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. cardin.

Ego Rollo Sanctæ Mariæ in Porticu diac. cardin.

Ego Petrus diac. card. S. Nicolai in Carcere Tulliano.

Ego Adulfus S. Geörgii ad Velum Aureum diac. card.

Datum Veronæ per manum Alberti, S. Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardin. et cancellarii. . . Novemb., indictione iv, Incarnationis Dominicæ anno 1185, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno iv.

CCXLV.

Ecclesiæ Upsaliensis protectionem suscipit, et possessiones juraque confirmat, petente Joanne archiepiscopo.

(Veronæ, Nov. 5.)

[LILJEGREN, *Diplomatarium Suecanum*, t. I, p. 119.]

Lucius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Joanni Upsalensi archiepiscopo ejusque successoribus canonice substituendis: in P. P. M.

Ex injuncto nobis apostolatus officio fratres et coepiscopos nostros, tam vicinos quam longe positos, sincero charitatis affectu debemus diligere, et Ecclesiis in quibus Domino militare noscuntur suam dignitatem et justitiam conservare. Eapropter, venerabilis in Domino frater, tuis justis postulacionibus clementer annuimus, et Upsalensem Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Mansionem in Upsalia cum pertinentiis suis, Ramby cum pertinentiis suis, Collem cum appendiciis suis, Ljusabec cum pertinentiis suis. Piscaciones in Elwa Karlaby cum attinentiis suis, et mansionem in Munseo cum pertinentiis suis. Libertates et immunitates a regibus et personis aliis rationaliter ecclesiæ vestræ, tam in colonis quam in aliis indultas, ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Statuimus insuper, et sub interminatione anathematis inhibemus, ne, vacante ecclesia tua, res ejus diripere, aut eam quomodolibet perturbare vel archiepiscopi electionem canonicam impedire, quæcunque persona damnabili temeritate præsumat. Prohibemus

A insuper ne interdictos vel excommunicatos tuos ad officium aut communionem ecclesiasticam, sine conscientia vel consensu tuo quisquam admittat, vel contra sententiam tuam canonice promulgatam aliquis venire præsumat, nisi forte periculum mortis immineat, ut, dum præsentiam tuam habere nequiverint, per alium secundum formam Ecclesiæ, satisfactione præmissa, oporteat ligatum absolvi.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernacione ac sustentacione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Theodinus Portuensis et S. Rufinæ sedis episcopus ss.

Ego Henricus Albanensis episcopus ss.

Ego Theobaldus Ostiensis et Velletrensis episcopus ss.

Ego Joannes tit. Sancti Marci presbyter cardinalis ss.

Ego Laborans, presbyter cardinalis, S. Mariæ Transtiberim, tit. Calixti ss.

Ego Pandulfus presbyter cardinalis tit. basilicæ XII Apostolorum ss.

Ego Albertus divina permissione tit. Sanctæ Crucis in Jerusalem presbyter cardinalis ss.

Ego Melior presbyter cardinalis Sanctorum Joannis et Pauli tit. Pammachii ss.

Ego Adelardus tit. Sancti Marcelli presbyter cardinalis ss.

Ego Arditio diaconus cardinalis Sancti Theodori ss.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis ss.

Ego Soffredus Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis ss.

Ego Rollandus Sanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis ss.

Ego Petrus diaconus cardinalis Sancti Nicolai in Carcere Tulliano ss.

Ego Radulfus Sancti Geörgii ad Velum Aureum diaconus cardinalis ss.

Datum Veronæ per manum Alberti, sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri cardinalis et cancellarii, Nonis Novembriis, indictione quarta, Incarnationis Dominicæ anno 1183, pontificatus vero domini Lucii papæ III anno quinto.

ANNO 1184-1185.

CCXLVI.

Ad Spalatensem archiepiscopum.

(Ex MANSI, *Concil.*, XXII, 482, ut et alia fragmenta quæ sequuntur.)

Verum super eo quod in quarto et quinto gradu

consanguinitatis in provincia tua quidam dicuntur A conjuncti propter duritiam populi, matrimonia talia, licet sint contra sacrorum canonum institutionem contracta, sub silentio et dissimulatione poteris præterire.

CCXLVII.

Ad decanum et canonicos Vocestem.

Quia requisistis a nobis utrum ad electionem faciendam procedere debeatis; proponentes quod eam sine assensu regio facere non audeatis, si aliter fieri non possit, ad H. dilectum filium nostrum in Christo, regem Angliæ, accedentes, ei studiosius insinuatis B. quondam episcopum vestrum perpetuo esse depositum, et ejusdem regis impetrato assensu, in personam honestam, litteratam et idoneam unanimiter conveniatis, et eam in pastorem et episcopum eligatis concorditer, ut ejus providentia et gubernatione ecclesiæ tam in spiritualibus quam in temporalibus grata valeant incrementa provenire.

CCXLVIII.

Ad....

Rothbertus de Columbellis super ecclesia cujusdam villæ de Columbellis contra adversarium suum duplices litteras ad Rothomagen. archidiaconum, et Turonen. judices impetravit, ut si coram Rothomagen. obtinere non valeat archidiaconatum [archidiacono forte] coram Turonen. judice nocere adversario suo non desistat. Quoniam igitur non est hujusmodi malitiis indulgendum, præcipimus, quatenus utraq[ue] litteræ viribus carcant, et si quid per eas factum fuerit, irritum habeatur, et vacuum.

CCXLIX.

Ad Cantuariensem archiepiscopum.

Cum te consulente postulas eloceri, utrum ad te pertineat sententia in causis, quas judices in tua provincia delegati a nobis protulerint, confirmare, licet de causis nihil in tua præsentia sit tractatum; consultationi tuæ taliter respondemus, quod, sententiam ipsam, nisi velis, non teneris confirmare, sed id tibi ex officii debito noveris imminere, ut si ad mandatum eorumdem judicum, sententia non possit executioni mandari, eis præstes auxilium et favorem; et ipsam etiam, si noveris rationabiliter latam, poteris confirmare.

CCL.

Ad....

Significavit nobis W. clericus de Cothosinori [Cotoamor], quod cum ecclesiam ipsam canonice sit adeptus, et per xxx annos et amplius in pace possederit, S. clericus, qui pluribus beneficiis ecclesiasticis dicitur abundare, ipsum obtentu quarundam litterarum, quas a sanctæ recordationis Alex.

papa prædecessore nostro dicitur impetrasse, cum ea occasione, quod illius sit illius, qui proxime in eadem ecclesia ministravit, trahens in causam multipliciter inquietare præsumit. Quia igitur injustum est, et absonum rationi, ut idem W. eadem ecclesia, ex quo in ea per tot tempora dicitur fuisse, debeat tali occasione privari: dis. per A. s. m. qua. Si quæ præmisimus, veritate noveritis subnixæ, ipsum a memorato clerico talis occasionis obnoxia non dimittatis super ecclesia ipsa aliquatenus molestari, sed faciatis eum sicut justum videritis, eam [fuerit, eandem] pacifice possidere.

CCLI.

Ad Barch. episcopum, et abbatem de Abanden, et priorem S. Fridæ.

Ex conquestione B. clerici.... et infra: Quoniam igitur ea quæ sunt contra Ecclesiæ disciplinam, ratio postulat emendari: dis. v. per A. s. m. qua. Si quod asseritur, noveritis ratione subniti, præfatum R. a prædicta ecclesia sub. ap. ob. faciatis amoveri; et eandem B. præfato, si idoneus fuerit assignari, non obstantibus litteris nostris pendente ap. a sede ap. impetratis. Si autem R. rationale impedimentum non ostenderit; quia non sit appellationem interpositam prosecutus, eum in expensas necessarias ap. re. alteri parti condemnatis.

CCLII.

Ad....

Improba pestis falsitatis, quam falsarii quidam in terra charissimi in Christo filii nostri illustris H. regis Anglorum morantes ad conflagendas [al. conflagendas, al. conflagendas], litt. ras publicas invenerunt in communem noscitur excrevisse perniciem, ita ut litterarum nostrarum auctoritas in aliquibus locis in quadam dubitatione jam fluctuaret, nisi tantæ præsumptionis excessum censura Ecclesiæ quærat pariter, et emendet. Unde nos de tua præsertim industria confidentes, executionem rei hujusmodi tibi duximus committendam, per A. s. p. mandantes, quatenus falsarios ipsos qualicumque casu reperire, Deo volente, poteris, si clerici sunt, ab ordine, et beneficio, si quod habent, absque ulla dilatione, et appellatione privatos, districta facias sub custodia detineri, donec quid de ipsis agendum sit, plenius tibi ex nostra responsione mandetur. Si quos vero laicos deprehenderit inter eos, charissimo in Christo filio nostro R. Anglorum regi tradas illos pro meritis judicandos, ut in judicio videlicet, tam ecclesiastico quam mundano, pestis illa quæ communiter omnibus perniciosa dignoscitur, cum suis auctoribus condemnentur.